TASNİF DIŞI

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

POLONYA JEOPOLİTİĞİNDE ALMANYA'NIN YERİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Hasan HOŞOĞLU

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK

ANKARA - 2015

TASNİF DIŞI

TASNİF DIŞI

TEZ TANITIM FORMU

TEZİN TARİHİ **:** 12.06.2015

TEZİN TİPİ **:** DoktoraTezi

TEZİN BAŞLIĞI **:** Polonya Jeopolitiğinde Almanya'nın Yeri

TEZİN YAPILDIĞI BİRİM: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı

SPONSOR KURULUŞ **:** -

DAĞITIM LİSTESİ **:** Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Tez Hazırlama, Onay, Dağıtım ve Muhafaza Esasları Kılavuzunda Belirtilen Yerlere

TEZİN ÖZETİ **:** Polonya'nın güvenlik algılayışında ve uygulamasında Almanya'nın etkileri incelenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER : Polonya, Almanya, Ulusal Güvenlik, Jeopolitik, Stratejik Kültür, Azınlık Sorunu, Sınır Sorunu.

SAYFA SAYISI **:** 266

GİZLİLİK DERECESİ **:** Tasnif Dışı

TASNİF DIŞI

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

POLONYA JEOPOLİTİĞİNDE ALMANYA'NIN YERİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Hasan HOŞOĞLU

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK

ANKARA - 2015

TASNİF DIŞI

KARA HARP OKULU

SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Hasan HOŞOĞLU'nun, Polonya Jeopolitiğinde Almanya'nın Yeri konulu tez çalışması, jürimiz tarafından GÜVENLİK BİLİMLERİ Ana Bilim Dalında DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____
Prof.Dr. Servet KARABAĞ

Üye _____
Prof.Dr. Fırat PURTAŞ

Üye _____
Doç.Dr. Soyalp TAMÇELİK
(Danışman)

Üye _____
Doç.Dr. Bilal KARABULUT

Üye _____
Yrd.Doç.Dr. Levent KÜŞOĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

12 /06/ 2015

(İmza ve Mühür)
Önder Haluk TEKBAŞ
Prof.Dr.Y.Müh.Alb.
Enstitü Müdürü

TASNİF DIŞI

TEŞEKKÜR

Doktora programına başvurmamı salık veren ve beni bu süreç içinde sürekli destekleyen değerli komutanlarıma, hem Harp Akademisi hazırlığı ve eğitimimde, hem de yüksek lisans eğitimimdeki desteğinin yanında, bu tezin hazırlanmasına kadar geçen uzun ve zahmetli süreçte benim hep arkamda olan ve hayatım boyunca beni destekleyen çok ama çok kıymetli eşim Selma'ya ve biricik kızlarım Nilgün Elif ve Damla'ya sonsuz şükranlarımı ifade etmek isterim.

Tezin yazım aşamasında, desteklerini eksik etmeyen, ufkun ötesini görebilen kurmay arkadaşlarıma minnetlerimi sunarım. Başta, KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü Müdürü Prof.Dr. Önder Haluk TEKBAŞ olmak üzere her konuda beni destekleyen idari personeline teşekkürü borç bilirim.

Tezin içeriğinde yer alan Polonya'nın günlük siyasî, dinî, ekonomik gerçekleri ile ilgili haberleri bana ileten ve Varşova Ataşeliğim esnasındaki özverili çalışmalarından dolayı çok değerli Karolina RUP'a ve ailesine şükranlarımı ifade ederim.

Tezin hazırlanmasında verdiği akademik destekten ve gösterdiği ilgiden dolayı değerli danışmanın Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

T.C.
KARA HARP OKULU
SAVUNMA BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
ANKARA 2015

POLONYA JEOPOLİTİĞİNDE ALMANYA'NIN YERİ

DOKTORA TEZİ

Hasan HOŞOĞLU

ÖZET

Tezin amacı, Polonya ulusal güvenlik politikası üzerinde jeopolitiğinin ve stratejik kültürünün (tarihî güvenlik algılamalarının) etkilerini incelemek ve bu yaklaşımla Almanya ile ilişkilerinin geleceğini değerlendirmektir.

Polonya, batı – doğu istikametinde Pirene Dağlarından – Ural Dağlarına; kuzeyde Baltık Denizi ve Güneyde ise Suden ve Karpatlar sıra dağları arasındaki Kuzey Avrupa Düzlüğünün tam ortasında bu koridoru engelleyen bir tıkaç olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca Katolik olan Polonya, bu özelliğiyle Protestan Almanya ve Ortodoks Rusya arasında kültürel bir engel olma özelliğini göstermektedir. Orta Avrupa ülkeleri içinde denize kıyısı olması nedeniyle Almanya ve Rusya'ya oranla Transatlantik – Baltık – Karadeniz ticaret hattının üzerinde kavşak noktasında bulunmaktadır.

Jeopolitik konumunun önemi, güvenliğini sağlayabilecek coğrafî engellerin olmaması ve tarihî hasmı olan iki güçlü ülkenin doğu ve batıda kendisine komşu olması, Polonya'yı 'Sandviç Ülke' haline getirmiştir. Genç ve eğitimli nüfusu olmasına rağmen, mevcut askerî kapasitesi ülkeyi tek başına savunmada yetersiz bırakmaktadır. Polonya'nın yeraltı ve yerüstü kaynakları

ile ekonomik gücü uzun süreli bir askerî harekâtı sürdürme konusunda ülkeyi dışa bağımlı kılmaktadır. Bu bağımlılık, bölgesel ve küresel işbirliğini gerekli kılmakta, fakat tarihî tecrübeleri de bu işbirliğinin şekli ve kapsamını belirlemektedir. Tarihî husümeti ciddi olan Almanya ve Rusya gibi iki güçlü ülke ile komşu olması, jeopolitik eksenini belirlemesinde önemli faktörlerden biri olmuştur. Bu durum Polonya halkının, ülkü birliği konusundaki homojenliğini de olumsuz etkilemiştir.

Polonya odaklı olarak mevcut jeopolitik teoriler incelendiğinde: Atlantik – Avrupa (Almanya hariç) eksenli jeopolitik teoriler Polonya'yı, Kalpgâhı kontrol eden, kalpgâha yönelik bir askerî harekâtta üs olarak kullanılabilecek ve her yönden güçlendirilmesi gereken bir ülke olarak görmektedir. Almanya eksenli teorilerde ise, geçmiş teoriler Polonya'nın işgal edilmesi ve Slav halkının sürülmesini hedeflerken; yeni teoriler ise Almanya millî çıkarları doğrultusunda Baltık ve Karadeniz bölgesini ekonomik ve siyasî açıdan kontrol edebilmeyi ve bu bölgeye kolaylıkla açılım sağlaması açısından Polonya ile iyi ilişkilerin geliştirilmesini hedeflemektedir. Polonya eksenli jeopolitik teorilerde ise, Kalpgâhın içinde yer alan Rusya'yı çevreleyecek tüm ülkelerle işbirliğini geliştirmeyi, özellikle Baltık Denizi ve Karadeniz arasında kalan tarihteki Litvanya-Polonya birlikteliğine benzer (Ukrayna, Belarus, Litvanya ve Letonya) bir oluşum kurulmasını hedeflemektedir. Bu hedefin güçlendirilmesinde Adriyatik Denizi ile bütünleşmek te yer almaktadır. Rus eksenli jeopolitik teorilerde, Rusya'nın Batı'daki çıkarları Almanya ile işbirliğinde görülmekte ve Polonya gibi NATO'nun sınır ülkelerinde Rus lobileri vasıtasıyla bu ülkelerin kontrol altında tutulması hedeflenmektedir.

Süper güçlerin çıkarlarının kesiştiği coğrafyada yer alan Polonya, jeopolitiğini taraf olduğu en güçlü devlete göre şekillendirmiştir. Fakat her iki komşu güçten birine dayanarak yapılmış politikalar, bir diğer güç tarafından işgale maruz kalmasına neden olmuştur. Polonya güçlü bir devlet olmanın jeopolitiğini, kendisine komşu olmayan süper bir güce dayanarak (Osmanlı İmparatorluğu ve ABD gibi) veya komşu devletlerin zayıf olduğu ve Polonya'nın özel çıkar alanlarının yörüngesi olan Baltık Denizi ile Karadeniz arasında kalan devletlerle ittifak kurduğu dönemlerde oluşturmuştur.

Polonya stratejik kültürünü X. yüzyıl Piast Döneminden itibaren incelendiğinde, ulusal stratejisini şekillendiren olaylar, algılar ve öğeler değişik dönemlerde farklılaşmasına rağmen genel itibariyle: devletin korunması/devamlılığı, savunma altyapısının geliştirilmesi, "Polonyalılar Katoliktir'' (Milletler ailesinin İsa'sı/Ortodoks ve Müslüman dünyasına karşı Katolikliğin savunucusu) vurgusu ile birlikte ulusal kimliğini koruması, Polonya dilinin yetiştirilmesi, Almanlaştırma ve Ruslaştırma programlarına karşı direnilmesi ile birlikte Alman ve Rus yayılmacı tehdidinin bertaraf edilmesi, etkili iç kontrolün (Ülke içi istikrar) sağlanması, müttefikleri tarafından İkinci Dünya Savaşı'nda ihanete uğramanın yarattığı sendromunun etkisi ile çok taraflı şüphecilik, sürdürülebilir kalkınma ile ekonominin geliştirilmesi, dünyanın en güçlü örgütlerine (NATO ve Avrupa Birliği) üyelik yoluyla da dahil olmak, ülkenin kendi veya koalisyon merkezli askerî operasyonlar ile desteklenen aktif dış politikası vasıtasıyla uluslararası pozisyonunu güçlendirilmek ve jeopolitik çıkar alanlarına hizmet eden Doğu Ortaklığı İnisiyatifi'ni etkin bir şekilde sürdürmektir.

Almanya'nın 'ostpolitikası' ve Fransa'nın AB'nin genişlemesi kapsamında yürüttüğü politikalar, Polonya'nın AB'ye ve NATO'ya kabul edilmesinde etkili olmuştur. Bu süreçte, Polonya'nın AB'ye entegrasyonunu hızlandırmak maksadıyla, Almanya ve Fransa tarafından kurulan Weimar Teşkilatı'na Polonya da dahil edilmiştir. Polonya'nın NATO'ya girişi ile güvenlik garantisi elde etmiş ve özel çıkar yörüngesini Baltık Denizi – Karadeniz – Adriyatik Denizini kapsayacak şekilde genişletmiştir. Almanya ve Fransa ile kıyaslandığında, Polonya'nın özel çıkarlarının jeopolitik yörüngesi daha çok ulusal güvenliğini garantileme odaklı olduğu kıymetlendirilmektedir.

Günümüzde de bu alan, özellikle Orta Avrupa'da Polonya'yı bölgesel ittifakların lideri olma konumunu da güçlendirmekte (Visegrad Dörtlüsü, Baltık Denizi Devletleri Konseyi gibi) ve uluslararası kurum ve kuruluşlarda kilit ülke konumuna getirmektedir. Aslında Polonya'nın bu politikası, ABD olmaksızın jeopolitik konumu gereği Almanya ve Rusya'ya karşı denge oluşturma çabasından öteye gitmemektedir. Polonya kendisini hâlâ Rusya'nın askerî tehdidi ile Almanya'nın kültürel ve ekonomik bağımlılığı arasında sıkışmış hissetmektedir. Bu itibarla Polonya, mevcut millî güvenlik

stratejisini realist bakış açısıyla hem jeopolitik konumuna göre hem de tarihinden elde ettiği stratejik kültürüne göre belirlemektedir.

Polonya en yakın tehdit olarak Rusya'yı görmektedir. Yeni güvenlik tehditlerini de dikkate alan Polonya, ABD'nin garantörlüğünün yanı sıra AGSP güvenlik şemsiyesini de kullanmak istemektedir. Bu ise Polonya'nın bölgesel savunmacı rolüne ilave olarak, NATO ve AGSP kapsamında yeni tehditlere karşı '+' savunmacı rol üstlenmesi anlamına gelmektedir.

Polonya, AGSP'yi NATO'yu etkisizleştirmediği müddetçe desteklemektedir. Bu desteğin seviyesi NATO'nun 5'inci maddesinde yer alan kollektif desteğin yanında göstermelik olarak kalmaktadır. Ancak AB içinde Polonya'nın etkili konuma getirilmesi ile birlikte bu desteğin artabileceği değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, AB içinde sağlanabilecek siyasî, ekonomik istikrar ve karşılıklı güven duygusunun, Almanya – Fransa – Polonya birlikteliğine imkân tanıyabileceği ve bu birlikteliğin ise AB'nin içinde veya dışında stratejik büyük oyuncu olabileceği kıymetlendirilmektedir.

Aksi taktirde Almanya'nın Rusya ile askerî, siyasî ve ekonomik ilişkiler geliştirerek Avrupa'da güçlenmesi ve doğuya doğru etkinliğini artırması durumunda, Amerikan muhafızı olan Polonya'nın ulusal güvenliği tehlikede olabilecektir. Küresel güç olmaya aday Almanya ile bölgesel güç olma yolundaki Polonya arasındaki gerginlik durumunda, NATO destekli ABD ile Rusya arasında bir çatışmanın yaşanması beklenebilir.

Polonya'nın ulusal güvenliğini analizinde önemli bir unsur ise Almanya ile Polonya arasındaki ilişkilerde meydana gelen değişikliklerdir. Çünkü tarihte de görüldüğü gibi iki ülke arasındaki sorunları daima Rus-Alman ilişkilerindeki değişiklikler izlemiştir. Günümüzde iki ülke arasında yaşanan ikili ilişkiler, Almanya'nın AB içinde güçlenmesi ve ABD'nin zayıflaması durumunda nasıl bir şekil alacaktır. Birçok parametreye bağlı olarak değişebilecek bu durum karşısında tahminler, iki ülke arasındaki temel sorunlara bağımlı olabilecektir.

Polonya ve Almanya arasındaki temel sorunlar; reel politik, geçmişte çözülmemiş veya çözülmüş görünen problemler ile ekonomik ve kültürel bağımlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Reel politik alanda en önemli problem; Almanya'nın enerji ihtiyacını Rusya'dan karşılamayı amaçladığı Rus-Alman boru hattını, Polonyalıların, Nazi Almanyası ve Sovyetler Birliği'nin Polonya'yı parçalamak için anlaştıkları 1939 Molotov-Ribbentrop Paktı ile kıyaslamasıdır. Bu açıdan Almanya'nın, AB ve NATO içinde yer almasına rağmen Rusya ile artarak devam eden ticarî ve siyasî ilişkileri Polonya'yı rahatsız etmektedir.

Geçmişte çözülmemiş veya çözülmüş görünen problemler olarak: Polonya – Almanya sınırı ve Polonya'dan sürülmüş Almanların geriye göç sorunu olmuştur. Polonya – Almanya sınırı İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa siyasetinin en büyük ihtilaflarından birini oluşturmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, söz konusu sınır Rusya tarafından batıya, Oder-Neisse hattına taşınarak, Batılılardan Rusya'ya karşı yapılacak bir saldırı durumunda doğal engellere dayandırılan bir sınır elde edilmiş oldu. Günümüz Polonya'sının savunma derinliğinin ve savunulacak hatların yetersiz olması bu sınırı Polonya Millî güvenliğinin kırmızı çizgisi yapmaktadır. Ayrıca, Polonya'nın sanayisi ve elit nüfusunun çoğunluğu da bu bölge içinde yer almaktadır. Almanya'nın ekonomik ve kültürel yatırımlarının büyük bölümü de bu bölgeye yapılmaktadır. Polonya'nın siyasî yelpazesinde liberal kesimin ağırlıklı nüfusu da bu bölgede yer almaktadır. Bu gerekçelerden dolayı Almanya – Polonya sınırının değişmesi veya bu sınır ile ilgili ihtilafların, tartışmaların kamuoyuna yansıması iki ülke ilişkilerinin kötüye doğru gittiğinin emaresi olmaktadır.

Polonya – Almanya arasında yaşanabilecek en büyük problem azınlık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Polonya siyaseti ve ekonomisinde Almanya'nın ağırlığının artması durumunda, başta ABD ve İngiltere olmak üzere ve gerektiğinde Rusya, Polonya üzerinde azınlık konusunda çok rahat yapabilecekleri psikolojik harp sayesinde ikili ilişkileri bozabilecektir. Bu alandaki ilk problem, Doğu Polonya topraklarında Almancanın yaygınlaşması ve gündelik konuşma dili haline gelmesi, iş

imkânlarında Almanlara ve Almanca bilen Polonyalılara öncelik verilmesi gibi ayrımcılıklar söz konusu olabilecektir.

Almanya ve Polonya arasında artarak devam eden ticarî ve kültürel ilişkiler, Polonya'yı liberal ve modern bir ülke haline dönüştürmesine karşın ülkeyi Almanya'ya bağımlı haline getirmektedir. Harp silah, araç ve gereçleri ile askerî işbirliği açısından da Almanya'ya bağımlı hale getirilmeye çalışılan Polonya, Almanya'nın yeni ostpolitikası gereği AB'den en fazla ekonomik destek görmekte ve bu desteğin kesilmesini istememektedir. Serbest piyasa ekonomisi ve serbest dolaşımın faydasını gören Polonyalılar (Özellikle Vistula Irmağının batısında eski Alman topraklarında ikamet edenler) ile millîyetçilik söylemlere sahip muhafazakârlar ve komünistler arasındaki mücadele ülkenin iç siyasetinde kendini hissettirmektedir.

Anahtar Kelimeler : Polonya, Almanya, Ulusal Güvenlik, Jeopolitik, Stratejik Kültür, Azınlık Sorunu, Sınır Sorunu.

Tez Yöneticisi : Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK

Sayfa Sayısı : 266

T.C.
TURKISH MILITARY ACADEMY
DEFENSE SCIENCE INSTITUTE
DEPARTMENT OF SECURITY SCIENCE
ANKARA 2015

GERMANY'S LOCATION IN POLAND'S GEOPOLITICS

DOCTORATE THESIS

HASAN HOŞOĞLU

ABSRACT

The aim of the thesis is to examine the effects of geopolitical and strategic culture (the historical security perception) of Poland on the Polish national security policy and to evaluate the future relations with Germany.

Poland carries the distinction of being a stopper in the middle of the North European Plain surrounded by the Baltic Sea in the north, the Carpathian and Suden mountain chains on the south and the Pyrenees and Ural Mountain ranges extending form west to east. Being a Catholic nation, Poland also acts as a cultural barrier between the Protestant Germany and Orthodox Russia. Unlike other central European countries having no coastline, Poland is situated at the crossroads of on Transatlantic - Baltic - Black Sea trade line.

The importance of its geopolitical location, absence of geographical boundaries that could ensure its security and the fact that it has two strong and historical adversaries in its neighborhood, Germany and Russia, in the East and the West, have rendered Poland a 'Sandwich Country'. Although it has got young and educated population, Poland's military capacity is insufficient to defend its homeland all by itself. Poland's limited economic power and natural resources makes her dependent on foreign countries to continue a long-lasting military operation. While this dependency makes

regional and global cooperation a necessity, Poland's historical interaction with its neighbors also determines the shape and the scope of this cooperation. Serious historical antagonism displayed by its powerful neighbors like Germany and Russia, has been one of the most important factors in determining Poland's geopolitical axis. This situation has had negative impact on the construction of unified national ideals and a homogeneous mindset among Polish people.

When current geopolitical theories focused on Poland are examined: it is observed that in Euro-Atlantic (excluding Germany) based geopolitical theories, Poland is seen as a country controlling the Heartland and a country which should be strengthened in every aspect as it can be used as a base for military operations directed towards the heartland. While Germany-based theories in the past aimed to invade Poland and to expel Slavic peoples out of the country, the new theories aims to control the Baltic and the Black Sea regions economically and politically in line with the national interests of Germany and to develop good relations with Poland, which provides an easy access to this region. On the other hand, Polish-origin geopolitical theories aim for the establishment of cooperation with all countries located within the Heartland surrounding Russia, especially the establishment of a cooperation between the Baltic Sea and the Black Sea, similar to the Lithuanian-Polish partnership in history (Ukraine, Belarus, Lithuania and Latvia). In reaching this target, it is also aimed to integrate with the Adriatic Sea. In Russian axis geopolitical theories, Russia's interests in the West is seen in the cooperation with Germany, and border countries of NATO such as Poland are expected to remain under control by Russian lobby in these countries.

Located at the intersection of interests of superpowers, Poland has shaped its geopolitics in accord with its strongest ally. However, policies based on either of the two neighboring forces have so far led to invasions throughout its history. Poland realized the geopolitics of a strong state in those periods when it relied on a superpower which is not one of her neighbors (such as the Ottoman Empire and the United States) or when neighboring states were weak, and Poland allied with the other states

between the Black Sea and the Baltic Sea, which forms the backbone of Poland's national interests in the region.

When we examine the strategic culture of Poland starting from Piast period in the 10th century, we see that the following are the factors, events and conceptions which shaped the national strategy in general, though they differed to a certain degree at different times: protection / continuity of the state, development of the defense infrastructure, the preservation of the national identity, with an emphasis on the motto: “Poles are Catholic’’ (Christ of the family of nations / the defenders of Catholicism against the Orthodox and Muslim world), cultivation of the Polish language, resistance against the programs of Germanization and Russianization along with the disposal of the threat of German and Russian expansionism, effective internal control (stability within the country), betrayal Syndrome and multifaceted Skepticism, sustainable development and improvement of economy based on free market principles, participation in the world's most powerful organizations (NATO and the European Union) through membership, strengthening its international position through active foreign policy supported by the country's own military or coalition-based operations, and the Eastern Partnership Initiative.

Germany's 'ostpolitika' and the policies carried out by France within the framework of EU enlargement, have contributed to Poland’s membership to the EU and NATO. In this process, in order to speed up Poland’s integration to the EU, Poland was included in the Organization of Weimar, which was established by Germany and France. Poland has achieved security guarantee with its entry into NATO and her sphere of national interest has expanded to include the Baltic Sea – The Black Sea - the Adriatic Sea. When compared to Germany and France, the geopolitical orbit of Poland’s national interest is observed to be focused more on guaranteeing national security.

Today, again this area reinforces the leadership position of Poland in the regional alliances, especially in Central Europe (such as Visegrad Four, the Council of Baltic Sea States) and brings Poland to the position of a key nation in international organizations and institutions. In fact, this policy of

Poland, does not go beyond the effort to create a counterbalance to Germany and Russia due from geopolitical position without the US. Poland still finds itself stuck between Germany's cultural and economic influence and Russia's military threat. In this respect, Poland constructs its current national security strategy with a realistic perspective, according to its geopolitical position and historical strategic culture.

Poland sees Russia as the closest threat. Also considering new security threats Poland wants to use the security umbrella of the ESDP alongside the US as its guarantor. This means that in addition to its regional defensive role, Poland is to assume a '+' defensive role within the scope of NATO and the ESDP against new threats.

Poland supports ESDP so long as it does not nullify NATO. The level of this support is superficial when compared to the collective support in NATO's Article V. However, this support is supposed to increase after ensuring an effective position of Poland within the EU. From this perspective, the mutual confidence along with political and economic stability within the EU may help establish a union among Germany - France - Poland and that this union may act as a major strategic player in or outside the EU.

In case Germany and Russia develop some powerful military, political and economic relations in Europe, and extend their sphere of influence towards the East, Poland's national security would be endangered. In the event of a tension between would-be global player Germany and potential regional player Poland, a conflict between Russia and NATO-backed US might be expected.

An important element in the analysis of national security of Poland is the changes in the relations between Germany and Poland. As seen in history before, problems between the two countries followed changes in Russian-German relations. How will the bilateral relations between the two countries be affected in case of an even more powerful Germany in the EU and a weakened US? Estimates in this situation may change depending on

many parameters that will be dependent on the key issues between the two countries.

The main problems between Poland and Germany emerge as realpolitik, unresolved or seemingly-solved problems in the past and economic and cultural dependence. The most important problem in the realpolitik is that Poles compare Germany's plans to supply the energy needs of the country through Russian-German pipeline from Russia with the agreement between Nazi Germany and the Soviet Union in 1939 Molotov-Ribbentrop Pact to divide Poland. For this reason, Germany's ever-increasing commercial and political relations with Russia disturb Poland, even though they are both member nations in the EU and NATO.

Among the unresolved or seemingly-solved problems in the past are: Poland - German border and the return of Germans who were exiled from Poland. After the Second World War, Polish - German border has created one of the biggest disputes of the European politics. After the Second World War, the boundary was moved to the west, to the Oder-Neisse line, by Russia to obtain a border which was based on natural barriers in case of an attack against Russia from the West. Wherefore, today, the lack defense line in depth of Poland and insufficient defense lines make the border as the red line of Polish national security. In addition, the majority of Poland's industry and elite population are located within this region. The majority of Germany's economic and cultural investment is also made in this area. A considerable portion of liberals in the Polish political spectrum is located in this region. For these reasons, change of Germany - Poland border or public discussions concerning this border conflict is an indication of deteriorating relations between these two nations.

The biggest problem that may arise between Poland - Germany is the minority issue. If German influence on Polish politics and economy is to increase, the US and the UK, and possibly Russia, may easily disrupt the bilateral relations using psychological warfare on minorities. The first problem in this area could be discriminatory actions such as expansion of German language in the eastern region of Poland and becoming spoken as the daily

language for communication, and giving priority to Germans and German speaking Poles for job opportunities.

Ever-increasing commercial and cultural relations between Germany and Poland, convert Poland into a more liberal and modern country, but also makes it dependent on Germany. The level of Polish dependence on Germany is further reinforced through military cooperation, weapons, tools and equipment, and through Germany's new ostpolitika, thanks to which Poland receives the lion’s share in the form of economic support from the EU, the support whose end Poland never wants to see. The struggle among the Poles who experience the benefits of a free market economy and the free movement (especially those residing in the former German territory on the west of the Vistula River) with those conservatives exploiting a nationalistic rhetoric and the communists is felt heavily in the country's internal politics.

Keywords : Poland, Germany, National Security, Geopolitics, Strategic Culture, Minority Issues, Boundary Problem.

Advisor : Associate Prof. Dr. Soyalp TAMÇELİK

Number of Pages : 266

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR i

ÖZET..... ii

ABSTRACT..... viii

İÇİNDEKİLER..... xiv

TABLOLAR..... xvii

HARİTALAR..... xix

GRAFİKLER xxi

RESİMLER..... xxiii

ŞEKİLLER..... xxiv

KISALTMALAR..... xxv

ÖNSÖZ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL KAVRAMLAR

1. JEOPOLİTİK TEORİLER 6
2. STRATEJİK KÜLTÜR..... 19

İKİNCİ BÖLÜM

ALMANYA ÖZELİNDE POLONYA COĞRAFİ KONUMU VE ÖZELLİKLERİNİN JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ

1. GİRİŞ..... 26
2. POLONYA'NIN COĞRAFÎ KONUMU..... 27
3. POLONYA'NIN COĞRAFÎ KONUMUNUN JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ... 31
4. POLONYA'NIN COĞRAFÎ ÖZELLİKLERİ VE JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ..... 41
   a. Fiziki Coğrafî Özellikler (Yeryüzü Şekilleri)..... 42
   b. Bitki Örtüsü..... 51
   c. İklim ve Yağış Durumu..... 52
5. POLONYA'NIN DEMOGRAFİK YAPISI VE JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ.. 56
6. POLONYA'NIN DİNÎ YAPISI 67

7. POLONYA'NIN ASKERİ SAVUNMA YETENEĞİ 72
a. Polonya Savunma Bütçesi ve Modernizasyon Çalışmaları..... 72
b. Polonya Silahlı Kuvvetlerinde Dönüşüm Süreci..... 77

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POLONYA STRATEJİK KÜLTÜRÜNDE (GÜVENLİK ALGILAMALARINDAKİ TARİHSEL DEĞİŞİM) ALMANYA'NIN ETKİSİ

1. GİRİŞ..... 82
2. PİAST DÖNEMİ İLE İKİNCİ POLONYA CUMHURİYETİ ARASI DÖNEM (10'UNCU Y.Y. - 1918)..... 82
a. Piast Dönemi (10'uncu Y.Y. – 1385)..... 82
b. Jagiellonian Dönemi (1385 – 1572)..... 84
c. Polonya – Litvanya Milletler Topluluğu (1569 – 1795)..... 87
ç. Bölünmüş Polonya (1795 – 1918)..... 92
3. İKİNCİ POLONYA CUMHURİYETİ İLE ÜÇÜNCÜ POLONYA CUMHURİYETİ ARASI DÖNEM (1918-1989)..... 94
a. İkinci Polonya Cumhuriyeti (1918 - 1939)..... 94
b. İkinci Dünya Savaşı (1939 - 1945)..... 100
c. Polonya Halk Cumhuriyeti (1945 - 1989)..... 104
4. ÜÇÜNCÜ POLONYA CUMHURİYETİ (1989 – GÜNÜMÜZ)..... 110
5. POLONYA STRATEJİK KÜLTÜRÜNÜN ANALİZİNDE ALMANYA'NIN ETKİSİ..... 114
6. POLONYA REEL GÜVENLİK POLİTİKASI 123
a. Polonya Cumhuriyeti Güvenlik Değerlendirmesi..... 123
b. 2013 Yılı Polonya'nın Millî Menfaatleri ve Stratejik Hedefleri..... 129
c. Polonya Cumhuriyeti'nin Temel Uluslararası İlişkiler Politikası..... 137
(1) Birleşmiş Milletler..... 137
(2) Avrupa Birliği..... 138
(3) Transatlantik İlişkiler..... 144
(4) Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası..... 152
(5) NATO..... 162

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

POLONYA VE ALMANYA İLİŞKİLERİ

1. GENEL..... 168
   a. Soğuk Savaş Sonrası Almanya..... 168
   b. Almanya'nın Uluslararası İlişkiler Politikası 178
   c. Polonya - Almanya İlişkileri..... 184
2. POLONYA VE ALMANYA ARASINDAKİ TEMEL SORUNLAR..... 188
   a. Almanya - Rusya Yakınlaşması (Rapallo Kompleksi ve Ribbentrop - Molotov Sendromu)..... 189
   b. Almanya - Polonya Sınırı (Oder Neisse Hattı – Danzig Koridoru).. 191
   c. Azınlıklar..... 196
   ç. Ekonomik ve Kültürel Bağımlılık..... 205

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇ

SONUÇ..... 208

KAYNAKÇA..... 221

TABLOLAR

Sayfa

Tablo – 1: Polonya ve Almanya Arasındaki Tarihî Münasebetlerin Sayısal Dağılımı..... 3

Tablo – 2: Stratejik Kültür Belirleyicileri..... 23

Tablo – 3: Avrupa Ülkelerinin Toplam Nüfusu ve Nüfus Öngörüleri..... 64

Tablo – 4: 1970 Yılı ve 2020 Yılı Öngörüsüne Göre Doğu Avrupa Devletlerinin Hıristiyan Nüfusu 68

Tablo – 5: 2010 yılı İtibarıyla Dünyada En Kalabalık Katolik Nüfusa Sahip İlk On Ülke..... 69

Tablo – 6: Polonya Silahlı Kuvvetlerinin 2014 Yılında Katkı Sağladığı Uluslararası Karargah ve Operasyon Merkezleri..... 79

Tablo – 7: Polonya'nın Tarihî Süreç İçindeki Millî Menfaatleri ve Stratejik Millî Hedefleri..... 115

Tablo – 8: Polonya Vatandaşlarının Güvenlik Algılamaları..... 129

Tablo – 9: Polonya Cumhuriyetinin Güvenlik Alanındaki Millî Menfaatleri ve Stratejik Hedefler Kataloğu..... 130

Tablo – 10: Soğuk Savaş Sonrasında Polonya'nın Rol Seti..... 134

Tablo – 11: Polonya'nın 2002 ve 2011 Yıllarındaki Değişen Rol Setleri.... 134

Tablo – 12: Polonya'nın Rol Setlerindeki Tarihî Değişimi..... 136

Tablo – 13: ABD'nin Liderliğini Onaylayan Polonyalıların Yüzdesi..... 147

Tablo – 14: 28 AB Ülkesinin Savunma Bütçelerinin Yıllara Göre Değişimi..... 174

Tablo – 15: İlk On Tedarikçinin Dağıtım Bölgeleri (Temel Konvansiyonel Silahların 2007-2012 Yılları Arası Ulusal İhracatlarının Yüzdesi) 175

Tablo – 16: Soğuk Savaş Sonrasında Almanya'nın Yönü ile İlgili Tartışmalar..... 176

Tablo – 17: Soğuk Savaş Sonrasında Almanya'nın Rol Seti..... 179

Tablo – 18: Almanya'nın 2002 ve 2011 Yıllarındaki Değişen Rol Setleri..... 182

Sayfa

Tablo – 19: 1990 – 2012 Yılları Arasında Polonya'ya Daimi İkamet İçin Gelen Almanlar ve Almanya'ya Daimi İkamet İçin Giden Polonyalıların Sayıları..... 201

Tablo – 20: 2012 Yılında Polonya'ya Daimi İkamet İçin Gelen Almanlar ve Almanya'ya Daimi İkamet İçin Giden Polonyalıların Şehir ve Kırsal Göre Dağılımı..... 202

Tablo – 21: Polonya'da Avrupa Vatandaşlığı Oturum Kayıt Belgesi Alanların Cinsiyet ve Vatandaşlıklarına göre Avrupa Birliği Vatandaşlarının Dağılımı..... 202

Tablo – 22: 2012 yılında Almanya'ya Daimi Olarak Göç Eden ve Almanya'dan Polonya'ya Daimi Olarak Göç Edenlerin Polonya'daki Eyaletlere Dağılımı 203

HARİTALAR

Sayfa

Harita – 1: Büyük Satranç Tahtası 14

Harita – 2: Polonya Cumhuriyeti Komşuları ve Sınır Uzunlukları..... 28

Harita – 3: Kuzey Avrupa Düzlüğünde Polonya..... 29

Harita – 4: Roma Döneminin Çöküşünde, Avrupa İstila Yolları 29

Harita – 5: Brzezinski'ye göre 2010'dan Sonra Avrupa Güvenliğinin Kritik Çekirdeği..... 36

Harita – 6: Fransa'nın ve Almanya'nın Özel Çıkarlarının Jeopolitik Yörüngeleri..... 37

Harita – 7: Polonya'nın Özel Çıkarlarının Jeopolitik Yörüngeleri..... 40

Harita – 8: Polonya Coğrafî Bölgeleri..... 42

Harita – 9: Polonya'nın Coğrafî Özellikleri ve Toprak Yapısı Haritası..... 43

Harita – 10: Polonya Kara Kuvvetlerinin Konuş Durumu 45

Harita – 11: Polonya Su Havzaları Haritası..... 46

Harita – 12: Polonya Ovaları..... 50

Harita – 13: Polonya Ormanlarının Polonya İdari Bölümlerine Göre Oranı ve İhracat Durumu 51

Harita – 14: Polonya Yıllık Ortalama Hava Sıcaklığı Değişim Haritası-2013 Yılı..... 52

Harita – 15: Polonya Yıllık Yağış Durum Haritası-2013 Yılı 54

Harita – 16: En Uygun Yaklaşma İstikametleri..... 55

Harita – 17: Almanların, 01 Eylül 1939 Tarihinde Polonya'yı İşgal Planı 56

Harita – 18: Piast Dönemi, Kısa ve Büyük Kasimir Vladislaus'un Hükümranlığı Altındaki Polonya Krallığı..... 83

Harita – 19: 15'inci Y.Y.'da Jagiellonian İmparatorluğu (Polonya, Litvanya, Macaristan, Bohemia)..... 84

Sayfa

Harita – 20: Polonya Krallığı ve Litvanya Büyük Dükalığı'nın 1569 Lublin Birliği Sonrasındaki Sınırları..... 87

Harita – 21: 1772 – 1795 Yılları Arasındaki Bölünmüş Polonya..... 90

Harita – 22: Polonya'nın İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Değişen Sınırları..... 103

Harita – 23: 2'nci Dünya Savaşı'ndan Sonra Almanya'nın Topraklarındaki Değişim..... 192

Harita – 24: 2'nci Dünya Savaşı Sonrasında Polonya'ya Bırakılan Alman Topraklarındaki Alman Nüfusu (1939 Yılı Verilerine Göre)..... 198

GRAFİKLER

Sayfa

Grafik – 1 : 01 Ocak 2013 İtibariyle - Polonya'nın Uluslararası Kurum Ve Kuruluşlarla Üyelik Durumu..... 40

Grafik – 2 : Polonya 2013 Yılı Aylık Ortalama Sıcaklık Durumu..... 53

Grafik – 3 : Polonya 2013 Yılı Aylık Ortalama Yağış Durumu..... 54

Grafik – 4 : 2012 Yıllı Polonya Nüfusunun Cinsiyet ve Yaş İstatistiği... 57

Grafik – 5 : 2012 Yıllı Polonya Nüfusunun Cinsiyet ve Yaş İstatistiği... 58

Grafik – 6 : Yaşanabileceği Umut Edilen Sürenin Cinsiyete ve Yerleşim Yerine Göre Dağılımı..... 58

Grafik – 7 : Doğum ve Ölümlerin Yıllara Göre Dağılımı..... 59

Grafik – 8 : 2002 ve 2011 Yıllarında Polonya Vatandaşı Olmayan Diğer Ülke Vatandaşlarının Dağılımı..... 60

Grafik – 9 : 2012 Yılında Daimi Yerleşim İçin Uluslararası Göç Edenlerin Yaş ve Cinsiyetine Göre Dağılımı..... 60

Grafik – 10 : 2012 Yılında Daimi Yerleşim İçin Uluslararası Göç Edenlerin Ulkelere Göre Dağılımı..... 63

Grafik – 11 : 2002 ve 2011 Yıllarındaki 15 Yaş ve Daha Üstü Nüfusun, Cinsiyet ve Medeni Hali..... 65

Grafik – 12 : 2011 Yıllındaki Polonya Nüfusunun 15 Yaş ve Daha Üstünün Kırsal Kesim ve Şehirde Yaşayanlarınına Göre Medeni Hali..... 66

Grafik – 13 : Her Bin Bayanın Yaş Aralıklarına Göre Canlı Bebek Doğurma Dağılımı..... 66

Grafik – 14 : 1970 Yılı ve 2020 Yılı Öngörüsüne Göre Dünya Hıristiyan Nüfusu..... 67

Grafik – 15: 2015 Polonya Millî Savunma Bütçesinin Yapısı – Çok Yıllı Programlar Dahil..... 73

Grafik – 16 ve 17: 2015 Polonya Millî Savunma Harcamalarının Diğer Ülkelerle Karşılaştırılması 76

Grafik – 18: Polonya Silahlı Kuvvetleri Komuta – Kontrol Değişim Konsepti..... 77

Sayfa

Grafik – 19: Polonya Silahlı Kuvvetleri 2014 Yılı Komuta – Kontrol Yapısı..... 78

Grafik – 20: Polonya Silahlı Kuvvetlerinin 1999'da NATO'ya Girdiği Zamandan 2013 Yılına Kadar Katıldığı Yurtdışı Güvenlik Operasyonları..... 80

Grafik – 21 : ABD – AB Ortaklığının Geleceği 149

Grafik – 22 : 28 AB Ülkesinin 2011 ve 2012 Yılları Savunma Harcamalarındaki Değişim Oranı..... 173

Grafik – 23 : 28 AB Ülkesinin 2011 ve 2012 Yılları Savunma Harcamaları..... 174

Grafik – 24 : 1950 -2005 Yılları Arasında Almanya'ya Göç Eden (Spat-) Aussiedler (Doğu ve Güney Avrupa'dan gelen etnik Almanlar)'in Geldikleri Ülkelere Göre Akışı..... 199

Grafik – 25: 2010 Yılı İtibariyle Göç Eden Almanların Gittikleri İlk On Ülke 200

Grafik – 26: 2010 Yılı İtibariyle Almanya'ya Göç Eden Yabancıların Geldiği İlk On Ülke 201

Grafik – 27: Polonya'nın 213 Yılı İhracat Yaptığı Ülkelerin Dağılımı.... 206

Grafik – 28 : Polonya'nın 213 Yılı İthalat Yaptığı Ülkelerin Dağılımı..... 206

RESİMLER

Sayfa

Resim – 1, 2 ve 3: Polonya Newsweek Haftalık Dergilerinin Kapak Sayfalarında Yer Alan Kilise Karşıtı Yayınları..... 71

Resim – 4: Polonya'nın Uwazam Rze Haftalık Siyasî Dergisi'nde, Kilise Karşıtı Yayınlarla İlgili Kapağı..... 71

ŞEKİLLER

Sayfa

Şekil – 1: Stratejik Kültür Politikası Dinamikleri 24

KISALTMALAR

AB	:	Avrupa Birliği
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AGAT	:	Anti-Gestapo
AGİK	:	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGSP	:	Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
BM	:	Birleşmiş Milletler
CBOS	:	Centrum Badanie Opinii Spolecznej
CENTO	:	Central Treaty Organization
EaP	:	Eastern Partnership
EATC	:	European Air Transport Command
EDA	:	European Defence Agency
EPAA		Avrupa Kademeli Uyum Yaklaşımı
GSYİH	:	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GSMH	:	Gayri Safi Millî Hasıla
KKT	:	Kara Kuvvetleri Talimnamesi
NATO	:	The North Atlantic Treaty Organization
OSCE	:	The Organization for Security and Co-operation in Europe
PİS	:	Prawo i Sprawiedliwość
PO	:	Platforma Obywatelska
PRL	:	Polska Rzeczpospolita Ludowa
PPR	:	Polska Partia Robotnicza
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STRATFOR	:	Strategic Forecasting, Inc.
V4	:	Visegrad Dörtlüsü (Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya)
WEB	:	İnternet Ağı

ÖNSÖZ

Tezin amacı, Polonya ulusal güvenlik politikası üzerinde jeopolitiğinin ve stratejik kültürünün (tarihî güvenlik algılamalarının) etkilerini incelemek ve bu yaklaşımla Almanya ile ilişkilerinin geleceğini değerlendirmektir.

Polonya'nın ulusal ve uluslararası güvenliğinin belirlenmesinde odak noktası olarak 'jeopolitiği' ve 'tarihî güvenlik algılamalarındaki değişimin' alınmasının nedeni; Millî Güvenlik Kurulu Sekreteri Muammer TÜRKER'in, 01-03 Ekim 2012 tarihleri arasında Polonya'ya yapmış olduğu ziyaret esnasında, Polonya Millî Güvenlik Bürosu[1] Başkanı Emekli Tuğgeneral Prof.Dr.Stanisław KOZİEJ'in (Staniswaw Koziey) Polonya millî güvenliği ile ilgili olarak "Polonya Millî Güvenlik Stratejisini, tarihinden ve sahip olduğu coğrafyasından aldığı derslere göre oluşturmuştur'' İfadesi olmuştur. Aynı minvalde, Polonya Millî Güvenlik Bürosu tarafından, 15 Kasım 2013 tarihinde yayımlanan Polonya Cumhuriyeti Güvenliği Hakkında Beyaz Kitabı'nda Polonya'nın "Batı ve Doğu arasındaki jeopolitik konumunun, güvenlik alanında ulusal çıkarlarının ve stratejik hedeflerinin temel doğasını ve karakterini tespitinin yanı sıra, Polonya ulusal kimliğinin ve devletinin oluşumunu etkilemiş en önemli stratejik faktör olduğunu tarihî tecrübesi kanıtlıyor'' (White Book, 2013: 9) şeklindeki ifade de tezin amacını belirlememizde yardımcı olmuştur.

Atlantik, Avrupa ve Avrasya akademik literatüründe Polonya önemli araştırma konusu olmasına rağmen, yerli literatürde yeterli ilgiyi görememiştir. Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan incelemede, Polonya ile ilgili uluslararası ilişkiler alanında 16 yüksek lisans ve 4 doktora tezi olmak üzere toplam 20 tezin olduğu tespit edilmiştir. Tezin, bu açıdan yerli literatüre acize olsa da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmacının, Türkiye Cumhuriyeti Varşova Askerî Ataşeliği görevi (2011-2013) esnasında, Polonya'da görevli diğer ülke askerî ataşeleri ve

[1] Türkiye Cumhuriyeti Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin eş değeri bir kurumdur.

Polonya Silahlı Kuvvetleri personeli ile yapmış olduğu resmi ve gayri resmi görüşmeler, toplantılar, brifingler, askerî fuarlar, tatbikatlar ve sosyal faaliyetlerdeki (kabul töreni, kermes ve ev davetleri) ikili ilişkilerde elde ettiği gözlem ve tecrübelerinin yanı sıra, Polonya vatandaşlarıyla dostane ilişkilerin kurulmuş olmasıyla elde ettiği bilgiler ile Almanya ve Polonya'da yapılan araştırma gezilerinden elde edilen gözlemler nitel veri olarak kullanılmıştır.

Gerek 2011 ve 2013 yılları arasındaki lehçe yayım yapan Polonya gazete ve dergilerini tercüme ettirerek, gerekse de İngilizce yayım yapan Polonya Ulusal Ajansı'nın internet aboneliği vasıtasıyla Polonya kamuoyu güncel olarak takip edilmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin Varşova Büyükelçiliği ve Polonya Millî Savunma Üniversitesi kütüphanelerinin kaynaklarından da istifade edilmiştir. Araştırma süreci içerisinde, nitel yöntemleri destekleyecek ikincil nicel veriler de kullanılmıştır.

Tezin temel hipotezi ise, Polonya'nın jeopolitiği ve stratejik kültür incelemesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, tezin temel hipotezi: 'Polonya güvenliğini, kendisine komşu olmayan müttefik bir güce veya uluslararası güvenlik kuruluşlarına dayandırmak zorundadır' olarak belirlenmiştir.

Hipotez içinde belirtilen 'kendisine komşu olmayan müttefik bir güç' iddiasını kuvvetlendirmek maksadıyla, 'kendisine komşu ve müttefik olan Almanya' ile ilişkilerin neden ulusal ve uluslararası güvenliğini sağlamayacağı incelenecektir. Çünkü, Polonya tarihinde (964 yılı ile günümüz arası) meydana gelen zaferler, yenilgiler, isyanlar ve ittifak kurma gibi uluslararası ilişkiler olgularının ülkelere göre dağılımı incelendiğinde, toplam 544 olayın 116'sı yani %21'i Almanlar ile yaşanmıştır (Tablo – 1)[2]. Bu orana 123 + 5 yıllık işgal dönemi de eklendiğinde, Almanya'nın neden incelemesi gerektiği sorusuna cevap olmaktadır.

[2] Rusya ile 141 olay (% 25) olmuştur (%25 + 123 yıl işgal + 44 yıl komünist pakt içinde geçen süre.).

Tablo – 1 : Polonya ve Almanya Arasındaki Tarihî Münasebetlerin Sayısal Dağılımı (Krawczyk'iden derlenmiştir, 2004).

Dönem	Toplam Olay	Almanlar ile Münasebet				
		Zafer	Yenilgi	Barış	İsyan	İttifak
Piast Dönemi (964-1385)	194	17	11	4		4
Jagiellon Dönemi (1387-1570)	82	4	1	7		
Polonya- Litvanya Topluluğu (1569–1795)	149		10	2		1
İşgal Dönemi (1795-1918)	42				16	
1918 - Günümüz	77	17	16	5	1	
Toplam	544	38	38	18	17	5
		116				

Tezin cevap bulacağı temel sorular ise aşağıda belirtilmiştir:

- Polonya, millî güvenlik stratejisini realist bakış açısıyla jeopolitik konumuna göre mi, yoksa stratejik kültürüne göre mi belirlemektedir?

- Mevcut coğrafî özellikleri ve jeopolitik konumu gereği Polonya, kendi millî güç unsurları ile güvenliğini garanti edebilmekte midir?

- Polonya, kendisini hâlâ Alman – Rus güç alanında sıkışmış olarak mı hissetmektedir?

- NATO, Transatlantik ilişki ve AGSP güvenlik kuşağında Polonya'nın ağırlığı ne tarafa yönelmektedir?

- Tarihten gelen tecrübeler, Polonya millî çıkarlarının korunması bağlamında Almanya ile işbirliğinin şekli ve kapsamını nasıl etkilemektedir?

- Polonya'nın, ulusal ve uluslararası güvenliği için Avrupa ile bütünleşmesi tek çare midir?

- Polonya'yı 'çok taraflı ve şüpheci' bir ülke haline getiren olaylar nelerdir?

- Almanya – Fransa – Polonya birlikteliği; AB'nin içinde veya dışında stratejik büyük oyuncu olabilir mi?

- Almanya'nın Avrupa'da güçlenmesi ve doğuya doğru etkinliğinin artması, Polonya ulusal güvenliğini nasıl şekillendirmektedir?

- Küresel güç olmaya aday Almanya ile bölgesel güç olma yolundaki Polonya arasındaki çatışma alanları neler olabilir?

- Polonya – Almanya ilişkilerinde mezhepsel farklılık ne derece etkili olmaktadır?

- Polonya'nın Almanya'ya ekonomik bağımlılığı, ulusal çıkarlarını ne yönde etkilemektedir?

- Polonya – Almanya sınırı iki ülke ilişkilerini gelecekte ne yönde etkileyebilecektir?

Tezin birinci bölümünde; temel kavramlar Polonya odaklı olarak incelenmiştir. Polonya jeopolitik konumu, bölgesel olmaktan daha çok küresel nitelikte bir analizi gerekli kılmaktadır. Polonya'nın jeopolitik analizi genel olarak ABD, Almanya ve Polonya bakış açılarından ele alınmış; Fransa ve Rusya bakış açılarına kısmen değinilmiştir.

İkinci bölümde ise Almanya özelinde Polonya'nın jeopolitik konumu, ülke sınırları içindeki coğrafî özellikleri ile birlikte değerlendirmiştir. Polonya'nın coğrafî özellikleri ulusal güvenliği ve mevcut askerî gücün bu coğrafî alanı savunmasındaki yeterliliği açısından analiz edilmiştir. Realist teorinin bakış açısına sahip jeopolitik yaklaşımlar ile Polonya'nın uluslararası ilişkiler boyutundaki yeri ve önemi stratejik oyuncular açısından değerlendirmeye alınmıştır.

Üçüncü bölümde de; Polonya'nın güvenliği açısından stratejik kültürünü oluşturan değerler, olgular, semboller, söylem ve eylemlerin tespit edilmesi maksadıyla, Piast Dönemi'nden (964-1385) başlamak üzere günümüze kadarki tarihî süreç incelemeye alınmıştır. Bu süreçteki ağırlığı, reelpolitiği değerlendirme açısından, Üçüncü Polonya Cumhuriyeti olarak adlandırılan 1989 yılından günümüze kadar olan bölüm oluşturmaktadır.

Dördüncü bölümde; ezeli iki düşmandan biri, fakat şimdi müttefiki olan Almanya ile tarihî sorunların ve reel problem sahalarının gelecekteki ilişkilerini ne yönde etkileyebileceği tezin sonucunda değerlendirilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL KAVRAMLAR

1. JEOPOLİTİK TEORİLER

Soğuk savaş esnasındaki güç dengelerinin 1990'lı yıllarda değişmesiyle birlikte, akademik çevrelerde de jeopolitik kavramlar ve teoriler yeniden gündeme gelmeye başlamıştı. Özellikle soğuk savaşın kırılma hattı olan Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Varşova Paktı'nın dağılması, bazı jeopolitik teorilerin çatışma alanı veya güç merkezlerinin kavşak bölgesinde yer alan Polonya'yı ön plana çıkarmıştır. Polonya'nın jeopolitik konumuna yüklediği değerler ve algılar ile Polonya'yı düşman, dost veya tarafsız olarak gören ülkelerin bakış açısının yüklediği değerler ve algıların farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu farklılığı, aşağıda ifade edilen jeopolitiğin kuramsal değişimi içerisinde de görmek mümkündür;

a. Realist bakış açısına sahip klasik jeopolitik söylemde devlet, belli sınırlar içinde tanımlanmış uzamsal (spatial) bir veridir veya Alman jeopolitik okulunun söylemiyle de organizmadır; sınırları belirli, toprağa bağlı devletler, var olan sınırlı düzlemsel alanda varlıklarını sürdürebilmek için daha fazla toprağa ihtiyaç duyarlar ve bu ihtiyaçlar nedeniyle devletlerarası ilişkiler, anarşik bir ortamda süre gider (Erbaş, 2011: 7).[3] Bu yaklaşım Birinci ve İkinci Dünya Savaşında, Almanya ve Rusya'nın Polonya üzerinden genişleme politikasını izah etmektedir.

b. Neo-klasik jeopolitik söylemde[4] devlet artık yaşayan bir organizma olarak görülmemekte ve dolayısıyla devletin sınırlarına ilişkin görüş artık önemini yitirmiştir; devlet, mutlaka sınırlarını genişletmek zorunda değildir; sınırlar artık stratejik değeri olan, yönlendirilebilir, devletin çıkarlarına göre değiştirilebilir bir unsurdur; bununla birlikte pozitivist düşüncenin etkisi altında, devlet sanki bir insanmış gibi çıkarlarını gözeten ve güvenliğini

[3] Ratzel'in formülasyonu olan devletin yaşam alanı tezine göre; "Devlet sınırları olmadan var olamaz, bu sınırlar statik kalırsa da yaşayamaz ve bu nedenle de savaş kaçınılmazdır." (Slowe, 1990: 21).

[4] Kissinger ve Amerikan siyaset bilimci Zbigniev Brzezinski, neoklasik jeopolitiğin siyaset ve akademik çevrelerce popüler bir şekilde ele alınmasına ortam hazırlayan iki isim olarak öne çıkmıştır (Erbaş, 2011: 9).

düşünen bir varlıktır; esas olarak coğrafî faktörlerin stratejik değeriyle ilgilenir, devlet sınırlarının stratejik konumu, politika oluşturma sürecinin ilk unsurudur (Erbaş, 2011: 10). Bu yaklaşıma göre, Soğuk Savaş sonrasında Doğu Almanya ile birleşen Batı Almanya'nın ekonomik ve askerî gücünde kayda değer bir artışa yol açmadığı, nüfus ve coğrafî alan açısından ise önemli artışların söz konusu olduğu, ancak güç artışının çok mütevazı olduğu (Baumann, 1998: 18-19) ifade edilmektedir.

c. Küreselleşme ve bilginin ulaşılabilirliğinin artması, klasik sınırların ulusal güvenliği belirleyen işlevini ortadan kaldırması, devletin düzlemsel bir bakış açısıyla devlet sınırlarına dayalı jeopolitik algısı artık işlerliğini yitirmiştir (Beck, 1996). Geoffrey Parkey ise yeni küresel düzey odaklı jeopolitiğin Soğuk Savaş jeopolitiği ile yer değiştirdiğini iddia etmektedir (1998: 10). Modern jeopolitik söylem, kapitalist devlet ve kapitalist devlet sınırlarıyla şekillenmiş ve kendi kapitalist ekonomi politikalarını sürdürmek için politika üretmiştir; postmodern jeopolitik koşullar içinde ise devlet sınırlarıyla birbirinden ayrılmış ve bağımsız görülen kapitalist ekonomi politikaları anlamını yitirmiştir (Erbaş, 2011: 40). Birleşme sonrasında Avrupa'ya egemen olmak gibi bir isteğe sahip olmayan Almanya'nın, özellikle Avrupa'daki entegrasyon çabalarını önceden olduğu gibi devam ettirmesi ve Doğu Avrupa ülkelerinin Batı'ya entegrasyonlarını ve AB'nin parçası olmalarını sağlayacak reform süreçlerini desteklemesi (Woyke, 2000: 29) bu teorik bakış açısıyla izah edilebilmektedir.

ç. 1990'larda eleştirel jeopolitik gündeme geldiğinde ise ilk dikkat çeken coğrafya ile uluslararası ilişkiler disiplini arasında bir köprü kurmasıydı (Guest Editorial, 2010: 243). Geleneksel jeopolitik, belirli sınırlar içinde devleti ulusal egemenliğe sahip ve bunu korumaya çalışan, tarih dışı bir varlık olarak ele alırken, eleştirel jeopolitik ilk olarak bu yargıyı tersine çevirerek, devleti jeopolitiğin merkezinden alır ve jeopolitik, sembolik sınırlar içindeki yapıların küreselleşmiş bir dünyada birbirleriyle olan karmaşık ve karşılıklı ilişkisi (Erbaş, 2011: 41) olarak yorumlar. Eleştirel yaklaşımın bakış açısıyla, Soğuk Savaş döneminde güvenlik alanında kendine özgü bir dış politika geliştirmeyip müttefiklerini takip etmekle yetinen Almanya'nın birleşme

sonrasında gücü önceleyen bir politikaya yöneldiğini; gelişmelerin Almanya'yı normalleştirdiğini, ancak realist dış politika anlayışının belirginleşmesi şeklinde kendini gösteren bu normalleşmenin iyi bir gelişme olmadığı (Krippendorff, 2000: 158, 165-167) ileri sürülmektedir.

Polonya karar alıcıları Polonya'nın jeopolitik konumunu 'güvenlik alanında ulusal çıkarlarının ve stratejik hedeflerinin temel doğasını ve karakterini tespitinin yanı sıra, Polonya ulusal kimliğinin ve devletinin oluşumunu etkilemiş en önemli stratejik faktör' (White Book, 2013: 9) olarak algıladığını ve bunu da tarihî tecrübesinin kanıtladığını beyan ederek, jeopolitik konumunu jeokültürel[5] bir yaklaşımla ele almıştır. Halbuki, Doğu Avrupa'da çıkarı olan büyük güçler, bu bölgenin jeopolitik konumunu kendi hegomonyası için güç mücadelesi açısından değerlendirmektedir. Bu nedenle Erbaş'ın da ifade ettiği gibi jeopolitik; tarafsız, doğrudan verilerle analizi yapılabilecek statik bir kavram değil aksine tarihsel, siyasal ve ideolojik bir kavram olarak ele alınmaktadır (2012: 2). Bu itibarla, dikkate alınan tüm jeopolitik yaklaşımlar Polonya merkezli olarak incelenecektir.

a. Alman Jeopolitik Yaklaşımı:

İlk olarak Alman bakış açısıyla jeopolitik düşüncenin gelişmesine, Karl Haushofer[6] (1869-1946) ve Friedrich Ratzel[7] (1844-1904) da dâhil olmak üzere çok sayıda kişi katkı sağlamıştır (Ulaş, 2011; 49). Alman jeopolitik düşünce; Almanya'nın Orta Avrupa konumu, Fransa ve Rusya ile yinelenen tarihî husumet, Alman 'Volk' (Halk ya da ulus) birliği üzerinde akut vurgu, "Güneş'te bir yer'' ve Avrupa'nın hâkimiyetini de içeren ulusal arzular, Dünya Savaşı yenilgisini düzeltmek ve Versay Antlaşması ile dayatılan tazminat için kendilerince intikam alma gayreti, büyüyen bir Alman nüfusunu yerleştirmek

5 Immanuel Wallerstein, 1991 yılında yayınladığı Geopolitics and Geoculture kitabıyla sosyal jeopolitik kavramı jeokültür ile birlikte gelişmiş ve bu iki kavram coğrafyanın sosyal bilimler içindeki yerini sağlamlaştırırken jeopolitiğe popüler kültürün parçası olmasının dışında varlık kazandırmıştır (Erbaş. 2012: 13).

6 Adolf Hitler ve milliyetçi sosyalist rejimin politikaları üzerindeki etkileriyle Alman jeopolitiği ile özdeşleşmiştir. Ratzel, MacKinder ve Kjellen'in çalışmalarını derleyerek Almanya'nın tarihi, coğrafî ve kültürel şartlarına uyarlamıştır (Ulaş, 2011: 49).

7 Ratzel'in düşünceleri dönemin çoğu antropologları gibi biyolojik determinizmin etkisi altında kalmış ve devletleri biyolojik varlıklar gibi kabul ederek siyasî olayların önceden görülüp tahmin edilebileceğini; güçlü devletlerin yayılması neticesinde sınırların değişebileceğini ve sonunda güçsüz devletlerin eriyerek birkaç güçlü devletin kalacağını ileri sürmüştür (Ulaş, 2011: 32).

için Rusya ve Doğu Avrupa'daki toprakları feth ederek ‘Doğuya doğru ilerleyen’ (Drang nach Osten) ‘ilave yaşam alanı’ (Lebensraum)[8] kazanma arzusu ve Almanya’nın Avrupa’da egemenlik hakkı olduğuna ve Almanya'yı, onların seçkin bir küresel güç olmak için belli bir kader olarak gördükleri şeye ulaşmasını engellemeye çalışan Yahudilerin ve diğer yabancı ve yerli "hainler"in sorumlu olduğuna inanan Heinrich von Treitschke (1834-1896) ve diğerlerinin yazıları tarafından ırksal üstünlük duygusundan etkilenmiştir (Chapman, 2011: 8). Bu bakış açısı, o tarihlerde Prusya (Almanya), Avurturya – Macaristan İmparatorluğu ve Rusya tarafından toprakları işgal edilen ve haritada bile olmayan Polonya topraklarında yaşayan Polonyalıların dahi yaşamasına imkân tanımamaktaydı.

Hitler’in de, fikirlerinden istifade ettiği Ratzel “Tarihin ayrılmaz bir biçimde mekâna bağlı olduğunu, öyle ki bir milleti kimliğini kaybetmeksizin topraktan ayırabilmenin mümkün olmadığını’’ ileri sürmüştür (Tezkan ve Taşar, 2002: 68-76). Ratzel 1897 yılında yayımlanan Siyasî Coğrafya (Politische Geographie) adlı eserinde; politik olayların incelenmesinde, mekân (raum), mevki (lage) ve mekân duygusu (raumsinn) olmak üzere üç faktör bulunduğunu söylemiştir; bunlardan mekân, genişlik, iklim ve bitki örtüsü gibi sair fiziki karakterleri; mevki ise mekanın dünya üzerindeki yerini ifade etmektedir (Ulaş, 2011: 32). Alman yayılmacılığının arkasında yatan teorik felsefeyi oluşturan Ratzel’e ‘mekân ve mevki faktörleri devletin genişlemesine etki etmekle beraber, millî gücün dış politikayı yönlendirmesi için yeterli olmayıp mekân duygusunun da bulunması gerektiğini ve bu duygunun doğuştan gelen bir yetenek olup bütün milletlerde aynı şekilde gelişmemiş olduğunu ve bu nedenle bazı milletlerin genişlemeye ve yayılmaya daha kabiliyetli olduğunu’ iddia etmiştir (Tezkan ve Taşar, 2002: 61-68). Ratzel, “Ülke sınırları değişebilir ve genişleyebilir” görüşü ile Alman genişleme politikalarına jeopolitik dayanak oluşturmuştur (Sandıklı, 2011: 6).

[8] Ratzel’in 1901 tarihli “Der Lebensraum (Hayat Alanı)’’ adlı eserinde; organizmaların büyümek, gelimek, varlıklarını sürdürmek için yeterli hayat alanlarına sahip olmaları gerektiğini belirtmiş ve bu düşüncesini bitki ve hayvan topluluklarından örnekler vererek açıkladıktan sonra başarılı ve güçlü milletlerin hayat alanlarını korumalarının zorunlu olduğunu, şartlar gerektirip mekan darlığı ortaya çıktığında hayat alanının şiddet kullanılarak genişletmeleri gerektiğini söylemiştir (Öngör, 1963: 308-309).

Haushofer[9], küresel yeniden yapılanma ve birleşik bölgeler kavramı ile; özellikle ulaşım ve haberleşme teknolojilerindeki gelişmeler sonucu küçük devletlerin bağımsız hareket edebilme kabiliyetinin ortadan kalktığını, ayrıca hiçbir devletin ekonomik bakımdan kendi kendine yeterlilik sağlayamacağını, bu yüzden güçlü milletlerin ülkelerini, öncelikle benzer dil ve kültüre sahip halkları, sonra da yakın kültüre sahip halkları içine alarak genişletmeleri gerektiğini ifade etmektedir (Ulaş, 2011: 50). Bu büyük çaplı Alman genişleme fikri, Alman jeopolitiğinin en önemli kavramlarından biri olan "Pan Bölgeler'' kavramının gelişmesine katkıda bulunmuştur (Karabulut, 2005: 135). Haushofer ve diğer Alman teorisyenlerine göre bu fikir, Doğu ve Güneydoğu Avrupa'ya doğru toprak genişlemesi ile mümkün olabilecekti; Birleşik Bölgeler kavramı, doğudaki bütün Slav bölgelerinin Alman topraklarına katılmasını ve bir Alman ticaret bölgesi kurulmasını isteyen geleneksel Alman birliği özlemi ile örtüşmektedir (Ulaş, 2011: 50).

b. İngiliz Jeopolitik Yaklaşımı:

İngiliz jeopolitik bakış açısına sahip olan Sir Halford John MacKinder[10] (1861-1947)'in ileri sürdüğü "Kara Hâkimiyeti Teorisi''ne göre; birleşik bir okyanuslar sistemi içerisinde yer alan ve Avrupa, Asya, Afrika kıtalarından oluşan büyük kara parçasını "Dünya Adası'' olarak adlandırmakta, kıta olarak bilinen diğer kara parçalarını büyük dünya adasının uyduları olarak nitelendirmektedir (MacKinder, 1962). Ayrıca Dünya Adası içinde "Kalpgâh/Heartland'' olarak adlandırılan bir bölge tarif etmektedir; Kalpgâh, Baltık-Karadeniz hattından Yenisey'e kadar 2.500 millîk bir sahayı ve kuzeyde Arktik Denizi'nden güneyde Karadeniz ve Hazar Denizi'ne kadar uzanan bir bölgeyi kaplamaktadır (Ulaş, 2011: 37).

[9] 'General Prof. Karl Haushofer, Alman İmparatorluğu döneminde I. Dünya Savaşı'nda tümgeneralliğe kadar yükseldi. İyi bir jeopolitika eğitimi aldı ve uzakdoğuda birçok ülkeyi gezme fırsatı elde etti. Özellikle 'hayat sahası' görüşünün temeli Haushofer'ın Büyük Avrasya Projesine dayanmaktaydı. 1934 yılında Hitler'in diktatörlüğünü ilan etmesinin ardından Büyük Avrasya Projesinin ilk adımlarından Mihver Devletleri'nin oluşum sürecinin başlamasında temel aktör olmuştur' (Britanica, 2015).

[10] Sir Halford John MacKinder (1861 – 1947), askeri öğreniminin yanı sıra Oxford Üniversitesinde fizik, kimya, botanik, jeoloji, psikoloji, tarih ve hukuk eğitimi almış, hayvan morfolojosi üzerinde uzmanlaşmış ve aynı üniversitede coğrafya dersleri vermiştir (Tezcan ve Taşar, 2002: 77-78). Avrasya sözcüğünü türeten ve ilk kullanan kişidir (Defay, 2005: 19).

MacKinder'in teorisinin geliştiği dönemin özelliklerini incelediğimizde, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda 1919 Versailles Antlaşması'yla ağır ekonomik tazminatlara maruz kalan ve silahsızlandırılan Almanya, 1917 Ekim Devrimi ile dönüşen SSCB ve Doğu Avrupa'yı oluşturan Polonya, Litvanya, Letonya, Estonya ve Beyaz Rusya'nın 1918 yılında bağımsızlarını elde ederek tarih sahnesine çıktıkları bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Aslında MacKinder, Doğu Avrupa'yı Kalpgâh'ın stratejik bir eklentisi; Avrasya denetiminin kilit ögesi olarak nitelendirmesinde (Sandıklı, 2011: 3) de yeni kurulan Doğu Avrupa ülkelerinin desteklenerek bu bölgenin kontrolünün sağlanmasının İngiliz millî çıkarlarına hizmet edebileceğini savunmuştur.[11] MacKinder (1962: 194) Doğu Avrupa'nın önemini belirten ünlü Kara Hâkimiyeti Teorisini şu ifadelerle açıklamaktadır:

> " Doğu Avrupa'nın efendisi olmak isteyen Almanlarla buna boyun eğmeyi reddeden Slavlar arasındaki bu husumetin sonucunda meydana gelen olaylar her zaman böyle tekrarlanmayabilir. Eğer Almanlar, Fransa ile olan kısa sınırları boyunca savunmaya geçip bütün güçleri ile Rusya'ya saldırmış olsaydı, hiç şüphesiz dünya bugün de kısmi barış içinde olacaktı ama, bu barış tüm Kalpgâh'ın Alman Doğu Avrupasının hakimiyetinde olması ile gölgelenecekti. İngiliz ve Amerikan halkları da ancak çok geç olduktan sonra bu stratejik tehlikenin farkına varacaklardı. İstikbâldeki sıkıntıların neler olacağını düşünmeden Doğu Avrupa'daki Almanlar ve Slavlar arasındaki sorunun nihai çözümünü sağlamayan savaş sonrası hiçbir sonucu kabul edemezsiniz. Almanlar ve Slavlar arasında mutlaka bir denge kurmalısınız ve bu halkların herbiri bağımsız olmalıdır. Doğu Avrupa'da Kalpgâh'a yönelik ihtirasları kamçılayacak olan bu sorunu çözümsüz bırakamazsınız, zira son felaketten ancak kaçabilirsiniz.
>
> .... Bizim devlet adamlarımız da mağlup olmuş bir düşmanla barış müzakerelerini sürdürürken, hayali küçük bir melek onlara zaman zaman şu sözleri fısıldamalıdır:

[11] Machinder; Kalpgah Teorisi uyarınca, Almanya ve Rusya'nın dünya hâkimiyetini engelleyebilmek için Doğu Avrupa'da Almanya ve Rusya'dan oluşan ikili devlet sisteminin bozulmasını ve bu bölgede Milletler Cemiyeti tarafından desteklenen bir dizi devlet kurularak bir tampon bölge oluşturulmasını teklif etmiştir. Ayrıca 1920 yılında İngiliz Hükümetine sunduğu bir raporda Bolşevizmin doğuda Hazar Denizi ve Kafkas Dağları, batıda ise tampon bölgede kurulacak yeni devletlerin oluşturacağı bir ittifak arasında sıkıştırılması gerektiğini, yoksa dünya için açık bir tehdit oluşturacağını dile getirmiştir. Ancak MacKinder'in bu isabetli öngörülerinin İngiliz Hükümeti tarafından dikkate alındığını söylemek mümkün değildir (Sloan, 2003: 34-35).

-- Doğu Avrupa'ya kim hükmederse Kalpgâh'a hâkim olur,

-- Kalpgâh'a kim hâkim olursa Dünya Adası'na hükmeder,

-- Dünya Adası'na kim hükmederse Dünya'ya hâkim olur''

19. Yüzyıl boyunca Avrupa'da süregelen siyasî olaylar ve savaşlar Doğu ve Batı Avrupa arasındaki bu çekişmeyi işaret etmektedir. Bu çekişme dünya çapında bir öneme sahiptir. Zira tarihin gösterdiği gibi Almanya'nın ortasından geçen bu hat, Doğu ile Batı arasındaki sınırdır; bu hat aynı zamanda Kalpgâh ile Avrupa Sahil Bölgesi arasındaki sınırı da belirlemektedir (Ulaş, 2011: 38).

İngiltere'de MacKinder'in emperyal jeopolitiği ile Almanya'da Ratzel'in yaşayan bir organizma olarak devlet anlayışı, iki ülkenin stratejilerini etkilemiş; Amerika Birleşik Devletleri'nde Alferd T. Mahan ve Almanya'da Karl Haushofer, akademide yapılan jeopolitik tartışmalarını formüle ederek dönemin savaş koşullarına uygulamışlardır (Erbaş, 2012: 7).

MacKinder'in mevcut cepheden nihai hedefe kadar bir dizi ara hedeflerin ele geçilmesini öngören klasik taarruzi jeopolitik teori anlayışı, İkinci Dünya Savaşından sonra Kalpgâhı elinde bulunduran SSCB'nin klasik bir savaş anlayışı ile elde edilemeyeceğine olan kanaat neticesinde, aktif savunma anlayışına sahip ABD vatandaşı Spykman'ın[12] Kenar Kuşak teorisi kabul edilmiştir. Bu teoriye göre kenar kuşakta yer alan ülkelerin biraraya getirilerek ABD liderliğinde kurulan NATO ve CENTO ile de Soğuk Savaş döneminin çevreleme ve kıskaca alma politikası uygulanmaya koyulmuştur (Ulaş, 2011: 64). Polonya, SSCB kontrolündeki Varşova Paktında yer almasından dolayı bu teoride yer alan kenar kuşak ülkeleri arasında yer almamaktadır.[13] Batı Almanya ise bu kapsamda desteklenen ülkelerden olmuştur. Ancak Soğuk Savaş dönemi boyunca Varşova Paktı içerisinde yer

[12] Nicholas John Spykman (1893-1943) Amerikalı profesör, jeopolitik düşünceler ile 2. Dünya Savaşı sonrası ABD Politikalarının mimarı kabul edilmektedir. Spkman'a göre Avrasya'nın asıl güç potansiyeli sadece Kalpgah'ta değil aynı zamanda bunu çevreleyen ülkeler kuşağındadır (Spykman ve Nicholl, 1944: 40-43).

[13] Kalpgah denilen toprakların etrafında; 20.000 millik bir çember boyunca tehlikeye açık kenar kuşak-iç hilal ülkeleri vardır: Bu ülkeler; Batı Avrupa ve İskandinavya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, Arap ülkeleri, İran, Afganistan, Hindistan, Burma, Tayland, Malezya, Kore, Vietnam ve ada devletleri olan Britanya, Endonezya ve Japonya'dır (Sandıklı, 2011: 4).

alan Katolik ülkeler, ki buna Polonya'da dahil, bu Pakt'an kopartılmaya çalışılmıştır.

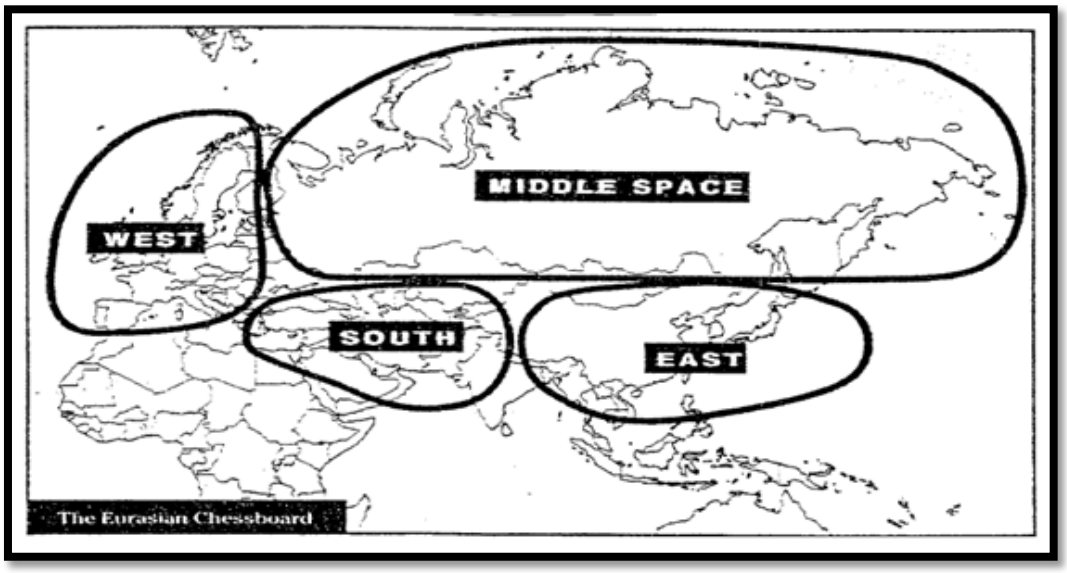
c. Transatlantik Jeopolitik Yaklaşımlar:

Soğuk Savaş döneminde üniversite ve siyaset çevrelerince unutulan jeopolitik kavramı, Henry Kissinger'in 1979 yılında yayınlanan anılarında jeopolitik dengelerden söz etmesi ile yeniden kullanılmaya başlanmıştır (Kissinger, 1979: 914). Ayrıca bu dönemde, Almanya'nın ABD vesayetinden kurtulma çabaları ve Willy Brandt'la başlattığı Doğu Avrupa ile yakınlaşma politikası (Ostpolitik), Doğu Avrupa ile ilgili çağdaş jeopolitik yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Ulaş, 2011: 70). Jeopolitik, Almanya'nın birleşmesinden sonra da bu ülkede yükselişe geçmiştir. Soğuk Savaşın bitiminden sonraki 'Yeni Dünya Düzeni'nin oluşturmasında ortaya atılan jeopolitik teoriler ABD, Rusya ve Almanya eksenli gelişim göstermiştir.

Aslen Polonya'lı olan ve iki dönem ABD başkanlarına danışmanlık yapan Zbigniew Brzezinski[14], ABD hegemonyası üzerine kurduğu jeopolitik teorisini 'Avrasya Satranç Tahtası' (Harita – 1) metaforu ile aşağıdaki şekilde açıklamaktadır (Brzezinski, 1998: 35):

> "Eğer orta alan giderek (Amerika'nın başını çektiği) Batı'nın genişleyen yörüngesine çekilebilir, güney bölgesi tek oyuncunun egemenliğine girmez ve Doğu, Amerika'nın denizaşırı üslerinden atılmasını kışkırtarak birleşmezse, Amerika'nın üstün olacağı söylenebilir. Fakat orta alan Batı'yı reddeder, iddialı bir tekil oyuncu olur ve Güney üzerinde kontrol elde ederse ya da büyük Doğulu oyuncularla bir ittifak kurarsa, o zaman Amerika'nın Avrasya'daki önceliği ciddi bir şekilde daralır. Aynı şey, iki büyük Doğulu oyuncunun bir şekilde birleşmeleri durumunda da söz konusu olabilir. Son olarak Amerika'nın Batılı Partnerleri tarafından Batı çevresindeki tüneğinden çıkarılması, - bu, batı ucunun orta alanı işgal eden bir oyuncunun egemenliği altına girmesi demek olsa bile – otomatik olarak Amerika'nın Avrasya satranç tahtasındaki oyuna katılımın sona erdiği anlamını taşırdı''

[14] Brzezinski'ye göre (1998: 39) günümüz jeopolitik sorunu "ne Avrasya'nın hangi coğrafî bölümünün kıtasal egemenlik için kalkış noktası olduğudur, ne de kara gücünün deniz gücünden daha fazla önem taşıyıp taşımadığıdır. ...Amerika'nın Avrasya'daki jeopolitik çıkarlarının uzun vadeli yönetimi için Amerikan jeostratejisinin formülleştirilmesinde çıkış noktası, kilit oyuncular üzerinde odaklanma ve arazinin doğru değerlendirilmesi olmalıdır'' şeklinde tanımlanımıştır.

Harita – 1: Büyük Satranç Tahtası (Brzezinski, 1998: 35).

Brzezinski, 'Avrasya Satranç Tahtası' jeopolitik teorisinin işleyişini 'jeostratejik oyuncular' ve 'jeopolitik mihver' kavramları ile açıklamaktadır. Ona göre etkin jeopolitik oyuncular, 'mevcut jeopolitik durumu – Amerika'nın çıkarlarını etkileyebilecek derecede – değiştirmek amacıyla sınırların ötesinde güç kullanma ya da etkide bulunma yeteneğine ve ulusal iradesine sahip olan devletlerdir. Bunlar jeopolitik olarak değişken olma potansiyeli ve/veya karakterine sahiptir.' (Brzezinski, 1998: 40).[15] Jeopolitik mihver kavramını ise şu şekilde açıklamaktadır:

> "Jeopolitik mihverler, önemleri güç ve motivasyonlarından değil, daha çok hassas konumlarından ve potansiyel olarak saldırıya açık durumlarının jeostratejik oyuncuların tavırları için doğuracağı sonuçlardan kaynaklanan devletlerdir. Çok sıklıkla jeopolitik mihverler, coğrafyaları tarafından belirlenir ki, bu coğrafya onlara bazen önemli bölgelere girişte ya da önemli bir oyuncuya kaynak sağlamayı reddetmekte özel bir önem verir. Bazı durumlarda jeopolitik bir mihver, yaşamsal bir devlet, hatta bir bir bölge için koruyucu bir kalkan gibi davranabilir. Soğuk savaş sonrasındaki kilit önemdeki Avrasya jeopolitik mihverlerinin belirlenmesi ve bunların korunması, Amerika'nın küresel stratejisinin belirleyici bir yönüdür'' (Brzezinski, 1998: 40).

[15] Brzezinski'ye göre mevcut küresel koşullarda, 'Avrasya'nın yeni jeopolitik haritasında kilit önemdeki en az beş jeostratejik oyuncu ile beş jeopolitik mihver (bunlardan son ikisi belki de kısmen oyuncu olarak nitelendirilebilir.) belirlenebilir; Fransa, Almanya, Rusya, Çin ve Hindistan büyük ve etkin oyunculardır, öte yandan İngiltere, Japonya ve Endonezya açıkca çok önemli ülkeler olmakla birlikte bu şekilde nitelendirilemezler. Ukrayna, Azerbaycan, Güney Kore, Türkiye ve İran kritik olarak önemli jeopolitik mihver rolünü oynarlarken, Türkiye ve İran her ikisi de bir ölçüde, sınırlı kapasiteleri dâhilinde aynı zamanda jeostratejik olarak da etkindirler.' (Brzezinski, 1998: 41).

Nitekim Brzezinski (1998: 45), Polonya'yı jeopolitik bir mihver olarak görmemektedir; Polonya'nın birleşik bir Avrupa'nın doğu sınırında jeopolitik bir mihver haline gelmesi şartını, Rusya'nın 52 milyon nüfusu ve büyük kaynakları ve de Karadeniz'e çıkışı ile Ukrayna üzerinde yeniden kontrolü sağlamasına ve Ukrayna'nın bağımsızlığını kaybetmesine bağlamaktadır.

Almanya ve Polonya'nın Ukrayna'nın bağımsız olmasındaki özel jeopolitik çıkarlar gözönüne alındığında, Ukrayna'nın da aşamalı olarak Fransa – Almanya – Polonya özel ilişkisinin içine alınması oldukça olası görüldüğü taktirde, bu işbirliği 230 milyonluk nüfusuyla, Avrupa'nın jeostratejik derinliğini artırabilir görülmektedir (Harita – 20) (Brzezinski, 1998: 78). Bu durum, Polonya ulusal kahramanı ve İkinci Polonya Cumhuriyeti'nin babası Jozef Piłsudski tarafından iki Dünya savaşları arası dönemde ortaya atılan ve Polonya'nın jeopolitik merkeziyetinin önemini vurgulayan (Özkural, 2004: 7), Varşova için Baltık ve Karadeniz arasında (Bu nedenle kavram "Międzymorze - Denizler Arasında - Berzah" olarak isimlendirilmiştir.) bir zamanların Polonya - Litvanya Birliğinin bir parçası olan milletleri (Yani Polonya, Litvanya, Belarus ve Ukrayna ile güneye Balkanlar'a doğru bir başka genişleme imkânı) yeniden birleştirme amaçlı bir federasyon oluşturma amacı (Window on Heartland [Web], 2013) ile birebir örtüşmektedir. Aynı zamanda bu amaç, Polonya ve İsveç tarafından, AB'ne kabul ettirilen Doğu Ortaklığı İnisiyatifi'nin felsefesini de oluşturmaktadır.

Çağdaş jeopolitik yazarlardan biri olan Alexandros Petersen, Mackinder'in Kalpgâh (Heartland) Teorisi'nden etkilenerek ortaya koyduğu jeopolitik teoriye göre 'Tarih boyunca Hunlar'dan başlamak üzere Avrasya'da doğudan batıya yönelen işgal girişimleri daima başarılı olurken, batıdan doğuya yönelen işgal girişimleri Büyük İskender, Napoleon Bonaparte ve Adolf Hitler örneklerinin gösterdiği üzere başarısız olmaktadır. Bu başarısızlığın esas sebebi, coğrafyada yatmaktadır: Baltık Denizi ile Karadeniz arasındaki kıstaktan itibaren başlayan ve doğuda Pasifik Okyanusu kıyılarına kadar ulaşan 'Pivot Alan' veya 'Kalpgâh' (Heartland), dünya üzerindeki en büyük doğal kale niteliğine sahiptir. Kuzeyde gemilerin seyrüseferini engelleyen Kuzey Buz Denizi ile çevrili olan Kalpgâh, diğer

taraflardan da çöller ve aşılması zor dağ sıraları ile çevrilidir.' (Petersen, 2011: 120-136). İlave olarak Petersen, I. Dünya Savaşı sonrasında Polonya'nın Devlet Başkanı Joseph Pilsudski tarafından geliştirilen ve iki savaş arası dönemde Rusya'yı dengeleyebilmek için Baltık Denizi'nden Karadeniz'e kadar uzanan sahada, yani Polonya'dan Azerbaycan'a kadar olan sahada yer alan devletlerin bir konfederasyon kurulmasını öngören Promethecilik (Prometheism) ve İki Deniz Arası (Intermarum) konseptlerini gündeme getirmekte ve aşağıda ifade edilen 21. Yüzyıl Avrasya Jeopolitik Stratejisi'ni ortaya koymaktadır:

> ''Üç kollu bir politika önermektedir. Bağımsızlık, Entegrasyon ve Kurumlar. İlk aşamada, siyasî, ekonomik ve kültürel araçlar kullanılarak, Avrasya devletlerine daha fazla politika seçeneği sunarak Rusya ve Çin'e bağımlılıkları azaltılmalıdır. İkinci olarak AB'nin katılımı ve Kuzey Dağıtım Ağı (Northern Distribution Network) ve Modern İpek Yolu (Modern Silk Road) gibi ulaştırma projeleri yoluyla, Trans-Avrasya ticareti canlandırılmalıdır. Deniz yolu taşımacılığı ile karşılaştırıldığında, kara yoluyla yapılacak ticaret gerek fiyat gerekse süre bakımından daha avantajlıdır. Fakat bu noktada Avrasya ülkelerinde yürürlükte olan katı gümrük rejimleri; bölgeyi dünyaya bağlayacak, ticareti, kalkınmayı, istikrarı ve bölgesel entegrasyonu teşvik ederek Çin ve Rusya tekelinin kırılmasını sağlayacak ticaret yollarının gelişimini baltalamaktadır. Bu yüzden öncelikli olarak gümrük rejimleri ticareti kolaylaştıracak şekilde değiştirilmelidir. Ayrıca, bu ulaştırma altyapıları hayata geçirilirken büyük miktarda yatırıma ihtiyaç duyulacaktır ve ilk aşamalarda bu yatırımlara ABD tarafından destek verilmelidir. Üçüncü olarak, Avrasya ülkelerini doğrudan yabancı yatırımlar için cazip hale getirecek olan kurumsallaşma çabalarına destek verilmesinde ve iyi yönetişim ile hukukun üstünlüğü gibi küresel değerlerin geliştirilmesinde AB, NATO ve OSCE, Avrupa Konseyi gibi Batılı kurumlara önemli görevler düşmektedir.
>
> Fakat bu kurumların Avrasya'daki girişimlerinde görevlerini layıkıyla yerine getirebilmeleri için, söz konusu kurumlarda bazı reformlar yapılmalı ve etkili mekanizmalar geliştirilmelidir. Batılı ülkeler arasındaki uyuma büyük önem vermektedir. .. Eğer Avrupa-Atlantik topluluğundaki ülkeler, Almanya'nın Nordstream Boru Hattı Projesi'nde Rusya ile yaptığı gibi, tek başlarına hareket ederlerse, bu durum ancak Avrasya'nın otokratik ve merkantilist güçlerinin elini kuvvetlendirecektir'' (Petersen, 2011: 136).

ç. Rus Jeopolitik Yaklaşımı:

Rusya'da yeni Avrasyacılığın önderlerinden olan Aleksandr Dugin, "Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım" adlı kitabında, 2000'lerin Rusya'sının iç ve dış siyasetine ilişkin olarak gelecek temelli jeopolitik yaklaşımı, insanlığın mekân faktörüyle karşılıklı ilişkisini incelemekte ve tarihselci modernitenin Batı merkezli zaman algısını reddetmektedir (Sandıklı, 2011: 11).

Dugin, Rusya'nın Avrasyacı jeopolitiğinin Orta, Doğu ve Güney Doğu Avrupa'ya açılmasını sağlayabilecek en temel enstrümanlardan birisinin Ortodoks/Slavist bir söylem olabileceğini; Rusya'nın, Bağımsız Devletler Topluluğu ile "Yakın Komşuluk" siyasetlerini sürekli geliştirmek zorunda olduğunu; özellikle, Yugoslavya'nın dağılması sonucu, Balkanlar'da artan Amerikan müdahalesinin bu bölgeden dışlanmasının, Rusya'nın geleneksel olarak hamiliğini yaptığı Sırbistan, Bulgaristan ve mümkünse Yunanistan ve Romanya'yı da içine alacak bir Ortodoks jeopolitik boylamsal entegrasyonun gerçekleştirilmesi ile mümkün olabileceğini; Polonya ve Baltık Cumhuriyetlerine Rusya ve Avrupa arasında tampon bölge rolü vermekte ve bu bölgelerdeki artan Atlantikçi akım ve lobilerin gücünün ancak Avrasyacı bir çevreleme politikasıyla sınırlandırılabileceğini iddia etmektedir (Sandıklı, 2011: 12). Dugin, Almanya'nın Rusya ile işbirliği karşılığında, "Kaliningrad Bölgesi (Doğu Prusya)"nin geri verilmesi gerektiğini ve Orta ve Doğu Avrupa'da bulunan en Protestan ve Katolik devletler üzerinde Almanya'nın fiilen politik egemenliğini önermektedir (The Fourty Politic Theory [Web], 2015).

Jeopolitiğe kültürel bir boyut getiren Samuel Hantington'un Medeniyetler Çatışmasına göre 'İdeolojik bölünmenin ortadan kalkmasından sonra Batı Hıristiyanlığı arasındaki (Katolik-Ortodoks) fay kırığı şu şekilde çizilmektedir; bugünkü Rusya ile Finlandiya ve Baltık Devletleri arasındaki sınırlar boyunca uzanıp, daha çok Katolik olan Batı Ukrayna'yı, Ortodoks Doğu Ukrayna'dan ayırarak Ukrayna ve Beyaz Rusya'nın içinden geçip Transilvanya'yı Romanya'dan ayırmak suretiyle batıya doğru salınır ve daha sonra şimdiki Hırvatistan ve Slovakya'yı eski Yugoslavya'nın geri kalan

kısmından hemen hemen tüm olarak ayırarak gider' (Sandıklı, 2011: 15). şeklinde ifade edilmektedir.

Eleştirel jeopolitik yaklaşımla, Polonya'nın jeopolitiği ile ilgili içeriğe sahip olan teorilerden elde edilmek istenen nihai amacın: hegemonik güç veya Brzezinski'nin ifadesi ile jeostratejik oyuncuların millî çıkarlarına hizmet edecek şekilde politikalarını belirlemeyi ve dost, tarafsız ve düşman olarak adlandırdıkları ülke ve kuruluşları şekillendirmeyi hedeflemektedir.

XXI. Yüzyılda jeopolitik, kimlik ve aidiyet kavramlarını da ihtiva eden çok boyutlu bir nitelik kazanmıştır; Rusya'nın Kırım'ı ilhakında dayandığı temel savın "etnik Rusları korumak" ve/veya Almanya'nın Orta Avrupa üzerindeki "kültürel" hak iddiaları örneğinde olduğu gibi kimlik ve aidiyet bağı faktörü coğrafî mekânın stratejik önemi ile doğru orantılıdır (Mammadov, 2014: 16).

Yukarıda ifade edilen jeopolitik yaklaşımlarda:

(1) Atlantik-Avrupa (Almanya hariç) eksenli teoriler Polonya'yı; Kalpgâhı kontrol eden, kalpgâha yönelik bir askerî harekâtta üs olarak kullanılabilecek ve her yönden güçlendirilmesi gereken bir ülke olarak görmektedir. Bu yaklaşım sonucunda, Almanya-Fransa-Polonya'nın ve Ukrayna'nın işbirliği öne çıkmaktadır.

(2) Almanya eksenli teorilerde ise, geçmiş teoriler Polonya'nın işgal edilmesi ve Slav halkının sürülmesini hedeflerken, yeni teoriler ise Almanya millî çıkarları doğrultusunda Baltık ve Karadeniz bölgesini ekonomik ve siyasî açıdan kontrol edebilmeyi ve bu bölgeye kolaylıkla açılım sağlaması açısından Polonya ile iyi ilişkilerin geliştirilmesini hedeflenmektedir. ABD'nin Avrupa üzerindeki etkisinin kaybolmasıyla birlikte, Alman ekonomisini destekleyen hammadde ve enerji kaynakları açısından Rusya ve Çin ile işbirliğinin geliştirilmesi de öngörülmektedir.

(3) Polonya eksenli jeopolitik teorilerde ise, Kalpgâhın içinde yer alan Rusya'yı çevreleyecek tüm ülkelerle işbirliğini geliştirmeyi, özellikle Baltık Denizi ve Karadeniz arasında kalan tarihteki Litvanya-Polonya

birlikteliğine benzer (Ukrayna, Belarus, Litvanya ve Letonya) bir oluşum kurulmasını hedeflemektedir. Bu hedefin güçlendirilmesinde Adriyatik Denizi ile bütünleşmek te yer almaktadır.

(4) Rus eksenli jeopolitik teorilerde, Rusya'nın Batı'daki çıkarları Almanya ile işbirliğinde görülmekte ve Polonya gibi NATO'nun sınır ülkelerinde Rus lobileri vasıtasıyla bu ülkelerin kontrol altında tutulması hedeflenmektedir. Baltık ve Karadeniz bölgeleri Rus jeopolitikasının olmazsa olmazları arasında yer almaktadır.

Polonya dış politikasını analizi yapılırken salt realist/reel politik perspektif yeterli görülmemektedir. Kimlik davranışları ve stratejik kültür bağlamında yapısalcı bir bakış açısı da analize dâhil edilmektedir. Coğrafya ve stratejik kültür arasındaki ilişki Polonya jeopolitiğini oluşturmaktadır.

2. STRATEJİK KÜLTÜR

Realist teorik yaklaşımıyla Norman Davies (2005)'in de ifade ettiği gibi "Tanrıların Oyun Alanı" (God's Playground) olan Polonya, güç mücadele alanı olarak ulusal ve uluslar arası jeopolitik bakış açısıyla incelenecektir. Ancak, reel politik açıdan, uluslararası ilişkilerin her boyutu jeopolitik realist yaklaşımlarla açıklanamadığı gibi kısa ve uzun vadeli öngörülerde de disiplinler arası farklı analizlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu itibarla devletlerin güvenlik ve dış politika tercihlerinin arka planında yer alan norm ve mitlerin oluşumu ve karar alma sürecindeki etkilerini araştırmak için devletlerin sahip oldukları stratejik kültürlerinin incelenmesi gerekmektedir (Erdağ ve Kardaş, 2012: 68). Polonya'nın tarihî hafızası, bağımsızlık, kimlik ve jeopolitik gibi onun temel unsurları ile birlikte, Polonya'nın çağdaş dış politikası ve stratejisine büyük etkisinin hâlâ devam ettiği Smolar tarafından ifade edilmektedir (2002: 2). Maczka'ya göre ise Polonya'nın millî güvenlik stratejisi, geçmişin ağır yükünden bağımsız olamazdı (2010: 2). Bu kapsamda, Polonya stratejik kültürü 9'uncu Yüzyıldan günümüze kadar olan süreç içerisinde incelemeye alınacaktır.

Stratejik kültür, yapılandırmacı yaklaşımlar içinde ele alınan ve çok tartışılan bir kavram olup daha çok güvenlik çalışmalarında da yer bulmuştur. Bu durum ile ilgili örnek, İkinci Dünya Savaşı sırasında ABD'nin, Almanya ve Japonya'nın stratejik tercihlerini ortaya çıkarmak için yürüttüğü antropolojik "ulusal karakter çalışmalar"ıdır (Becker, 2013: 8).

Karabuluta göre; devletlerin stratejik tercihlerinin uyumlu, pasif veya sert, ben merkezci, şiddet eğilimli ve baskıcı olmasının kaynağını düşünsel – kültürel alanlarda aranması gerektiğini ifade etmektedir (2011: 83). Jack Snyder'in 1977 yılında yayınlanan Sovyet nükleer stratejisi ile ilgili bir çalışmasında, Sovyetler Birliği'nin davranışlarını açıklamak için rasyonel seçim teorisi ve oyun teorisi yaklaşımları kullanıldığı zaman, stratejik kültür yeni bir kavram olarak ortaya çıkmış ve Snyder stratejik kültürü, "bir ulusal stratejik topluluğun üyelerinin talimat veya taklit yoluyla elde ettikleri ve nükleer stratejisi açısından birbirleri ile paylaştıkları fikirler, şartlı duygusal tepkiler ve alışılmış davranış kalıplarının toplamı" olarak tanımlamaktadır (Snyder, 1977). Gray ise stratejik kültürü 'benzersiz bir tarihî deneyim'e sahip olan bir güvenlik topluluğu tarafından düzenlenen kuvvet kullanımı ile ilgili inanç, tutum ve normlarla ilgili olduğunu ifade etmektedir (Gray, 1999: 51-52). Bir 'stratejik kültür'ün gelişimi, belirli süre içinde gerçekleşir ve değerler, inançlar ve bunların somutlaştırılmış ve toplumda güçlendirilmiş şekli ile yorumlanarak son derece dengeli olmaktadır (Duffield, 1998). Bununla birlikte stratejik kültür, bir ülkenin güvenlik ve savunma politikası üzerine neyin kurulduğunun ve bir ülkenin politika yapıcılarının tercihlerini nasıl etkileyebileceği değerlendirildiğinde kullanmak için geçerli bir araçtır ve bir ülkenin stratejik kültürü oluştuğunda, onu değiştirmek son derece zordur; değişim meydana geldiğinde, artabilecek şekilde ve stratejik kültürün bir parçasını oluşturduğu bir ülkenin rol anlayışları içinde çatışmaya neden olan dış kaynaklardan tepki olacaktır (Chappell, 2010: 4).

Kerry Longhurst ise stratejik kültürün oluşması ve değişimi ile ilgili aşağıdaki ifadesi dikkat çekiçidir:

> "Bir stratejik kültürün, kendine özgü uzun süren tarihî süreçte zamanla kolektif ve yavaş yavaş ortaya çıkarak düzenlenen kuvvet kullanımına ilişkin inanç, tutum ve uygulamaları farklı bir bedenidir. Kalıcı veya statik bir özellik

> olmasa da, bir stratejik kültür, kendi dönemine dayanma eğilimi zamanla kalıcı olmaktadır. Kollektif deneyimlerin kritik kavşak noktasında oluşmaya/biçimlenmeye ait dönemler tarafından şekillenir ve etkilenir, ya temelde ya da parça parça değiştirebilir." (Longhurst, 2004: 17).

Polonya stratejik kültürü 9'uncu Yüzyıldan günümüze kadar olan süreç içerisindeki incelemesinde, Kerry Longhurst'un ifade ettiği gibi Polonya'nın stratejik kültüründe dönemsel değişimlerin söz konusu olduğu, reel politik durumda Polonya stratejik kültürünün kendi dönemine dayandığı tespit edilmiştir.

Ancak tezin temel sorularından birisi de 'Polonya millî güvenlik stratejisini jeopolitik konumuna göre mi, yoksa stratejik kültürüne göre mi belirlemektedir?'. Bu temel soru, iki teorik yaklaşımın çatıştığı ve tartışıldığı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Stratejik kültür kavramı; realistlere göre devletlerin stratejik tercihleri insan doğasında genel olarak var olan "azami gücü yakalama hırsından'', "anarşik uluslararası yapının'' belirsizliğinden ve askerî – materyal gücün devletlerarasında farklı dağılımından kaynaklanır (Karabulut, 2011: 83). Yapısalcı yaklaşımına göre ise stratejik tercihler, devletlerarası politikada askerî gücün rolü ve etkinliği ile ilgili kalıcı ve etkili tercihleri belirleyen kültürel – sembolik alternatif yapıların sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Kardaş, 2007: 140).

Stratejik kültürün kullanışlılığı konusunda epey tartışma vardır. Bazıları konseptin, karar verme yapısı ve sürecini belirlemede yardımcı olur ve gelecekte bir öngörü aracı olma potansiyeline sahip olduğuna inanır (Smith ve arkadaşları, 2008: 20). Diğerleri ise stratejik kültürü günümüz bilmecesi olarak görür; konsept yararlıdır, fakat geleneksel Batı tartışması veya muhakemesi için uygun olmadığını da itiraf eder (Holmes, 2000: vii).

Bu tartışma konularından birisi de stratejik kültür ve stratejik kararlar arasındaki nedensellik açıklamalarıyla ilgilidir. Johnston, daha titiz analitik metodolojiyi savunarak, tanımlanmış bağımlı değişken (stratejik davranış) ile izole bağımsız değişkenler (stratejik kültür) arasındaki nedensellik modellerini

çizmek istiyor (1999). Gray ise bu yöntemin kaçınılmaz derecede basitleştirilmesine karşı direnmektedir (1999, 51).

Stratejik kültürün temel dinamiklarinin tespiti açısından, yukarıda ifade edilen tanımlara ek olarak literatürdeki diğer tanımların da ifade edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

ABD Savunma Tehdit Azaltma Dairesi tarafından desteklenen 2006 Monterey, Kalifornia'da "Karşılaştırmalı Stratejik Kültür" konulu konferans'da türetilen tanım ki çoğunluk tarafından kabul edildi: "Stratejik Kültür; ortak deneyimlerinden yola çıkarak paylaşılan inançlar, varsayımlar ve davranış tarzlarının ve kabul edilmiş hikâyelerin (sözlü ve yazılının her ikisi de) bir dizisi; kolektif kimliği ve diğer gruplarla ilişkileri şekillendiren ve güvenlik hedeflerine ulaşmak için uygun araç ve amaçları tespit edendir ." (Johnson ve Larson, 2006: 3). Grahami ise stratejik kültürü 'kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasî değerler ile onların egemen biyo-fiziksel ve stratejik çevreye uyumu ve başarılı etkileşim tarafından tarihî şekillenilmiş olarak toplumun öncelikleri, güvenlik tercihleri ile ilgili paylaşımdır' şeklinde tanımlamaktadır (2011).

Stratejik kültür bir milletin tarihi, coğrafyası ve siyasal kültüründen elde edilir ve tutumların/davranışların toplamını ve bir ülkenin en etkili siyasî ve askerî elitleri tarafından kullanılan davranış kalıplarını temsil eder (Howard, 2013: 2). Böylece, stratejik kültür kullanıldığı zaman, araştırmacı bir çatışma, kuvvet kullanımı, savaş ve barış konularında bir ülkenin davranışını ifşa eden kalıplar dizisini çalışır (Miriam, 1994: 2).

Temel aktörler ulusal ve uluslararası sorunların çözümüne yönelik tercihlerde bulunurken zihinsel arka planlarında yer etmiş kültürel tercihlerin kurucu etkisi ile hareket ederler; bu kültür-pratik bileşimi devletlerin orta vadede yönelimlerini belirlemekte ve zamanla da stratejik kültürlerini oluşturmaktadırlar. Ortaya çıkan stratejik kültürler devletlerin tutum ve davranışlarını etkileyebildiği ölçüde önemlidir (Erdağ ve Kardaş, 2012: 68).

Son olarak, yukarıdaki tanımlardan, devletlerin çalışmalarından türetilen ve yaygın olarak kabul edilen bir devletin stratejik kültürünün

belirleyicileri temsili olarak Tablo – 2'de gösterilmiştir (Smith ve arkadaşları, 2008: 4).

Tablo - 2: Stratejik Kültür Belirleyicileri (Smith ve arkadaşları, 2008: 4).

<table>
<tr><td colspan="2">Siyasî Gelenek(ler)</td><td colspan="2">Klasik Metinler / Hikâyeleri</td></tr>
<tr><td colspan="2">Tarih / Deneyim</td><td colspan="2">Savunma Konsepti</td></tr>
<tr><td colspan="2">İnançlar / Değerler</td><td colspan="2">Ekonomik Kaynakları</td></tr>
<tr><td colspan="2">İklim / Kaynaklar</td><td colspan="2">Teknolojik Üs</td></tr>
<tr><td>Coğrafya</td><td colspan="2">Stratejik Kültür</td><td>Kuşak / Geçici</td></tr>
</table>

Smith ve arkadaşları, bu faktörlerin etkilerinin devletten devlete farklılık gösterdiğini, ayrıca farklı girdilerin farklı kültürel etkilere neden olduğunu ve böylece, devletler farklı stratejik karar süreçlerine ve sonuçlarına yol açan, birçok küçük stratejik temellerinde başkalaştığını ifade etmektedir (2008: 4). Bu durum Polonya stratejik kültüründe de net olarak görülmektedir. Polonya tarihinde çok sayıda yaşanan çatışmalar (Savaşlar ve iç krizler) nedeniyle, güvenlik sorunları uzun bir süre için yetkililerin ve halkın ilgi merkezinde olmuştur. Bu sorunları görmezden gelmek, devletin uluslararası sahnede marjinalleşmesine veya devletin toplam çöküşünden (Bölünme Dönemi) birine yol açmıştır.

Bu durum, Polonya Millî Güvenlik Bürosu tarafından 2013 yılında yayımlanan Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Beyaz Kitap'ında "Ulusal olanlar üzerinde bireysel ya da belirli çıkarların (hanedan çıkarları, soyluların "altın özgürlüğü", v.b.) hüküm sürmesi ve devletin maddi gelişimi için sürekli ihtiyaç olanın görmezden gelinmesi, Polonya Devletinin iki büyük çöküntüsü ile sonuçlanmış; öte yandan, bölünmüş dönemde, maddi olmayan değerlerin, kültür ve ulusal kimliğinin işlenmiş olması Polonya ulusunu 123 yıllık esaret döneminde hayatta kalmasına imkân tanımıştır.' (White Book, 2013: 9) şeklinde ifade edilmiştir.

Polonya özelinde bir ülkenin stratejik kültürüne göre öngörüde bulunmak mutlak doğru görülmemekte, karar vericilerin psikolojik durumları (ki bu konu Politik Psikoloji bilim dalı kapsamında incelenmektedir.), dış güçlerin karar vericeler üzerinde kurduğu maddi ve psikolojik baskı ile halkın/kamuoyunun psikolojik harp/kamu diplomasisi ile etkilenmesi gibi hususlar salt tarihî stratejik kültür yaklaşıyla öngörüde bulunmayı etkilemektedir.

Bu itibarla politika çevrelerinin stratejik kültür boyutundaki ilgisi stratejik karar verme konusunda odaklanmıştır. Smith ve arkadaşlarına göre (2008: 5) 'stratejik kültür; kimin karar verdiğini, onlar nasıl karar verdiğini, bilginin ne ve nasılını araştırır ve analiz eder, etrafındaki sınırlar ve kabul edilebilir seçenekler arasında sıralama kriterleri ve karar ve eylem sonrasındaki her turda etkileyen öğrenme sürecini şekiller. Özetle, stratejik kültür stratejik kararların yapısı ve sürecini belirler.'. Şekil – 1, bu etkinin bir dizi görünüşünü tasvir eder.

Şekil – 1: Stratejik Kültür Politikası Dinamikleri (Smith ve arkadaşları, 2008: 5).

Stratejik Kültür
\/
Stratejik Kişilik
\/
Stratejik Perspektif
\/
Stratejik Davranış

Stratejik kültür kavramına, bireysel liderlerden, bir varlık olarak devletin bir insan gibi kişilik tariflerine kadar "stratejik kişilik" analizi uygulandığı görülmektedir (STRATFOR, 2006). Smith ve arkadaşları

buradaki "kişilik" terimini, karar verme yapısı ve dinamiklerine genel odaklanmayı temsil için kullanılmıştır. Stratejik davranış ile ifade edilmek istenen ise konu ile ilgili literatürde yer alan ‘rol teorisi’ kavramıdır. Rol teorisi, uluslararası sistemde birbirinden ayrı ülkeler tarafından sergilenen rolleri keşfederek, ülkelerin dış politika davranışlarını açıklamaktadır (Beneš, 2011: 4).

İKİNCİ BÖLÜM

POLONYA COĞRAFİ KONUMU VE ÖZELLİKLERİNİN ALMANYA ÖZELİNDE JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ

1. GİRİŞ

Napolyon ‘bir ulusun coğrafyasını bilmenin onun dış politikasını da bilmek olduğunu’ söylemiştir (Brzezinski, 1998: 37). Siyasî coğrafya aynı zamanda fiziksel çevre ve siyaset ve hem de iç politika ve uluslararası etkileri arasındaki ilişkiyi tanımlamak için kullanıldı; ama jeopolitika ile ulus – devletlerin, uluslararası kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri arasındaki uluslararası ekonomik, çevresel, diplomatik ve güvenlik ilişkileri ön plana çıkmıştır (Ulaş, 2011: 64-68).

Brzezinski’ye göre coğrafî konum hâlâ bir devletin acil önceliklerini belirleme eğilimindedir ve onun askerî, ekonomik ve siyasal gücü ne kadar büyükse bitişik komşularının ötesinde, bu devletin yaşamsal jeopolitik çıkarlarının etkisinin ve katılımının çapı da o kadar büyüktür (1998: 38).

Jeopolitik, aynı zamanda demografik hareket, ekonomik kalkınma, arazi kullanımı ve doğal kaynak dağılımı gibi konuları da kapsayan disiplinler arası bir konu olmaktadır (Chapman, 2011: 7). Bu açıdan bakıldığında, gücün kullanım alanını ifade eden jeopolitik içinde, askerî bilimler disiplini önemli yer tutumaktadır. Norman Davies (2005)’in de ifade ettiği gibi “Tanrıların Oyun Alanı” (God’s Playground) olan Polonya’nın, önce realist perspektiften güç mücadele alanları açısından incelenecek ve jeopolitik konumunu millî güvenlik stratejisine nasıl yansıttığı analiz edilecektir; müteakiben coğrafî konumu ve coğrafî özellikleri ile jeopolitik açıdan kendi iç dinamikleri incelemeye alınacak ve jeopolitik konumu itibariyle etken olup olmadığı sorgulanacaktır.

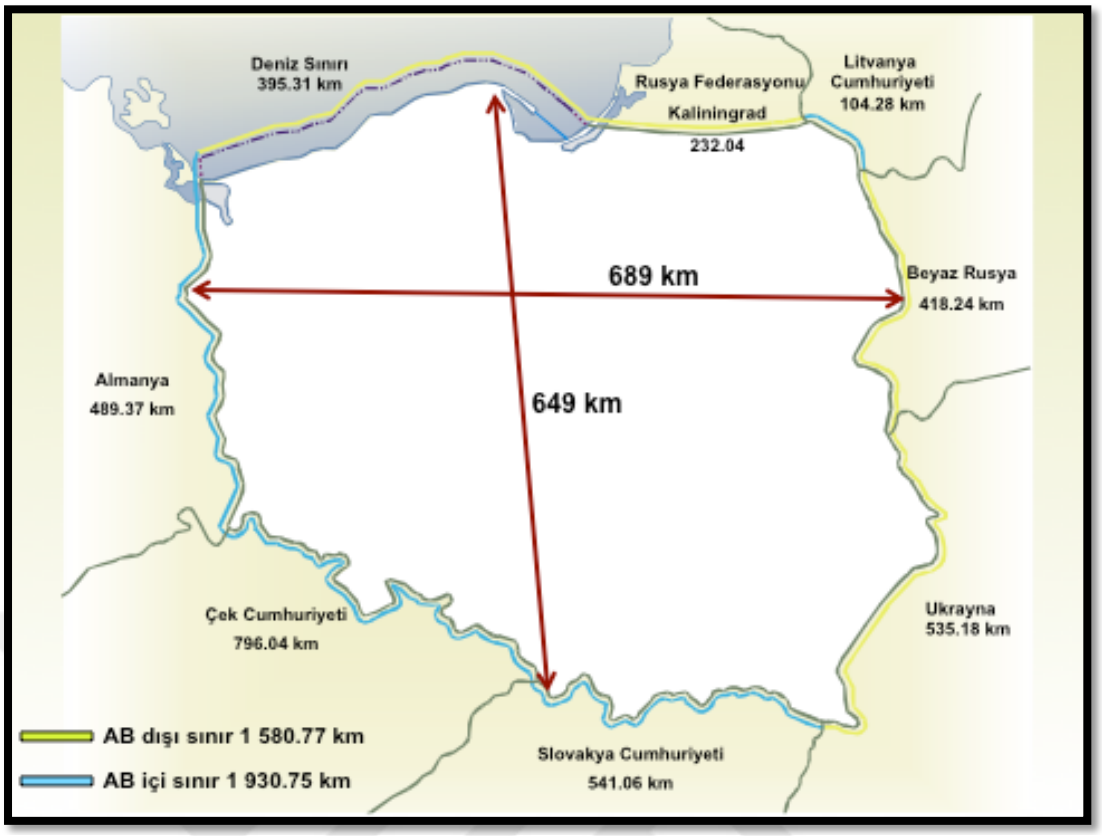
2. POLONYA'NIN COĞRAFÎ KONUMU

Polonya 312.679 km²'lik yüzölçümüyle Avrupa'nın dokuzuncusu, Avrupa Birliği ülkelerinin de altıncısıdır (Michalski, 2008). Türkiye yüzölçümünün %40'ına sahiptir.

Kuzeyinde Baltık Denizi (395.31 km), kuzey doğusunda Rusya Federasyonu (Kaleningrad Bölgesi – 232.04 km) ve Litvanya (104.28 km), doğusunda Belarus (Beyaz Rusya – 418.24 km), güneydoğusunda Ukrayna (535.18 km), güneyinde Slovakya (541.06 km), güneybatısında Çek Cumhuriyeti (796.06 km), batıda Almanya (489.37 km) bulunmaktadır. AB dışı sınır uzunluğu 1,580.77 km, AB içi sınır uzunluğu 1,930.75 km olmak üzere toplam sınır uzunluğu 3,511.52 km'dir.[16] Kuzeyden güneye 649 km, batıdan doğuya da 689 km'lik uzunluğa sahiptir. Bu mesafeler ülkenin derinlikte savunma yapmasını zorlaştırmaktadır (Harita – 2). Günümüz modern harp silah ve gereçleri açısından incelendiğinde, Almanların elinde bulunan en modern LEOPART 2A7 tankı ile en az iki defa yakıt ikmali yaparak (bir depo yakıt ile 450 km mesafe kat edebilmektedir) ülke batıdan doğuya intikal edilebilmektedir.

Polonya, Kuzey Avrupa Düzlüğünde yer alan ve Pirene Dağlarından Ural Altay Dağlarına kadar uzanan doğal koridorun (Harita – 3). ve Baltık Denizi'nden Adriyatik Denizi'ne ve Karadeniz'e doğru uzanan tarihi "Avrupa İşgal'' yolunun (Harita – 4) 'Mihenk Taşı' hükmünde olan bir ülkesidir. Norman Davies'e göre ise "Avrupa'nın Kalbi" (Hearth of Europe) (2001) ve "Tanrıların Oyun Alanı" (God's Playground) (1981) betimlemeleriyle Polonya'nın jeopolitik önemini izah etmiştir. Polonyalılar, bulundukları yerin stratejik önemi sebebi ile acı çekmiş (Friedman, 2011: 177) ve son üç yüz yıl içerisinde 26 kez istilaya uğramışlardır (Özkural, 5: 2004). Olaf'a göre Polonya, kahramanca yenilginin tarihi ve reelpolitiğin bir kurbanı olarak coğrafî konumu üzerine kurulmuştur (2004: 304-305).

[16] International Co-operation Bureau of the Border Guard Headquarters tarafından, T.C. Emniyet Genel Müdürlüğü delegasyonuna Polonya'da verilen sunumdan derlenmiştir.

Harita – 2: Polonya Cumhuriyeti Komşuları ve Sınır Uzunlukları.

Polonya'lılar kendilerini Doğu Avrupalıdan daha çok Avrupa'nın merkezi bir ülkesi olarak tanımlamaktadırlar. "Gerçek Avrupa"nın neresi olduğu ya da Avrupa'nın merkezinin neresi olduğu birçok çalışmada tartışılmakta ve Londra'dan Roma'ya çekilen bir hattın etrafında çeşitli şekillerde gelişmiş bir Avrupa merkezi tanımlanarak, buradan uzaklaşılınca Avrupa karakterinin bozulduğu vurgulanmaktadır (Yıldırım, 2013: 79). Diğer bir ifadeyle İber Yarımadası, İskandinavya ve Doğu Avrupa, Avrupa'nın dış kenarı olarak görülmektedir; aslında burada vurgulanan Cermen-Latin kökenli ya da Katolik eksenli bir 'öz Avrupa' ile ona çeşitli şekillerde yamanmış Ortodoks Avrupa ve buna karşılık "diğerleri" yaklaşımı söz konusudur (Yiğit, 2000: 35-50).

Harita – 3: Kuzey Avrupa Düzlüğünde Polonya (The Rand McNally Student Atlas [Web], 2014)

Harita – 4: Roma Döneminin Çöküşünde, Avrupa İstila Yolları (Johnston [Web], 1894)

Doğu Avrupa ise iki tarihî bölgeden oluşur (Delanty, 2005): Birinci ana bölge Batı Avrupa'yla farklılık gösteren yerlerdir ki burası; Güneydoğu Avrupa alt bölgesi ile Baltık ülkeleri, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Macaristan'dan oluşan Almanya-Rusya arasındaki alt bölgeye ayrılır; İkinci ana bölge ise Rusya ve Türkiye'dir; her iki ana bölge tarihte çarların (Rus), sultanların (Türk) ve imparatorların (Habsburg) kurduğu büyük devletlerin toprakları olmuştur ve Avrupa ile Avrasya arasında bir geçiş bölgesi oluşturmaktadır.

Baltık ülkeleri, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Romanya ve Bulgaristan'dan oluşan Orta Avrupa koridoru – Polonyalı General Jozef Pilsudski'nin deyimiyle İntermarium Koridoru – Rusya ile bölgedeki ABD destekli devletler arasında bir çekişme alanı olarak ortaya çıkmaktadır; bu, Soğuk Savaş dönemi blokları arasındaki bölünme hattının doğuya doğru kaydığı anlamına gelmekte ve hattın her iki tarafındaki devletlerin birbirlerine karşı hamleleri beklenmektedir (Yıldırım, 2013: 79).

Dugin'e göre "Orta Avrupa stratejik, kültürel ve kısmen siyasal açıdan doğal bir jeopolitik oluşumu temsil etmektedir. Etnik yönden bu mekâna eski Avusturya - Macaristan İmparatorluğu halkları, aynı zamanda Almanya ve Prusya, Polonya'nın ve Batı Ukrayna'nın bazı toprakları dâhildir. Bu jeopolitik kümeyi kontrol altında tutan Almanya, Orta Avrupa'nın konsolide edici geleneksel gücüdür'' (2005).

Avrupa fikri Batı Slavları (Polonyalılar ve Çekler), Doğu Slavlardan (Ruslar) ayırmıştı; Avrupa bir fikir ve gerçeklik olarak hem içsel hem de global olarak ayırıcı nitelik olmuştur (Delanty, 2005). T.C. Varşova Emekli Büyükelçisi Reşit UMAN ile Askerî Ataşelik görevim esnasında yapılan görüşmede kendileri 'Polonyalılar, Türkleri doğuluların batılısı olarak, Türkler de Polonyalıları Avrupa'nın doğulusu olarak görmektedir.' demişti. Bu açıdan Pagden'in "Avrupalılığın hangi türü, hem Batı'yı hem (Rusya'yı da içeren) Doğu'yu kültürel açılardan kapsayabilir?" (2010) sorusuna yanıt olarak Polonya olabileceği değerlendirilmektedir.

Jankowski (2014: 190), Polonya'da güvenlik politikası meselesine gösterilen ilginin nereden kaynaklanmakta olduğu sorusuna cevabı şu şekildedir 'Polonya'nın tarihî deneyimleri, coğrafî konumu (hatta Polonya'da tüm stratejik tarih, coğrafya kaynaklıdır[17]) ve sınırlı potansiyeli nedeniyle Varşova, daha güçlü ve etkili bir Avrupa güvenliğinin inşasına dahil olmaktan kaçınamaz. Ekonomik krize rağmen Polonya "Savunma Avrupası" olarak isimlendirilen yeni vizyonla ilgili tartışmaların eş-liderliğini aktif olarak yürütmekte ve daha da önemlisi siyasî varsayımları uygulamaya koymaktadır.'.

3. POLONYA COĞRAFÎ KONUMUNUN JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ

Polonya ulusal ve uluslararası güvenliği açısından jeopolitik konumu, bölgesel olmaktan daha çok küresel nitelikte bir analizi gerekli kılmaktadır. Sınırları içerisindeki mevcut coğrafî özellikleri, kendi millî güç unsurları ile güvenliğini garanti edememektedir. Polonya, batıdan doğuya uzanan ve kuzeyinin tamamını bir doğal bir sınır olarak kaplayan Baltık Denizi kıyısı ve güneyinde ise Sutedik ve Karpat Sıradağları ile doğal sınırlara sahip olan Polonya, Kuzey Avrupa düzlüğünün ortasında yer alması jeostratejik açıdan değerlendirildiğinde, Rusya steplerine batıdan yapılacak bir taarruzda veya Rusya Steplerinden Almanya ve Fransa istikametinde yapılacak bir taarruzda en iyi ve doğal yaklaşma istikameti olma özelliğini taşımaktadır.[18] Askerî açıdan bu durumun İkinci Dünya Savaşı sonrasında Rusya açısından yarattığı zafiyeti gidermek maksadıyla, Stalin, Polonya-Almanya sınırını batıya, Oder-Neisse hattına taşıyarak, Batıdan gelebilecek saldırılara karşı Suden-Karpatlar sıradağları ve Oder-Neisse nehirlerinden oluşan doğal engellere dayandırmıştır.[19]

Kuzeyde, Baltık bölgesine erişim imkânı, Polonya'yı Avrupa'nın kuzey ucu olan İskandinavya ile bağlantı içine koymaktadır. Ancak Coğrafya Polonya'yı, neredeyse Avrupa Kıtasını, Kuzey Kutup Denizi'nden Akdeniz'e

17 Bakınız: C. S. Gray, War, Peace and International Relations. An Introduction to Strategic History, Routledge, New York, 2012.

18 Bu yaklaşma istikametinde olma ve doğal engellerin bulunmaması, Polonya'yı tarih sahnesinde hep işgal edilen ülke konumuna sokmuştur.

19 Bu savunma hattı 01 Eylül 1939'da Almanlar tarafından Polonya'ya taarruz için çıkış hattı olarak kullanılmıştır.

bağlayan kuzey-güney ekseninin merkezi yapmaktadır. Bununla birlikte kültürel özellikleri de Polonya'yı küresel irtibatların bir merkezi olmasını sağlamaktadır. Kültürel açıdan bakıldığında Polonya halkı, onun Slav dünyasına (Bu durum Polonya'yı Prag'dan Vladivostok'a kadar uzanmış bir Avrasya (Eurasian) alanının parçası yapar.) ve Roman Katolik inancına mensubiyeti ile karakterize edilir ve bu sayede Polonyalılar, Orta Avrupa'dan İber-Amerika dahil olacak şekilde Portekiz ve ötesine uzanan bir dinî topluluğa ait olmuştur (Window on Heartland [Web], 2013).

Bu jeopolitik konumun avantajları da bulunmaktadır. Bu avantajlarından birisi de doğu – batı, kuzey – güney ticarî ulaşım ve enerji nakil hatlarının kavşak noktası olması, Polonya'ya kültürel ve ekonomik fayda sağlamaktadır (Czerny, 2006).

Polonya Millî Savunma Üniversitesi Rektörü Tümg. Romuald Ratajczak (Romuald Ratayjak)'a yapılan resmi nezaket ziyaretinde, Türkiye ile Polonya'nın jeopolitik konumları hakkında kendileri "Jeopolitik açıdan en tehlikeli durumda Polonya bulunmaktadır. Ülkemiz, Almanya ve Rusya gibi iki güçlü ülkenin ortasında 'Sandviç Ülke' konumundadır'' değerlendirmesini yapmıştır.

Polonya'nın tarihi ve jeopolitiği arasındaki bağıntıyı en iyi şekilde, Polonya Millî Güvenlik Bürosu tarafından, 15 Kasım 2013 tarihinde yayımlanan Polonya Cumhuriyeti Güvenliği Hakkında 'Beyaz Kitap'da Polonya'nın "Batı ve Doğu arasındaki jeopolitik konumunun, güvenlik alanında ulusal çıkarlarının ve stratejik hedeflerinin temel doğasını ve karakterini tespitinin yanı sıra Polonya ulusal kimliğinin ve devletinin oluşumunu etkilemiş en önemli stratejik faktör olduğunu tarihî tecrübesi kanıtlıyor'' (White Book, 2013: 9) şeklinde ifade edilmiştir. Friedman, Doğu Avrupalıların, özellikle değişik dönemlerde Almanya, Rusya ve Avusturya tarafından işgal edilen Polonya için şu yorumu yapmaktadır; 'Alman – Rus güç alanında sıkışmanın ne anlama geldiğine dair hatıralar onların ulusal karakterini şekillendirmiş ve gelecek on yılda da davranışlarını şekillendirmeye devam edecektir.' (2011: 176, 177).

Yine Beyaz Kitap'a göre devletin kendi savunma yeteneklerini yenilikçi tutmak ve Polonya'nın taraf olduğu ittifakların etkinliğini gerçekçi olarak değerlendirmek için 'tarihden gelen tecrübeler, komşu iki gücün arasındaki ilişkilerin önemli alanlarında hesaba katılan Polonya çıkarlarının temin edilmesinin yanı sıra, Rusya ve Almanya gibi Polonya'nın iki güçlü komşuları arasındaki işbirliğinin şekli ve kapsamı için özel dikkat verilmesi gerekli' görülmektedir (White Book, 2013: 31).

Bu itibarla, İkinci Dünya Savaşının ve Soğuk Savaşın olumsuz etkilerini yaşayan ve gelecek 20 yıl içerisinde daha da yaşlı hale gelecek Avrupa nüfusu, refah seviyesinin artması ile birlikte yaşlıların artmakta olan bağımlılık oranının doğasında bulunan mali sıkıntılar, anti-militarist duygularının yoğunlaşmasına yol açarak, Avrupa'nın savunma harcamalarında önemli değişikliklerin seçmenlerce onaylanması ihtimalini iyice zora sokabilecektir (Brzezinski, 2005: 213); ancak Rusya'nın Doğu Avrupa'daki uygulamaları (2014 Ukrayna Krizi gibi), etkin bir propaganda faaliyeti ile birlikte bu konulardaki harcamalarda halkın desteği alınabilecektir. Mevcut durumda Doğu Avrupa'nın en kilit ülkesi durumdaki Polonya, askerî harcamaların Gayri Safi Millî Harcamaya oranı (% 1,95) ile Avrupa ülkeleri arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Kendi savunma yeteneklerini yenilikçi tutabildiği ölçüde, genç nüfusu ile Avrupa'da gelecek 20 yılın askerî gücü olarak NATO ve AB'nin askerî görevlerinin karar verici mekanizmalarında ve icrasında etkin görev yapabilecektir. Bu durum Polonya'yı, Atlantik ve Avrupa ekseninde vazgeçilmez bir müttefik haline getirmektedir.

Brzezinski, Polonya'nın Atlantik müttefikliğini jeopolitik açısından aşağıdaki ifadelerle açıklamaktadır;

> " Diğer orta büyüklükteki Avrupa Devletleri, ki bunların çoğu NATO ve/veya Avrupa Birliği üyesidir, ya Amerika'nın liderliğini izlerler, ya da Almanya ve Fransa'nın arkasından sıraya girerler. Bunların politikalarının daha geniş bir bölgesel etkisi yoktur ve bunlar temel çizgilerini değiştirecek konumda değillerdir. Bu aşamada bunlar

> ne jeostratejik oyunculardır ne de politik mihverlerdir[20]. Aynı şey NATO ve AB'nin en önemli Orta Avrupalı potansiyel üyesi Polonya için geçerlidir. Polonya jeostratejik oyuncu olmak için fazla zayıftır ve yalnızca tek bir seçeneği vardır: Batı'yla bütünleşmek. Daha ötesi, eski Rus İmparatorluğu'nun ortadan kalkması ve Polonya'nın hem Atlantik ittifakı ile hem de şekillenmekte olan Avrupa'yla derinleşen bağları, Polonya'nın stratejik tercihlerini sınırlarken, ona giderek tarihî olarak görülmemiş ölçüde bir güvence vermektedir'' (Brzezinski, 1998: 43).

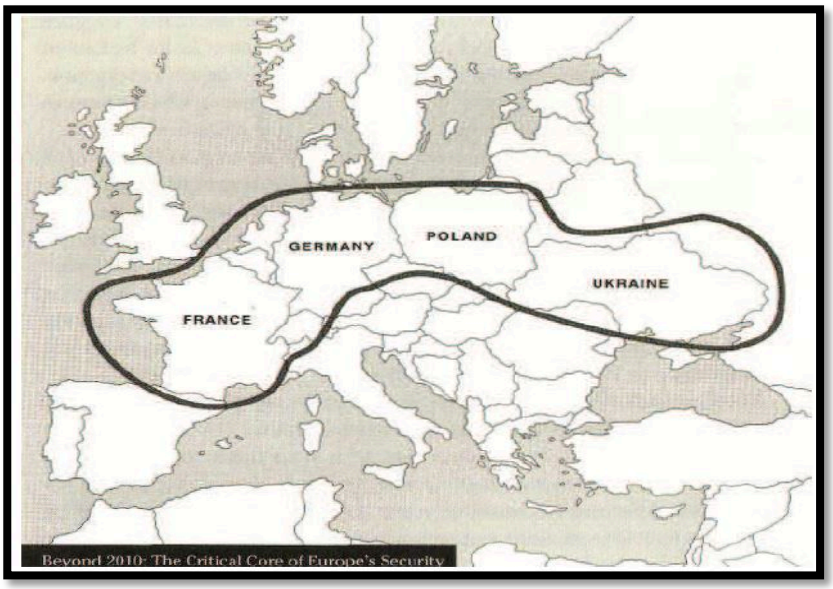
Polonya, Batı ile Avrasya satranç tahtasındaki Orta Alan veya Kalpgâh'ın fay hattında bulunan sınır ülkesidir. Bu durum, ulusal ve uluslararası politikasını, kendi iç dinamiklerinden daha çok stratejik oyuncuların şekillendirmesine neden olmaktadır. Polonya'nın tarihî tecrübesi şunu göstermektedir ki, doğu ve batı komşuları ile (Kuzey Avrupa Düzlüğü içinde yer alan ülkeler) iyi ilişkiler geliştirmek hayatta kalmasını garanti etmemektedir. Bu garanti, komşusu olmayan ancak komşularıyla rekabet halinde ve güçlü başka bir stratejik oyuncuyla yapılan ortaklıklar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Fakat bu ortaklık, bazen bu stratejik oyuncunun menfaatlerine ters düşmesi durumunda, Polonya hep pazarlık unsuru yapılmıştır. Polonya toprakları, büyük güçlerin çatışmalarının bir kaçında zaferlerinin 'ödül'ü olarak kullanılmıştır (Chappell, 2012: 36). Bu da Polonya'yı 'çok taraflı ve şüpheci' bir ülke haline getirmiştir. Aslında Polonya Rusya'dan hiç şüphe duymamaktadır. Çünkü Polonya, tarihinde hep müttefik olarak gördüğü devletler tarafından ihanete uğradığını kabul etmektedir. Rusya bu açıdan düşmanlığından şüphe bile duymadığı bir ülke konumundadır. Nitekim, Rusya jeopolitik güvenliğini, Çarlık döneminde olduğu gibi, Polonya – Baltıklar – Romanya sınırlarından başlamasını istemektedir (Mammadov, 2014: 33).

[20] "Jeopolitik mihverler, önemleri güç ve motivasyonlarından değil, daha çok hassas konumlarından ve potansiyel olarak saldırıya açık durumlarının jeostratejik oyuncuların tavırları için doğuracağı sonuçlardan kaynaklanan devletlerdir. Çok sıklıkla jeopolitik mihverler, coğrafyaları tarafından belirlenir ki, bu coğrafya onlara bazen önemli bölgelere girişte ya da önemli bir oyuncuya kaynak sağlamayı reddetmekte özel bir önem verir. Bazı durumlarda jeopolitik bir mihver, yaşamsal bir devlet, hatta bir bir bölge için koruyucu bir kalkan gibi davranabilir'' (Brzezinski, 1998: 40)

Yakın bölge coğrafî özellikleri, yani Polonya - Slovakya sınırından Romanya'nın kalbine akan Karpatlar, Polonya'yı Adriyatik Denizi ile güney – batısını, Karadeniz ile de doğusunu sınırlandıran karışık Balkan bölgesini içeren bir jeopolitik alanın parçası da yapmaktadır (Window on Heartland [Web], 2013). Aynı şekilde Baltık Denizi'ndeki kıyı şeridi ile birlikte Rusya toprağı olan Kaleningrad'a komşu olması, Baltık Denizi Devletleri (Estonya-Letonya ve Litvanya) ve İskandinav yarımadasını da bu jeopolitik alanın içine katmaktadır.

Yukarıda ifade edilen jeopolitik alanlara ilave olarak, Almanya ve Polonya'nın Ukrayna'nın bağımsız olmasındaki özel jeopolitik çıkarlar gözönüne alındığında, Ukrayna'nın da aşamalı olarak Fransa – Almanya – Polonya özel ilişkisinin içine alınması oldukça olası görüldüğü taktirde, bu işbirliği 230 milyonluk nüfusuyla, Avrupa'nın jeostratejik derinliğini artırabilir görülmektedir (Harita – 5) (Brzezinski, 1998: 78). Bu durum, Polonya ulusal kahramanı ve İkinci Polonya Cumhuriyeti'nin babası Jozef Piłsudski tarafından iki Dünya savaşları arası dönemde ortaya atılan ve Polonya'nın jeopolitik merkeziyetinin önemini vurgulayan (Özkural, 2004: 7), Varşova için Baltık ve Karadeniz[21] arasında (Bu nedenle kavram "Międzymorze - Denizler Arasında-Berzah" olarak isimlendirilmiştir.) bir zamanların Polonya-Litvanya Birliğinin bir parçası olan milletleri (Yani Polonya, Litvanya, Belarus ve Ukrayna ile güneye Balkanlar'a doğru bir başka genişleme imkânı) yeniden birleştirme amaçlı bir federasyon oluşturma misyonunu (Window on Heartland [Web], 2013) ile birebir örtüşmektedir. Aynı zamanda bu misyon, Polonya ve İsveç tarafından, AB'ne kabul ettirilen Doğu Ortaklığı İnisiyatifi'nin felsefesini de oluşturmaktadır.

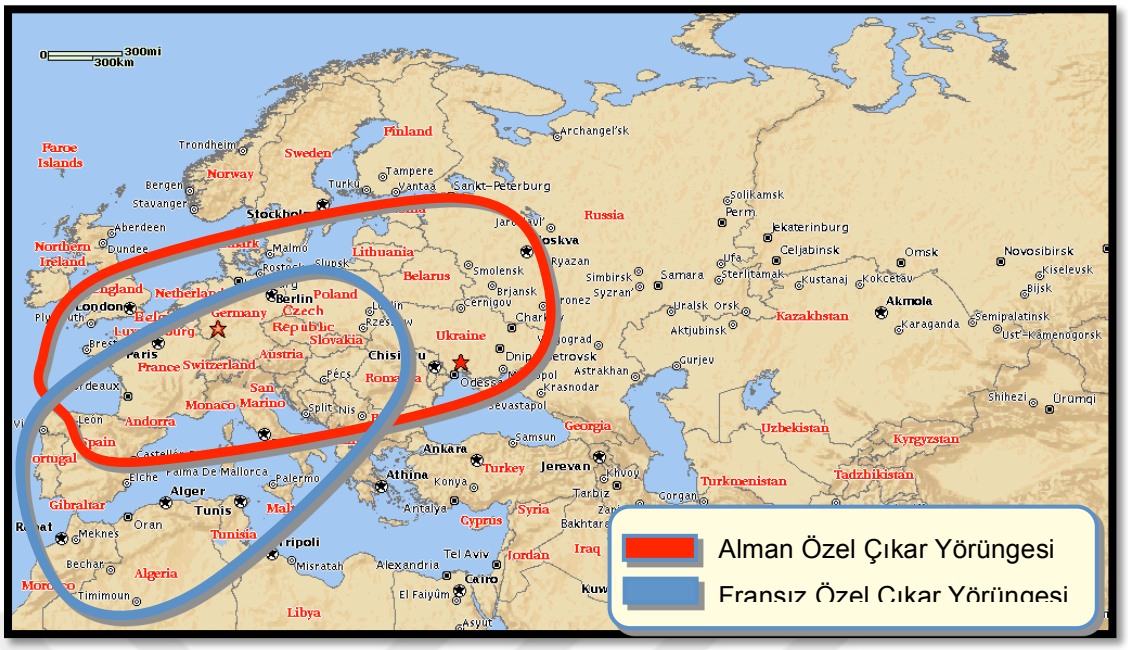
[21] Karadeniz havzası, Tuna, Dinyeper ve Don nehirlerinin üzerinden geçerek Karadeniz'e boşaldığı, Balkanlar, Doğu Avrupa, Anadolu ve Kafkasları içine alan Avrasya'nın merkezini oluşturan coğrafî bölge olarak tanımlanmaktadır (Kandemir, 2008: 101).

Harita – 5: Brzezinski'ye göre 2010'dan Sonra Avrupa Güvenliğinin Kritik Çekirdeği (Brzezinski, 1998: 79).

Nitekim, Brzezinski Büyük Satranç Tahtası kitabında (1998: 45), Polonya'nın birleşik bir Avrupa'nın doğu sınırında jeopolitik bir mihver haline gelmesi şartını, Rusya'nın 52 milyon nüfusu ve büyük kaynakları ve de Karadeniz'e çıkışı ile Ukrayna üzerinde yeniden kontrolü sağlamasına ve Ukrayna'nın bağımsızlığını kaybetmesine bağlamaktadır. 2014 Ukrayna Krizinde ABD'nin askerî yardımlarını ve tatbikatlarını Polonya üzerinden yürütmesi bu tezi doğrulamaktadır.

Doğu Avrupa bölgesi, ABD, İngiltere, Almanya, Fransa, Rusya ve İskandinav ülkelerinin etki alanı içine girmektedir. Fransa'nın özel çıkar alanı yörüngesi içinde tutması gereken İberya Yarımadası, batı Akdeniz'in kuzey kıyıları ile Almanya'nın Doğu-Orta Avrupa'ya uzanan kısımları dahildir; Almanya'nın özel çıkar alanının yörüngesi ise batıda Fransa, doğuda Orta Avrupa'nın yeni kurtulmuş komünizm sonrası devletlerini – Baltık cumhuriyetleri dahil- içine alır, Ukrayna ve Beyaz Rusya'yı kucaklar ve hatta Rusya'ya uzanır (Brzezinski, 1998: 65) (Harita – 6).

Harita – 6: Fransa'nın ve Almanya'nın Özel Çıkarlarının Jeopolitik Yörüngeleri (Brzezinski, 1998: 60).

Brzezinski bu yörüngeyi, yalnızca Fransa'nın güvenliğinin asgari yarıçapı olmakla kalmayıp aynı zamanda Fransız siyasal çıkarlarının da esas bölgesi olarak görmekte ve bu yörüngenin, güneydeki devletlerin desteğinin sağlama alınması ve Almanya'nın desteğinin garantilenmesi durumunda Fransa tarafından yönlendirilen birleşmiş ve bağımsız bir Avrupa'nın kurulması amacı etkili olarak güdülebilir görmektedir (1998: 60).

1996 yılında Felix Buck tarafından kaleme alınan 'Jeopolitik 2000: Dünya Düzeninin Dönüşümü' adlı kitapta ise; ABD'nin daha uzun süre dünya lideri rolünü sürdüremeyeceği sonucuna varılmış, Almanya'nın geçmişte hiç olmadığı kadar olumlu şartlar içinde bulunduğu ve sorumluluklarını yerine getirmesi halinde Avrasya'nın hâkim gücü olabileceğini ileri sürmüştür (Tezkan ve Taşar, 2002: 167).

Bu büyük çaplı Alman genişleme fikri, Alman jeopolitiğinin en önemli kavramlarından biri olan "Pan Bölgeler'' kavramının gelişmesine katkıda bulunmuştur (Karabulut, 2005: 135). Haushofer ve diğer Alman teorisyenlerine göre bu fikir, Doğu ve Güneydoğu Avrupa'ya doğru toprak

genişlemesi ile mümkün olabilecekti; Birleşik bölgeler kavramı, doğudaki bütün Slav bölgelerinin Alman topraklarına katılmasını ve bir Alman ticaret bölgesi kurulmasını isteyen geleneksel Alman birliği özlemi ile örtüşmektedir (Ulaş, 2011: 50).

Orta Avrupa'da daha iddialı bir Alman rolü için kritik açılım, doksanların ortalarında gerçekleşen Almanya – Polonya barışması oldu; başlangıçtaki isteksizliğe karşın yeniden birleşmiş Almanya, Oder – Neisse hattını Polonya ile sürekli sınır olarak tanıdı ve bu adım Almanya ile daha yakın bir ilişki konusundaki Polonya'nın en büyük çekincesini ortadan kaldırdı (Brzezinski, 1998: 65). Polonya aracılığıyla Alman etkisi kuzeye doğru Baltık devletlerine ve doğuya doğru Ukrayna ve Beyaz Rusya'ya yayıldı ve daha ötesi, Almanya – Polonya barışmasının etki alanı, bir dereceye kadar, Avrupa'nın geleceğinde önemli olan Fransa – Almanya görüşmelerine Polonya'nın ara sıra dâhil edilmesiyle arttı (Brzezinski, 1998: 65, 66).

1917-1923 yılları arasında süren Sivil Savaş (Grajdanskaya Voyna) Rusya'nın orta ölçekli Avrupa ve/veya Asya gücü olarak mı yahut farklı bir model benimseyerek kara gücü temelinde küresel güç mü olacağını tayin eden bir süreç başlatmıştı; Thalastokrasinin - deniz gücünün (rule of the sea) hegemonyasına karşı, kara gücü olarak, Almanya ile ittifakı öngören Bolşeviklerin sivil savaştan galip çıkması, SSCB'nin Avrasya kara gücü olarak uluslararası sistemdeki yerini pekiştirmiştir (Mammadov, 2014: 15).

Almanya'nın Avrupa'da güçlenmesi ve doğuya doğru etkinliğinin artması geçmiş jeopolitik teorileri hatıra getirmektedir.

> "MacKinder'e göre Batı Avrupa halkı ırk itibariyle Tötonlar ve Latinlerden, Doğu Avrupa halkı ise Tötonlar ve Slavlardan oluşmaktadır. İşte Doğu Avrupa'daki sorunun temeli budur. Yani Almanların Slavlar üzerinde hâkimiyet kurma iddiasıdır. Bu nedenle Batı Avrupa ve İngiltere, herhangi bir gücün Doğu Avrupa'nın ve Kalpgâh'ın kaynaklarını örgütlemeye teşebbüs etmesine engel olmalıdır ve bunun içindir ki İngiltere, Almanya ve Rusya'nın bir araya gelmesine daima karşı çıkmıştır'' (Tezkan ve Taşar, 2002: 83-84).

Bin yıllık Reich'ı kurma çabası, tüm Almanca konuşan halkları tek bir siyasal çatı altında toplama amacını aştı ve halklarının yayılmacı bölge için ucuz köle emeği sağlaması beklenen diğer Slav ülkelerine ilaveten Ukrayna'nın tahıl ambarlarını kontrol etme arzusuna odaklandı (Brzenzinski, 1998: 37).

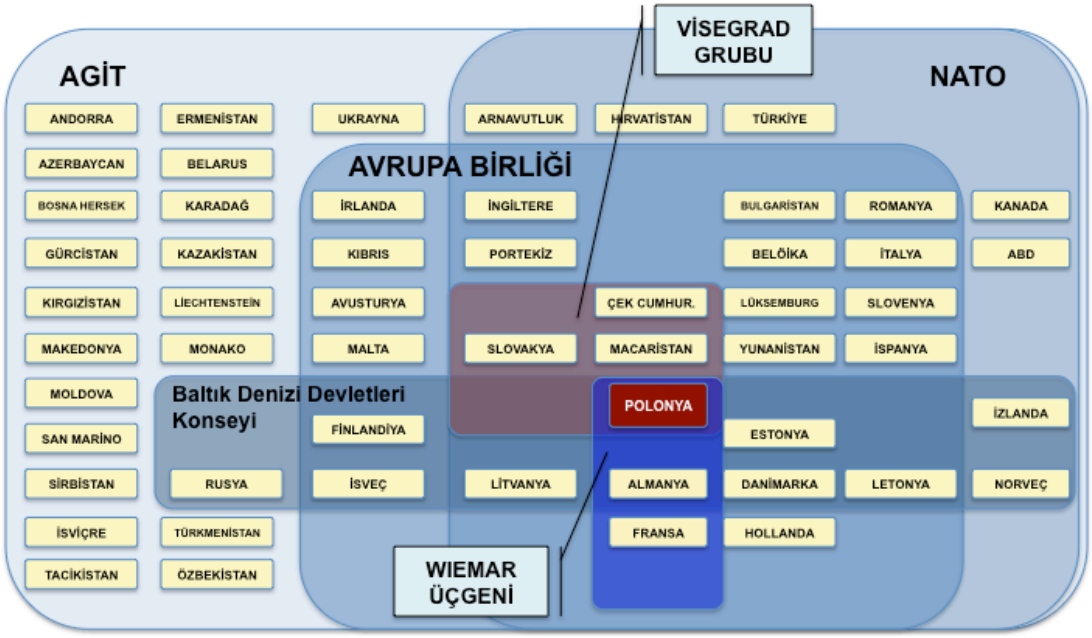
1998-2005 arasında dışişleri bakanı olarak Alman dış politikasının başında bulunan ve çevreci-sol geleneğe mensup olan Joschka Fischer'in, Bakanlığının son yılında "Der Spiegel" dergisine verdiği mülakatta, 'Alman dış politikasında yaşanan değişikliklerin büyük güç olma arzusundan kaynaklanmadığını' ifade eden Fischer, 'jeopolitik ve uluslararası zorunlulukların eski tarzda dış politikanın devamını mümkün kılmadığını ve Almanya'yı daha aktif dış politika izlemeye zorladığını' ifade etmiştir (İnat, 2009: 19).

Almanya'nın 'ostpolitikası' ve Fransa'nın AB'nin genişlemesi kapsamında yürüttüğü politikalar, Polonya'nın AB'ne ve NATO'ya kabul edilmesinde etkili olmuştur. Bu süreçte Polonya'nın AB'ye entegrasyonunda Almanya ve Fransa tarafından kurulan Weimar teşkilatına Polonya da dahil edilmiştir. Polonya'nın NATO'ya girişi ile güvenlik garantisi elde etmiş ve özel çıkar yörüngesini Baltık Denizi – Karadeniz – Adriyatik Denizini kapsayacak şekilde genişletmiştir (Harita – 7). Almanya ve Fransa ile kıyaslandığında, Polonya'nın özel çıkarlarının jeopolitik yörüngesi daha çok ulusal güvenliğini garantileme odaklı olduğu kıymetlendirilmektedir.

Harita – 7: Polonya'nın Özel Çıkarlarının Jeopolitik Yörüngeleri.

Günümüzde de bu alan, özellikle Orta Avrupa'da Polonya'yı bölgesel ittifakların lideri olma konumunu da güçlendirmekte (Visegrad Dörtlüsü, Baltık Denizi Devletleri Konseyi gibi) ve uluslararası kurum ve kuruluşlarda kilit ülke konumuna getirmektedir (Grafik – 1).

Grafik – 1 : 01 Ocak 2013 İtibariyle - Polonya'nın Uluslararası Kurum ve Kuruluşlarla Üyelik Durumu (White Book, 2013: 109 – 122).

Khanna'nın da ifade ettiği gibi 'Avrupa'nın yeni emperyal genişlemesi, Kuzeyde Baltık ülkelerinden Orta Avrupa'da Visegrad Grubu ülkeleri (Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ve Macaristan), Ukrayna, Romanya, eski Yugoslavya ve Güney Balkanlar, daha sonra Karadeniz boyunca Bulgaristan, Türkiye ve Kafkaslar üzerinden doğuda Hazar kıyısındaki petrol zengini ülkeler istikametinde "L" çizen bir istikamettedir.' (2011).

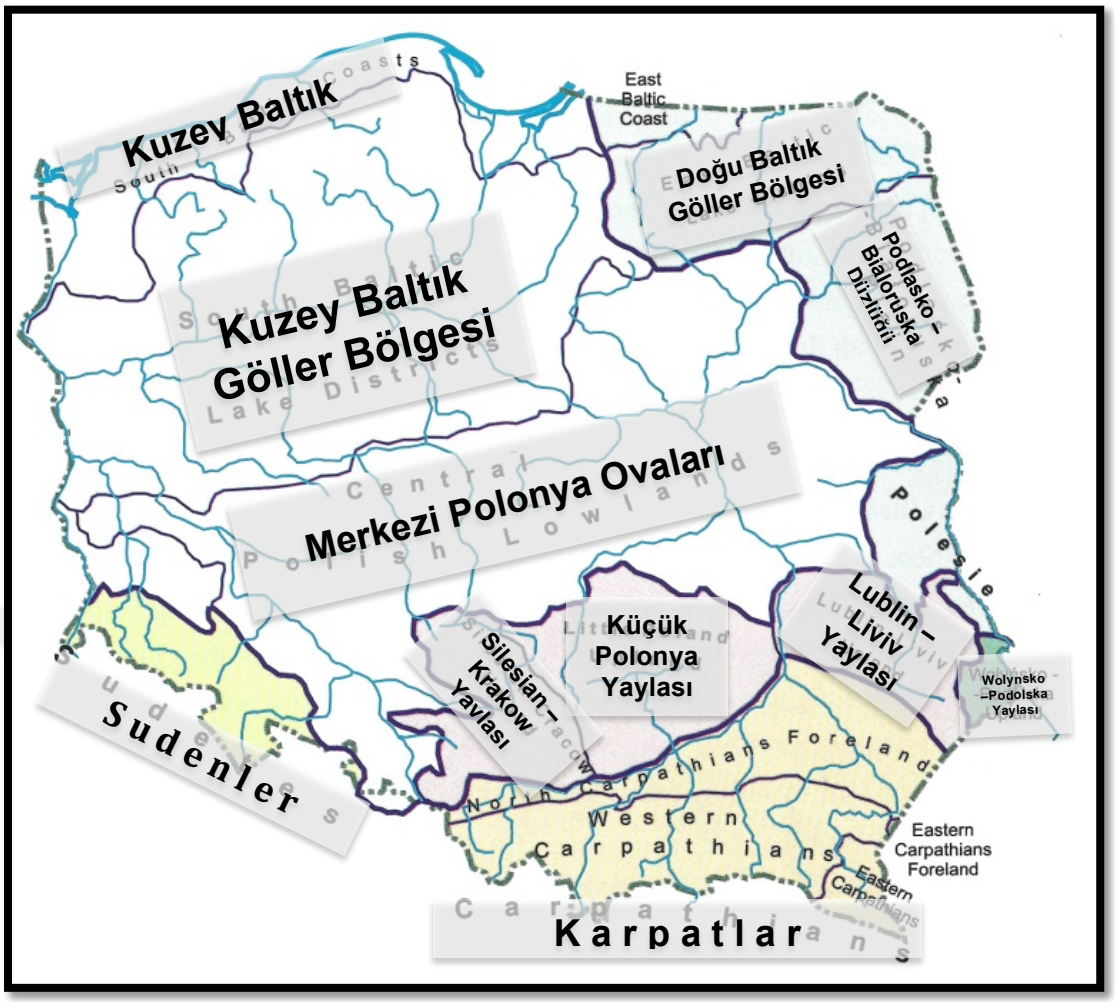
Sonuç olarak coğrafya, iddialı devlet geleneğine, istikrarlı ekonomik güce ve baskın kültüre sahip devletler açısından bir fırsat olarak görülmekte; kimliksel bunalım yaşayan, uzun süre devletsiz kalan ve sonuçta baskın bir kültür oluşturamayan devletler açısından ise coğrafya bir meydan okuma ve güvenlik tehdidini beraberinde getirmektedir (Mammadov, 2014: 10).

4. POLONYA'NIN COĞRAFÎ ÖZELLİKLERİ VE JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ:

Polonya'nın her bir coğrafî bölgesi, farklı doğa özelliklerine göre ayrılmıştır. Farklılaşma coğrafî yapı ve arazi kabarıntılarına göre şekillenmektedir. Polonya; Merkezi Avrupa Ovası, Bohemian Dağları, Küçük Polonya (Małopolska) Yaylası, Batı Avrupa bölgesindeki Karpat Dağları, Doğu Baltık Ovası, Doğu Avrupa bölgesindeki Polesie ve Wołynsko-Podolska Yaylası coğrafî bölgelerinden oluşmaktadır (Harita – 8).

Alt ilgi alanlarına göre oluşan daha küçük bölgeler ise; Güney Baltık Sahilleri, Güney Baltık Göller Bölgesi, Merkezi Polonya Ovaları, Sudetic Burnu ile Sudetes, İç ve Dış Batı Karpatlar, İç Doğu Karpatlar ve ülkenin doğu bölgesindeki; Doğu Baltık Sahili, Podlasko-Białoruska Düzlüğü, Batı Polesie ve Wołyn Yaylasıdır (Harita – 8).

Polonya'nın coğrafî konumu stratejik seviyede, uluslararası güvenlik bağlımda ele alınırken, kendi toprak parçasının coğrafî özelliklerinin ise ülke güvenliği bağlamında değerlendirmeye alınacaktır. Coğrafî özelliklerinin incelenmesinde aşağıdaki temel faktörler, güvenliğin askerî boyunda dikkate alınacaktır :

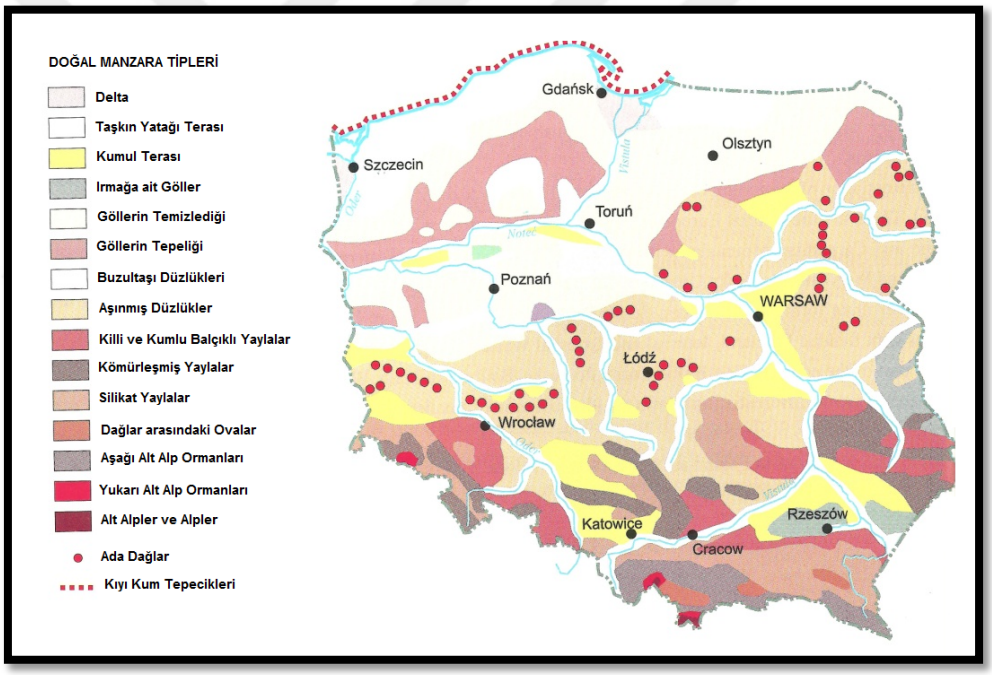
Harita – 8 : Polonya Coğrafî Bölgeleri (Polish Cartographer Center, 2001)

a. Fiziki Coğrafî Özellikler (Yeryüzü Şekilleri);

(1) Polonya ülke toprakları güney doğudan kuzey batıya doğru eğim yapan ova bir ülkedir. Ortalama rakım, deniz seviyesinden itibaren 173 m'dir; deniz seviyesinden 300 m yükseklikteki ovaların alanı, ülke topraklarının yaklaşık %91.3'nü; 300 m ile 500 m yükseklikteki yaylaların alanı, ülke topraklarının yaklaşık %5.6'sını; 500 m'den daha yükseklikteki dağlık alanlar, ülke topraklarının yaklaşık %3.1'ini işgal etmektedir (Polish Cartographer Center, 2001). Polonya'nın coğrafî özellikleri ve toprak yapısı Harita – 9'da gösterilmiştir.

(2) Dağlar;

Polonya'nın güneyinde, coğrafî yapı ve kabarıntılar içinde keskin bir şekilde bölünmüş, eski dağlar ve yaylalar şeklinde bir şerit bulunmaktadır. Bunlar; Jerzmanowice bölgesinde Sudetes (Śnieżka, Rakım 1603 m) ve deniz seviyesinden 512 m yükseklikteki Silesian – Krakow Yaylası (Wyżyna Śląsko-Krakowska), Świętokrzyskie Dağları (Łysica, 612 Rakım) ile birlikte Küçük Polonya (Małopołska) Yaylası, Roztocze (Wielki Dział, Rakım 390 m) ile Lublin Yaylası (Wyżyna Lubelska), Krakow-Czestochowa Yaylasında (Wyzyna Krakowsko – Czestochowska) (400 kadar mağaranın mevcut olabileceği değerlendirilmektedir.) (Özellikle bu bölgede Karst (kireçtaşı) topoğrafyası bulunmaktadır.), Kielce – Sandomierz Yaylası (Wyzyna Kielecko-Sandomierska) ve Lublin Yaylası (Wyzyna Lubelska) (Killi ve kumlu balçık kabarıntısı bulunmaktadır.) (Polish Cartographer Center, 2001).

Harita – 9: Polonya'nın Coğrafî Özellikleri ve Toprak Yapısı Haritası (Polish Cartographer Center, 2001).

Slovakya sınırı boyunca, alçalan çukurlarla (Sandomierz ve Oswiecim havzaları – Kotlina Sandomierska i Oswiecimska) birlikte yaylalardan ayrılmış genç kıvrımlı dağ şeridi bulunmaktadır; Tatra Dağlarının kristalli doğal dağ bloku ile Karpatlar (Rsys, Rakım 2,499 m), Silesian Beskid

Dağları (Beskid Śląski – Skrzyczyne, Rakım 1,257 m; Barania Dağı, Rakım 1,220 m), Küçük Beskid Dağları (Beskid Mały – Czupel, Rakım 933 m), Beskid Makowski Dağları (Lubomir, Rakım 904 m), Insular (Tecrit) Beskid Dağları (Beskid Wyspowy – Mogielnica, Rakım 1,171 m), Beskid Żywiecki Dağları (Babia Dağı, Rakım 1,725 m), Beskid Sądecki Dağları (Raddziejowa, Rakım 1,262 m), Gorce Dağları (Turbacz, Rakım 1,311 m), Pieniny Dağları (Wyskie Skałki, Rakım 1,052 m), Lower Beskid Dağları (Beskid Niski – Lackowa, Rakım 997 m), Bieszczady Dağları (Tarnica, Rakım 1,346 m); Batı Karpatlar üzerinde Lysa Geçiti (502 m) ve Lubkaw Geçidi (657 m) önemli geçitlerdir (Polish Cartographer Center, 2001).

Polonya'nın Sudetes ve Karpatlar dağlık bölgelerinin askerî harekât açısından değerlendirdiğimizde; bu bölgeler askerî harekâtın hızını yavaşlatır, zırhlı, mekanize ve motorlu birlikleri vadi ve geçitleri kullanmaya mecbur eder. Dağlık bölgelerde en uygun hafif kuvvetlerin (piyade, komando, özel harekât, hava indirme - nakliye uçağı ile indirilen paraşütçüler - ve hava hücüm kuvvetleri-helikopter ile intikal ettirilen ve araziye bırakılan birliklerdir.) kullanılması uygun olmaktadır (FM 3-25.26., 2001: 151). Dağlık arazi eğer düşmanın hava gücü üstünlüğü varsa birliklerin gizlenmesini ve hava savunma tedbirlerini kolaylaştırır (Savaş uçaklarının derin vadilere yapacağı taarruzlarda, hedefe yaklaşma istikametleri sınırlı olmaktadır.). Karpatlar ve Sudetes dağ bloklarınında 1200 m rakım üstünde ormanlık alan bulunmamaktadır. Bu bölgeler, keşif ve gözetlemeye imkân vermenin yanı sıra stabilize (Toprak Yol) yollarla motorlu birliklerin intikalini de kolaylaştırmaktadır. 1200 m ve aşağısındaki rakımlara sahip alanlar, mekanize ve motorlu birliklerin yollar hariç içinden istihkam gayreti olmadan geçemeyeceği sık ağaçlıklı ormanlarla kaplıdır.

Polonya'ya, doğu – batı veya batı – doğu istikametinde yapılacak harekâtta bu dağlık bölgeler "gücün korunması'' açısından önemli bir fonksiyon yürütmektedir. Orta Avrupa devletleri tarafından sağlanacak lojistik desteğin iç bölgelere emniyetle ulaştırılmasını kolaylaştırdığı gibi, Polonya'dan Orta Avrupa istikametine yapılacak stratejik intikal ve taarruzları yavaşlatabilir veya engelleyebilir. Bilhassa, bölge komando ve özel kuvvet

unsurları tarafından yapılacak gayri nizami harbe imkân sağlar. Hâlihazırda, bu açıdan bakıldığında da Polonya Özel Kuvvet Unsurlarının ana karargahı ve Özel Kuvvet Birliği olan 'AGAT' birlikleri Glawice'de, 1'inci Özel Kuvvet Alayının ise Lubliniec'de (Çek Cumhuriyetine yakın bölge) (Polonya Millî Savunma Bakanlığı [Web], 2014), 6'ncı Hava İndirme Tugayının Krakov'da, 21'inci Piyade Tugayının Rzeszow'da (Ukrayna - Slovakya sınırına yakın bölge.) (Polonya Kara Kuvvetleri Komutanlığı [Web], 2014) konuşlanmasını bu tezi doğrulamaktadır (Harita – 10).

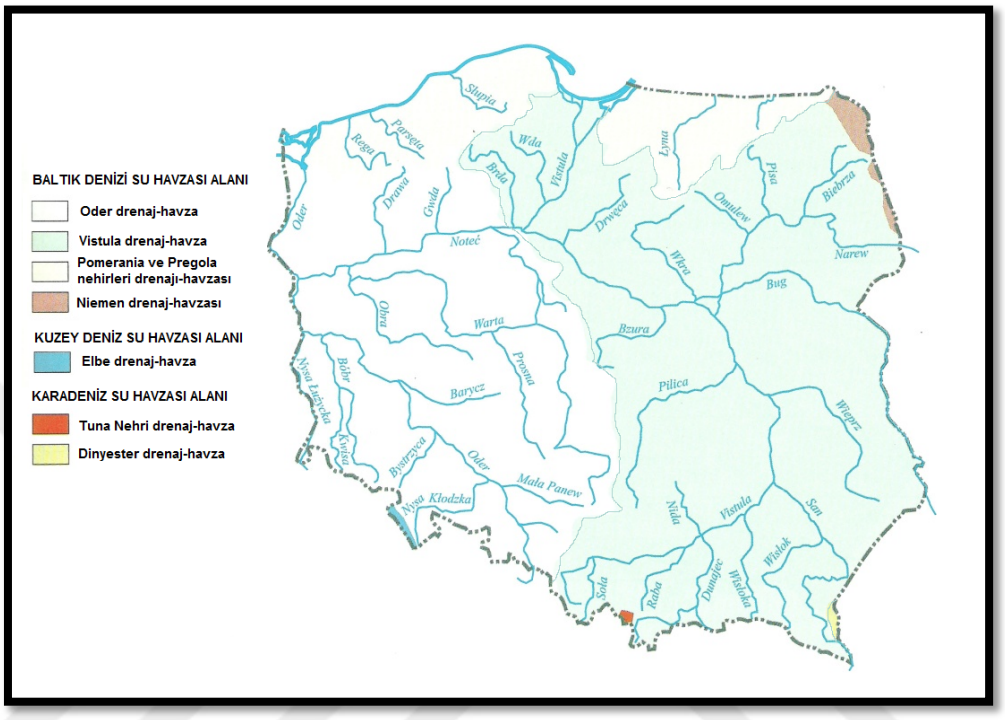

Harita – 10: Polonya Kara Kuvvetlerinin Konuş Durumu.

Polonyalılar hem Almanya hem de Rusya ile sınırları olup Fransız Atlas kıyısından Rusya'da St.Petersburg'a kadar uzanan Kuzey Avrupa ovalarına sahip oldukları için bulundukları yerin stratejik önemi sebebiyle acı çektiler; diğer Doğu Avrupa ülkeleri Polonya'nın görüşünü paylaşıyorlar ama Karpat Dağları'nın arkasında coğrafî olarak daha güvendeler (Friedman, 2011: 177).

(3) Nehirler, su havzaları ve ovalar;

Polonya'nın Hidrografik yoğunluğu %99.7 oranında Baltık Denizi Su Havzasında bulunmaktadır ve drenaj modeli asimetriktir; sol drenaj havzasının sağ drenaj havzasına oranı 27/73'dür (Polish Cartographer Center, 2001) (Harita – 11).

Harita – 11 : Polonya Su Havzaları Haritası (Polish Cartographer Center, 2001).

Baltık Denizinin sahili boyunca kıyı şeridinin düzlüğü (Güney Baltık Deniz Kıyısı) uzanmaktadır. Kıyı şeridi genellikle nadiren girintilidir. İki geniş körfez dikkate çekmektedir; Pomerania Koyu (Zatoka Pomorska) ve Gdansk Körfezi (Zatoka Gdanska). Sahil, genellikle düz ve yığınlardan (kum yığınları, kıyı göletleri, kumullar, kum sahilleri) meydana gelmektedir. Askerî açıdan değerlendirildiğinde, Almanya sınırından, Gdansk Körfezine kadar olan yaklaşık 300 km'lık sahilin hemen hemen tamamı amfibi çıkarma harekâtına müsaittir (Nehir ağızları hariç). Sahilin, deniz içindeki su seviyesi oldukça sığdır ve sahilden itibaren yaklaşık 50 – 250 m'deki su derinliği 30 cm – 1.5 m'dir. Bu durum çıkarma gemilerinin sahile varmadan kapak atmaları ve birlikleri boşaltmalarını gerekmektedir. Sahilin kumsal olan bölümü yaklaşık olarak 25 – 100 m'dir ve sahilin bitiminde, sık ağaçlıklı orman şeridi veya yazlık villa türü sayfiye yerleşim yerleri bulunmaktadır. Bu durum kıyıyı

savunan birliklere örtü ve gizleme imkânı sağlar. Düşmanın amfibi çıkarma gemilerinden çıkıp kıyıya kadar yaklaşık 75 – 350 m mesafeyi katedeceği süre kadar düşmanı yalayıcı ateş altına almasına imkân sağlar. Amfibi harekât icra eden ülkenin ordusu, sahil şeridinin uzun olması ve her yerden çıkarmaya imkân vermesi açısından iyi bir aldatma ve kıyıdan yaklaşık 25 km derinlikte yapacağı hava hücüm veya hava indirme harekâtı ile gücü sahile kolaylıkla çıkarabileceği değerlendirilmektedir. Polonya'nın düz bir sahil kesimine sahip olması, Baltık Denizi'ni genişliğine ve derinliğine keşif ve gözetleme yapabilmesine imkân sağlamaktadır. Kıyı kesiminin uygun yerlerine yerleştirebileceği ateş destek vasıtaları (Füze, topçu ve havanlar ile) ile düşman amfibi çıkarma gemileri rahatlıkla ateş altına alınabilir. Kıyı şeridini, derinlikte konuşlandırabileceği hareket kabiliyeti yüksek amfibi birlikler (Bölgede göllerin ve ırmakların çok olmasından dolayı) ve kıyı şeridinde İnsansız Hava Araçlarıyla desteklenmiş keşif ve gözetleme sistemiyle koruyabileceği değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda, Polonya Cumhuriyeti 2013 yılında Kongsberg (Norveç firmasıdır.) firmasının ürettiği; 409 kg (125 kg savaş başlığı taşımaktadır.) ve 185 kilometre menzile sahip NSM (Naval Strike Missiles - Gemisavar Füze) füze bataryası (23 araç – 6 adet fırlatıcı, 6 adet komuta, 3 mobil iletişim, 2 adet TRS-15M Odra-M Radar, 2 füze taşıma, 2 bakım onarım aracı, 48 füze) satın almıştır (Defence Türk Dergisi [Web], 2013). Bu sistem, Polonya Deniz Kuvvetlerin elinde bulunan SAAB RBS15 MK3 radar güdümlü orta menzilli Gemisavar/Kara Taarruz Füzesi ile kıyı savunmasını etkin bir şekilde sağlayabileceği kıymetlendirilmektedir.

Göller bölgesi şeridi; Vistula Irmağı, bu bölgeyi Pomera Göller Bölgesi (Pojezierze Pomorskie) (En yüksek noktası deniz seviyesinden 329 m yükseklikteki Wiezyca'dır.) ve Masurian Göller Bölgesi (Pojezierze Mazurskie) (En yüksek noktası deniz seviyesinden 312 m yükseklikteki Dylewska Dağıdır.), Vistula Nehrinin doğusundaki göller bölgesi, çok sayıdaki göllerin bulunmasından dolayı Büyük Masurian Gölleri Ülkesi (Kraina Wielkich Jezior Mazurskich) olarak adlandırılır (Polish Cartographer Center,

2001)[22]. Baltık Denizi Su Havzası, sahip olduğu göller bölgesi ile düşünüldüğünde Baltık Denizi'nden güneye doğru yapılacak askerî harekâtta ülkenin savunulmasında doğal bir engel (Gerektiğinde istihkamcılık faaliyetleri ile yapılacak yapay engel sistemi ile de kuvvetlendirilebilir.) kuvvet tasarrufu (Az kuvvetle bir bölge savunulurken, bu bölgeden kazanılan kuvvetlerin başka bir görevde kullanlması.) sağlarken, düşmanı ırmak ve göller arasında birliklerini taarruz düzenine[23] geçmesini engelleyebilir ve yollara kanalize edebilir. Yolların engel sistemleri (Mayınlama, yol ve köprü tahripleri v.b.) ile kapatılacağını değerlendirebilen düşman kuvvetleri, harekâtı amfibi ve nehir geçiş sistemleri ile donatılmış istihkam birliklerinin ağırlıkta olduğu teşkilat yapısına sahip birliklerle harekâtı icra edebileceği değerlendirilmektedir. Bu durumda da Polonya Silahlı Kuvvetleri, bu bölgede görev yapabilecek özel eğitimli birlikleri görevlendirmesi mühakkak olacaktır. Nitekim Polonya Özel Kuvvetlerine ait Formoza birliği Gdynia'da ve Grom Birliği'de Gdansk'da (Dutch Defence Press [Web], 2014) bulunmaktadır (Harita – 10).

Polonya Silahlı Kuvvetleri, ülkenin coğrafî yapısından dolayı kuvvetlerin çoğunluğunu (Ana gücünü.) iki cepheli harekâtta batı ve doğuya karşı aynı anda kullanacağından dolayı, muhasım güç tarafından diğer harekâtlarla aynı anda Baltık Denizi bölgesinden yapılacak bir çıkarma harekâtını, hava indirme veya hava hücüm harekâtı ile koordineli bir çekilde süratle icra edebileceği değerlendirilmektedir (Kaliningrad bölgesindeki Rus birliklerinin bu harekât tarzını uygulayabilecek imkân ve kabiliyette olduğu

[22] Polonya'da, çoğunluğu buzulçağı sonrası döneme ait birçok göl bulabilirsiniz. Bir hektardan daha fazla alanda bulunan göllerin sayısı yaklaşık olarak 9,300'dür. Göller bölgesindeki öncelikli gruplar şunlardır (Polish Cartographer Center, 2001):
- Pomerania Göller Bölgesi (Pojezierze Pomorskie) – 4,129 göl.
- Masurian Göller Bölgesi (Pojezierze Mazurskie) – 3,376 göl.
- Büyük Polonya Göller Bölgesi (Pojezierze Wielkopolskie) – yaklaşık 1,000 göl.

En geniş göller;
- Śniardwy (buzultaş gölü) – 113.8 km^2, 23,4 m derinlik,
- Mamry (buzultaş gölü) – 104,4 km^2, 43,8 m derinlik,
- Łebsko (sahil gölü) – 71.4 km^2, 6,3 m derinlik,

En derin göller;
- Hańcza (parmak göl) – 3,1 km^2, 108,5 m derinlik,
- Drawsko (parmak göl) – 19,6 km^2, 79,7 m derinlik.

[23] Taarruz düzeni: birliklerin, doktrinine göre, açılıp yayılabildiği ve ateş gücünü, keşif ve gözetleme imkânını azami şekilde cepheye yayabildiği durumdur. Göller ve nehirlerin çok olduğu alanlarda birliklerin belirli bölgelerde yığılmasını önlemek maksadıyla, birlik derinliği (baş ve son birlik arasındaki mesafe veya süre) artırılır. Bu durum, birliğin taarruz süratini düşürdüğü gibi, komuta-kontrolü de zorlaştırır; birliğin gayri nizami harp faaliyetlerine karşı hassas hale getirebilir.

kıymetlendirilmektedir.). Bu harekât tarzına karşı kuzey bölgedeki birliklerin alçak ve orta menzilli hava savunma unsurları ile desteklenmesi gerekebilecektir. Ayrıca bu istikamette yapılacak taarruzlar, Varşova gibi stratejik hedef konumunda olan hükümet merkezini en kısa yoldan ele geçirebilme özelliğine de sahip olmaktadır. Bu açıdan Polonya Kara Kuvvetleri, bahsekonu tehdidi bertaraf edebilmek için 16'ncı Mekanize Tümen'i Eblag'da, 1'inci Zırhlı Tugayı'nı da Varşova'da konuşlandırmıştır (Harita – 10).

Nehirlerin sayısı ve Drenaj yoğunluğu farklılık göstermektedir – Karpatlarda ve Sudetes'de (Geniş ölçüde yağışlardan beslenmektedir, toprağın geçirgenliği düşüktür ve farklılaşmış arazi kabarıntıları mevcuttur.) çok yoğun drenaj bulunmaktadır (Harita – 11). Polonya ırmakları[24], genellikle, ilk baharda buz ve karların erimesi ile ve yazın dağlarda en fazla yağışların olduğu durumlardan beslenmektedir. En düşük su seviyesi ise çoğunlukla Ağustos ayında olmaktadır (Polish Cartographer Center, 2001).

Polonya nehirlerini askerî açıdan değerlendirdiğimizde; yağış, bitki örtüsü (Etrafının orman ve yoğun bitki örtüsü ile kaplı olması gibi.), nehrin harekât istikametine göre konumu (Dik ya da paralel olması), akıntının hızı, nehrin genişliği gibi faktörleri hesaba katmamız gerekmektedir.

Polonya'yı güneyden kuzeye ikiye ayıran ve en büyük nehir olan Vistula (Wisła): doğu – batı veya batı – doğu istikametinde yapılacak taarruzlara karşı doğal bir savunma hattı oluşturabilir; debisi ve akıntı hızı yaz dönemlerinde amfibi araçlarla geçilmesini mümkün kılabilir; harekâtı köprülere veya geçiş bölgelerine bağımlı kılar; nehrin genişliği makas köprü kurulmasına imkân vermez; kuzey – güney istikametinde yapılacak taarruzlarda birlikleri ikiye böler; Vistula'nın kolları kuzey – güney istikametindeki taarruzlara karşı savunma imkânı verir; nehir ikmal yolu olarak da kullanılabilir (Taşımacılık açısından).

[24] En uzun ırmaklar (Polish Cartographer Center, 2001);
- Vistula (Wisła), 1,047 km,
- Oder (Odra), 854 km (Polonya topraklarında 742 km)
- Warta 808 km,
- Bug 772 km (Polonya topraklarında 587 km),
- Narew 484 km (Polonya topraklarında 448 km).

Güney – kuzey istikametinde akan Oder ve Warta ırmakları; batı – doğu istikametinde yapılacak taarruzlara karşı doğal bir savunma hattı olma özelliği ile derinlikte savunmaya imkân verir[25]. Ulaşıma imkân vermesi açısından, ana ikmal yolu olarak da kullanılabilir.

Doğu – batı istikametinde akan Bug – Vistula – Notec su yolu; doğu – batı istikametinde taarruzları kolaylaştırır; kuzey ve güneye akan akan kolları derinlikte savunmaya imkân verir; harekâtı köprülere bağımlı kılar; taarruz eden kuvvetleri böler; ana ikmal yolu olarak kullanılabilir; Baltık Denizinden yapılacak amfibi harekât sonrasındaki taarruzlara karşı savunma imkânı verir.

Merkezi Polonya Ovası geniş şeridi içindeaşağıdaki bölgeler bulunmaktadır (Polish Cartographer Center, 2001) (Harita – 12);

(a) Güney Büyük Polonya Ovası (Nizina Południowowielkopolska),

(b) Silesian Ovası (Nizina Slaska) ve

(c) Mazovian Ovası (Nizina Mazowiecka).

Askerî açıdan değerlendirildiğinde Polonya ovaları doğu – batı istikametinde yapılacak taarruzlar için: bölgedeki akarsuların debilerinin az olması; Wroclaw, Lotz ve Varşova Katowice gibi kritik şehirleri üzerinde bulundurması; yağış ve toprak durumunun taarruzi harekâta müsait olması nedeniyle Varşova'nın ele geçirilmesi için en iyi yaklaşma istikameti oluşturur.

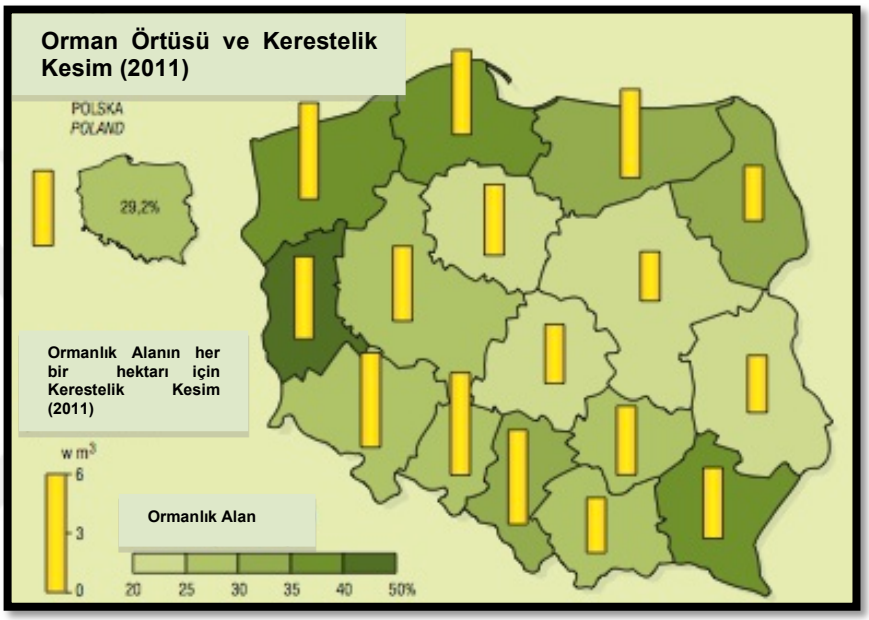
Harita – 12[26]**:** Polonya Ovaları.

[25] İkinci Dünya Savaşında, Polonya Silahlı Kuvvetleri hudut hattında savunup, derinlikte savunmadıkları için Alman zırhlı birliklerinin taarruzlarını kıramamışlardır.

[26] Erişim Tarihi: 11.11.2012 <http://pldocs.docdat.com/docs/index-10663.html?page=7>

b. Bitki Örtüsü;

Polonya'da ormanlık alanlar 9.121,3 bin hektar olup, ülkenin %29.2'ni kaplamaktadır. Polonya idari bölümlelerinin ormanlık alanlarının kendi içindeki yüzdelerini gösteren Harita – 13'e göre, Polonya ovalarındaki (Orta Polonya) ormanlık alanların diğer bölgelere göre daha az yoğun olduğu ve ülkenin batı sınırı, Baltık kıyı şeridi ve güneybatı bölgesindeki Ukrayna sınır bölgesinin en yoğun ormanlık alanlar olduğu görülmektedir.

Harita – 13: Polonya Ormanlarının Polonya İdari Bölümlerine Göre Oranı ve İhracat Durumu (Polonya Merkezi İstatistik Kurumu (a), 2013)

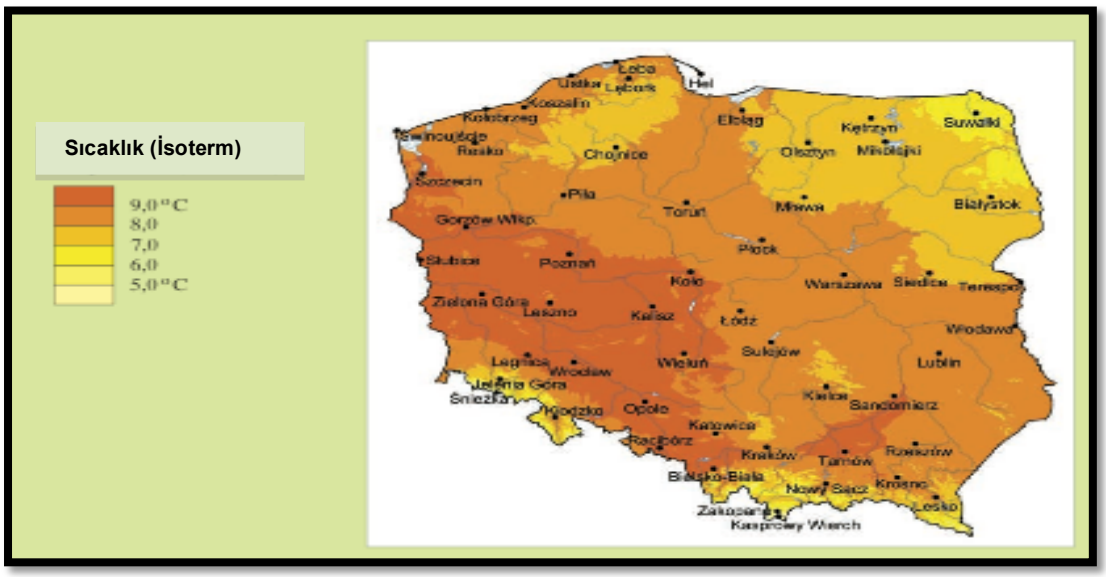
Ormanlar, askerî harekâtta, ağaçlar arasındaki mesafe ve ağaçların gövde çaplarına göre engellik vasfı taşırlar. Bu açıdan bakıldığında, Polonya'nın sahip olduğu ormanlık alanlar zırhlı, mekanize ve motorlu araçların harekâtını engelleyebilecek özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Yağışların bol olduğu Nisan – Temmuz aylarında, ormanların düz ve çukurda kalan bölümleri su ile kaplanmaktadır. Bu durum orman içinde yaya piyadenin ilerlemesini de güçleştirmektedir. Birlikler, orman içinde istikamet tayini, haberleşme güçlükleri, keşif ve gözetleme alanları ile ateş sahalarının sınırlı olması gibi zorluklar nedeniyle, daha çok yollara bağlı taarruz istikametleri seçerler. Savunan taraf için ormanlar mükemmel gizleme ve örtü sağlayan, gayri nizami harp faaliyetlerinin etkin olarak kullanılabildiği alanlardır. Bu alanlar İkinci Dünya Savaşında Polonya paramiliterleri

tarafından da etkin olarak kullanılmışlardır. Polonya orman alanlarının yoğunluğu dikkate alındığında Polonya'ya yapılacak taarruzlarda en uygun yaklaşma istikametlerinin Orta Polonya topraklarından geçtiği görülmektedir.

c. İklim ve Yağış Durumu;

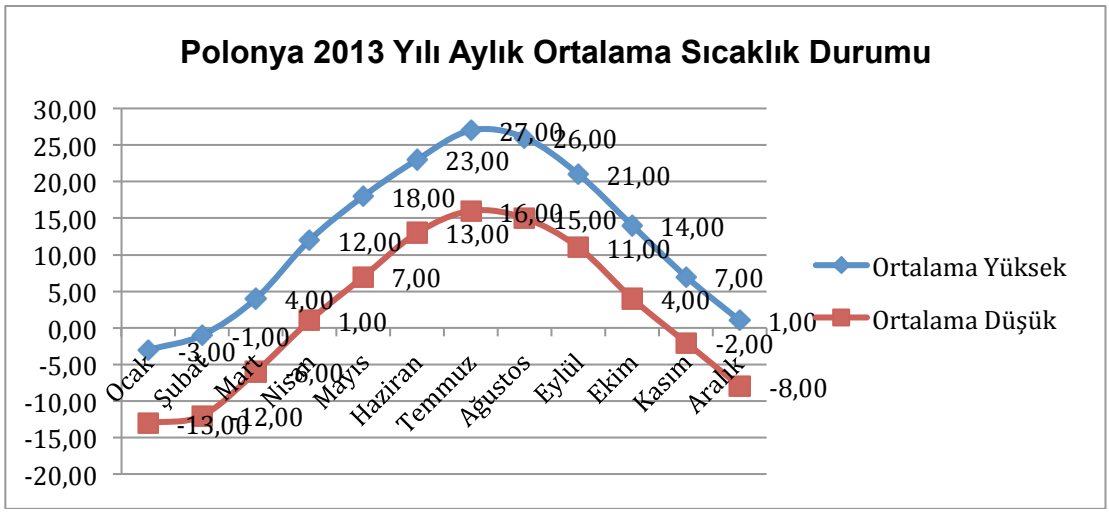
Polonya'nın aylık ortalama sıcaklık değişimi incelendiğinde yaz ayları sıcak, kış ayları soğuk ve uzun sürer. Yaz mevsimi için en yüksek sıcaklık Temmuz ayında görülmektedir (Sıcaklık ortalaması 16°C ile 27°C'dir.); kış mevsimi için Ocak ayı ortalaması ise -13°C ile -3°C arasındadır (Grafik – 2). Ülkenin kuzeyi, doğusu ve güneydeki dağlık bölgelerde kış ayları oldukça sert geçer (Harita – 14).

Askerî açıdan değerlendirildiğinde, bölgeler arasında askerî harekâtı olumsuz yönde etkileyebilecek aşırı ısı farkı bulunmamaktadır. Soğuk kış döneminde düşük ısı; personel üzerinde hastalıklara neden olur, silahların mekanizmalarına, taşıt motorlarına ve çeşitli elektronik cihazların çalışmalarına olumsuz etki yapar, toprak ve suları dondurmak suretiyle intikali kolaylaştırır, donmuş topraklar mermilerin yere nüfuz etmesini engeller (KKT 30-5 : 2005, 4-15). Isının normal seviyede ve yağışların en düşük seviyede olduğu Ağustos ayının Polonya'ya yapılacak askerî harekâtın başlangıcı için en uygun ay olduğu değerlendirilmektedir[27].

Harita – 14: Polonya Yıllık Ortalama Hava Sıcaklığı Değişim Haritası-2013 Yılı (Polonya Merkezi İstatistik Kurumu (b), 2013)

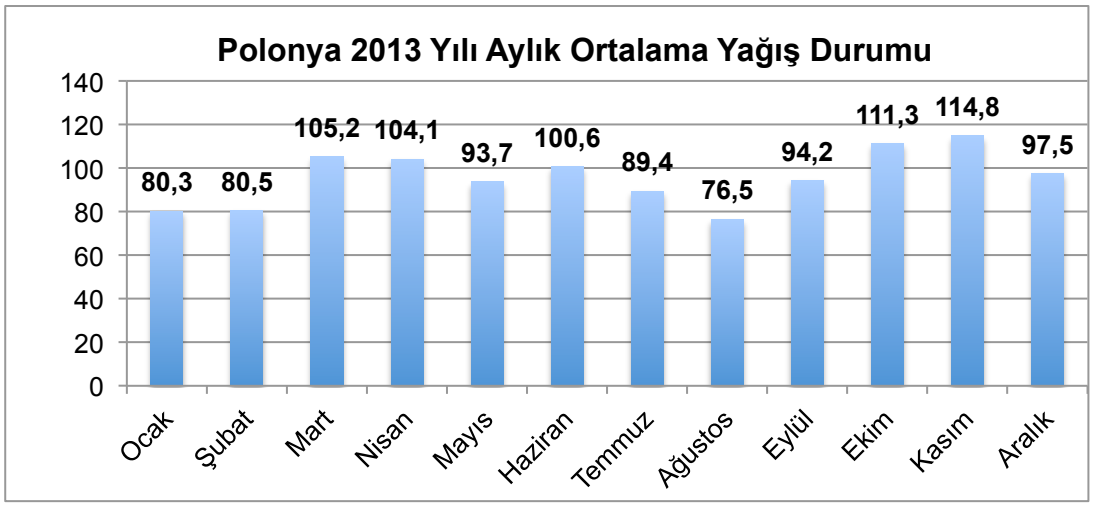
[27] İkinci Dünya Savaşında Almanlar, Polonya'ya 01 Eylül 1939 girmişlerdir. Harekatın zamanlamasında, yağış ve ısı durumunun dikkate alındığı değerlendirilmektedir.

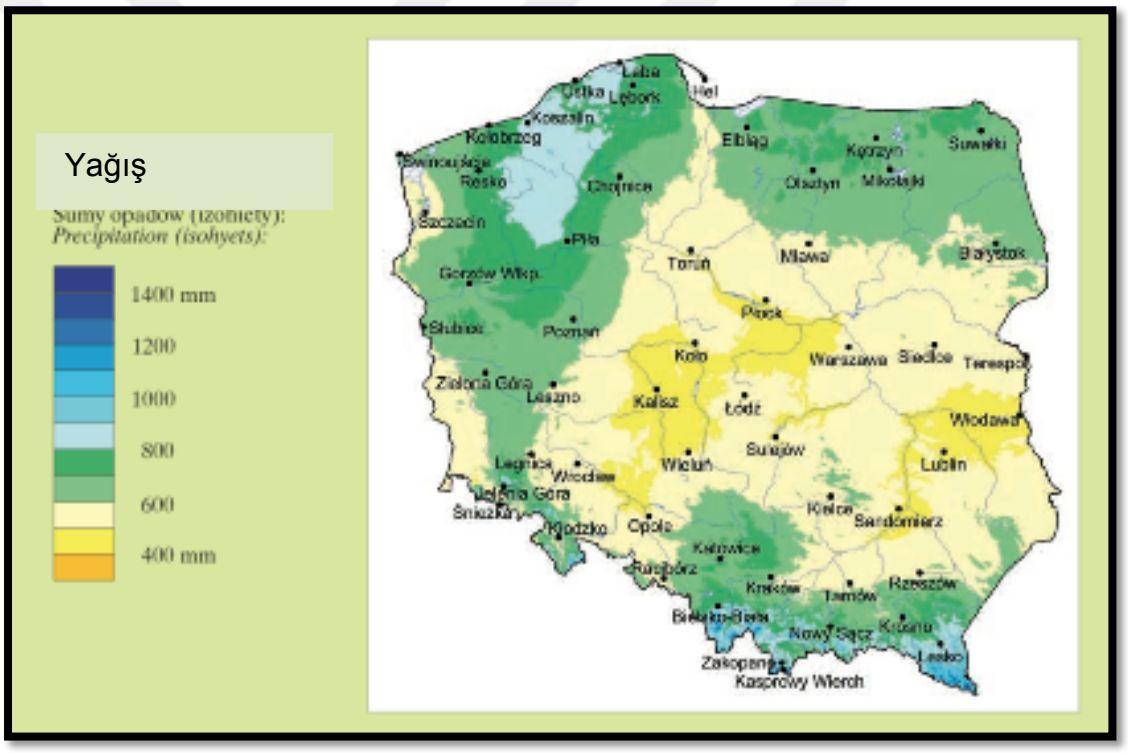
Grafik – 2 : Polonya 2013 Yılı Aylık Ortalama Sıcaklık Durumu (The Wheather Channel [Web], 2014).

Ülkenin çoğu bölgesinde yağan kar, uzun süre erimez ve öylece kalır. En fazla yağış Kasım ayında görülmektedir; ilkbahar aylarında, çok sık sağnak yağışlar görülmektedir (Grafik – 3). Ova görünümündeki bölgeler, ortalama olarak 480 ila 650 mm arasında değişen bir yağış ortalamasına sahiptir (Harita – 15). Fakat daha yüksek bölgelerde, mesela Baltık kıyılarında bu rakam daha yüksektir; oldukça yüksek olan dağlık bölgelerde ise yıllık yağış miktarı 1020 mm'ye kadar ulaşır (Harita – 15). En düşük yağış ortalaması Ağustos ayında olmaktadır.

Askerî açıdan değerlendirildiğinde yağış miktarının yüksek olduğu aylarda yapılacak askerî harekâtta: yağışın toprak üzerindeki etkisiyle araç ve insan hareketini etkiler, akarsuları taşırarak harekâtı güçleştirir, telli ve telsiz muhaberesini olumsuz yönde etkiler, yağış, nükleer silah kullanıldığında fazla miktarda artık radyasyon meydana getirir, şiddetli ve fazla yağış insan üzerinde sıkıntı yaratır, mukavemeti azaltır, malzeme ve teçhizatın paslanıp küflenmesine, çürümesine yol açar (KKT 30-5 : 2005, 4-14). Uzun süreli harekât planlaması düşünüldüğünde yıllık yağış miktarının en düşük olduğu Polonya ovalarında, 500 mm'den daha az yağış alan bölgelerde yeterli su kaynağı sağlamaz; 500–2000 mm arasında yağış alan bölgelerde ise yöresel seller ve toprağın trafik bakımından elverişsizliği hariç harekât için ciddi problemler doğurmaz (KKT 30-5 : 2005, 4-15).

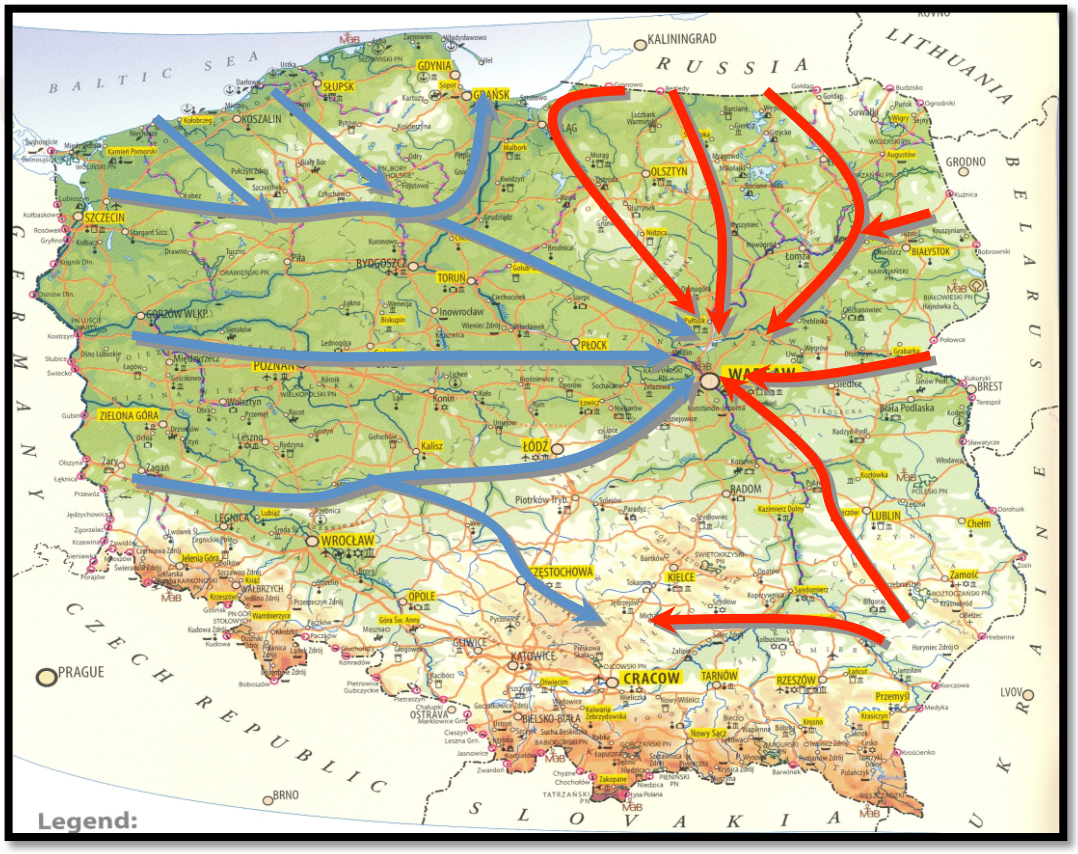
Grafik – 3 : Polonya 2013 Yılı Aylık Ortalama Yağış Durumu (The Wheather Channel [Web], 2014).

Harita – 15: Polonya Yıllık Yağış Durum Haritası-2013 Yılı (Polonya Merkezi İstatistik Kurumu (b), 2013)

Polonya'nın coğrafî özelliklerinin güvenliğine olan etkisini askerî açıdan değerlendirdiğimizde coğrafyasının: iki cepheden (Doğu ve Batı) gelebilecek taarruzlara karşı savunulmasının oldukça güç olduğu (Polonya tarihi bunu kanıtlamaktadır.); Polonya'ya yapılacak taarruzlarda en iyi

yaklaşma istikametlerinin Harita – 16'da belirtilen istikametler olabileceği[28]; ülke savunulmasında amfibi özelliğe sahip araçlara ve istihkam ağırlıklı birliklere, komando ve özel kuvvet birliklerine, keskin nişancı ve tanksavar güdümlü füze ağırlıklı piyade birliklerine, birlikleri ülkenin derinliklerinden istenilen harekât alanına sevk edebilecek hava ulaştırmasına, çok etkili uzun, orta ve kısa menzilli hava savunma sistemlerine, kıyı savunma sistemlerine ve en önemlisi tüm birliklerin sevk ve idaresini sağlayabilecek etkili komuta, kontrol, keşif, gözetleme, muhabere ve bilgisayar alt yapısına sahip olmasını gerekli kılmaktadır.

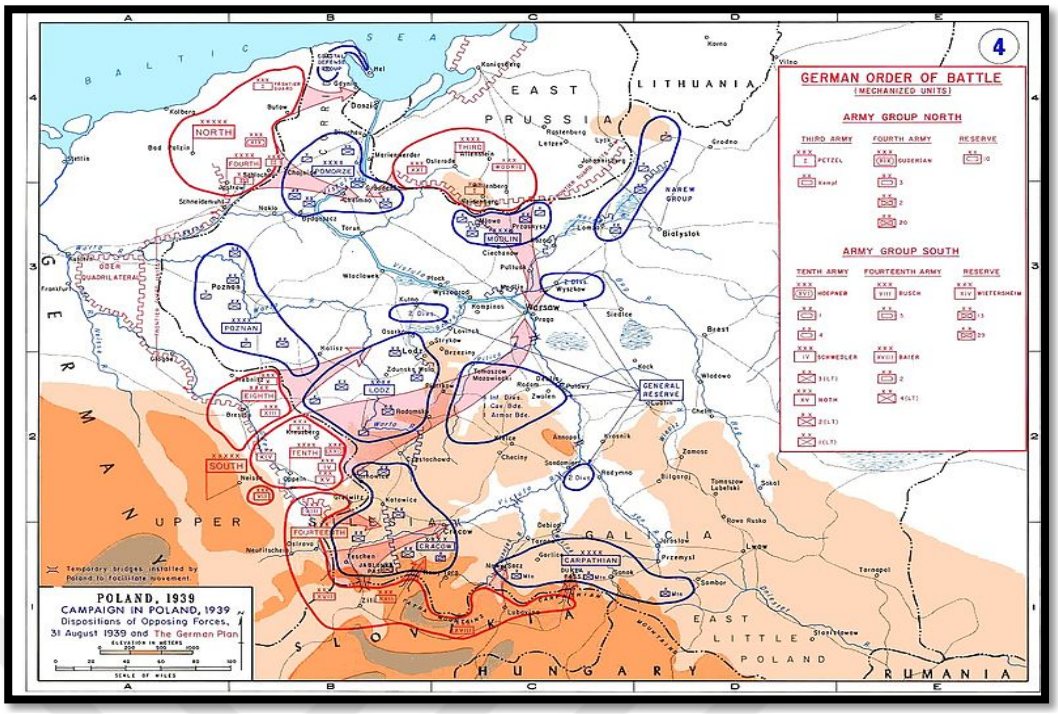

Harita – 16[29]**:** En Uygun Yaklaşma İstikametleri[30].

[28] İkinci Dünya Savaşında, Almanların Polonya İşgal Planın'da kullandığı taarruz istikametleri de aynıdır (Harita -17).

[29] Erişim Tarihi: 11.11.2012 http://www.vidiani.com/maps/maps_of_europe/maps_of_poland/large_detailed_ tourist_map_of_poland.jpg

[30] Birliklerin, hedefe ilerlerken iki ast seviyedeki birliklerinin açılıp yayılabildikleri en uygun arazi ve kritik arazi arızalarından geçen istikametlerdir.

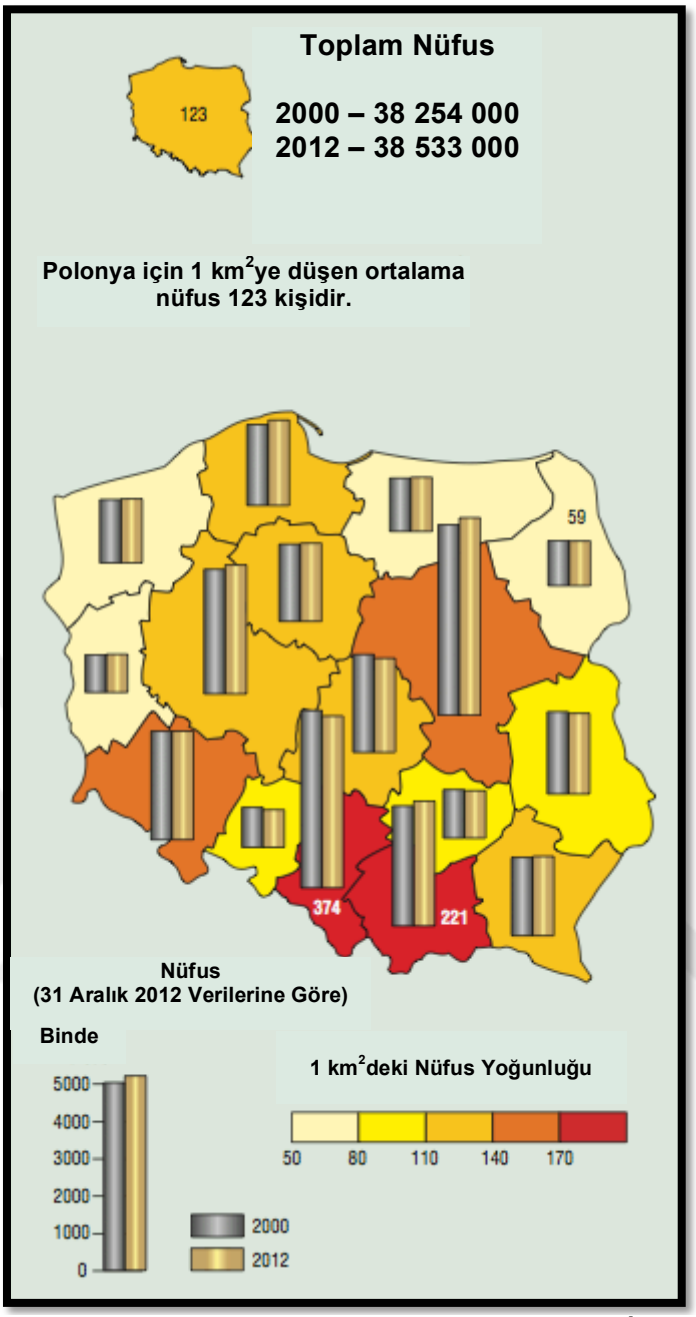
Harita – 17: Almanların, 01 Eylül 1939 Tarihinde Polonya'yı İşgal Planı (West Point [Web], 2004).

5. POLONYA'NIN DEMOGRAFİK YAPISI VE JEOPOLİTİĞİNE ETKİSİ

Polonya, 38.533.000 nüfusu ile Avrupa'nın sekinci, AB'nin de altıncı büyük nüfusuna sahip ülkesidir. Nüfus yoğunluğu, bir kilometre kare başına 123 kişidir (Grafik – 4). Ülkenin nüfus yoğunluğu, güneydeki sanayi ve ticaret merkezlerinde ve Orta Avrupa'ya ulaşım açısından yakın bölgelerde bulunmaktadır. Ayrıca bu bölgedeki nüfus yoğunluğunda, iklimin etkisi ve bununla paralel tarım ve hayvancılığın da önemli etkisi bulunmaktadır.

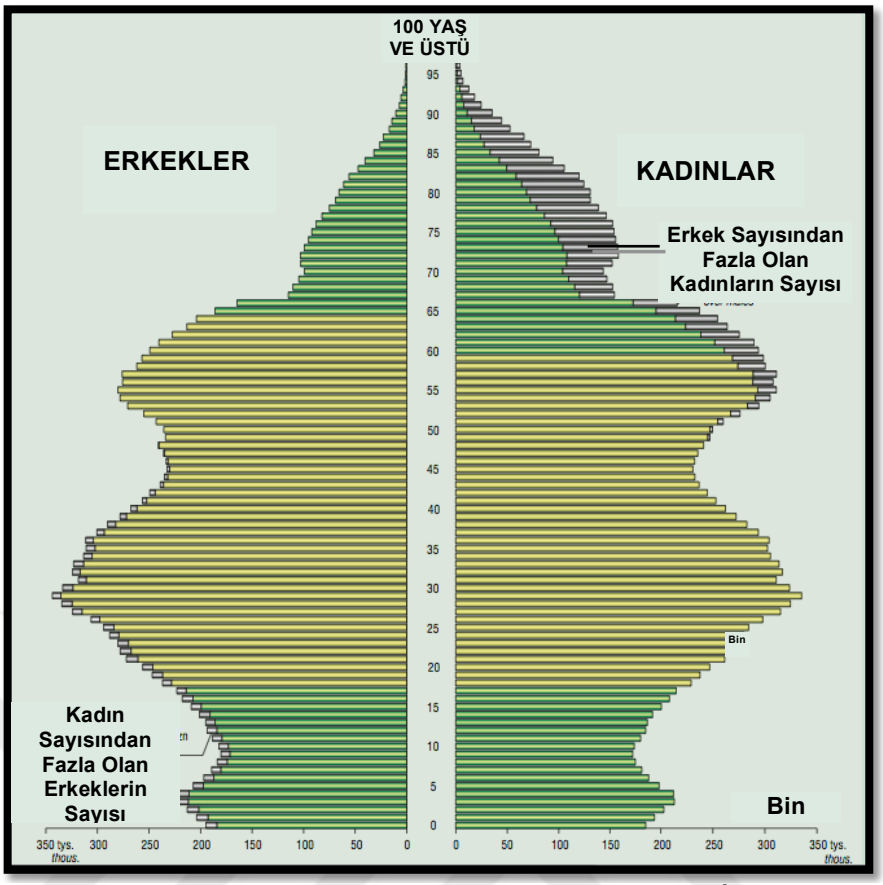
2012 yılı verilerine göre Polonya nüfusundaki erkek ve kadınların oranı yaklaşık olarak aynı olmakla birlikte (Grafik – 5), kadınların yaşayabileceği umut edilen sürenin erkeklerden uzun olduğu görülmektedir (Grafik – 6). Bu veriler, ülkenin güvenlik açısından tarihî tecrübesi, ülke savunmasında erkeklerin ve kadınları eşit seviyede görev alabileceklerini ve toplam doğurganlık hızının 1,299 (Central Statistical Office of Poland, 2013: 573) (Grafik – 7) olması ise, gelecek 10 yıl içinde Polonya Silahlı Kuvvetlerinin personel temininde zorluk yaşayabileceği ve kadın asker sayısının artabileceği değerlendirilmektedir.[31]

[31] Brzezinski demografik değişimin askerlik hizmetindeki etkilerini şu sözlerle ifade etmektedir :

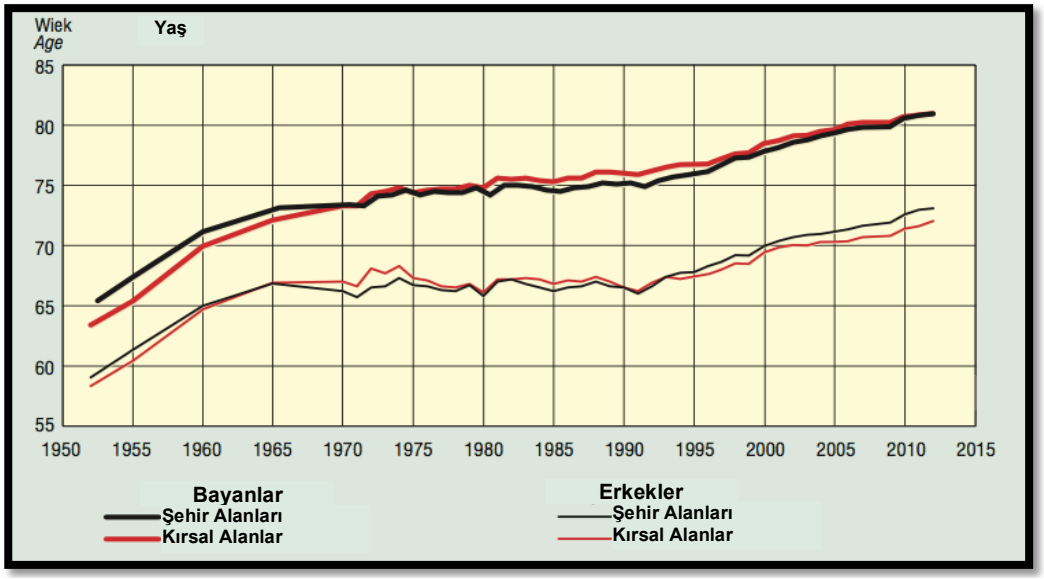

Grafik – 4: 2012 Yıllı Polonya Nüfusunun Cinsiyet ve Yaş İstatistiği (Central Statistical Office of Poland, 2013: 565).

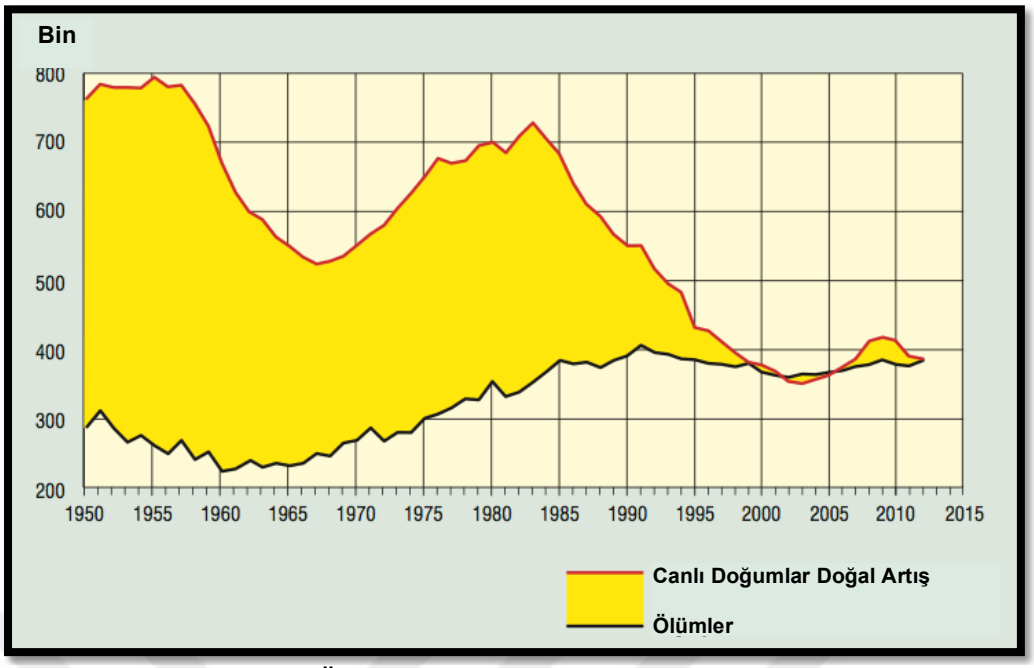
"Kim bilir yakın bir zamanda Avrupa Birliği – ve en sonunda Amerika – askeri konularda ulus devletlerinden önce mevcut bulunan askere alma yöntemlerini hatırlatan politikaları tekrar kullanmaya başlama seçeneğini hesaba katmak zorunda kalacaktır. Günümüzde teknolojik olarak gelişmiş profesyonel orduların ikame ettiği vatandaşlardan ordular nedeniyle gelişmiş ülkeler göçmenlerden oluşan paralı askerlere bel bağlamak zorunda kalabilir. Ulusalcı tutkuların artık savaşma konusunda anahtar dürtü işlevini kaybetmesinden dolayı zengin ülke orduları, sadakatleri bir sonraki maaş çekine bağlı olan Üçüncü Dünya ülkelerinden tedarik edilmiş askerlerden oluşabilir'' (Brzezinski, 2005: 213).

Grafik – 5: 2012 Yıllı Polonya Nüfusunun Cinsiyet ve Yaş İstatistiği (Central Statistical Office of Poland, 2013: 565)

Grafik – 6: Yaşanabileceği Umut Edilen Sürenin Cinsiyete ve Yerleşim Yerine Göre Dağılımı (Central Statistical Office of Poland, 2013: 575).

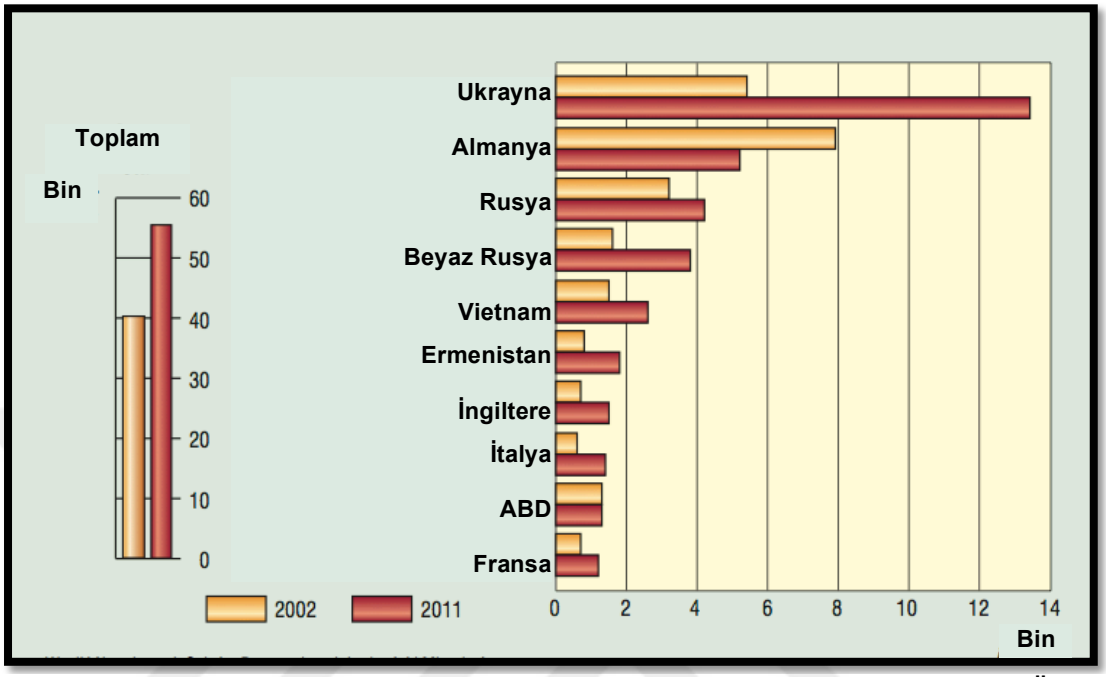

Grafik – 7: Doğum ve Ölümlerin Yıllara Göre Dağılımı (Central Statistical Office of Poland, 2013: 573).

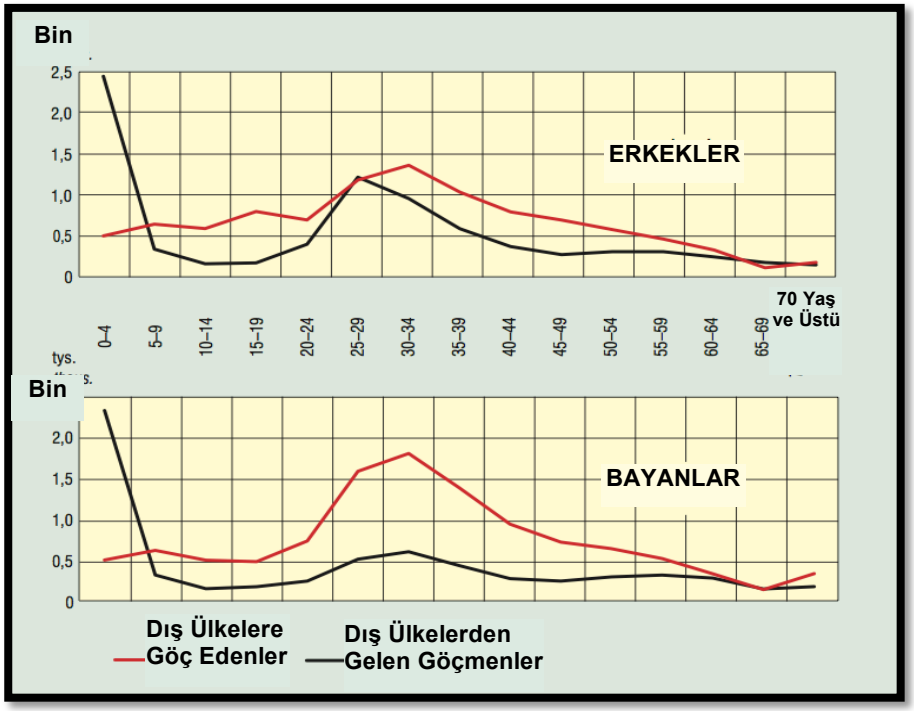
10 yıl içinde genç nüfusun azalması, yaşam ömrünün artması neticesinde yaşlı nüfustaki artış, emekli/çalışan oranını düşürerek ekonomiyi olumsuz etkileyebilecektir. Bu durum, ülkeye gelen göçmenler ile dengelenmeye çalışılsa bile (Grafik – 8, 9, 10), ucuz iş gücünün Polonya kökenli iş gücünün istihdamını engelleyebileceğinden dolayı sosyal olaylara potansiyel oluşturabileceği kıymetlendirilmektedir. Son yıllarda, Polonya'nın nüfusu göçten dolayı bir artış (Grafik – 8) ve doğum oranında da keskin bir düşüş görülmektedir (Grafik – 7). Grafik – 8, Polonya'nın uygulamış olduğu dış politikasının sonuçlarını yansıtması açısından önemlidir; Ukrayna ve Ermenistan'dan Polonya'ya göç edenlerin 2002 ve 2011 yılları arası sayılarındaki artış, Polonya ve İsveç'in AB'ne kabul ettirdiği ve Almanya'nın Ostpolitik'i ile uyumlu Doğu Ortaklığı İnisiyatifi'nin sonucunda olmuştur. Vietnamlılarda görülen artış ise, ucuz iş gücünün istihdamının sonucu olarak değerlendirilmektedir.

Nitekim Polonya siyasî karar vericilerinin ülkeye gelen göçmenler konusundaki tercihlerinde (Grafik – 8'deki veriler bu tercihin sonucunda oluştuğu görülmektedir.), entegrasyon potansiyeline sahip yabancı belirli grupların (örneğin kültürel yakınlık) veya işgücü piyasasında ihtiyaç duyulan mesleki niteliklere yönelik olanlar, özellikle Polonyalı kökleri olan kişiler, bilim

adamları ve Polonya üniversitelerinden mezunların yanı sıra, zaten yasal olarak Polonya'da ikamet eden ailelerinin üyeleri hedeflenmektedir (White Book, 2013: 183).

Grafik – 8: 2002 ve 2011 Yıllarında Polonya Vatandaşı Olmayan Diğer Ülke Vatandaşlarının Dağılımı (Central Statistical Office of Poland, 2013: 570).

Grafik – 9: 2012 Yılında Daimi Yerleşim İçin Uluslararası Göç Edenlerin Yaş ve Cinsiyetine Göre Dağılımı (Central Statistical Office of Poland, 2013: 578).

Grafik – 9, Polonya nüfusu ile ilgili dikkat çekici bir noktayı sunmaktadır. Dış ülkelere göç eden Polonyalı bayanların erkeklerden sayı itibariyle fazla olması ve dış ülkelerden gelen erkeklerin bayanlardan fazla olması, müteşebbis ruhuna sahip, eğitimli Polonyalı bayanların girişken yapısı dış ülkelerde iş bulmasını kolaylaştırmış ve yabancı erkeklerle evlilikleri artırmıştır. Kral Sobiyeski'nin 17. Y.Y.nın başlarında 3000 savaşçı Tatar Türkünü Polonya'ya getirmesi ve hepsini Polonyalı bayanlarla evlendirmesi neticesinde günümüzde, Polonya'da yaşayan Tatar Türklerinin ne dili, ne de ciddi oranda dinlerinden eser kalmamıştır. Polonya millîyetçiliğinin ağır bastığı toplumda, Polonyalı bayanların egemenliği ciddi olarak hissedilmektedir. Polonya Devleti, Polonya işgücü piyasasının beklentilerine cevap verebilecek şekilde göç politikasını belirlemede, özellikle ülkeye göç eden, çalışanların uygun çalışma ve yaşam koşulları, kültürel adaptasyon ile ilgili entegrasyon sorunları önem arz etmektedir (White Book, 2013: 183). [32]

Polonya nüfusundaki erkek – bayan sayı dengesinin göçler neticesinde, ülkeyi daha melez hale getirebileceği, kimlik sorunlarının yaşanabileceği; ancak yukarıda izah edilen gerekçe ile yurtdışında Polonya'yı destekleyecek çifte vatandaşların sayısındaki artışın, Polonya dış politikasına da önemli katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. [33]

[32] Polonyalı ile evli Türk vatandaşlarımızın çocuklarının tamamı Lehçe bilmekte, çocuklarına Türkçe öğretebilen vatandaşlarımız kendilerini başarılı saymaktadırlar. Fakat Türkçe bilen çocuklara 'evladım sen nerelisin?' dediğimizde, hiç duraksamadan 'Polonyalıyım' demektedir.

[33] 2010 yılı ABD nüfus sayımına göre ABD'de 9,569,207 Polonyalı yaşamaktadır (American Community Survey, 2010). Her ABD başkanlık seçimi öncesi, adaylar Polonya'yı ziyaret ederek Polonyalı vatandaşları etkilemeye çalışmaktadır. Brzezinski bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

> "II. Dünya Savaşı sırasında Polonya kökenli Amerikalılar, anavatanlarının siyasî gidişatına o kadar ilgi göstermişlerdir ki Başkan Roosevelt kendisini, 1944 başkanlık seçimlerinden sonraki döneme kadarki Polonya üzerindeki Sovyet uygulamalarını tasvip etmediğini Stalin'e açıklama mecburiyetinde hissetmiştir. Birleşik Devletler'in, NATO'nun Orta Avrupa'ya doğru genişlemesini destekleyeceğini söylediği 1996'daki konuşması için Başkan Clinton, Polonya nüfusunun çoğunlukta olduğu bir şehir olan Detroit'i buna benzer şekilde bilinçli olarak seçmiştir'' (Brzezinski, 2005: 235).

Avrupa Birliği'ne Polonya'nın katılmasından beri, Polonyalıların önemli bir kısmı başta Almanya, İngiltere[34], ABD, Hollanda ve İrlanda Cumhuriyeti olmak üzere yurt dışında daha iyi iş fırsatlar aramaktadır (Grafik – 10). Almanya, Ostpolitik'i gereği, Polonya'nın nitelikli iş gücünü istihdam ederek, yaşlanan nüfusuna karşı çalışabilir ucuz iş gücünü temin etmektedir. Ayrıca, kültürel açıdan etkileşimi sağlamak ve AB içinde Polonya'yı yanına çekmek maksadıyla da iş gücü istihdamını enstrüman olarak kullanmaktadır. Grafik – 9'da dış ülkelerden gelen göçmenlerin %17'sini Almanlar oluşturmakdır. Bunun nedenlerinde birisinin, Polonya'nın doğusunun ve güney batı kesimlerinin eski Alman toprakları olmasıdır. 2013 yılında Varşova'daki ataşelik görevinden ayrılan Alman ataşesi Albay Klaus-Peter KISER, eski Alman şehri olan Szczecin'e yerleşmesi dikkat çekmiştir. Ayrıca Polonya'nın Almanya'ya nazaran ucuz hizmet sektörüne sahip olmasından dolayı Alman yaşlıları[35] huzur evi hizmetini Polonya'da almaktadırlar.[36]

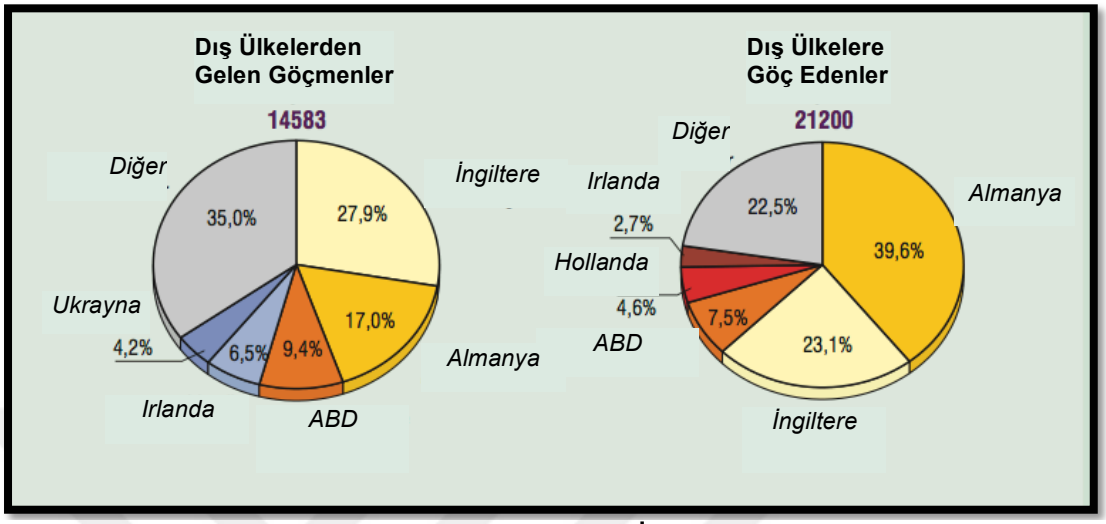
Polonya Millî Güvenlik Bürosunun yayımladığı Beyaz Kitap'a (2013) göre, Polonya'dan göç eden özellikle genç ve iyi eğitimli insanların sayısınındaki anlamlı azalma, devlet güvenliğinin önemli bir unsuru olarak görülmekte ve şu anda yurtdışında yaşayan ve geri gelmek için istekli olduklarını beyan eden Polonyalılara, uygun çalışma ve yaşam koşulları ile ilgili tekliflerin, devlet tarafından bu kişilere sunulması gerektiği ifade edilmektedir (White Book, 2013: 182). Polonya'ya dönmek isteyenlerin sayısındaki artışla beraber, Polonya'yı terk etme kararında olanların bu kararını ertelemeleri neticesinde, olumsuz demografik eğilimlerin belirli ölçüde sınırlanabileceği, fakat bu şartlarda da geri dönme durumunda

[34] İngiltere Kamu Politikası Araştırma Enstitü (IPPR) verilerine göre, AB sınırlarının sekiz Doğu Avrupa ülkesine açıldığı 2004 yılından beri 2 milyon Polonya'lı Britanya'ya gelmiştir (Doughty, 2006). Bu sayının yüksek olmasında, İngiltere merkezli ucuz uçak şirketleri (Winn Air, Wizz Air, Rynair g.b.) İngiltere-Polonya arasındaki seferlerin etkisi görülmektedir. Özellikle yaz dönemlerinde, Krakow'a gelen İngiliz turistlerin, uçak biletleri dahil hafta sonu harcamalarının maliyeti İngiltere'den çok daha ucuza geldiği için Polonya'yı tercih ettikleri görülmektedir. Bu durum, iki ülke halkları arasında evlilikler de dahil olmak üzere göçü etkilemiştir.

[35] '1900 yıllının Almanyası ile 2000 yılındaki Almanya arasındaki fark, tam yerinde bir yorumla " nüfusunun yarısı 25 yaşın altında ama yoksul bir ülke ile nüfusunun yarısı 50 yaşın üstünde ama zengin bir ülke arasındaki fark olarak tanımlanmıştır... Sonuç olarak ulusal toplum düzeni, iddialı bir tatilden çok bir yaşam biçimidir ve komşu ülkede tatil yapmak o ülkenin topraklarını ele geçirmekten daha mutluluk vericidir.' (Brzezinski, 2005: 212,213).

[36] Erişim Tarihi: 05.08.2014.http://www.bloomberg.com/news/2013-09-16/germans-export-grandma-to-poland-as-costs-care-converge.html.

olanlardan bir iş arayan ya da uyum sorunları olan, özellikle çocukları, kişilerin sayısındaki artışın da devlet için ciddi bir sorun teşkil edeceği idareciler tarafından olası görülmektedir (White Book, 2013: 182).

Grafik – 10: 2012 Yılında Daimi Yerleşim İçin Uluslararası Göç Edenlerin Ülkelere Göre Dağılımı (Central Statistical Office of Poland, 2013: 578).

Uzun vadede, Polonya devlet politikasının temel amacı, gözlenen olumsuz eğilimi tersine çevirmek ve örneğin uygun bir aile dostu politikası vasıtasıyla doğurganlık oranında önemli bir artışa yol açmak olmalıdır ve bunun sonucu olarak, çalışma çağındaki nüfusun çalışma yaşı sonrasındaki nüfusa oranında bir değişiklik olacak ve bu durum devletin güvenliği üzerinde önemli bir etkiye sahip olacaktır (Özellikle finans güvenliği, ekonomik büyümenin istikrarı ve savunma sektörü üzerinde) (White Book, 2013: 183).

Avrupa Birliğinin 2060 yıllardaki nüfusu ile birlikte Polonya nüfusu değerlendirildiğinde, gelecek 50 yıl içinde Doğu Avrupa'nın birinci en kalabalık ve genç nüfusuna sahip, Avrupa Birliği içinde ise beşinci en kalabalık ve genç nüfusuna sahip ülkesi olacaktır (Tablo – 3). Polonya 16 ve 17. Y.Y. dönemlerinde olduğu gibi Doğu Avrupa'da bölgesel lider (Visegrad Dörtlüsü v.b.) olması durumunda 2060 yılında nüfus itibariyle (Litvanya,

Letonya, Ukrayna'nın bir kısmı, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan nüfuslarının toplamı) İngiltere, Almanya ve Fransa'ya rakip olabilecektir. [37]

Tablo – 3: Avrupa Ülkelerinin Toplam Nüfusu ve Nüfus Öngörüleri (Eurostat Yearbook, 2009: 137)

	1960	1970	1980	1990	2000	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
AB-27	402.6	435.5	457.1	470.4	482.8	495.1	499.4	513.8	519.9	520.1	515.3	505.7
Euro Alanı		274.1	287.6	295.6	307.3	319.6	322.9	334.1	339.1	340.4	337.3	330.6
Belçika	9.1	9.7	9.9	9.9	10.2	10.6	10.8	11.3	11.7	12.0	12.2	12.3
Bulgaristan	7.8	8.5	8.8	8.8	8.2	7.7	7.6	7.2	6.8	6.3	5.9	5.5
Çek Cumhuriyeti	9.6	9.9	10.3	10.4	10.3	10.3	10.4	10.5	10.4	10.2	9.9	9.5
Danimarka	4.6	4.9	5.1	5.1	5.3	5.4	5.5	5.7	5.8	5.9	5.9	5.9
Almanya	72.5	78.3	78.2	79.1	82.2	82.3	82.1	81.5	80.2	77.8	74.5	70.8
Estonya	1.2	1.4	1.5	1.6	1.4	1.3	1.3	1.3	1.3	1.2	1.2	1.1
Irlanda	2.8	2.9	3.4	3.5	3.8	4.3	4.6	5.4	5.9	6.2	6.5	6.8
Yunanistan	8.3	8.8	9.6	10.1	10.9	11.2	11.3	11.6	11.6	11.6	11.4	11.1
İspanya	30.3	33.6	37.2	38.8	40.0	44.5	46.7	51.1	52.7	53.3	53.2	51.9
Fransa	45.5	50.5	53.7	56.6	58.8	61.5	62.6	65.6	68.0	69.9	71.0	71.8
İtalya	50.0	53.7	56.4	56.7	56.9	59.1	60.0	61.4	61.9	61.0	61.2	59.4
Güney Kıbrıs	0.6	0.6	0.5	0.6	0.7	0.8	0.8	1.0	1.1	1.2	1.3	1.3
Letonya	2.1	2.4	2.5	2.7	2.4	2.3	2.2	2.2	2.0	1.9	1.8	1.7
Litvanya	2.8	3.1	3.4	3.7	3.5	3.4	3.3	3.2	3.1	2.9	2.7	2.5
Luksemburg	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.5	0.5	0.6	0.6	0.7	0.7	0.7
Macaristan	10.0	10.3	10.7	10.4	10.2	10.1	10.0	9.9	9.7	9.4	9.1	8.7
Malta	0.3	0.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4	0.4
Hollanda	11.4	13.0	14.1	14.9	15.9	16.4	16.5	16.9	17.2	17.2	16.9	16.6
Avusturya	7.0	7.5	7.5	7.6	8.0	8.3	8.4	8.7	9.0	9.1	9.1	9.0
Polonya	29.5	32.7	35.4	38.0	38.7	38.1	38.1	38.0	37.0	35.2	33.3	31.1
Portekiz	8.8	8.7	9.7	10.0	10.2	10.6	10.7	11.1	11.3	11.5	11.4	11.3
Romanya	18.3	20.1	22.1	23.2	22.5	21.6	21.3	20.8	20.0	19.2	18.1	16.9
Slovenya	1.6	1.7	1.9	2.0	2.0	2.0	2.0	2.1	2.0	2.0	1.9	1.8
Slovakya	4.0	4.5	5.0	5.3	5.4	5.4	5.4	5.4	5.3	5.1	4.9	4.5
Finlandiya	4.4	4.6	4.8	5.0	5.2	5.3	5.3	5.5	5.6	5.5	5.4	5.4
İsveç	7.5	8.0	8.3	8.5	8.9	9.1	9.3	9.9	10.3	10.5	10.7	10.9
Birleşik Krallık	52.2	55.5	56.3	57.2	58.8	60.9	62.0	65.7	69.2	72.0	74.5	76.7
Hırvatistan	4.1	4.4	4.6	4.8	4.4	4.4						
Makedonya	1.4	1.6	1.9	1.9	2.0	2.0						
Türkiye	27.1	34.9	44.0	55.5	66.9	69.7						
İzlanda	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3						
Liechtenstein	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0						
Norveç	3.6	3.9	4.1	4.2	4.5	4.7	4.8	5.2	5.5	5.7	5.9	6.0
İsviçre	5.3	6.2	6.3	6.7	7.2	7.5	7.7	8.2	8.6	8.9	9.1	9.2

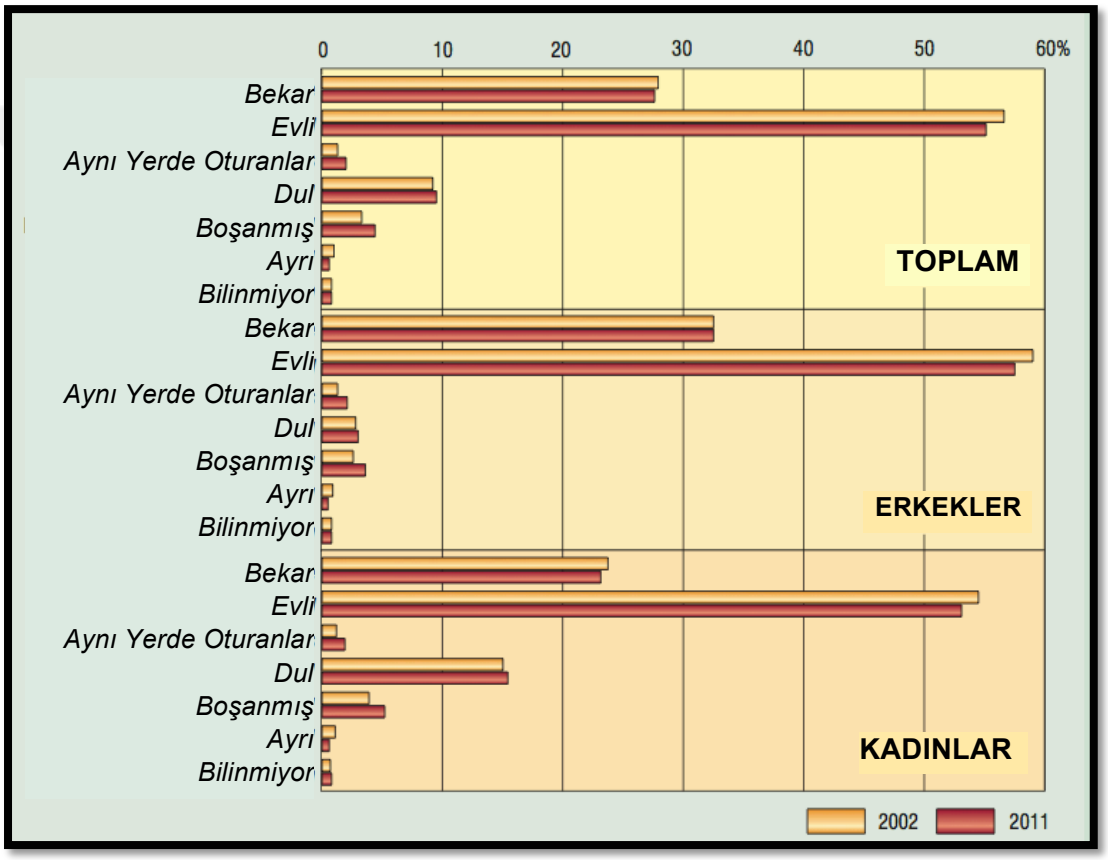
Grafik – 11 ve 12 verilerine göre kendilerini Katolik olarak ifade eden Polonyalılarda evlilik oranı yüksek olmakla birlikte, 2002 yılına oranla 2011 yılında azalış görülmektedir; 2002 ve 2011 yılları arasındaki boşanma

[37] Brzezinski'ye göre (2005; 211):

" Avrupa Birliği başlangıçta demografik sorunu doğuya doğru genişleyerek hafifletebilir. Yoksa yabancıların asimile edilmesi paylaşılan kültürel bir mirastan gelmeleri ve aşılması gereken yasal sınırlar kolaydır. Örneğin, Fransa ve Almanya açısından Polonyalıların entegrasyonu Kuzey Afrikalılara ya da Türklere kıyasla – son zamanlarda sayları hızla artmakta olan Güney Asyalılardan bahsetmeye gerek bile yok- çok daha hızlı ve kabul edilebilir şekilde gerçekleşecektir.''

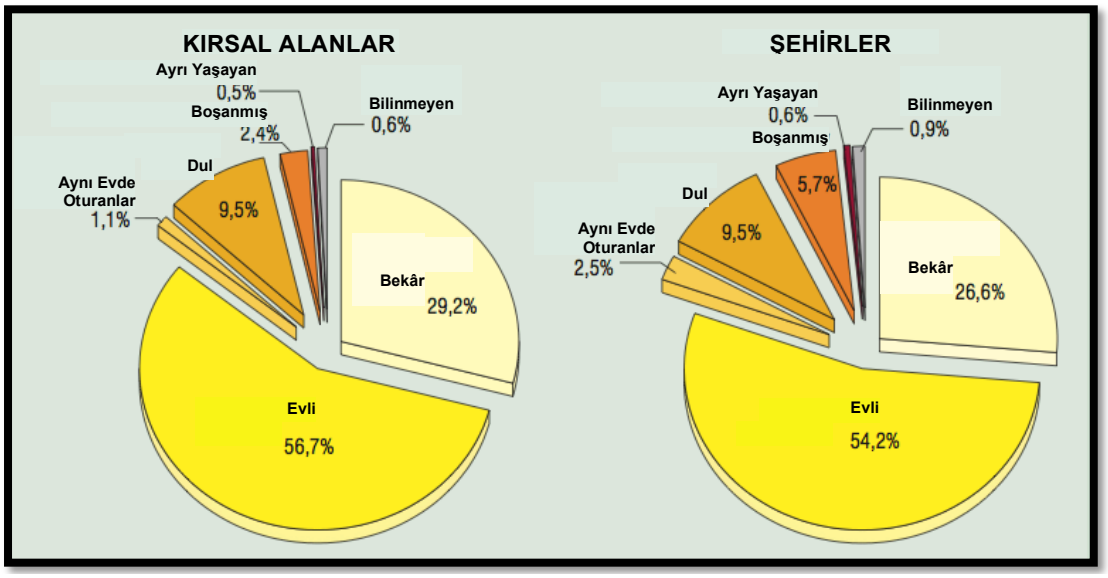
oranlarında kadınlarda daha çok olmak üzere artış görülmekte, aynı evi paylaşanların sayısında da artış görülmektedir.[38]

20 ile 30 yaş aralığındaki bayanlarda bebek doğurma oranlarında azalma görülmesine rağmen 30 – 40 yaş aralığındaki bayanların bebek doğurma oranlarında ciddi artışın görülmesi, genç yaşlarda aynı evi paylaşanların müteakip dönemde yaşlılık endişesi ile çocuk sahibi olmak istemeleri neticesinde genç nüfusun gelecekte azalması endişesini doğurmaktadır (Grafik – 13).

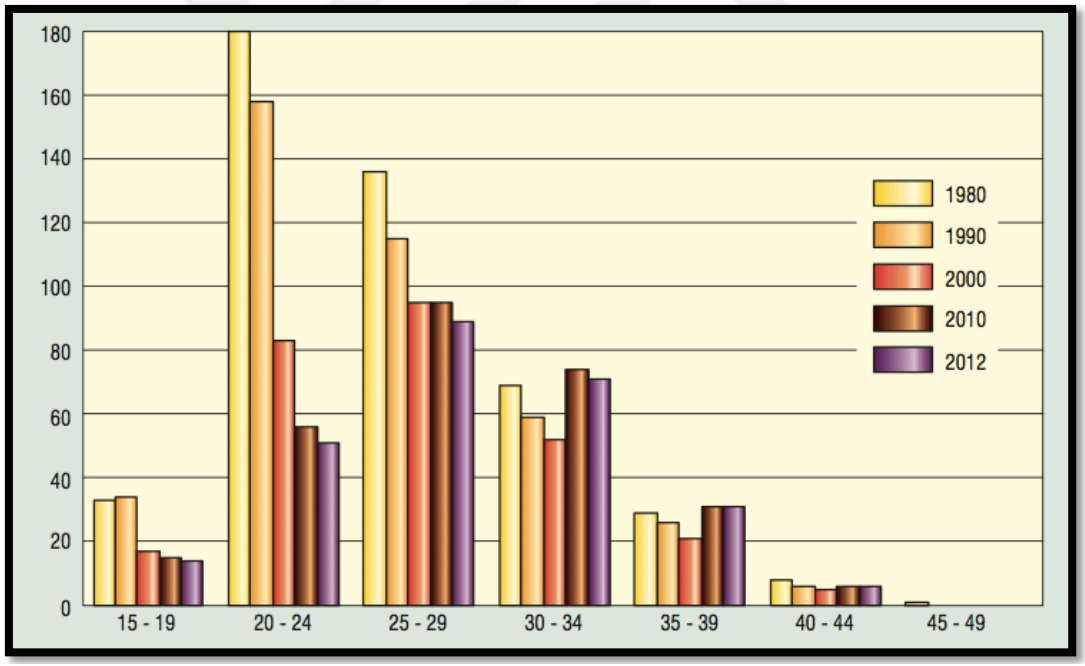

Grafik – 11: 2002 ve 2011 Yıllarındaki 15 Yaş ve Daha Üstü Nüfusun, Cinsiyet ve Medeni Hali (Central Statistical Office of Poland, 2013: 567).

[38] Büyük şehirlerde okuyan veya iş sahibi genç Polanyalılar, yüksek ev kiralarının getirdiği maliyeti azaltmak için evlilik dışı birliktelikleri kilise ve aileler karşı çıkmasına rağmen tercih etmektedirler.

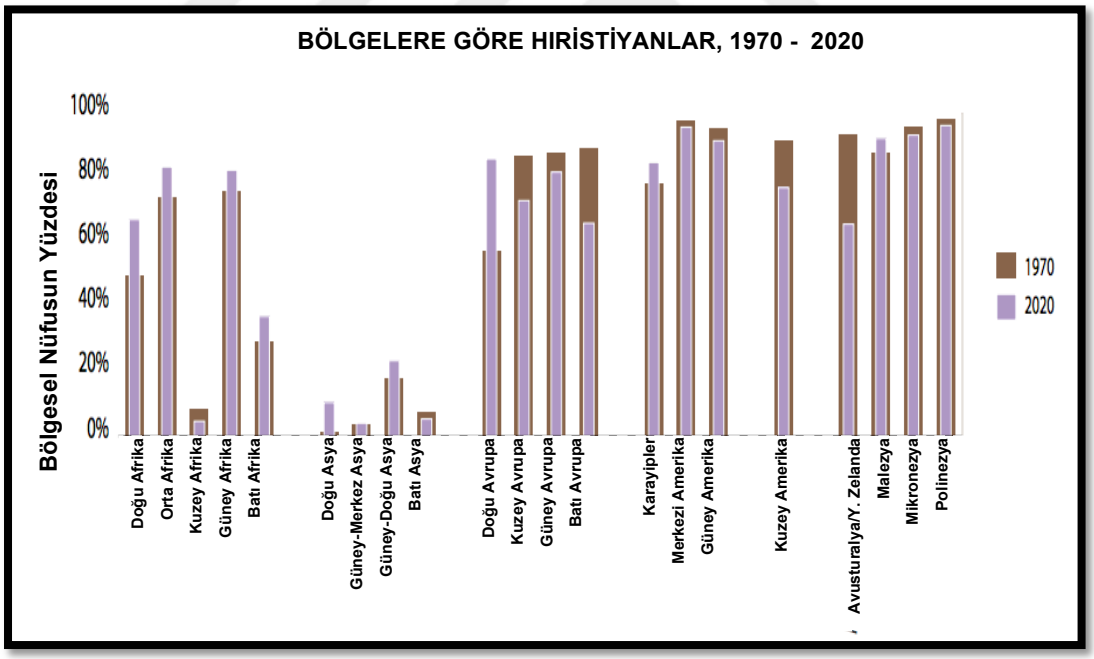
Grafik – 12: 2011 Yıllındaki Polonya Nüfusunun 15 Yaş ve Daha Üstünün Kırsal Kesim ve Şehirde Yaşayanlarınına Göre Medeni Hali (Central Statistical Office of Poland, 2013: 567).

Grafik – 13: Her Bin Bayanın Yaş Aralıklarına Göre Canlı Bebek Doğurma Dağılımı (Central Statistical Office of Poland, 2013: 572)

6. POLONYA'NIN DİNÎ YAPISI

Doğu Avrupa'daki Hıristiyanlık, 1970'lerden sonra çok derin değişimlere sahne olmuştur. Komünist idare altında din, bir kampanya ile toplumdan ayrıştırılmaya çalışılmıştır. 1970'lerin başında Doğu Avrupa nüfusunun sadece %57.2'si Hıristiyan olarak kalmış; 1991 yılında Sovyeler Birliğinin yıkılmasından 2010 yılına kadar bölgenin Hristiyan nüfusu %84 ulaşmıştır (1910 yılında %89.6) (Center for The Study of Global Christianity, 2013: 44). 1970 yılı ile kıyaslandığında 2020 öngörüsüne göre Doğu Avrupa'daki Hıristiyanlık nüfusunda, özellikle Rusya ve Ukrayna'daki Ortodoks nüfusunda önemli artış tahmin edilmektedir (Grafik – 14 ve Tablo – 5). Bu veriler ışığında, Doğu – Batı Bloklar arasında gelecekte bir çatışmanın söz konusu olması durumunda her iki taraf, dinî argümanları bir manivela olarak kullanması söz konusu olabilecektir. Bu açıdan Polonya, Katolik Dünyasının bölgedeki lideri olarak önemini devam ettirecektir.

Grafik – 14: 1970 Yılı ve 2020 Yılı Öngörüsüne Göre Dünya Hıristiyan Nüfusu (Center for The Study of Global Christianity, 2013).

Tablo – 4: 1970 Yılı ve 2020 Yılı Öngörüsüne Göre Doğu Avrupa Devletlerinin Hristiyan Nüfusu (Center for The Study of Global Christianity, 2013: 46).

Ülke	1970			2020			Artış Oranı
	Nüfus	Hıristiyan	%	Nüfus	Hıristiyan	%	
D. Avrupa	276,229,000	158,050,000	57.2	289,166,000	248,098,000	85.8	0.91
Belarus	9,040,000	5,418,000	59.9	9,282,000	7,155,000	77.1	0.56
Bulgaristan	8,490,000	5,668,000	66.8	7,001,000	5,816,000	83,1	0.05
Çek Cum.	9,789,000	7,917,000	80.9	10,741,000	5,686,000	52,9	-0.66
Macaristan	10,315,000	8,762,000	84.9	9,825,000	8,638,000	87.9	-0.03
Moldova	3,595,000	1,665,000	46,3	3,358,000	3,234,000	96.3	1.34
Polonya	32,529,000	29,498,000	90.7	38,375,000	36,802,000	95,9	0.44
Romanya	20,253,000	16,841,000	83,2	20,970,000	20,698,000	98,7	0.41
Rusya	130,392,000	50,000,000	38,4	141,022,000	118,286,000	83,9	1,74
Slovakya	4,509,000	3,880,000	86,1	5,545,000	4,851,000	87,5	0,45
Ukrayna	47,317,000	28,400,000	60,0	43,047,000	36,930,000	85.8	0.53

Kültürel açıdan bakıldığında Polonya halkı, onun Slav dünyasına (Bu durum Polonya'yı Prag'dan Vladivostok'a kadar uzanmış bir Avrasya (Eurasian) alanının parçası yapar.) ve Roman Katolik inancına mensubiyeti ile karakterize edilir; bu sayede Polonyalılar, Orta Avrupa'dan İber-Amerika dahil olacak şekilde Portekiz ve ötesine uzanan bir dinî topluluğa ait olmuştur (Window on Heartland [Web], 2013). Avrupa'nın dinî yapısında, Polonya, jeopolitik konumu itibarıyla Protestan (Almanya) ve Ortodoks (Rusya, Beyaz Rusya) dünyası arasında 35.310.000 kişi (Pew Research Center, 2010) ile Avrupa'nın üçüncü büyük Katolik ülkesi olarak Katolikliği millîyetçilik boyutunda yaşayan bir ülkedir (Tablo – 5). Din söz konusu olduğunda, Polonya'nın "benzersizliği", her şeyden önce, alenileşmiş dindarlığın çok yüksek düzeyinde olması ve Polonyalıların Roma Katolikliği ile tanımlanması Polonya toplumunun dinsel homojenliğinde yatmaktadır (Borowik, 2014).

Tablo – 5: 2010 yılı İtibarıyla Dünyada En Kalabalık Katolik Nüfusa Sahip İlk On Ülke (Pew Research Center, 2010).

Ülkeler	2010 Yılı Tahmin Edilmiş Katolik Nüfusu	Katoliklerin Nüfusa Oranı (2010) %	Dünya Katolik Nüfusuna Oranı (2010) %
Brezilya	126,750,000	65.0	11.7
Meksika	96,450,000	85.0	8.9
Filipinler	75,570,000	81.0	7.0
ABD	75,380,000	24.3	7.0
İtalya	49,170,000	81.2	4.6
Kolombiya	38,100,000	82.3	3.5
Fransa	37,930,000	60.4	3.5
Polonya	35,310,000	92.2	3.3
İspanya	34,670,000	75.2	3.2
Kongo Demg.Cum.	31,210,000	47,3	2.9
Dünya Toplamı	**1,078,790,000**	**15.6**	**100.0**

Deklere edilmiş dindarlık seviyesi, on Polonyalıdan sekizinin kendilerini dindar ya da çok dindar olarak gören örnek araştırmada olduğu gibi son birkaç on yıl içinde bu durum istikrarlı olmaya devam etmektedir (Borowik, 2014). Ancak, sadece Polonya'daki elitlerin değil aynı zamanda gençler arasında da 'kilisenin siyasallaşması' tartışılan bir konudur. Adam Michnik bu sorunu şu şekilde ifade etmektedir (1998: 67);

> "Katolik Kilisesi'nin Polonya demokrasisi ile problemi var. Demokrasinin (de) Polonya Katolik Kilisesi ile problemi var. Herhangi bir Katolik papazı, Polonya'nın özgürlüğü için bunca katkısı bulunan kilisenin bugün nasıl (böylesine kıyasıya) eleştirilebildiğine şaşmaktadır. Herhangi bir yurttaş da bugün kilisenin kendisine bunca hakları veren demokrasiye nasıl totaliter kominist diktatörlüğe bile reva görmediği (böylesine ağır) sözlerle çatabildiğine şaşmaktadır.''

1989 yılında, Polonya'da başlatılan demokratik değişikliklerden önce, Kilise komünist partiye ve onun uzantılarına ait olan "kötü" komünistler ve Roma Katolik Kilisesine bağlı "iyi" Polonyalı vatanseverler arasında bölünmüş toplumun ikili yapısında anahtar bir unsur oldu (Borowik, 2014). Ancak sonradan halk arasında kilisenin Komünist Parti'nin yerini almasından endişe ediliyordu. Öke'ye (2002: 179) göre bu durumun arkasında yatan gerçek şu ifadelerle açıklanmaktadır;

> "Gerçek şu idi ki, Katolik Kilisesi komünizm sonrası döneme hayli siyasallaşmış bir kurum olarak girdi. Sovyetlerle kendi Soğuk Savaşı'nı yaşayan Polonya Katolikliği, ..., kurumsal olarak komünizmle mücadelede özel bir misyon yüklendiğine kendini inandırmıştı. SSCB'ye geri adım attıran, hatta onu tarihe mal eden sürecin öncüleri olan Katolik Kilisesi için özgür Polonya'nın bundan sonraki hedefi laik ve materyalist Batı Avrupa'ya ahlaki önder olmaktı. 'Milletler ailesinin İsa'sı'' olan Polonya, Katolik geleneği ile Avrupa'yı yeniden fethetmeliydi. Katolik ruhban için Polonya'nın 'Avrupa'ya dönüşü' bunu içermeliydi (Byrnes, 1996). Bu ideal doğrultusunda Polonya'nın yeniden kurulması manevi temeller üzerinde gerçekleşmeliydi. O nedenle Katolik Kilisesi için devlet/din ve/ya siyaset/din ayırımı olamazdı. Hayat sahaları arasında 'düaliteyi' kabul etmeyen kilise hiyerarşisi bütünleştirici (entegrasyonist) bir yaklaşımla ortaya çıkınca, Michnik gibi aydınlar, Polonya'daki gelişmeleri "fundamentalizm'' şeklinde nitelendireceklerdi. Din, demokrasiye geçiş döneminde, siyasallaşmıştı, Hıristiyanlık... Şimdi ise politika 'Hıristiyanlaştırılmaya' çalışılıyordu, Katolik Kilisesi tarafından.''

Yetişkin Polonyalıların yüzde 95'i kendilerini Katoliklik ve klişe olan "Polonyalılar Katoliktir" ile tanımlamaya devam ediyor; Polonya'da dinî değişim, gerileme ve/veya laikleşmenin zıt eğilimleri ile ilgili düşünceler sık görülmekte ve sürekli popüler olmaktadır (Borowik, 2014). Özellikle Ortodoks din adamlarının aksine Katolik din adamlarının dinî gereklerden kaynaklanan evlenme yasağının neticesinde yaşanan olumsuz olaylar Polonya kamuoyunda, 2012'den beri, sıklıkla gündeme getirilmektedir (Resim – 1, 2 ve 3). Kilise tarafından sert bir dille eleştirilen bu yayınları, muhafazakâr kesim Rus ve Alman propagandasının ürünü olarak görmektedir (Resim – 4).

Polonya Cumhuriyeti güvenliği hakkında yayımlanan 'Beyaz Kitap'da, 'Üçüncü Polonya Cumhuriyeti[39] döneminde de ulusal kimliğine ideolojik yaklaşım ile bir mola verilmiş olduğu ve bu durumun, tarihindeki güçlü bir köklenme ve Batı ile kültürel ve medeniyet bağlarının eşzamanlı canlanmasının yanı sıra, ortak tarih duygusu, Katoliklik ve Hıristiyan

[39] Birinci Polonya Cumhuriyeti: Polonya 1569 – 1795 tarihleri arasında tek bir meclis tarafından yönetilmiş

İkinci Polonya Cumhuriyeti: Polonya, 1795 yılında tamamen işgal edilmesinden 123 yıl sonra 1918 yılında yeniden kurulmasından 1939 İkinci Dünya Savaşı başına kadar olan süreyi tanımlamaktadır.

geleneklerinin özel rolü gibi bir tür geleneksel öğelere geri dönüş anlamına geldiğini' (White Book, 2013: 34) ifade etmesine rağmen, özellikle Vistula'nın batısında okumuş gençlerde kiliseye gitme ve Katolik inançlarına göre yaşama inancın azaldığı görülmektedir. Bu durum, eski Alman toprakları olan bu bölgelerdeki Alman kültür propagandasına zemin hazırlamaktadır.

Resim – 1, 2 ve 3: Polonya Newsweek Haftalık Dergilerinin Kapak Sayfalarında Yer Alan Kilise Karşıtı Yayınları. [40]

Resim – 4: Polonya'nın Uwazam Rze Haftalık Siyasî Dergisinde, Kilise Karşıtı Yayınlarla İlgili Kapağı. [41]

[40] Resim-1: Tanrısal Seks: Kilise gey'liği kınadı ama homoseksüelliğe göz yumuyor (*Seks po bożemu. Kościół potępia gejów, ale toleruje homoksiężу*) (Newsweek Polska, 30.09.2012).
Resim-2: Polonya Kiliselerinin gizli sübyancıları (*Polski Kościół kryje pedofilię*) (Newsweek Polska, 30.03.2013).
Resim-3: Bir cüppe içinde baba. Kilise rahiplerinin çifte hayata tahammülü. (*Tatą w sutannie. Jak kosciol toleruje podwojne zycie ksiezy*) (Newsweek Polska, 30.07.2012).

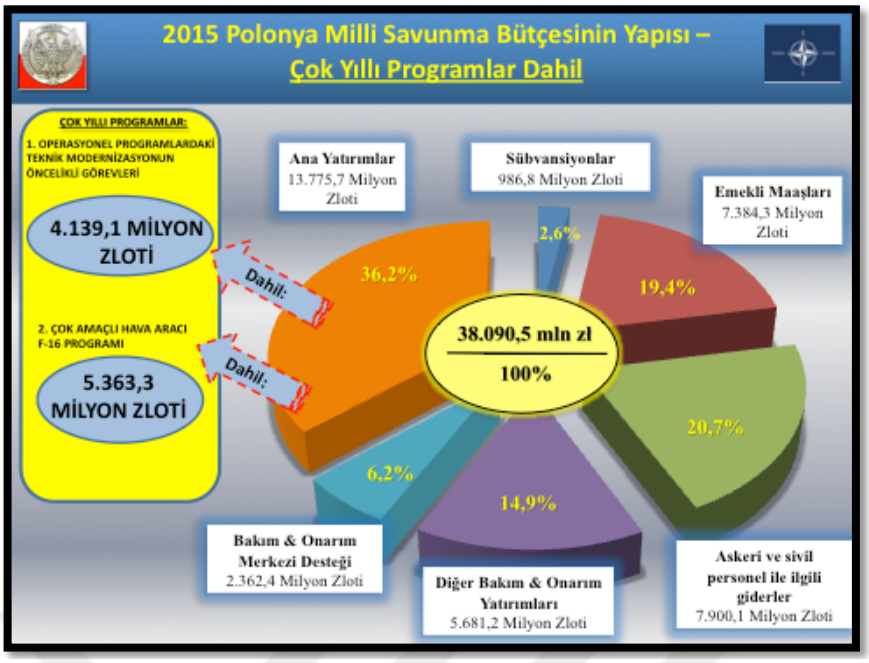
[41] Resim – 4: Yeni baskısında, Komünist ve Nazi kirli hileleri. Yine rahipleri kışkırttı.''(*Komunistyczne i nazistowskie brudne chwyty w nowym wydaniu. Znowu szczują na księży*)(Uwazam Rze, 01.10. 2012)

7. POLONYA'NIN ASKERÎ SAVUNMA YETENEĞİ

Polonya stratejik kültürü incelendiğinde, jeopolitik konumu itibariyle her dönem savunma yeteneklerini yenilikçi tutmak ve güvenilir müttefikler bulma gayretinde olduğu görülmektedir. Günümüz Polonya'sı iki farklı NATO ve Varşova Paktı savunma konseptleri ve sistemleri arasında değişim sürecini yaşamaktadır. Ekonomik ve kültürel açıdan etkileri ülkenin genelinde hissedilmektedir. Ancak ülkenin Avrupa'da olması ve AB ve NATO'ya girmesi ile yaşanan bu değişim hızlı seyretmektedir. Polonya'nın savunma potansiyeli; güvenliği sağlamak için görevli dış hizmet (diplomasi) görevlileri (55 Savunma Ataşesi), askerî gizli servisler, Polonya Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetleri ve savunma sanayiisinden oluşmaktadır (White Book, 2013: 42).

a. Polonya Savunma Bütçesi ve Modernizasyon Çalışmaları:

Polonya Avrupa ülkeleri içerisinde savunma harcamalarını artırarak 25 Mayıs 2001 tarihli Polonya Silahlı Kuvvetlerinin Yeniden Yapılandırılması, Teknik Modernizasyonu ve Finansmanı Hakkındaki Kanun gereği her yıl, bir önceki yılın Gayri Safi Millî Hasılası (GSMH)nın %1.95'inden az olmamak üzere savunma harcamalarına ayırmaktadır. 2015 yılı için Polonya Cumhuriyeti savunma harcamalarına ayrılan miktar; 2014 yılı GSMH olan 1.693,6 Milyar Zlotinin (Polonya Para Birimi) %1,95'i olan 33,4 Milyar Zlotiye ilave olarak 5,4 Milyar Zloti Polonya Hava Kuvvetlerine alınmış olan 48 adet F-16 savaş uçaklarının yıllık ödeme tutarı ile birlikte toplam olarak 38,4 Milyar Zlotidir (Bu miktarın 38.090,5 Milyar Zlotisi Millî Savunma Bakanlığı bütçesi, 297,4 Milyon Zlotisi ise, devletin diğer bakanlıklarından savunmaya aktarılan kaynaktır.) (Ministry of National Defence Budgetary Department, 2015). Millî Savunma Bakanlığın bütçesi olan 38.090,5 Milyar Zlotinin harcama kalemlerine dağılımı Grafik – 15'de gösterilmiştir. Harcama kalemlerinde, tüm dünya ordularında olduğu gibi %40,1 ile personel giderleri (maaş ve emekli maaşları, sağlık giderleri v.b.) ön sırayı almaktadır. Polonya Silahlı Kuvvetlerinin harp ve silah sistemlerinin büyük çoğunluğu eski ve Rusya menşeili olup, yedek parça ikmalinde zorluk çekilmektedir. Bu itibarla savunma harcamalarında yer alan bakım ve onarım giderleri, toplam harcamaların %21,1'ni teşkil etmektedir.

Grafik – 15: 2015 Polonya Millî Savunma Bütçesinin Yapısı – Çok Yıllı Programlar Dahil (Ministry of National Defence Budgetary Department, 2015[42])

Uluslararası operasyonlar sayesinde ordunun modernizasyonu ABD güdümünde devam etmektedir. Ancak Polonya Cumhuriyeti askerî modernizasyon alanında alınacak her silah sisteminin Polonya'da üretilmesi ve bu yeteneğin ülkeye kazandırmayı hedeflemektedir. Ancak savunma sanayisinin eski ve yeniden organizasyona ihtiyaç göstermesi ve bu alandaki yolsuzluklar ve uluslararası silah pazarının rekabeti kendi imkânlarıyla savunma sanayisini geliştirmeyi zorlaştırmaktadır. Polonya Cumhuriyetinin bu konudaki gayretleri, savunma harcamalarının %36,2'lik payını modernizasyon yatırımlarına ayırmasında görülmektedir (Grafik – 15).

Polonya Savunma Bakanlığı tarafından yayımlanan Polonya Silahlı Kuvvetleri 2013 – 2022 Yılları Arasında Teknik Modernizasyon Planında yer alan modernizasyon projeleri şunlardır (Ministerstwo Obrony Narodowej, 2013);

(1) Öncelik hava ve füze savunmaya ayrılmıştır. Gerek Kaleningrad bölgesinde konuşlu İskender Füzeleri ve gerekse de Rus Hava Kuvvetlerine karşı etkili uzun menzilli hava savunma sistemleri mevcut değildir.

42 10 Şubat 2015 tarihinde Polonya Milli Savunma Bakanlığı Bütçeleme Departmanı Direktörü Tuğgeneral Grzegorz SODOLSKI tarafından Askeri Ataşelere verilen brifingten düzenlenmiştir.

(2) Etki ve ilgi alanının büyük çoğunluğunun düz ve ormanlık bir coğrafyaya sahip olması nedeniyle hızlı bir şekilde kuvvet kaydırmak maksadıyla uçan platformlara ihtiyaç hissetmektedir. Modernizasyon projeleri kapsamda;

(a) 48 adet çok maksatlı nakliye helikopteri,

(b) 10 adet arama kurtarma helikopteri,

(c) 6 adet deniz arama kurtarma helikopteri,

(ç) 6 adet denizaltılarla mücadele helikopterlerinin alımı planlanmıştır.

(d) 14 adet C-295 M CASA Nakliye Uçağı teslim edilmiştir. Toplam 16 adet uçak olması planlanmıştır.

(3) Bilgi sistemleri alt yapısı ile tüm uniteleri birleştiren ve sevk idare edebilen Ağ Destekli Yetenek veya Ağ Merkezli Harekât kapsamında ihtiyaç duyulan entegre edilmiş C4ISR (Komuta, Kontrol, Muhabere, Bilgisayar, İstihbarat, Keşif ve Gözetleme) sistemlerini hayata geçirmeyi planlamaktadır.

(4) Polonya Savunma Bakanlığı, geleceğin savaşçı askerînin kişisel donatımını oluşturmak maksadıyla TYTAN projesini modernizasyon projelerine dahil etmiştir. Maliyeti azaltma ve etkinliği artırma kapsamında eğitim simülatör ve sistemlerine önem verilmektedir.

(5) 2003 yılında imzalanan anlaşmayla Finlandiya menşeili APV Rosomak taktik tekerlekli zırhlı araçlar 2004 – 2013 yılları arasında 570 adedi Polonya'da üretilmiş ve Afganistan'da etkin bir şekilde kullanılmış ve geliştirilmiştir. 2013 yılında yenilenen anlaşmaya göre de 307 adet aracın üretimi planlanmıştır. Polonya coğrafyasına da çok uygun olan amfibi özelliklere sahip olan bu araçlar, Polonya Silahlı Kuvvetlerin kara gücünün manevra kabiliyetini önemli ölçüde artırmıştır. Polonya coğrafyasının geniş ve düz ovaları zırhlı birliklerin hızla ilerlemesine imkân vermektedir.

(6) Mevcut zırhlı birliklerle bu geniş alanların savunma imkân ve kabiliyetleri sınırlı ve maliyetli olması nedeniyle mekanize ve motorlu piyade birlikleri tarafından da etkili kullanılan tanksavar füzeleri modernizasyon kapsamında tedarik edilmektedir. Bu kapsamda 2003 yılında İsrail ile yapılan anlaşma kapsamında 2412 ATGM Spike füzesi ve 264 lançeri (Fırlatma kapsülü) ile simülatör sistemleri teslim alınmış; 2013 yılından sonra da tedariki devam etmektedir.

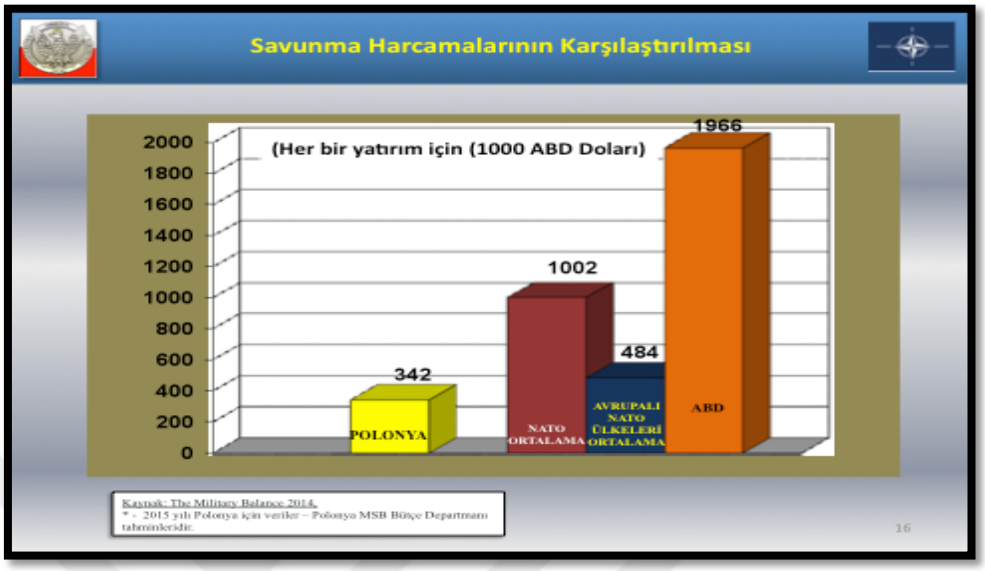
(7) Polonya Deniz Kuvvetlerinin güçlendirmenin maliyetli oluşu ve Baltık Denizindeki Rus Donanmasının güçlü olması modernizasyon faaliyetlerinde daha çok kıyı savunma füzelerine ağırlık verilmiştir. Bu kapsamda 12 NSM (Naval Strike Missiles) alımı yapılmış; kalan 38 adet füzenin alımının tamamlanması 2015 yılı içinde planlanmıştır.

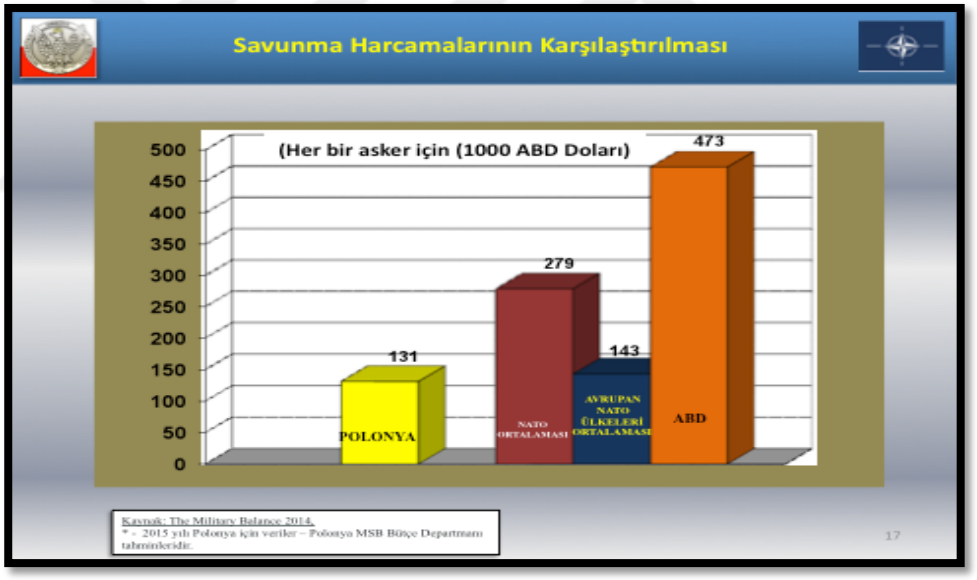
Polonya Cumhuriyetinin savunma harcamalarının diğer ülkeler ile kıyaslaması yapıldığında (Grafik – 16 ve 17); her bir yatırım için ABD 1.966.000 $, NATO'ya üye AB devletleri 484.000 $, NATO Ülkelerinin ortalaması ise 1.002.000 $ olurken Polonya ise 342.000 $ savunma harcamasına bütçe ayırmıştır.

Polonya Silahlı Kuvvetlerinin mevcudu 2015 Polonya Savunma Bakanlığı Bütçe Departmanı verilerine göre 122.650 kişidir. Bu sayının 100.000'ini düzenli askerler (Kara Kuvvetleri 47.193, Hava Kuvvetleri 16.025, Deniz Kuvvetleri 7.021, Özel Kuvvet ve diğerleri 29.761 personelden oluşmaktadır.), 20.000'ni Millî Rezerv Kuvvetleri ve 2.650'ni ise askerî öğrenciler oluşturmaktadır (Ministry of National Defence Budgetary Department, 2015).

Askerî ve sivil personele yılda toplam 7.900 Milyon Zloti ücret ödenmektedir (Askerî personele 5.797 Milyon Zloti, sivil personele ise 2.103 Milyon Zloti ödenmektedir.); ortalama askerî personel maaşı 4.261 Zloti, Kolordularda çalışan sivil memurlar ortalama 3.539 Zloti, diğer sivil memurlar ise 2.691 Zloti ücret ödenmektedir (Ministry of National Defence Budgetary Department, 2015). Polonya Millî Ekonomisi verilerine göre ortalama ücret 3.781 Zloti olduğuna göre, Polonya Silahlı Kuvvetlerinde görev yapmak cazip olmaktadır. Özellikle AB ve NATO destekli yurtdışı harekâtlarda görev alan

profesyonel askerler, bu görevlerini müteakip ordudan ayrılarak sivil güvenlik firmalarda çok rahat işe girmektedirler[43].

Grafik – 16 ve 17: 2015 Polonya Millî Savunma Harcamalarının Diğer Ülkelerle Karşılaştırılması (Ministry of National Defence Budgetary Department, 2015)

[43] 11 Aralık 2012 tarihli Polonya Haber Ajansı (PAP)'na göre:
"Polonya Milli Savunma Bakanı Tomasz Siemoniak'ın 11 Aralık 2012 tarihinde verdiği demeçte "2011 yılında 5,7 binden fazla Polonya askeri isteği doğrultusunda askerlik hizmetini bıraktı. Bu Polonya Ordusu için bir sorundur'' ifade etmiştir. Bu kadar yüksek rakam Polonya Silahlı Kuvvetlerinde son 10 sene içerisinde kaydedilmemişti. Savunma Bakanlığının bütçesi yalaşık 3 bin askerin ayrılmasını tahmin etmiştir. Bakanlığın verilerine göre, askeri hizmeti bırakan asker yıllık sayısı 2001-2005 yılları arasında 1-2 bindi. Fakat o zamandan beri bu rakam sistematik olarak büyüdü. Siemoniak ve Genelkurmay Başkanı Mieczyslaw Cieniuch askerlerin maddi sebeplerden dolayı ve Silahlı Kuvvetlerde sürmekte olan yeniden yapılandırma süreci yüzünden ordudan çıktıklarını değerlendirmişlerdir."

b. Polonya Silahlı Kuvvetlerinde Dönüşüm Süreci:

Polonya Silahlı Kuvvetleri, daha etkin komuta – kontrol sistemi kurmak maksadıyla 2013 yılında Pentagon sistemine benzer bir yapıya dönüşme planlamasını Meclise onaylatarak, Grafik – 18'de belirtilen yapıya kavuşmuştur. En önemli fark her bir Kuvvet Karargahlarında aynı işi yapan birimler Genel Komutanlık adı altında oluşturulan birimde birleştirilmiştir. Ayrıca stratejik faaliyet ve sorumlulukların ayrılması (Planlama, hazırlama, kuvvetin görevlendirilmesi ve desteği) hedeflenen bu dönüşümün temel prensibi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (General Command of The Polish Armed Forces, 2014):

(1) Yetki tekrarlarının giderilmesi,

(2) Uyumlu yapıların oluşturulması,

(3) Müttefik ortamlardaki faaliyetlerde komuta kontrolun güçlendirilmesi.

(4) Taktik seviyelerde Komuta Kontrol yeteneğinin geliştirilmesi

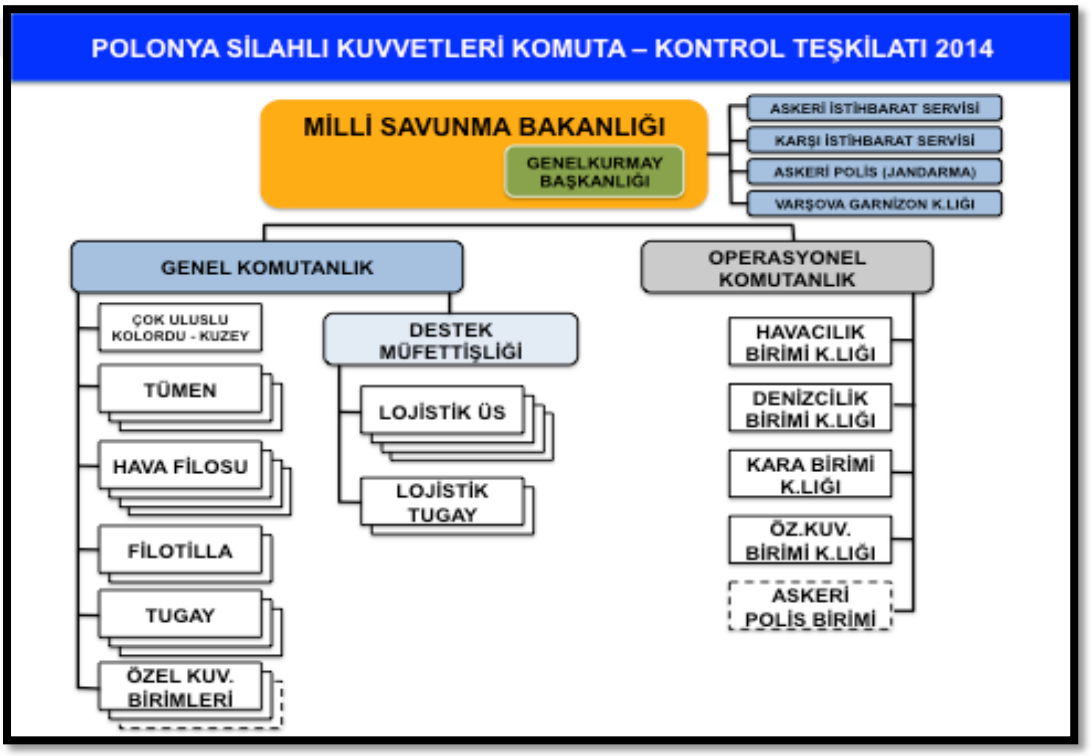
(5) Barış ve savaş zamanındaki yapıların birleştirilmesi.

Grafik – 18: Polonya Silahlı Kuvvetleri Komuta – Kontrol Değişim Konsepti (General Command of The Polish Armed Forces, 2014[44])

[44] 12 Kasım 2014 tarihinde Polonya Silahlı Kuvvetleri Genel Komutanlığından Albay Kazimierz DYŃSKI tarafından Askeri Ataşelere verilen brifing.

Polonya Savunma Bakanlığının yapısı incelendiğinde, 1989 öncesi sıkıyönetimle Silahlı Kuvvetlerce idare edilen ülkede şimdi, sivil oteritenin kontrolü altındaki bir savunma bakanlığı yapısı görülmektedir (Grafik – 19). Bu yapıda Polonya Genelkurmay Başkanı, Millî Savunma Bakanının askerî danışmanı olarak görev yapmakta ve Askerî İstihbarat Servisi, Askerî Karşı İstihbarat Servisi ve Askerî Polis doğrudan Millî Savunma Bakanına bağlı olarak görev yapmaktadır. Kuvvet Karargahları ortadan kaldırılıp, ana unitelerin tamamı Genel Komutanlığa bağlanmıştır. Herhangi bir tatbikat veya kriz döneminde Operasyon Komutasının altına, ihtiyaç duyulan birimler Genel Komutanlıkça tahsis edilmektedir.

Grafik – 19: Polonya Silahlı Kuvvetleri 2014 Yılı Komuta – Kontrol Yapısı (General Command of The Polish Armed Forces, 2014)

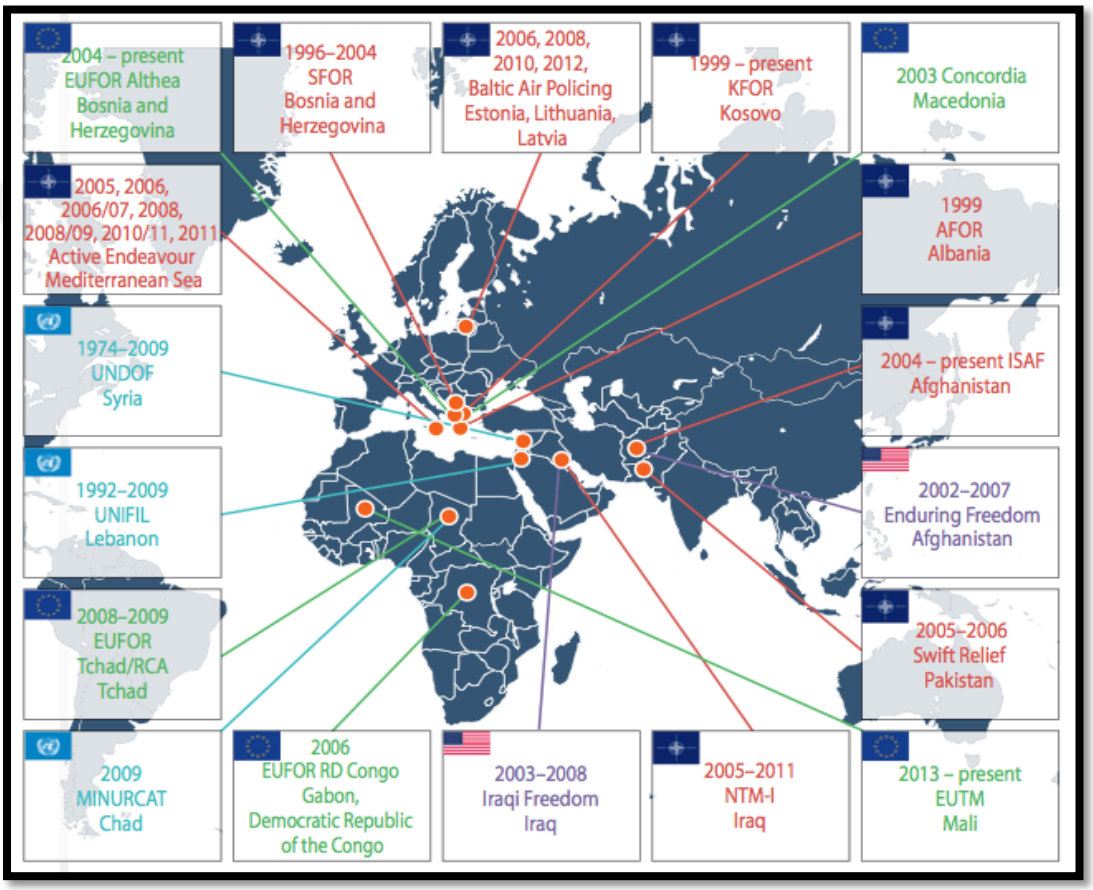
Polonya Cumhuriyeti Silahlı Kuvvetlerinin, güvenilir bir müttefik olarak uluslararası karargâh ve operasyon merkezlerindeki katkısı ağırlıklı olarak NATO ve Atlantik ilişkili olmak üzere son dönemlerde önemli ölçüde artmaktadır (Tablo – 6). Özelikle ABD, NATO ve ikili örgütlerdeki önemli kadrolara Polonyalı general ve subayların seçini sağlamaktadır. Bunun sebebi 1990 yılında ABD Savunma Sekreteri Richard Cheney'in Varşova'yı

ziyareti esnasında, Polonyalı subayların Uluslararası Askerî Eğitim ve Öğretim (International Education and Training – IMET) programıyla (Finansmanı ABD tarafından sağlanmıştır.) ABD'de kısa veya uzun dönemli eğitim kurslarında çalışma imkânını teklif etmesi sonucunda; IMET programından 1991 – 2001 yılları arasında toplam 11.442.000 ABD Doları tutarındaki destekle Polonyalı subaylar eğitim görmüştür (Winid, 2001; 174-175). Bu subaylar ikili ülke arasındaki askerî ve politik ilişkinin gelişmesinde önemli katkıları görülmüş ve görülmektedir. Özellikle yukarıda ifade edilen değişim bu subayların katkılarıyla gerçekleştirilmiş ve Sovyet döneminden kalma ve komünist düşünceye meyilli birçok subay ve general bu değişim gerekçesiyle de emekliye sevk edilmiştir. Polonya Silahlı Kuvvetlerin mevcut emir ve komuta yapısında görev alan generallerin biyografileri incelendiğinde ABD'de eğitim ve kurs görmüş oldukları dikkatten kaçmamaktadır.

Tablo – 6: Polonya Silahlı Kuvvetlerinin 2014 Yılında Katkı Sağladığı Uluslararası Karargah ve Operasyon Merkezleri (General Command of The Polish Armed Forces, 2014)

Avrupa Birliği	NATO	İkili İşbirliği
AB Askerî Personeli (Military Staff of the European Union (EUMS)), Brüksel, Belçika	Müşterek Kuvvetler Komutanlığı (Joint Force Command –JFC) Brunssum, Hollanda	Merkez Komutanlık (Central Command – CENTCOM), ABD
Operasyon Planlama ve İcra Merkezi (Le Centre de planification et de conduite des opérations (CPCO)), Paris, Fransa	Müşterek Kuvvetler Komutanlığı (Joint Force Command –JFC) Nables, İtalya	AB Komutanlığı /Amerika Birleşik Devletleri Ordusu Avrupa (EU Command/ United States Army Europe -EUCOM/USAREUR), ABD
AB Operasyon Karargahı (EU OHQ) Mont Valerien, Fransa	Avrupa-Atlantik Afet Müdahale Eşgüdüm Merkezi (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre)	Müşterek Kuvvetler Komutanlığı (Joint Forces Command- JFC) NORTHWOOD, İngiltere
Müşterek Kuvvetler Askerî Karargahı (Joint Forces Military HQ- JFHQ) Northwood, İngiltere		Illinois Millî Muhafız (The Illinois National Guard -ILNG), ABD
Joint Forces Operation Command - JFO COM), Potsdam, Almanya	Kriz Yönetimi ve Afet Müdahale Mükemmellik Merkezi (Crisis Management and Disaster Response Centre of Excellence)	Bölgesel Görevler Komutanlığı (Territorial Tasks Command), Almanya
AB Operasyon Karargahı (EU Operation Headquarters -EU OHQ), Larissa, Yunanistan.		Müşterek Operasyon Komutanlığı (Joint Ops Command), Çek Cumhuriyeti
		Müşterek Operasyon Komutanlığı (Joint Ops Command), Sırbistan

Polonya ve ABD arasında gelişen politik ve askerî ilişkilerin en önemli sonuçları yurtdışı operasyonlarda Polonya Silahlı Kuvvetleri birliklerinin büyük ölçüdeki sayısal katkısı olmuştur (Grafik – 20). Polonya NATO'ya girdikten sonra güvenlik tüketen bir ülke olmaktan çıkmış güvenlik üreten bir ülke durumuna girmiştir. Bu operasyonlar sayesinde NATO muharebe konseptlerini içselleştirme süreci kısalmış, harp silah ve sistemlerini geliştirmiş, operasyonların etkili planlama ve icrası yeteneği kazanmıştır.

Grafik – 20: Polonya Silahlı Kuvvetlerinin 1999'da NATO'ya Girdiği Zamandan 2013 Yılına Kadar Katıldığı Yurtdışı Güvenlik Operasyonları (White Book, 2013: 50).

Polonya Silahlı Kuvvetleri, mevcut ve 2022 yılına kadarki hedefleri ile bölgesel bir güç olma arzusunu barış dönemlerinde sürdürebileceği, ancak mevcut ekonomisi, yeraltı ve üstü zenginlikleri ve savunma sanayisi ile kriz ve savaş dönemlerinde uzun süre devam ettirmesinin ancak dış yardımlar sayesinde olabileceği değerlendirilmektedir. Güvenilir bir müttefik olarak

yurtdışı operasyonlara verilen destekte, özellikle NATO'nun 5'inci maddesinin işlerliğinin kazandırılması (Eğer Polonya'ya bir saldırı olması durumunda NATO müttefiklerinin aynı şekilde yardım etmesi için) hedeflenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POLONYA STRATEJİK KÜLTÜRÜNDE (GÜVENLİK ALGILAMALARINDAKİ TARİHSEL DEĞİŞİM) ALMANYA'NIN ETKİSİ

1. GİRİŞ

Polonya tarihinde çok sayıda yaşanan çatışmalar (savaşlar ve iç krizler) nedeniyle, güvenlik sorunları uzun bir süre için karar vericilerin ve halkın ilgi merkezinde olmuştur. Bu sorunları görmezden gelmek, devletin uluslararası sahnede marjinalleşmesine veya devletin toptan çöküşünden (Bölünme Dönemi) birine yol açmıştır. Ulusal olanlar üzerinde bireysel ya da belirli çıkarların (hanedan çıkarları, soyluların "altın özgürlüğü", v.b.) hüküm sürmesi ve devletin maddi gelişimi için sürekli ihtiyaç olanın görmezden gelinmesi, Polonya Devletinin iki büyük çöküntüsü ile sonuçlanmış; öte yandan, bölünmüş dönemde, maddi olmayan değerlerin, kültür ve ulusal kimliğinin işlenmiş olması Polonya ulusunu 123 yıllık esaret döneminde hayatta kalmasına imkân tanımıştır (White Book, 2013: 9).

Polonya'nın güvenlik ve savunma yaklaşımındaki sürekliliği ve değişimi analiz etmek için bu ülkenin stratejik kültürünün önemli ilkelerini anahatlarıyla belirtmek ilk şarttır. Tarihî olarak güvenlik algılamalarındaki değişim daha çok Almanya'nın etkisi üzerine incelenecektir.

2. PİAST DÖNEMİ İLE İKİNCİ POLONYA CUMHURİYETİ ARASI DÖNEM (10'UNCU Y.Y. – 1918)

a. Piast Dönemi (10'uncu Y.Y. – 1385):

Devletleşme şafağında Hıristiyanlığın kabul edilmesiyle ileri sürülmüş başlıca ulusal çıkarlar, özellikle medeniyet ve batıdan gelen askerî baskılar bağlamında, Polonya devletinin hayatta kalma mücadelesine odaklanılmıştır (White Book, 2013: 28). Piast Dönemi, Kısa ve Büyük Kasimir Vladislaus'un hükümranlığı altındaki Polonya Krallığının sınırları Harita – 18'de gösterilmiştir.

İlk Piast hanedanı altında Polonya'nın stratejik güvenlik hedefleri: Piasts egemenliği altında devletin korunması/devamlılığı ve aynı anda, Alman yayılmacı tehditini bertaraf edilmesi; devletin bireysel yetki sahaları üzerinde daha fazla etkili iç kontrolün kullanılması; dış tehditlere (Baltık kabileleri, Moğollar, Germen Buyruğu) karşısında devletin bütünlüğünü koruma; savunma altyapısının geliştirilmesi; genellikle ülkenin kendi veya koalisyon merkezli askerî operasyonlar ile desteklenen aktif dış politikası vasıtasıyla uluslararası pozisyonunun güçlendirilmesinin yanı sıra devletin hukuki, idari ve ekonomik kalkınma için uygun koşulların yaratılması hedefliyordu (White Book, 2013: 28). Polonya'nın yakın geçmişindeki Alman tehdidinin aslında Piast dönenimden başladığı ve bu tehdide karşı savunma alt yapısının güçlendirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu dönemin bir diğer özelliği ise Vistüla nehir havzasında yerleşmiş ve denize çıkışı olmayan bir Polonya görülmektedir.

Harita – 18: Piast Dönemi, Kısa ve Büyük Kasimir Vladislaus'un Hükümranlığı Altındaki Polonya Krallığı (Krawczyk, 2004: 45)

b. Jagiellonian Dönemi (1385 – 1572):

Jagiellonian döneminde, güvenlik politikası kavramı; komşu ülkelerle (Macaristan, Litvanya) kişisel birlik içinde ifadesini bulan, komşuları ve bölge ülkeleri ile birlikte işbirliğine dayanmaktadır (Wite Book, 2013: 28). Jagiellonian döneminde Polonya sınırları Harita – 19'da gösterilmiştir. Rus[45] ve Litvanya alanlarına yönelik Polonya çıkarlarını yeniden yönlendiren ittifaklar[46], doğuya doğru sınırlarını ve çıkarlarını taşımıştır. Ama ittifakı oluşturan devletler de Polonya'nın koalisyon oluşturmadaki önemli yeteneğini de onaylamışlardır (1410 Grunwald Muharebesi [47]) (White Book, 2013: 28).

Harita – 19: 15'inci Y.Y.'da Jagiellonian İmparatorluğu (Polonya, Litvanya, Macaristan, Bohemia) (Krawczyk, 2004: 71).

[45] Marx, bu dönemdeki Rusya'nın durumunu şu ifadelerle anlatmaktadır: "II. Ivan'in ilk saltanat yıllarında, Litvanya ile Tatarlar arasında sıkışıp kalmış Moskova Devleti'nin varlığından bile habersiz bulunan Avrupa, doğu sınırlarında büyük bir imparatorluğun birden bire ortaya çıkışı ile afallayıp allak bullak olmuştur'' (Marx'dan aktaran Potyemkin, 2009: 189).

[46] Rusya'nın geleneksel hasımları Polonya, Lituanya ve Toyton Tarikatı tarafından sürdürülen fiili abluka, her ne pahasına olursa olsun kırılamıyordu (Potyemkin, 2009: 193).

[47] 15 Haziran 1410 Grunwald Muharebesi, 30 bin kişiden fazla Polonya-Litvanya-Ruthenian (Slav dilini konuşan ve çoğunlukla şimdiki Ukrayna, Beyaz Rusya ve Galiçya bölgesinde yaşayan Katolik topluluk.) birliklerinden oluşan orduların Batı Krallıkları tarafından desteklenen Töton Şovalyelerine karşı kazandıkları zaferdir (Krawczyk, 2004: 57).

Jagiellonian Hanedanı (1385-1572) altında, Polonya'nın en önemli stratejik menfaati, Polonya Milletler Topluluğunun (The Polish Commonwealth) içinde bulunan farklı milletlerin entegrasyonu üzerine yoğunlaşılmıştır (White Book, 2013: 28). Polonya bakış açısıyla kaleme alınan literatürde, Litvanya birlikteliğinde her hangi bir problem söz konusu olmaz iken, Litvanya'lılar tarafından kaleme alınan literatürlerde Polonya'nın Litvanya üzerindeki kültürel baskıları şu şekilde ifade edilmektedir (Kılıç, 2012: 70);

> "Vytautas[48] döneminde yeniden sağlanan Polonya-Litvanya ulus birliğine karşı; ülkede gittikçe nüfuzu artan soyluların itirazı; bu dönemde Litvanya'da etnik kökene bağlı ulusal birlik düşüncesinin gelişmekte olduğunu göstermektedir. Vytautas'ın büyük komutanlığı ve ülke sınırlarının genişlemesine rağmen, Polonya kültürünün Litvanya kültürüne karşı olan baskınlığı; Polonya düşünsel varlığını Litvanya topraklarına doğru genişletmiştir. Bunun bir sonucu olarak, zaten daha önceden başlayan Hristiyan kralların yanında; halkın da gitgide Hristiyanlaşmasına neden olmuştur. Bu dönemde Litvanca Lehçe kelimelerin istilasına uğramış, Litvan kültüründeki birçok yapı Leh kaynaklı değişimlere uğramıştır. Vytautas, sürekli bir Litvanya devletinin ancak eşit statülü Polonya-Litvanya birlikteliğiyle mümkün olacağını düşünmüştür. (Mickūnaitė, 2006: 27)''

Bu dönemde, güvenlik alanında Polonya Devletinin temel stratejik hedefleri şunlardır: Polonya ve Litvanya Birliği vasıtasıyla askerî ve demografik potansiyelinin güçlendirilmesi[49]; tarafsızlaşma ve bölgesel bir güç olarak Polonya'nın uluslararası konumunun birleştirilmesinin yanı sıra devletin özerkliği ve bütünlüğü için Töton Mezhebi tehdidin ortadan kaldırılması; böylece kıtanın bu bölümündeki diğer bölgesel stratejik

[48] "Vytautas, bugünkü çağdaş Litvanya için; önemli bir ulusal kahramandır. Uzun zaman süren bir güç savaşından sonra tahta geçen Vytautas döneminde, ülke oldukça geniş topraklara ulaşmış ve Ruslara, Ukrainlere ve Tötonlara karşı alınan başarılı sonuçlarla, Litvanya; Avrupa'nın en güçlü devletlerinden biri haline gelmiştir (Lane 2001: 55). 14. yüzyıl Litvanya'sındaki bu gelişmeler, bu Baltık kavmini gerçek bir imparatorluk ulusu haline getirmeyi başarmıştır. Vytautas döneminde yeniden sağlanan Polonya-Litvanya ulus birliğine karşı; ülkede gittikçe nüfuzu artan soyluların itirazı; bu dönemde Litvanya'da etnik kökene bağlı ulusal birlik düşüncesinin gelişmekte olduğunu göstermektedir'' (Kılıç, 2012: 70).

[49] 1569 yılında Rusları kapılarında gören Lituanya feodalleri, aradaki savunma ittifakını güçlendirmek maksadıyla ülkelerinin Polonya'ya katılmasına ve federatif bir Polonya Cumhuriyetinin kurulmasına boyun eğmek zorunda kalmıştır (Potyemkin, 2009: 194).

oyuncuların (Almanlar, birleşen Rusya, Osmanlı İmparatorluğu) genişleme politikasına bir çeşit karşılık oluşturmaktır[50] (White Book, 2013: 28). Aynı zamanda, 16'ncı Yüzyıl içerinde, Polonya - Litvanya Milletler Topluluğunun siyasî ve askerî gücü için temel olabilmenin yanı sıra, yeni ayrıcalıklar elde eden Polonyalı asilzadeler, Avrupa'da bir fenomen olan "Asilzadelerin Demokrasisi'' için temelleri atmayı şart koymuştur (White Book, 2013: 28).

Polonya, tarihî jeopolitik konumu ile hayatta kalma mücadelesinin ardından, bölgesel bir güç olarak tarih sahnesine çıktığı Jagiellonian Hanedanı (1385-1572) döneminde: farklı milletlerin entegrasyonundan oluşan devletin askerî ve demografik potansiyeli güçlendirilmiş; Töton Mezhebinin yaratmış olduğu tehdit ortadan kaldırılmış; Polonya – Litvanya Milletler Topluluğuna zemin hazırlanmıştır[51]. Jagiellonian Hanedanı döneminin, Polonya'nın mevcut stratejik kültürüne yapmış olduğu olumlu tesirler şunlardır;

(1) Krakov'da bulunan ve Jagiellonian Hanedanı döneminde inşaa edilen Avrupa'nın en eski ikinci yükseköğretim kurumu olan Jagiellonian Üniversitesi[52] ile bilime ve bilim adamlarına önem verilmiştir.

(2) Polonya ve İsveç tarafından ortaya atılan ve AB tarafından da resmi politika olarak kabul edilen 'Doğu Ortaklığı Projesi'nin tarihî arka planı ve fikrini oluşturmuştur.

(3) Polonya'nın bu tarihî tecrübeleri, jeopolitik konumunun güçlendirilmesinde bölgesel ittifakların önemini ortaya çıkarmıştır.

[50] Nitekim, Polonya kralı Sigismond-Auguste, Papalığa sundupu bir andıçta IV. İvan'a Papa tarafından "çar'' unvanı verilmesinin Rutenya'nın (Bugünkü Ukrayna) Polonya ve Lituanya'dan kopmasına yol açacağını; bunun da Moldavalıları ve Ulahları (ya da, Eflaklıları; yani, bugünkü Romanyalıları) Moskova'nın ağına çekmekle sonuçlanacağını bildirmekteydi (Potyemkin (a), 2009: 195).

[51] 1351'de tahta geçen Büyük Litvanya Dükü Jogaila, Polonya kraliçesiyle evlenerek; bu iki ulusun birleşmesini sağlamıştır. Bu dönemde ülke daha da büyümüş, Töton Şövalyeleri'ne karşı başarılar kazanılmıştır (Stone, 1993: 3). Ancak, kültürel olarak baktığımızda bu birliktelik Litvanya öz kültürüne büyük bir darbe olarak algılanabilir. Çünkü, bu birleşmeyle birlikte Litvan sarayının yanı sıra, Litvan halkı da Hristiyanlığa girmeye başlamış; daha önce başlayan Slav etkisi kendini Leh tesirine bırakmıştır (Kılıç, 2012: 70).

[52] Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralamasında, 2013 yılında, ilk 400 üniversite içinde yer almaktadır. Erişim Tarihi: 03.07.2014. http://www.shanghairanking.com/ARWU2013.html

(4) Günümüz Polonya'sının arzuladığı ve ulusal politkasında ulaşmak istediği nihai hedef aslında, Jagiellonian Hanedanı döneminin ülke sınırlarını ve günümüze yansıyan güç potansiyelini elde etmektir.

(5) Töton Şovalyeleri özelinde 'Alman tehdidi', Polonya'nın stratejik kültürünün temel öğesi olmuştur.

c. Polonya – Litvanya Milletler Topluluğu (1569 – 1795):

01 Temmuz 1569 tarihinde Lubnin'de kurulan ve adını 'Lubnin Birliği' olarak alan topluluk; Polonya ve Litvanya'nın ayrı orduları, zenginlikleri, kanunları ve subayları ile ayrı iki ülke olarak birlikteliklerine devam etmişlerdir; yine de aynı meclise (Seym), otoriteye ve dış politikaya sahip idiler (Krawczyk, 2004: 83). Polonya Krallığı ve Litvanya Büyük Dükalığının 1569 Lublin Birliği sonrasındaki sınırları Harita – 20'de gösterilmiştir.

Harita – 20: Polonya Krallığı ve Litvanya Büyük Dükalığının 1569 Lublin Birliği Sonrasındaki Sınırları (Krawczyk, 2004: 85).

17'nci Yüzyılda, Polonya - Litvanya Milletler Topluluğunun güvenlik sorunları, önemli ölçüde devletin etnik çeşitliliği konusuyla ilgiliydi (White

Book, 2013: 29). Polonyalı soylular ve sınır bölgelerindeki meseleler arasındaki çıkar çatışmaları[53], Polonya Devletini içten zayıflatan Kazak isyanlarını tetiklemiştir. Ayrıca devlet, İsveç, Rusya ve Osmanlı Devleti ile yaptığı çatışmalar neticesinde tahrip olmuştur. Kralların seçilme güçü daha sınırlanmıştı, zayıflık Polonya Topluluğunun uluslararası durumu olmuştu (Liberum Veto[54]). Etkin dış politikanın son olumlu itibarı, John III Sobieski[55] iktidarı idi[56]. Polonya kralı gibi güçlü Augustus II (1697) 'nin seçilmesinden kaynaklanan zayıf Saksonya ile kişisel birlik ve daha sonra oğlu Augustus III (1734), savaşlarla harap edilen Polonya'yı güçlendirememiştir. Kuvvetli kraliyet güçlerinden korkan Polonyalı kodamanlar ve seçkinler, engellenmiş veya karşı koyulmuş reformlar, tarafsız olarak devletin otoritesini ve gücünü zayıflattı (White Book, 2013: 29). Bu dönem 2013 yılında yayımlanan Polonya Beyaz Kitabı'nda aşağıda ifade edildiği şekilde özetlenmiştir:

> "18. Yüzyılda Polonya, mali harcamalarında, kendi çıkarlarını geliştirmiş komşu devletlerin güçlerini başarılı bir şekilde etkisini hissettirdiği faaliyet alanı haline gelmişti. Büyük Kuzey Savaşı (1700 – 1721) sırasında, Polonya Krallığı bölgede stratejik oyunun öznesinden daha ziyade nesnesi oldu. Polonya toprakları da savaşların ve yabancı askerlerin yürüyüşlerine sahne oldu.

[53] XVII. Yüzyılın ortalarında Polonya'nın içine düştüğü bunalım, Rusya'ya geniş imkânlar sunmaya başladığında, Boğdan Kmelnitski idaresindeki Ukrayna halkının Polonyalı büyük toprak sahiplerinin zulmünden kurtulmak amacıyla başlattığı ayaklanma, çok geçmeden Beyaz Rusya topraklarına da sıçraması Rusya'nın savunmadan saldırıya geçmesinde mihenk taşı olmuştur (Potyemkin (a), 2009: 220).

[54] 'Özgür Veto'nun Latincesidir. Bu bir Polonya Meclisi kuralıydı. Prof. Andrew Arato'ya göre bu ilkenin uygulanmasını "Dünyanın en eski meclislerinden olan Polonya Meclisi Sejm'de Liberum Veto ilkesine göre, 700-800 soylunun oluşturduğu mecliste tek bir kişi bile herhangi bir yasayı veto edebilirdi. Sonra yasayı veto eden o tek kişinin meclisin hemen dışında atını hazır tutması gerekirdi. Hemen atına atlayıp kaçardı ki geriye kalan üyeler onu linç edemesin'' (Arato [Web], 2011) şeklinde ifade etmektedir. Liberum veto Polonya-Litvanya Birliğinin bozulmasında son derece önemli olmuştur. 1573-1763 döneminde, yaklaşık 150 Sejm görüşmesinden yaklaşık 53'ü herhangi bir mevzuatı geçirmek için başarısız olmuştur (Bardach ve diğerleri, 1987: 223).

[55] John III Sobieski, asker kökenli ve Sejm tarafından seçilmiş bir Polonya Kralıdır. 12 Eylül 1683 tarihinde, Polonya-Prusya-Rusya-Avusturya-Macaristan devletleri tarafından kurulan Kutsal İttifak ordularının başında bulunmuştur. Viyana'da Osmanlı İmparatorluğu ordularını yendiği için kendisinin Tanrı tarafından görevlendirmiş olduğunu düşünür. Onun eşine yazdığı mektupta 'Geldim, Gördüm ve Tanrı Yendi' (Rabij, 2012: 7) sözü bu düşüncesini açıklamaktadır. Sobieski, Polonya'da, Hıristiyanların Türkleri/ Müslümanları Avrupa'dan kovan ve Polonya milliyetçiliğini sembolize eden bir karakter olarak görülmektedir. 1683 Viyana Savaşından sonraki Osmanlı Fermanlarında, savaş öncesi anlaşmalara uymadığı için 'Hain Sobiyeski' olarak anılmıştır (Arık, 2000: 2014). ("Sezar her tarafa, bütün Hıristiyan krallara mektuplar yolladı. onlardan yalnızca-Polanya kralı-hain Sobieski yardıma koştu"; Silahdar Fındıklı'lı Mehmed Aga, "Dariusz wyprawy wiedenskiej i kronika zwiazanych z nia wydarzen w pansıide osmanskim ad 21 stycznia 1681)

[56] Osmanlı Devletine karşı Rusya, Polonya, Prusya, Fransa, Brandenburg ve Venedik tarafından kutsal ittifak oluşturulmuştur. Bu ittifakdan önce de Rusya ile Polonya arasında, Andrusovo anlaşmasını temel alan bir "ebedi barış'' anlaşması imzalamıştır.

Rusya'ya bağımlılığı büyüyordu. Artık Avrupa'nın bu bölümünde, 16. ve 17. Yüzyılda olduğu gibi, Rusya ve İsveç ile savaşan Polonya oldu, ama İsveç Rusya ile savaştı. 18. Yüzyılın ilk yarısında, Stanislaw Konarski'ye[57] başvurulan siyasî sistemin reform girişimleri, Stanislaw August Poniatowski'nin[58] egemenliği altında Avrupa Aydınlanma ideallerini takibe başladı. Bu dönemde devlet yetkilileri, kültür ve sanatın gelişmesine büyük önem verdiler, böylece ulusal kimlik güçlendirildi. Polonya Cumhuriyetinin yeniden yapılandırılması ilk bölünmenin (1772) şokundan sonra hızlanmıştı. Bir dizi iç reformlar (Örneğin Millî Eğitim Komisyonu ve Askerî Öğrenci Kolordusu kurulması), kendi menfaatlerini koruyan asilzadelerin ve toprak sahiplerinin hizipleri, hatta iyi niyetlileri (Sözde Kralın mutlak gücüne karşı kendilerini koruyan) tarafından bozulmuştur, tarafsız bir şekilde devleti zayıflatmıştır (Bar Konfederasyonu[59]). 1788 ve 1792 yılları arasında Varşova'da, Dört Yıllık Sejm yönetimi sırasında Vatansever Parti tarafından uygun uluslararası ortamın (Rus-Türk Savaşı ve ülkeyi bölen güçler arasındaki anlaşmazlıklar) avantajları kullanılmıştır. O geniş kapsamlı reformlar tesis etmiştir ki onlardan en önemlisi orduyu 100 bin askere çıkarma çözümünün yanı sıra Polonya Krallığı'nın yeni bir siyasal sistemi için dört temel belirleyen 03 Mayıs 1791 Anayasası'nın kabuludur. Reformlar yakın

---

[57] Stanislaw Konarski (Gerçek adı: Hieronim Konarski; 30 Eylül 1700 - 03 Ağustos 1773) bir Polonyalı pedagog, eğitim reformcusu, siyasî yazar, şair, oyun yazarı, Polonya – Litvanya Birliği döneminde Aydınlanma öncüsü. Erken yaşlarda Konarski, Kral Stanislaw Leszczyński ile daha sonra Czartoryski "Familia" ve Kral Stanislaw August Poniatowski ile siyasî ilişkilerde bulundu. Konarski, Polonyalı asilzadeler tarafından geleneksel olarak icra edilen **veto hakkının** kanun olmadığını fakat bir gelenek olduğunu çok güçlü savundu (Catholic Encyclopedia [Web], 1913). O, Polonya parlamenter sistemi ve kalıcı bir yönetim konseyi ile hükümdara yardımı da kapsayan Birliğin merkezi hükümetinin siyasî yeniden düzenlenmesi için geniş kapsamlı bir reform programını açıklamıştır (Encyklopedia Polski, 1996; 448 : Gierowski, 1986: 301) .

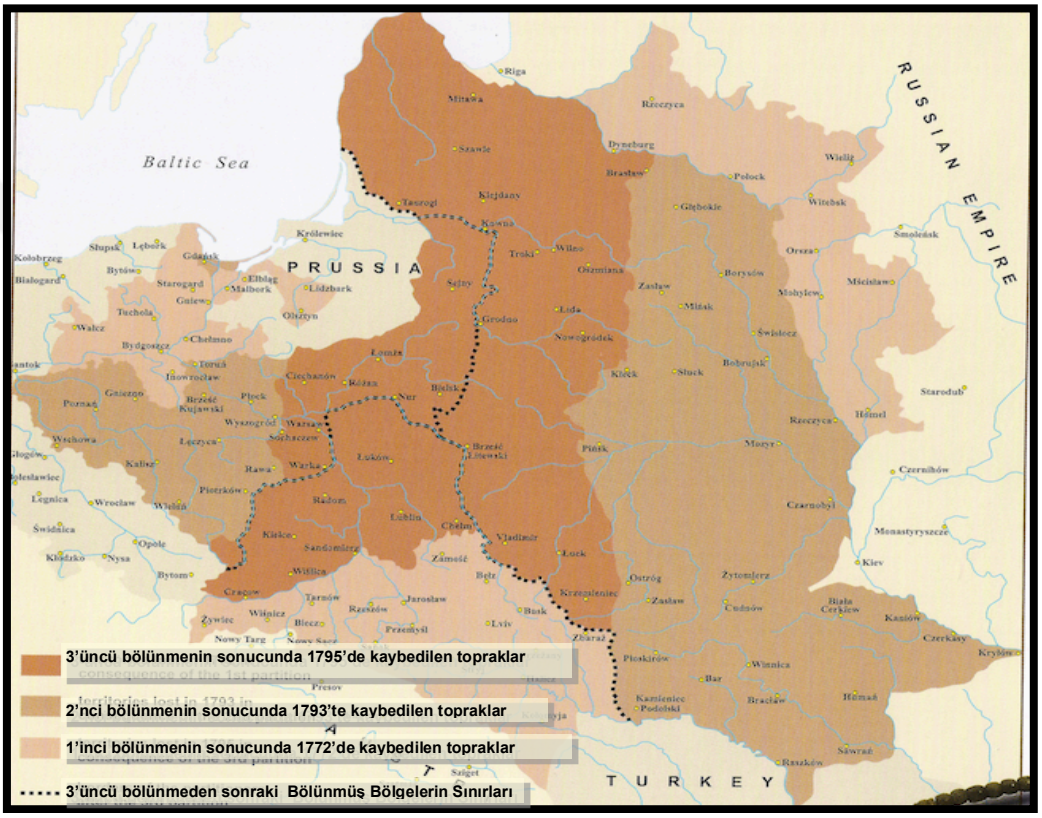
[58] Polanya tarihi üzerine doktora çalışması yapmış olaan Hacer TOPAKTAŞ'ın Stanislaw August Poniatowski'nin kral seçimi ile ilgili yazdığı makalede şu bilgilere yer verilmiştir.

> "1764-1795 yılları arasında Polonya'da Rusya nüfusunun arttığı bir dönemde krallık yapan, sanat ve bilime düşkün Poniatowski zamanında Polonya toprakları 1772, 1793 ve 1795 yıllarında olmak üzere Rusya, Prusya ve Avusturya tarafından paylaşılmıştır. Döneminde ülkesi için birçok reform planları kursa da, Rusya engeli ve ekonomik problemler buna izin vermemiştir.
>
> Polonya tahtına kimin çıkacağı bütün Avrupa'nın ortak derdidir. Zira Polonya'da seçimle tahta çıkan kralların her biri, bir Avrupa ülkesince desteklenmekte ve eğer kendi adayı seçilirse, bu kralın hükümdarlığı süresince Polonya'da bu devletin hükmü geçmektedir. Polonya krallarının seçimlerinde ilk zamanlar Osmanlı Devleti de etkinken, XVIII. yüzyılda Rusya ağırlığını hissettirmiştir.
>
> Poniatowski de Rusya'nın Çariçesi II. Katerina için ideal bir adaydır. Bu yüzden onu desteklemiş ve en nihayetinde seçilmesini sağlamıştır. Prusya Kralı II. Friedrich'in de Poniatowski'yi desteklemesi, işi kolaylaştırmıştır. Fransa ve Osmanlı Devleti'nin fiilen seçimlere karışmaması da Poniatowski'nin kral seçilmesine uygun ortam hazırlamıştır. İngiltere ise kıta Avrupası'ndaki diplomatik ve politik olaylara karışarak, kendisinin Avrupa devletler sisteminin biçimlenmesindeki etkisini sürdürmüştür. Poniatowski'nin kral seçilmesi, daha sonra Avrupa'daki dengeleri etkilemiştir. Hatta bir yerde Polonya'nın kaderini belirlemiştir. Ancak o zamanki şartlar ve başka güçlü adayların olmayışı, Poniatowski'nin seçimini kolaylaştırmıştır'' (Topaktaş, 2011: 183)

[59] Bar Konfederasyonu (1768-1772) Polonyalı soyluların bir derneği idi ve Podolya'nın Bar Kasabasının kalesinde, Rus etkisine karşı ve Kral Stanislaw Ağustos Poniatowski'ye ve birliğin toprak ağalarının gücünü sınırlandırmaya çalışan Polonyalı reformculara karşı savunmak için 1768 yılında oluşturulmuştur (Encyclopædia Britannica, 2010).

zamanda hain Targowica Konfederasyonu[60] (Ayaklanan isyancılara rağmen-Kosciuszko İsyani[61]) tarafından alaşağı edildi, ülkenin paylaşılan kısımları 1793 ve 1795 yılında komşu güçler tarafından yönetilmiştir (White Book, 2013: 29).

Polonya 1772 – 1795 yılları arasında Prusya (Almanya), Rusya ve Avusturya – Macaristan İmparatorluğu tarafından işgal edilmiş ve Harita – 21'de gösterildiği gibi kendi aralarında Polonya bölünmüştür.

Harita – 21: 1772 – 1795 Yılları Arasındaki Bölünmüş Polonya (Krawczyk, 2004: 85).

Polonya Millî Güvenlik Bürosu tarafından 2013 yılında yayımlanan Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Beyaz Kitap'ında ise bu dönemin, Polonya'nın stratejik kültürüne ne kadar derinden etki yaptığı şu şekilde ifade edilmiştir;

[60] 03 Mayıs 1791 Anayasaya karşı çıkan bir grup soylu Rusya'nın desteğiyle Targowica Konfederasyonu'nu kurdu. Bunu Rusların ülkeyi işgal etmesi ve yani anayasanın yürürlükten kaldırılması izledi (Krawczyk, 2004; 175).

[61] Tadeusz Kosciuszko, Amerikan Bağımsızlık savaşında ün edinmiş ve Polonyalılar tarafından gerçek bir kahraman olarak görülmektedir. Tadeusz Kosciuszko tarafından 1792 yılında Ruslara karşı başlatılan isyan hareketi 1795 yılında ülkenin bölünmesini engelleyememiştir (Krawczyk, 2004; 180).

> “Polonya tarihinde çok sayıda yaşanan çatışmalar (dış savaşlar ve iç krizler) nedeniyle, güvenlik sorunları uzun bir süre için yetkililerin ve halkın ilgi merkezinde olmuştur. Bu sorunları görmezden gelmek, devletin uluslararası sahnede marjinalleşmesine veya devletin toplam çöküşünden (Bölünme Dönemi) birine yol açmıştır. Tarih aynı zamanda, maddi ve maddi olmayan (manevi) çıkarlar arasındaki ilişkinin yanı sıra, özel çıkarlar (bireyin) ve ortak çıkarlar (devlet) arasındaki uyumun önemini (doğru orantıları) de göstermektedir. Ulusal olanlar üzerinde bireysel ya da belirli çıkarların (hanedan çıkarları, soyluların "altın özgürlüğü", v.b.) hüküm sürmesi ve devletin maddi gelişimi için sürekli ihtiyaç olanın görmezden gelinmesi, Polonya Devletinin iki büyük çöküntüsü ile sonuçlanmıştır. Öte yandan, bölünmüş dönemde, maddi olmayan değerlerin, kültür ve ulusal kimliğinin işlenmiş olması Polonya ulusunu 123 yıllık esaret döneminde hayatta kalmasına imkân tanımıştır’’ (White Book, 2013: 9).

Chappell’e göre 1795 yılındaki Birinci Cumhuriyetin sonu, Polonya stratejik kültürünün elde edilmesinin ilk safhası olarak iddia edilmektedir (2012: 36). Hâlbuki Polonya – Litvanya Milletler Topluluğu (1569 – 1795) dönemi, Polonya tarihinin tekerrür ettiği ve stratejik kültüründe önemli bir periyodu ifade etmektedir. Bu dönem komşularının zayıf olduğu, gücün ve sınırların zirveye çıktığı, müteakiben rahatlığın ve aşırı güvenin hüküm sürdüğü bir dönemin sonunda, kaynakların hor kullanıldığı, yolsuzluğun düşman devletler tarafından etkili olarak kullanıldığı ve işgal edilmenin kaçınılmaz olduğu iç karışıklığı ifade etmektedir. Bu dönem, Polonya’nın zayıf bir müttefik olan Litvanya ile yapmış olduğu birlikteliğin ulusal güvenliğini garanti etmediğini, komşusu olmayan mutlak süper bir gücün desteğinde varlığını sürdürebildiğini göstermektedir. Bu dönemin süper gücü olan Osmanlı İmparatorluğu, 25 yıl boyunca Polonya Kralını seçiminde etkili olmuştur. Ancak, Polonya 1683 yılında, Papa’nın zorlamasıyla oluşan Kutsal İttifak sonucunda, Osmanlı İmparatorluğunu Viyana’da yenilgiye uğratmış ve stratejik kültürünün genetik yapısına, Müslümanları (Türkleri) Avrupa’dan kovan millet, Hıristiyanlığın savunucusu olarak yansımıştır.

ç. Bölünmüş Polonya (1795 – 1918):

Bölünmüş Polonya döneminde kritik ulusal çıkar ulusal kimliğini korumak, Polonya dilini yetiştirmek ve Almanlaştırma ve Ruslaştırma programlarına direnmek olmuştur; bu dönemin güvenlik sorunları aşağıda özetlenmiştir (White Book, 2013: 30);

> "Bölünmüş dönemindeki (1795 ile 1918 yılları arası.) Polonyalıların ulusal kimlik sorunu, bağımsızlığın kaybı nedeniyle özellikle karmaşık hale gemiştir. Bölünmüş alanların politik ve ekonomik sistemlerinin eşzamanlı dönüşümleri ile birlikte bağımsızlık eksikliği "asaletli milletin" kademeli kaybolmasına yol açtı. Tüm sosyal sınıfları ve tabakaları kapsayan çağdaş Polonya ulusunun ortaya çıkması, çeşitli milletlerden (Almanlar, Yahudiler ve Ruslar) insanların akınının yanı sıra köylülere sağlanan haklar (Feodal hizmet ve bireysel köleliğin kaldırılması.), bölünmüş Polonya topraklarının kentleşme ve sanayileşmesi (Bu olayların hızı ve çapı bölünmüş Polonya toprakları arasında değişiyordu.) eşlik etti. Ulusal his (Ulusal Hareketi) veya sınıf hissi (Sosyal Demokrat Fikirler) olsa da, böyle bir durum Polonya ulusal kimliğin geleneksel seçkinlerinden (Sadece anlayış olarak.) modern bir siyasal topluluk olarak yorumlanmasına doğru bir değişime yol açtı.
>
> Ulusal bilinç uyanışı için özellikle önemli olan faktörler, sanat, bilim ve millî kültürün geliştirilmesinin yanı sıra, eğitim ve ayrı ayrı bölen güçler tarafından Ruslaştırma ve Almanlaştırma politikalarına karşı Lehçeyi geliştirmeyi kapsamıştır. Millî kimliğin sağlamlaştırılması, Polonya edebiyatının yurtsever (Romantizm) ve sosyal (Pozitivizm) görevi tarafından desteklenmiştir.
>
> ...
>
> Bir devletin olmadığı bölgelerde, toplumun stratejik hedefleri ve ulusal çıkarlarının her ikisi de – Polonya ulusunun yeni temeller üzerine kendini inşası gibi – birbirinden ayrı bölümlerde ve çeşitli şekillerde yönlendirilmiştir: bağımsızlığın tekrar kazanılması (ülke çapında bir amaç, sonradan ulusal ayaklanmalarda gizli toplumlar tarafından düzenlenmiştir.); özerkliği genişletme (Galiçya bölgesi); Almanlaştırma ve Ruslaştırmaya karşı direnişi organize etme; bölünmüş alanlarında Polonya topluluklarının yaşam bilinci ve kalite düzeyini yükseltmenin

(Köylü sorunu, organik iş fikri, pozitivizm) yanı sıra eşitlikçilik ve sosyal dayanışmayı güçlendirme''.

Bölünmüş dönemde Polonya ulusal kimliğini korumaya ve Lehçeyi geliştirmeye çaba göstermiş olmasına rağmen, Orta ve Doğu Avrupa'da bulunan Slav unsurların farklı dinsel kimliğe sahip olmaları, söz konusu bölgeye yönelik Rus yayılmacılığının karakterini değiştirmiştir. Mammadova göre (2014: 20, 21) 'Balkan coğrafyasında yaşayan Slavların (Slovenler ve Hırvatlar haricinde) Hıristiyanlığın Ortodoks (Pravoslavnie) koluna sahip olmaları buradaki Rus yayılmacılığı açısından zemin oluşturmuştur. Batı Slavları olarak bilinen - Çekler, Polonyalılar ve şimdiki Batı Ukrayna topraklarına yaşayan Slav unsurlar Katolik inancı çerçevesinde daha farklı bir eksen meydana getirmiştirlerdir. Batı Slavların Latin Avrupa'ya olan yakınlığı Rusya'nın bu bölgedeki kültürel etkisini zayıflatmıştır. Slavcılık fikri sadece dil temelinde değil, aynı zamanda Ortodoksluk inancı temelinde gelişmiştir. Batı Slavları ve Balkanlarda yaşayan Slovenler ve Hırvatlar kendi kimliklerini "Rusya önderliğinde" görmemekteydiler. Batı Slavları arasındaki Pan-Slavizm düşüncesi kültürel olmaktan çok siyasî-konjonktürel anlamı' olduğunu ifade etmiştir.

Birinci Dünya Savaşı dönemi (1914-1918), Polonya topraklarında ve sürgünde, özellikle bir milletin ve her yönüyle (Siyasî, sosyal, ekonomik ve kültürel.) bütün grupları kuşatan, modern bir ulus inşa eden ve güçlendiren elitlerinin kararlılığını göstermiştir; Bu dönem, egemen bir devletin yokluğunda, bağımsızlık ve kendi kendine örgütlenme (Bir Polonya askerî lejyonu dahil) ve Polonya mücadelesinde, uluslararası desteğin sürdürülmesi için Polonya diplomasisi çabalarının önemini vurgulamıştır (White Book, 2013: 30). Rus Çarları, Baltık ülkelerinin ulusal vasıflarını kuvvetli bir Ruslaştırma ile boğmak için, boşuna çaba sarfettiler; bu yüzden de bu ülkelerin, amansız düşmanlığını kazandılar (Halle, 1956: 45)

Bu dönemin olaylardan çizilebilecek ana sonuç, bir milletin varolabilmesinde, kültür ve ulusal kimliğinin sürdürülmesi, yetiştirilmesi ve geliştirilmesinin özel rolü/önemi ile ilgili olmasıdır (White Book, 2013: 30).

Bölünmüş Polonya döneminin (1795 – 1918), Polonya stratejik kültüründe yarattığı en önemli etki, jeopolitik konumu dolayısıyla maruz kalabileceği istilalardan ulusal kimliğini ve Polonya dilini koruyarak Almanlaştırma ve Ruslaştırma programlarına direnmesi sayesinde var olma mücadelesinin verilebileceği olmuştur.

3. İKİNCİ POLONYA CUMHURİYETİ İLE ÜÇÜNCÜ POLONYA CUMHURİYETİ ARASI DÖNEM (1918 - 1989)

a. İkinci Polonya Cumhuriyeti (1918 - 1939):

İki Dünya Savaşı arası dönemdeki Polonya'nın temel millî çıkarı, devleti kurmak ve güçlendirmek olmuştur.

1918'de imzalanan Brest - Litovsk Anlaşması Rusya'yı büyük devlet yapan özellikleri elinden almış; Bolşevikler, "görüntüde bağımsız devlet ama gerçekte Almanya'nın uyduları haline gelen Polonya'yı, Baltık Devletleri'ni, Ukrayna'yı, Finlandiya'yı ve Kafkasya'yı" teslim etmişlerdir (Antony, 2012: 42, 43). Rusya eski imparatorluk topraklarının üçte birinden fazlasını, tarım topraklarının üçte birini, demir ve kömür endüstrisinin de %80'ni kaybetmiştir (Mammadov, 2014: 15).

İkinci Polonya Cumhuriyetinin sınırları için verilen mücadelenin sonucunda ve 1919 Versaille Antlaşması altında bağımsızlığın tekrardan kazanılmasından sonra, Polonya Orta Avrupa bölgesinde önemli bir yer elde tutmuştur (White Book, 2013: 30,31).[62] Birinci Dünya Harbinde Rusya'nın çöküşü, Baltık Ülkelerine, bağımsızlık ve egemen bir ülke olarak uluslar topluluğuna katılma fırsatı verdi (Halle, 1956: 45).

62 ''Almanya ile Müttefikler arasında barış antlaşması 28 Haziran 1919 da Versailles sarayının Aynalı Salon'unda imzalandı. Almanların Diktai adını verdikleri 440 maddelik barışın esas noktaları şöyledir: Sınırlar: Barışın 26 maddelik birinci kısmı, Milletler Cemiyeti Paktını teşkil ediyordu ve Almanya bunu itirazsız kabul ediyordu. Bundan sonraki kısım sınırlara ve toprak düzenlemelerine geçiyordu. Almanya, Belçika'ya; Eupen, Malmedy ve Moresnet'yi; Fransa'ya Alsace ve Lorraine'i veriyordu. Saar bölgesi de Fransa'ya terkediliyor, lakin 15 yıl sonra burada plebisit yapılarak kesin durumu tayin edilecekti. Polonya'ya Poznan ile Batı Prusya veriliyor ve Polonya denize çıkıyordu. Burada Dantzig serbest şehir oluyor ve Milletler Cemiyetinin himayesi altına konuyordu. Yukarı Silezya'da plebisit yapılacaktı. 1920 de yapılan plebisit sonunda, buranın kuzey kısmı Danimarkaya, güney kısmı Almanya'ya geçti'' (Armaoğlu, 1997).

Polonya – Sovyet Savaşında (1919 – 1921) kazanılan zafer, Polonya'nın uluslararası konumunu belirgin bir şekilde geliştirilmiştir ki bu durum, komünizmin batıya doğru genişlemesini yirmi yıldır durdurmuş ve Orta ve Doğu Avrupa'daki siyasî ilişkileri dengede tutmuştur (White Book, 2013: 30).[63] 1920'de Polonya ve 1939'da Finlandiya, Stalin'e kömünizmin yayılmasındaki inatçılıkları yüzünden, halkın desteğinin hesaba dâhil edilemiyeceğini, bunun için, sınırsız harp kuvvetlerinin gerekli olduğunu öğretti (Halle, 1956: 48).[64] Ancak, uluslararası ortamdaki diğer kuruluşların güvenlik teminatları bakımından devlet zor durumda idi; bu çıkmaz aşağıdaki şekilde sonuçlanmıştır: jeopolitik koşullar; Almanya'ya karşı Batılı ülkelerin (Özellikle Büyük Britanya) teslimiyetçi ve tutarsız politikası, Versailles Antlaşması kapsamında Almanya'ya dayattığı kısıtlamaların kaldırılması ile ilişkilendirilmişti; Alman ve Sovyet diplomasi tarafından icra edilen Polonya sınırlarının revizyonunu amaçlayan politikanın yanı sıra, Weimar Cumhuriyeti ve Bolşevik Rusya'nın uluslararası izolasyonu ve iki güç arasında oluşan yakın ilişkiler Polonya için olumsuz bir durumdu (Rapallo Antlaşması, 1922[65]). Litvanya ile kötü ve Çekoslovakya ile soğuk ilişkiler bölgede

63 ''Polonya barış antlaşmaları ile bağımsızlığını aldıktan sonra, 1772 Polonyasını gerçekleştirmek için ve Rusya'nın da içinde bulunduğu güçlüklerden faydalanarak, 1920 yılı başında Ukrayna'ya girmek istedi. Sovyetler buna karşı koydukları gibi, yaz ortalarında Varşovaya kadar geldiler. Polonya neredeyse gidecekti. Bunun üzerine İngiltere ve Fransa Polonya'nın yardımına koştular ve Varşova önünde Sovyetler ağır bir yenilgiye uğradılar. Sovyet Rusya ile Polonya arasında 19 Mart 1921 de yapılan Riga Barışı ile Polonya topraklarını daha da genişleterek bu savaştan ayrılıyordu. Polonya'nın doğu sınırları Paris barış konferansında Curzon Çizgisi ile tesbit edilmiş, lakin bu sınır Polonyalıları tatmin etmemişti. Riga Barışı Polonya'nın doğu sınırlarını şimdi bu çizginin çok daha doğusuna götürüyordu''(Armaoğlu, 1997).

64 Halle'ye göre Lenin, ilk hayal kırıklığına 1920'de Polonya'ya taarruz için Kızıl Ordu'ya emir verdiği zaman uğradığını ifade etmektedir. Ona göre 'Lenin, askeri kuvvetin böyle bir girişim için, yeterli olmadığını çok iyi biliyordu. Ama onun tasavvurlarına göre istila sadece, Polonya'da beklenen köylü ve proleterya ayaklanmasını hemen başlatacak bir araçtı. Bu nedenle üç Polonyalı kömünistten bir 'Polonya Geçici İhtilal Hükümeti' kurdu. Bunlar; ilerleyen orduya refakat edecekler ve Varşova'ya yerleşeceklerdi. Fakat Polonyalı işçiler ve köylüler, müstevlileri alkışlamadılar. Kendiliğinden ihtilal çıkmadı ve girişim askeri bir felaketle sonuçlandı.' (Halle, 1956: 47)

65 Rapallo Anlaşması, 16 Nisan 1922 tarihinde Almanya ve Sovyet Rusya arasında imzalanmıştır. Cenova'da, Birinci Dünya Savaşı sonunda Avrupa'nın yenik ülkelerini, Sovyet Rusya aleyhine kalkındırma planı olan Villa Albertis görüşmelerinde, Sovyetlerin, Müttefik Devletlerle Almanya'ya karşı bir ittifak imzalamayı öngörülmüş; fakat anlaşma sağlanamayınca, Sovyet Rusya gizlice Almanlarla Rapallo Anlaşmasını imzalamıştır. Brest-Litovski Anlaşmasının aksine, bu anlaşmaya göre;

- Bütün hak ve ayrıcalık iddia ve taleplerin karşılıklı olarak ortadan kaldırılması.
- Almanya ile Rusya arasında diplomatik ilişkilerin yeniden kurulması.
- Rusya ile Almanya arasındaki ekonomik yakınlaşma sayesinde her iki ülkenin tecrit edilmişlik durumlarının son bulması.

Müttefik Devlerin baskısı sonucunda Almanya 'Rapallo Anlaşmasının, öbür ülkelerle Rusya arasındaki ilişkileri hiçbir şekilde etkilemeyeceğini belirtiyordu (Potyemkin (b), 2009: 219-221).

Polonya'nın konumu etkilemiştir. Locarno Antlaşmaları[66], Alman iddialarını ve doğuya genişlemesini kanalize ettiği zaman, 1925 yılında Batı Avrupa (Özellikle Fransa ile) ile ilişkilerde gerileme yaşandı. Mart 1939 yılının Polonya'sı için İngiliz garantileri (ve Fransa ile daha önceki anlaşma[67,68]), Almanya karşısında (01 Eylül 1939) ve daha sonraki Sovyet saldırısında (17 Eylül 1939) yetersiz bir kullanım sağlamıştır; bu durum Polonyalıların bilincinde, "İhanet Sendromu"nun kaynağı oldu (White Book, 2013: 30, 31). İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra, Müttefikler tarafından alınan "Polonyalıların başları yukarıda" kararları ile (Yalta - Potsdam anlaşmaları) Sovyet etki alanında Polonya'nın bırakılması böyle bir düşünceyi daha da güçlendirmiştir (White Book, 2013: 30,31).

İki savaş arası dönemde, Polanya çok uluslu bir devletti. Slav ve Katolik kimliklerin bir arada yaşaması, Polonya'yı, Batı ve Doğu Hıristiyanlığı arasında (Hem de Germen, Latin ve Slav dünyaları arasında.) kavşak noktası haline dönüştürmüştü (Window on Heartland [Web], 2013). Bu dönemin

---

66 Locarno Anlaşmaları, İsviçre'nin Locarno kentinde müzakere edilmiş ve 01 Aralık 1925'te Londra'da imzalanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkileri normalleştirmeyi hedefleyen çabaların bir zinciri olan Locarno Antlaşması Batı Avrupa'daki sınırların değişmezliğini teyid ederken, Doğu Avrupa'daki sınırların revizyona tâbi tutulmasına imkân tanıdı. Almanya bu anlaşma ile Milletler Cemiyeti'ne girerek, yeniden dışlanmış olduğu uluslararası sisteme dahil edilmiş oluyor; aynı zamanda Cenevre Asamblesi Konseyi'nde öbür büyük devletlerin yanı sıra sürekli bir sandalyeye sahip oluyordu. Rapallo Anlaşmasından sonra, Almanya'nın Batı Avrupa eksenine girmesi, Sovyetler Birliği'nin de dışlanmışlık hissini pekiştirdi (Potyemkin (b), 2009; 385-390).
Antlaşmadan büyük düşkırıklığına uğrayan Polonya'nın o dönemdeki Dışişleri Bakanı Józef Beck varılan mutabakatı "Almanya'ya Batı'daki barışın korunmasını teminen Doğu'ya saldırması resmi olarak rica edilmiştir" şeklinde yorumlamıştır (Eckert [Web], 1989). Nitekim Alman Dışişleri Bakanı olan Stresemann'ın 02 Kasım 1925 tarihinde yapmış olduğu konuşması "Locarno ruhu, Almanya sorununu ortadan kaldırmakta, onun yerine Avrupa Sorununu ve uluslararası sorunu getirip koymaktadır. ..Başka bir deyişle, Almanya özgürlüğünün yeniden doğuşunu simgelemektedir Locarno'' ve 27 Kasım 1925 tarihinde Alman milletvekili Kedel'e yamış olduğu mektubunda "Locarno Paktı, gerek Renanya'nın ve gerekse Doğu topraklarımızın Almanya'ya dönüşünü kolaylaştıracaktır'' ifadeleri Polonya Dışişleri Bakanı Beck'i haklı çıkarmıştır (Potyemkin (b), 2009: 385-390).

67 Uluslararası ortamın gerginleşmesi küçük ve orta büyüklükteki devletlerin ittifaklara dahil olmalarına yol açabilir. Nitekim iki dünya savaş arasındaki istikrarsızlık ortamında, Küçük Antantı oluşturan Çekoslovakya, Polonya ve Romanya Fransa'ya yanaşarak bu devletle güvence antlaşmaları imzalamışlardır. Yükselişe geçen bir gücün yaptığı etkiler de diğer devletlerin dış politikalarını gözden geçirmelerine yol açabilir. Bu gözden geçirme yeni yükselişe geçen bir güce yanaşma şeklinde olabileceği gibi, güç dengesi endişesiyle başka bir devletle yakınlaşma şeklinde de olabilir (Sümer, 2010: 87).

68 "Polonya, Almanya ve Rusya'dan toprak alarak kurulmuştu ve ayrıca Rusya'daki Bolşevik rejimle de bir savaş yapmıştı. Bu sebeple hem Almanya'dan ve hem de Rusya'dan çekiniyordu. Fransa'nın ittifak teklifi, Polonya'nın bu korkusuna karşı bir garanti idi. Fransa'ya gelince, Alman tehlikesine karşı Rusya'nın yerine Polonya'yı ikame etmek istedi. Fransa-Polonya Anlaşması 19 Şubat 1921'de imzalandı. Buna göre, taraflardan biri bir saldırıya uğrarsa, topraklarının korunması için alınacak tedbirler konusunda birbirlerine danışacaklardı'' (Armaoğlu, 1997).

sonuna doğru uluslararası ve ulusal politikadaki nesnel ve öznel faktörler, genç devleti ve azınlıkları birbirlerine karşı düşman etti (White Book, 2013: 31).

Polonya'nın 1795 yılından 1918 yılına kadar geçen 123 yıllık işgal dönemi içerisinde yurtiçinde ve yurtdışında birçok aydın, sanatçı, lider ve politikacı yetişmiştir. Bu kişilerin ortak özellikleri; Polonya'nın yeniden bağımsızlığına kavuşması olmasına rağmen, bulunduğu çevrenin ideolojik görüşlerinden etkilenerek farklı yönetim ve dış politika yaklaşımları sergilemiş olmalarıdır. Polonya ulusal kahramanı ve İkinci Polonya Cumhuriyeti'nin babası Jozef Piłsudski tarafından, iki Dünya savaşları arası dönemde, Polonya'nın jeopolitik merkeziyetinin önemi vurgulanmış, Batılı devletlerin öncelikleri ile çok meşgul olmaksızın ilerleme eğiliminde ve doğu ile meşgul olmuştur (Özkural, 2004: 7).

'Çok ulusluluk' ve 'etnik kimliklerin çeşitliliği' düşüncelerini savunan Piłsudski'nin ideolojisinin üç ana unsuru özellikle vurgulanmalıdır: "Polonya ve Rusya arasında yer alan Doğu Avrupa uluslarının kendi ulusal emellerine karşı Piłsudski'nin tutumu, aktif ve müdahaleci dış politika anlayışı, son olarak da Almanya ve Rusya ile ilişkiler konusundaki görüşü." (Longhurst ve Zaborowski, 2007: 7). Piłsudski temelde Rusya karşıtlığı üzerinden politika izlemiştir; anti Rus söylemlerinin yanında Polonya'nın eski çok uluslu imparatorluk dönemine duyduğu özlem, onun çok ulusluluk fikrini benimsemesinde etkili olmuştur (Bayır, 2011: 10). Varşova için Baltık ve Karadeniz arasında (Bu nedenle kavram "Międzymorze - Denizler Arasında-Berzah" olarak isimlendirilmiştir.) bir zamanların Polonya-Litvanya Birliğinin bir parçası olan milletleri (Yani Polonya, Litvanya, Belarus ve Ukrayna ile güneye Balkanlar'a doğru bir başka genişleme imkânı.) yeniden birleştirme amaçlı bir federasyon oluşturma misyonunu savunmuştur (Window on Heartland [Web], 2013).

Diğer taraftan Piłsudski'nin karşıtlarından olan Jan Paderewski, Polonyalı piyanist ve sonra devlet adamı, Polonya'nın Batılı güçlerle yakın işbirliği ve Polonya'nın batılı sınırdaşı Almanya ile ilgilenmesi konularının

savunucu olmuş; ABD'de kaldığı süre içinde Polonya'nın bağımsızlığı ile ilgili olarak Wilson yönetiminden de etkilenmiştir (Biskupski, 1987: 511).

O dönemde, Polonya iki hükümete sahipti. Birinci hükümet, Varşova'dan, Piłsudski tarafından yönetilen gerçek hükümet. İkincisi ise, Paris'ten, Roman Dmowski, ki o Piłsudski'nin siyasî rakibidir, tarafından yönetilen Polonya Millî Komitesi dir. Dmowski güçlü bir millîyetçi, Yahudi düşmanı, Alman düşmanı ve Rus taraftarı olmasının yanısıra, Batılı politikacılar içerisinde de sayısız destekçisi bulunmuştur. Dmowski, Rus yanlısı doğu politikasından dolayı, Piłsudski'nin dış politikasını benimsememiştir (Derleth, 2000: 267: Wandycz 1990: 454-456).

Piłsudski'nin Almanya ve Rusya arasında sıkıştırılmış bir Polonya korkusu, ülkenin bağımsızlığının güvencesi için mümkün görülmektedir. Sonuç olarak Piłsudski, Rusya'nın bölgedeki toprak varlığını azaltmayı amaçlamıştır. Onun için Polonya güvenliğinin garantisi, etnik Rus topraklarına sınırlandırılmış bir Rusya'ya sahip olmaktı. Piłsudski, Baltık ülkeleri, Belarus, Ukrayna ve Kafkas uluslarının bağımsızlık mücadelesini sempati ile izlemiş ve Polonya'nın çıkarlarını onların bağımsızlık başarısında görmüştür. O, aynı zamanda Almanya ve Rusya'nın istilası karşısında ayakta kalmak için yeterli güçte Baltık Denizi ve Karadeniz ülkeleri arasında bir blokun oluşturulmasını amaçlayan işbirliği fedarasyonu, konfederasyon veya ittifakın birkaç şekli içinde bağımsız bir Polonya, Litvanya, Belarus ve Ukrayna'yı kazandırmaya kadar uzanan planlara da sahipti (Karski, 1985: 581).

Jozef Piłsudski liderliğinde oluşturulan Polonya güvenlik politikasında, stratejik hedeflerin etkin başarısı aşağıdaki faktörler tarafından engellenmiştir: Polonya İkinci Cumhuriyetinin idarecileri tarafından girilen siyasî ve askerî ittifakların etkisizliği; diplomatik baskı uygulanarak ve askerî tedbirler uygulayarak kendi stratejik hedeflerine ulaşma yolunda Alman diplomasisinin çabaları; Polonya'nın parçalanmasını hedef alan Üçüncü Reich ve Sovyetler Birliği arasındaki gizli anlaşma (Ağustos 1939 Molotov-Ribbentrop paktı ve gizli protokolü); Polonya askerî potansiyeli ile Alman ve Sovyet askerî potansiyelleri arasındaki önemli orantısızlıklar; Batılı güçlerin

Almanya'ya karşı uyguladıkları yatıştırma politikası ve tüm vatandaşları kapsayan, sağlam temeller üzerinde bir devlet topluluğu oluşturma konusundaki zorluk; Polonya'nın güvenliğini ve ekonomisini sakatlayan küresel krizden (1929-1933) ve Almanya ile gümrük savaşından[69] ciddi şekilde etkilenmiştir (White Book, 2013: 31).

Armaoğlu'na (1997) göre Polonya'nın bu dönemdeki dış politikası;

> "Almanya'da Nasyonal Sosyalizmin iktidara gelmesine kadar, esas itibariyle Fransaya dayanmıştır. Almanya ile Sovyet Rusya arasında sıkışmış bulunan Polonya, daha ilk yıllardan itibaren Fransa'ya dayanma yoluna gitmiş ve 1921 Şubat ayında iki devlet arasında bir ittifak antlaşması imzalanmıştır. Polonya Küçük Antanta ilgi göstermemiştir; çünkü bu savunma sistemini kendi endişeleri bakımından yeterli görmemiştir. Buna karşılık, Besarabya dolayısıyla üzerinde yakın bir Rus tehdidini hisseden Romanya ile Polonya arasında bir yakınlaşma olmuş ve 1921 de iki devlet arasında bir karşılıklı yardım paktı imzalanmıştır.''

İki Dünya Savaşı arası dönemde, Polonya stratejik kültüründe yatan korkuların ve şüpheciliğin izleri bulunmaktadır. Bu dönemde 123 yıl sonra yeniden Avrupa haritasında yer alan Polonya, devleti kurmak ve güçlendirmekle meşgul iken, jeopolitik koşullar; Almanya'ya karşı Batılı ülkelerin (Özellikle Büyük Britanya) teslimiyetçi ve tutarsız politikası; Alman ve Sovyet diplomasisi tarafından icra edilen Polonya sınırlarının revizyonunu amaçlayan politikanın yanı sıra, Weimar Cumhuriyeti ve Bolşevik Rusya'nın uluslararası izolasyonu ve iki güç arasında oluşan yakın ilişkiler (Rapallo Antlaşması, 1922); Mart 1939 yılının Polonya'sı için İngiliz garantilerinin Almanya karşısında (01 Eylül 1939) ve daha sonraki Sovyet saldırısındaki (17 Eylül 1939) yetersizliği; İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra, Müttefikler tarafından alınan kararlar ile (Yalta – Potsdam anlaşmaları) Sovyet etki alanına Polonya'nın bırakılması, Polonyalıların bilincinde, "İhanet Sendromu"nun kaynağı olmuştur. Günümüzün Polonya'sının savunma ve

[69] 1930 yılında, Almanya'da, süresi dolan Polonya ile yapılan anlaşmalar yenilenmemiştir. Ayrıca yeni Alman politikası, Prusya'lı toprak ağalarının çıkarları doğrultusunda Polonya'ya karşı tam bir gümrük savaşı açmakta gecikmediler (Potyemkin (c), 2009: 51).

güvelik politikasına doğrudan etki eden bu husus, Polonya'yı çok taraflılık yanlısı şüpheci bir ülke haline getirmiştir. Hâlihazırda AB'nin içinde en güçlü devlet olan ve aynı zamanda NATO üyesi olan Almanya'nın, Polonya'nın ezeli düşmanı görünen Rusya arasında yaşanan ekonomik ve teknoloji işbirliğinin yaratmış olduğu endişe Polonya politika yapıcılarının konuşmalarında da kendini göstermektedir.[70]

b. İkinci Dünya Savaşı (1939 - 1945):

01 Eylül 1939 tarihinde Almanya'nın Polonya'ya saldırması ile başlayan İkinci Dünya Savaşı sırasında Polonya'nın temel ulusal çıkarı, ulusun fiziki olarak hayatta kalması olarak özetlenebilir. Savaş öncesi sınırları içinde egemenliğini tekrardan kazanmak öncelikleri arasında yer almaktaydı. Temel stratejik hedefleri şunlardır: Polonya yeraltı devletinin, ana yurttaki direniş hareketinin ve yurtdışındaki askerî teşkillerin yapılarını inşa etmek ve geliştirmek; tüm sosyal grupların vatansever ve tarihî eğitimini sağlamak; Polonya davasını uluslararasılaştırma ve Polonya iddiaları için müttefiklerin desteğini kazanmanın yanı sıra, işgalcinin imha politikası ve propagandasına aktif ve pasif direniş gösterilmesi (White Book, 2013: 31). Orta ve Doğu Avrupa'nın işgal edilen ülkelerindeki bağımsız siyasî güçlerin ortadan kaldırılması ile birlikte Sovyetler Birliği'nin politikaları sürgündeki Polonya hükümeti tarafından belirlenen stratejik amaçlara ulaşılmasını engellemişti (White Book, 2013: 31). Ayrıca, gerekse Doğu Avrupa'nın savaş sonrası paylaşılması için yapılan mutabakat ve gerekse Anglo-Amerikan cephesinde görülen savaş yorgunluğu sebebiyle Doğu Avrupa ülkelerinde komünist partiler yönetimi ele geçirmiştir. Doğu Avrupa Ülkeleri (Polonya, Macaristan, Çekoslavakya, Romanya, Bulgaristan, Letonya, Litvanya, Estonya ve Doğu Almanya) komünist partilerin yönetiminde SSCB'nin kontrolü altına girmişlerdir (White Book, 2013: 31). Naziler ve Stalin Rusya'sı tarafından işgal edilmesi sonrasında, Polonya Hükümeti, Fransa'ya kaçtı, Fransa'nın

[70] Federal Almanya Cumhuriyeti Varşova Büyükelçisi Rüdiger Freiherr von Fritsch'in 27 Şubat 2014 tarihinde Polonya Savunma Üniversitesinde vermiş olduğu konferansta, dinleyicilerden birisinin "Almanya'nın Rusya ile imzalamış olduğu Baltık Denizi'nden döşenecek doğalgaz boru hattı projesi ve teknolojik işbirliği faaliyetlerin Polonya'nın milli güvenliğini tehdit edeceği' ile ilgili sorusuna, sayın büyükelçi 'Bana söyler misiniz, Avrupa'da doğalgaz konusunda Rusya'ya bağlı olmayan bir ülke var mı? Alman ekonomisinin ihtiyacı olan doğalgazın Rusya'dan tedarik edilmesi Almanya – Polonya ilişkilerine zarar vermeyecektir.' demiştir.

düşmesinden sonra da Londra'ya gitti (Halle, 1976: 59).[71] Onun "Hükümet ve sınırları için" savaşında Londra merkezli hükümetin nihai siyasî yenilgisi[72], "Üç Büyük" (Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği)'ler tarafından Polonya davasının eşitlikçi olmayan anlaşmanın sonucu olmuştur (White Book, 2013: 31).[73]

Geçerli çıkarları ve stratejik hedefleri bağlamında o dönemden gelen sonuçlar, bu iki gücün arasındaki ilişkilerin kritik alanlarda hesaba katılan Polonya çıkarlarının sağlanmasının yanı sıra, Rusya ve Almanya gibi Polonya'nın iki güçlü komşuları arasındaki işbirliğinin şekli ve kapsamı için özel dikkat verilmesi gerektiğini göstermektedir: Bu, devletin kendi savunma yeteneklerini yenilikçi tutmak ve Polonya'nın taraf olduğu ittifakların etkinliğini gerçekçi olarak değerlendirmek için de gereklidir (White Book, 2013: 31).

Bu itibarla, 1945 yılında Yalta'da Polonya'nın müttefikleri tarafından Polonyalıların ihanete uğraması, özellikle önem arz etmektedir ve müttefik ülkenin güvenilir olması, self-determinasyon ilkesini desteklemesi ve Polonya'nın her zaman kendi çıkarlarını ilgilendiren kararlara katılması gerektiği konusunda Polonyalı inanışın doğmasına yol açmıştır (Olaf, 2004: 305).

---

[71] Sürgündeki bu Hükümet, savaştan sonra Polonya'nın yeniden bağımsız bir ülke olarak kurulması görevini – ki bu hemen hemen çözülmez bir sorundu – yürütmek zorundaydı (Halle, 1976: 59).

[72] "Sürgündeki Polonya Hükümeti çok güç bir durumda bulunuyordu. Hükmedebilmesi için, haklı olarak ülkeden istediği otorite, kabul edilmeyen bir hükümetin devamı, muhakkak daha zayıf ve şüpheli görünür. Sürgündeki Polonya Hükümetinin, adlarına konuştuğunu iddia ettiği halkın çoğunluğu, Nazi almanyası tarafından işgal edilmiş bir Polonya'da, boyunduruk altında bulunuyordu. Hükümet, bir yeraltı teşkilâtı vasıtasıyla Londra'dan dışarıyla bağlantı sağlıyordu; bu sırada çoğalan diğer rakip yeraltı teşkilâtlarıyla karşılaşıyordu. Bu yüzden de, esas yeraltı teşkilatının, otoritesini koruması güç oluyordu. Bundan başka Hükümet, Londra'da İngiliz Hükümeti ile de teması devam ettirmede güçlük çekiyordu. Ayrıca, Harbin değişik safhalarında Fransa'da, İtalya'da, Yakın Doğu'da ve Rusya'da çok sayıda Polonya birlikleri bulunuyordu. Londra'daki Geçici Hükümet, bu gruplar üzerinde de otoritesini kurmaya çalışıyordu. İşgal altındaki Polonya'nın yerli halkı için olduğu kadar, bu askerler için de konuşma olanağını Hükümet kendi elinde tutmak zorundaydı. Bu zorunlu bağlantılar, Hükümetin hareket serbestisini, özellikle Polonya Devletinin arazisi gibi kritik sorunlarda çok dar alanda sınırlıyordu. Geçici Hükümet, bu konulara el atmak için, hiç bir zaman kendini yeteri kadar kuvvetli hissetmemiştir"(Halle, 1976: 61, 62).

[73] Şubat 1945 Yalta Konferansında Churchill, Roosevelt ve Stalin önemli kararlar almıştır. Bunlardan ilki: Almanya'nın Rusya, ABD, İngiltere ve Fransa arasında bölünen dört işgal bölgesine ayrılması. İkincisi: Doğu Avrupa ülkelerinde bağımsızlıklarından sonra serbest seçim düzenlenmesine izin verilmesidir. Bu karar Polonya'daki politik havayı değiştirmiştir. Çünkü Polonya doğudaki topraklarını kaybetmiş, kuzey ve batıda ise yeni topraklar elde etmişti (Özkural, 2004: 17). Moskova bu formülü kendi işine nasıl geliyorsa o şekilde yorumladı ve o andan itibaren, Batı'nın protestolerını dikkate almadan kendi kararlarını uyguladı (Halle, 1976: 68).

Chappell, Yalta'da müttefiklerin Polonya ile ilgili hatalarının Polonyalılar üzerindeki iki etkisinden bahseder;

(1) Avrupa sahnesinde güvenliğin sağlanması için müttefiklerin askerî yeteneği ile ilgili Polonyalıların şüphesi,

(2) Polonyalılar, Polonya'nın bağımsızlığının desteklenmesi için müttefiklerine inanmamalı ve güvenmemeli (Chappell, 2012: 39).

Hitler'in Polonya'ya hücumundan iki gün sonra 03 Eylül 1939'da İngiltere ve Fransa, Hitler'in daha fazla yayılmasını durudurmak için harbe girmelerinin aktüel nedeni, Polonya'nın savunulması için verdikleri sözü yerine getirmek istemeleriydi (Halle, 1976: 60). Esasen, Polonya'nın Avrupa müttefikleri, 1939 yılındaki işgaline karşı ülkeyi desteklemek ve korumak için her noktada başarısız oldu ve sonra da Avrupalıların güvenlik ve savunma yetkinliği konusunda bu şüpheler kaldı (Chappell, 2010: 4).

Polonyalılar kendilerini, Büyük Güçler ile eşitlik temelinde kendi sınırlarını belirlemede, kaderlerinin ve özgürlüklerinin sahipleri olduğunu varsayarlarken, çoğu yabancı gözlemci Polonya'nın, onun üstlerinin çıkarlarını sağlamlaştırmak için talepleri budanmış olan 'istemci bir devlet (uydu devlet)'[74] olduğunu varsaydı (Davies, 2001: 492-493). Ne yazık ki, Polonya'lı elitler, ülkenin hâlâ güç dengesini etkileyebilecek yetenekte güçlü bir devlet olarak görme yanlışına düşmüşlerdi (Chappell, 2012: 38). Polonyalılar, romantik bir şekilde mağrur ve vatansever olarak, ülkelerini – fiilen değilse bile hiç olmazsa hukuken – büyük devlet olarak görmeye kendilerini alıştırmışlardı (Halle, 1976: 59). [75]

[74] Bir istemci bir devlet, uluslararası ilişkilerde, ekonomik, siyasî veya askeri alanlarda başka daha güçlü bir devlete tâbi olma durumdur. İstemci devletlerin türleri şunlardır: uydu devlet, kukla devlet, neo-koloni, himayesi, tebaa devlet ve kolu devlet (Fry ve arkadaşları, 2002; 9).

[75] "Polonya'nın durumu, özellikle güç ve acıklıydı. Ulusal mizacı, bu durumun üstesinden gelmeye elverişli değildi. Polonya, uluslar arasında – Finli Şanso Panso'nun tam aksine – Donkişot'tu ve bundan sonra da böyle kalacaktı...Polonyalılar, Finlilerin tamamen aksine, yine kendi olanaklarını tamamen yanlış değerlendirerek ortaya çıktılar. Yüksek düzeyde şeref sorunlarıyla meşguldüler. Fakat kendi ulusal şan ve şereflerinden gelen vatanseverlik tutkuları, onlarda, Polonyalı olmayan komşularına karşı bir duygusuzluk ve ilgisizlik yaratmıştı''(Halle, 1976: 59).

Polonya'nın İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki değişen sınırları Harita – 22'de gösterilmiştir.

Harita – 22: Polonya'nın İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Değişen Sınırları (Krawczyk, 2004: 349).

Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Beyaz Kitap'ında, İkinci Dünya Savaşının Polonya'nın stratejik kültürüne yaptığı tesir şu şekilde ifade edilmiştir;

> "Geçerli çıkarları ve stratejik hedefleri bağlamında o dönemden gelen sonuçlar, bu iki gücün arasındaki ilişkilerin kritik alanlarda hesaba katılan Polonya çıkarlarının sağlanmasının yanı sıra, Rusya ve Almanya gibi Polonya'nın iki güçlü komşuları arasındaki işbirliğinin şekli ve kapsamı için özel dikkat verilmesi gerektiğini göstermektedir: Bu, devletin kendi savunma yeteneklerini yenilikçi tutmak ve Polonya'nın taraf olduğu ittifakların etkinliğini gerçekçi olarak değerlendirmek için de gereklidir'' (White Book, 2013: 31).

Chappell'e göre, Polonya'nın Batı Avrupalı müttefiklerinin yatıştırma politikasının nedeni olarak Polonya'nın işgaline karşı ülkeyi her noktada koruyacak ve destekleyecek olan müttefiklerin başarısızlığı, Polonya stratejik kültürünün üç anahtar unsurunu oluşturmuştur (Chappell, 2012: 40-41);

(1) Polonyalılar, proaktif olarak müttefiklerini desteklemek için kuvvet kullanmaya hazır hale getirilmiş,

(2) Çok taraflı örgütlerin başarısızlığının kurbanı olan Polonyalılar, özellikle BM olmak üzere, çok taraflı örgütlere şüpheci olmuşlar,[76]

(3) Polonyalı politik elitler, ülkelerinin bağımsızlığını koruyacak tek güçlü ve istekli ülke olarak ABD'ye dönmüşlerdir.

c. Polonya Halk Cumhuriyeti (1945 – 1989):

Rusya'nın batı sınırındaki uluslardan, yüzyıllar boyunca tek tük bağımsızlıklarını koruyabilenler, her an tehlike içinde de olsa, küçük tampon devletlere, büyük komşularını birbirlerine karşı kışkırtmak olanağı sağlıyordu; ancak İkinci Dünya Savaşı'nı sona erdiren koşullar altında, bu imkân fiilen kaybolmuştu (Halle, 1976: 59). 2'nci Dünya Savaşı sonunda, ülkenin Alman ve Sovyet işgali ile birlikte, Jozef Piłsudski'nin "Międzymorze'' projesinin başarısızlığı, Polonya'yı kendi çıkarları için önemli jeopolitik konumundan yararlanmasını engellemiş ve Soğuk Savaş boyunca, Varşova Batı'ya karşı Moskova'nın büyük bir stratejinin sadece bir piyonu olmuştur (Window on Heartland [Web], 2013).

Belirli bir açıdan bakılınca, Soğuk Savaşın, İkinci Dünya Savaşı gibi Batılıların kendi güç bölgeleri dışında bulunan Polonya'yı kurtarmaya kalkışmalarıyla başladığı görülür (Halle, 1976: 61).

2'nci Dünya Savaşı'nın bir sonucu olarak, devletinin devamlılığı kırılmış ve ülke egemenliğini kaybetmiştir. Dayatılan yetkililere ve siyasî sisteme karşı direnç, nafile olmasına rağmen, askerî ve siyasî yeraltı unsurları tarafından ayağa kaldırılmıştır. 1945'den itibaren, komünist

[76] Mayıs 1993 yılında Bosna krizinin doruğunda, insan hakları konusunda BM raportörü olarak görev alan Polonya'nın ilk Sovyet sonrası Cumhurbaşkanı Başkanı Tadeusz Mazowiecki, askeri müdahale karşıtlığı için İngiliz hükümetine direndi ve etkili bir şekilde, Mazowiecki daha sonra NATO'nun gayretlerini 'Eğer NATO Srebrenika'yı bile koruyamazsa, Ben ne yapabilirim?' sorarak şikayet etti. (Kirkpatrick, 1995) ve "Ben, bu olayların ardından Polonya'da güvenliği hissedebiliyormuyum? Srebrenica ve Zepa kasabaları terk edilmiştir. Kim söyleyebilir ki Polonya da bir gün terk edilmeyecek?" (Osser, 1995). Polonya, 1990'ların ortalarında Bosna krizi ile etkin başa çıkmaya çalışan uluslararası toplumun yetersizliğinin iki anlama geldiğini görmektedir: birincisi, NATO üyeliğinin mutlak bir zorunluluk olduğunu (ve dolayısıyla Madde 5 garantisi); ikincisi ise Amerika Birleşik Devletleri'nin, Avrupa'da bile, uluslararası barış ve güvenliğin tek garantör temsilcisi olduğunu (Omolesky, 2006).

hükümet (De facto olarak, Sovyetler Birliği tarafından Polonya'ya dayatılan) güçleniyorken, sınıf kriteri temelinde ulusal kimlik kavramı revize edilirken ve ulusal güvenlik gereksinimleri ile de ulusal kimlik kavramı ayarlanırken, sürgündeki Londra merkezli hükümet tanınmamıştır (White Book, 2013: 32). Katolik olmakla özdeşleşen Polonyalı olmak ve bölünme dönemlerinde milleti bir arada tutan dinî bağlar olmuştur. Polonyalıların kendilerini, "milletler ailesinin İsa'sı"[77] olarak algılaması, onlarda seçilmişlik hissi uyandırıyor ve tarihî olarak dinî bir misyonla yüklü kılındığı inancına sarılmalarını sağlıyordu ve bu durum ileride onların dinsel söylemle örülmüş bir kurtuluş hareketi ile Orta ve Doğu Avrupa'da Sovyetleşmenin çözülmesinde etkin bir rol oynamalarının arka planını oluşturacaktır (Öke, 2002:168). Bu açıdan bakıldığında, Polonya'da muhalefetin ilk ismi Kardinal Stefan Wyszynski olmuştur[78].1956 yılına kadar, komünist yetkililer insanlık dışı uygulamalara başvurmuş ve sürekli geliştirilen baskı sistemi bu faaliyetlerde önemli bir rol oynamıştır (White Book, 2013: 32).[79] 1947 ve 1948'de Moskova'nın ajanları; Polonya'da, Çekoslovakya'da, Macaristan'da, Romanya'da, Bulgaristan'da, Yugoslavya ve Arnavutluk'ta komünist olmayan partileri komünist peykleri modeline dönüştürmek ve aynı zamanda, ulusal çıkarları Moskova'ya sadakatin üstünde tutabilen kişileri komünist partilerden elemine etmek için halk mahkemelerinden politik temizlemeye kadar, terörün değişik uygulamalarına başvurdular (Halle, 1976: 141).

Polonya Halk Cumhuriyeti (Halkın Polonyası, PRL)'nin ilk yıllarında, ulusal ve devlet çıkarları içerisindeki aşağıdaki hususlar en önemli olarak kabul edilmiştir; bir ideoloji inşası, egemenliğin yokluğunda "sosyalist" devlet inşası; Polonya ve (Doğu) Almanya arasındaki Oder-Neisse sınırının kalıcılığı; diğerlerinin yanı sıra, sözde halkın gücünün güçlendirilmesi ve derin siyasî, anayasal, sosyal, ekonomik ve diğer tür değişiklikler için sağlanan temel ile ilişkilendirilen iç güvenlik (White Book, 2013: 32).

[77] Polonyalılara göre, peygamberler içinde en fazla eziyet gören Hz.İsa ile Hıristiyan milletler arasında en fazla eziyet, işgal gören Polonyalılar arasında kurulan bir benzerliktir.

[78] Halkın Pazar ayinine katılmasının dinî bir vecibe değil de siyasî gösteri, adeta bir başkaldırış olarak yorumlandığı Polonya'da, halkın çok sevdiği Wyszynski 1953 ile 1956' tutuklu kalacak, fakat davasından vazgeçmeyecekti. Ancak metodunu değiştirecekti. Rejimle uzlaşma karşılığında, kilisenin okullarına kavuştuğu, tayinlerde yetkiyi devraldığı ve dinî törenlerine serberstlik kazandırdığı 19 maddelik bir mukaveleyi devlete imzalatmayı başaracaktı (Öke, 2002: 168).

[79] Polonya'da Sovyetleşmenin ilk adımı, 1952 Anayasası ile devletle dini ayırmak olmuştur.

Güvenlik alanında Polonya Halk Cumhuriyeti'nin stratejik hedefleri, herşeyden önce, ne pahasına olursa olsun, etrafındaki gücü muhafazaya ve devlet içindeki iç düzeni sağlamaya yoğunlaştırılmıştır (Gizli servislerin geliştirilmesi, polis kuvvetleri (Milicja), toplumun gözetimi, kuvvet kullanarak sosyal problemlerin çözümü.) (White Book, 2013: 32). Dış faaliyetler, diğerlerinin yanı sıra, batı ve kuzey bölgelerinde özellikle entegrasyonu kapsayan devletin savaş sonrası sınırları için antlaşma garantileri; Doğu Bloku'nun birliğini sağlamak, diğerleri arasında, Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi bünyesinde de dâhil olmak üzere Doğu Bloku ülkeleri ile uyguladığı ekonomik işbirliğinin geliştirilmesinin yanı sıra, Varşova Antlaşması Örgütü (Varşova Paktı)'ne katılım ve Sovyet ordusunun ve SSCB'nin stratejik planları dâhilinde diğer Varşova Paktı kuvvetleri (Askerî boyutu) ile yakın işbirliği içinde silahlı kuvvetlerin inşası Sovyetler Birliği'ne bağımlı olarak dikte edilmiş ve oluşturulmuştur (White Book, 2013: 32).

Bu koşullarda Polonyalı yetkililer, Blok ile arasındaki gerginliğin yumuşatılmasıyla ilgilenmişlerdir. Bunlar; askerî tehlikeleri azaltma; Rapacki (1957)[80], Gomulka (1963)[81] ve Jaruzelski (1987)[82] planlarında ifadesini bulan,

[80] Adam Rapacki (1909 – 1970): ekonomist, 1956-1968 yılları arasında Polonya Hükümeti Dışişleri Bakanı ve 1957 Rapacki Planını hazırlamıştır (Plan; Orta Avrupa'da (Çekoslovakya, Polonya ve Doğu – Batı Almanya) nükleer silahlardan arındırılmış bir bölge kurulmasını öngörmektedir.); Ekim 1957'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na sunulan plan, Büyük Britanya ve ABD tarafından reddedilmişti (Mayıs 1958) (Wrobel, 1998: 257).

[81] Wladyslaw Gomulka (1905 – 1982) (Wrobel, 1998: 113-115): Sosyalist bir işçinin oğluydu. Genç yaşlarda sosyalist ve kominst hareketlere ve partilere katıldı. Politbüro üyeliğine ve Merkez Komitesi genel sekreterliğine seçildi. Komünist yönetime karşı her türlü muhalefeti acımasızca bastıran Gomułka, tarımda zorla kolektifleştirmeye muhalefet etmesi ve Kominform'un kurulmasına (Eylül 1947) karşı çıkarken Sovyet çizgisini de eleştirmesi yıldızının sönmesine yol açtı. Josef Stalin'in "milliyetçi sapma"yla suçladığı Gomułka, Eylül 1948'de PPR genel sekreterliğinden alındı. Gomułka, Stalin'in ölümünden (1953) sonra, yeniden Politbüro üyeliğine ve Merkez Komitesi birinci sekreterliğine, sonra da Devlet Konseyi üyeliğine getirildi. Halkın, kapsamlı reformlar başlatacağını umarak desteklediği Gomułka yalnızca, Stalinci dönemden kalma en baskıcı uygulamalara son vermekle yetindi. Katolik Kilisesi üzerindeki baskılar kaldırıldı, tarımın kollektifleştirilmesinden vazgeçildi. Ama düşünce özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar sürdürüldü ve hiçbir önemli ekonomik reform gerçekleştirilemedi.'.

Polonyalıların Moskova'dan bağımsızlık arzularını teşhis etmekle Gomulka bir etkinlik kazanmıştı; bundan sonra da bu etkinlikten, bağımsızlığın Moskova'nın kabul ettiği sınırları aşmasına meydan vermemekte yararlanacaktı (Halle, 1976: 141).

[82] Wojciech Jaruzelski (1923 - 2014) Politikacı ve emekli Genelkurmay Başkanı. 13 Aralık 1981 tarihinde Polonya'da sıkıyönetim ilan etti (Halle, 1976; 136). Askeri okulda arkadaşlarının kendisine 'Küçük İsa' lakabını taktığı Jaruzelski için Dayanışma Sendikası lideri Lech Walesa "Onunla her zaman anlayış frekansı yakalardık'' diyecekti (Frankland, 1992: 172).

Avrupa'da kendisi için siyasî özgürlük payı isteme; BM ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK)'ndaki kendi etkinliği aracılığıyla, Polonya'nın uluslararası konumunun güçlendirilmesi (White Book, 2013: 32).

O dönemde, Polonya Halk Cumhuriyeti makamlarınca kabul edilmeyen ve Polonyalı bağımsızlık karşıtları tarafından takip edilen stratejik hedefler şunları içermektedir: Polonya Devleti'nin egemenliğinin geri verilmesi; kamusal hayatın gerçekten demokratikleşmesi; verimsiz ekonomik sistemin iptali; nüfusun yaşam koşullarının iyileştirilmesi için çaba gösterilmesi; toplumdaki gerçekçi çoğulcu davranışların teşvik edilmesi; yetkililer tarafından insan haklarının gözetilmesinin sağlanması; devletin propaganda etkisini sınırlamak; zulüm gören bireyler ve kamu gruplarının çıkarlarını savunan kuruluşların kurulması ve geliştirilmesi; yurtdışı kamuoyunun ülkedeki durum hakkında bilgilendirilmesinin yanı sıra, komünist otoritelere karşı itaatsizlik eylemleri (Grevler, temyizler, tezahüratlar.) işlemek (White Book, 2013: 32).

Ulusal merkezi olarak planlanan ekonomi sisteminin verimsizliği ve durgunluğu; ulusal güvenliği ağırlaştırmasına, aydınların ve öğrencilerin (Mart 1968) direnmesine sebep olmasına ve "Dayanışma" ("SOLIDARNOSC") (1980) hareketinin ülke çapında yükselmesinin sağlamasının yanı sıra nüfusun yaşam koşullarının bozulmasına yol açmıştır (1956[83], 1970[84], 1976[85]yıllarındaki sosyal huzursuzluklar.) (White Book, 2013: 33). Diyalog sürecinde ülkedeki demokratik güçlerin asıl kazancı, Polonya asıllı Kardinal

"Jaruzelski yıllar sonra verdiği röportajda ülkesini Sovyet işgalinden kurtarmak için sıkıyönetim ilan ettiğini söylemektedir. Konu derinlemesine incelendiğinde çok yönlü bir karmaşık yapı karşıya çıkmaktadır. Buna göre Sovyetler Birliği Polonya'nın Solidarnośc iktidarına geçmesini kabul edemez olsa da özellikle Sovyet – Afgan Savaşının artan kayıpları ve ekonomik sıkıntılar yüzünden çok kapsamlı bir işgal anlamına gelecek olan Polonya'nın işgalini göze alacak durumda değildir. Bu duruma rağmen Varşova Paktı ülkeleri Polonya sınırında askeri tatbikatlar yapmış ve Jaruzelski'yi sıkıyönetim ilan etmesi için zorlamaya çalışmıştır. Jaruzelski ise olası bir sıkıyönetim ilanında Polonya ordusunun kendisine bağlılığını güvenceye almak istemiş ve buna yönelik hazırlıklar yapmıştır. Jaruzelski, iktidarına yönelik en büyük tehdit olan Solidarnośc'u ancak bir sıkıyönetim ile etkisiz hale getirebileceğini bilerek gergin ortamı kullanmıştır. Ancak tarihçiler arasında konuyla ilgili hala bir fikir birliği sağlanamamıştır'' (Rosenberg, 1995: 216)

[83] Haziran 1956 Poznan Ayaklanması.

[84] Baltık kıyı şeridinde meydana gelen Aralık 1970 Ayaklanması.

[85] Haziran 1976 fiyat artışlarının yarattığı kriz.

Karol Wojtyla'nın 1978 yılında Papa seçilmesi olmuştur (Öke, 2002:168).[86] Paltrow'a göre, Papa II. John Paul'un da Hıristiyanlığı Sovyet yörüngesinden kurtarmak için seçildiğine inandığı kaydediliyordu (Paltrow, 1986). 1980-1981 yıllarında ise kötüleşen durum karşısında, devlet yetkilileri muhalefetin demokratik özlemlerine engel olan sıkıyönetim yasasını (13 Aralık 1981) ilan etmek için tereddüt etmedi (White Book, 2013: 33).

Bozulan sosyal ve ekonomik durum, son yıllarında, Polonya Halk Cumhuriyeti'nin güvenlik politikası, sonuçta muhalefet ile devlet yetkililerin bir "yuvarlak masa" diyaloğuna (06 Şubat - 05 Nisan 1989) yolaçan ülke içi alan üzerinde durulmuştu. Kısmen "özgür sözleşme'' parlamento seçimlerinin 04 Haziran 1989 tarihinde yapılması kararlaştırıldı. Muhalefetin yankılanan zaferinin sonucu olarak, iktidarın barışçıl bir geçişi gerçekleşti, 12 Eylül 1989, tarihinde, yeni bir hükümet tüm devlet dönüşüm sürecini başlatan Tadeusz Mazowiecki tarafından kuruldu. Değişiklikler, 1990 yılında Polonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olarak Lech Walesa'nın seçimi ve 27 Ekim 1991 tarihindeki ilk tam serbest parlamento seçimleri sonrasında onaylandı (White Book, 2013: 33).

Polonya'daki muhalif grupların etkinlikleri, kötüleşen ekonomik durum, komünist sistemin tam olarak "yorgunluğu" (Tükenmişliği) ve jeopolitik durumdaki değişiklikler (özellikle, 1985 yılında Mihail Gorbaçov'un SSCB'de iktidarı aldıktan sonra.) stratejik özerkliğin barışcıl yenilenmesine ve devlet sisteminin değişimine yol açtı (White Book, 2013: 33).

Bu geçiş dönemi, Polonya'nın ulusal ve uluslararası güvenlik politikasının tamamiyle değişmeye başladığı sancılı bir dönem olmuştur. 1979 sonrası SSCB'nin güçlenen konumu, on yıl sonra tamamen etkisini kaybetmiş ve ABD'nin dünyada ve özellikle Doğu Avrupa'daki etkisini artırmaya başlamıştır. Kendi uydu rolüne (Polonyalılar için ideolojik yabancı egemenliği.) rağmen, Polonya Halk Cumhuriyeti (örn. AGİK sürecinde) kendi

[86] 1978'den sonra Vatikan'ın Polonyalı yeni sakini II.John Paul'un da ilgisi ile, Polonya'da devlet/din ilişkileri uluslararası bir boyut kazanacaktı. Papa'nın II.Viyana Kuşatması'nın 300. Yıldönümü vesilesi ile sanki savaşın seyrini değiştiren Leh Kralı Sobiyeski'nin ruhunu şadetmek için geldiği intibaını verdiği ülkesinde, Dayanışma Sendikasının arkasında olduğunu ima etmekten kaçınmıyordu (Öke, 2002: 168).

öznelliğini belirtmek için her fırsatı aramaktaydı; önemlisi, karşılıklı ilişkileri normalleşen (1970) Almanya Federal Cumhuriyeti ile ilgili bir anlaşmanın[87] sonucuyla, ülkenin toprak bütünlüğünü güçlendirilmiştir (White Book, 2013: 33).

Mevcut ulusal çıkarlar ve stratejik hedefler bağlamında bu dönemden çıkarılan sonuç, ulusal egemenliklerini sürdürmenin devletin önemli görevlerinden biri olmaya devam ettiğini göstermektedir (White Book, 2013: 33).

2'nci Dünya Savaşı sonunda, Soğuk Savaş boyunca, devletinin devamlılığı kırılmış, ülke egemenliğini kaybetmiş ve Varşova Moskova'nın Batıya karşı emellerini sergilediği alan olmuştur. Komünist rejimin yerleştirilmeye çalışıldığı Polonya'nın güvenlik ve savunma politikası tamamiyle Sovyetler Birliği politikalarına hizmet etmiştir. Bunlar;

(1) Doğu Bloku'nun birliğinin sağlaması ve bu ülkeler ile uyguladığı ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi,

(2) Varşova Antlaşması Örgütü (Varşova Paktı)'ne katılım ve Sovyetler Birliği'ne bağımlı olarak, Polonya Silahlı Kuvvetlerin inşası olmuştur.

Komünist Hükümete karşı olan, Polonyalı bağımsızlık yanlılarının hedefi ise;

(1) Polonya devletinin egemenliğinin geri verilmesi,

(2) Gerçek demokratikleşme,

(3) İnsan hakları,

(4) Komünist otoritelere karşı itaatsizlik eylemleri oluşturmuştur.

[87] Alman – Polonya Sınır Antlaşması, uluslararası hukuk açısından 1945 yılından beri bekleyen Polonya – Almanya sınır sorununu düzenleyen ve 14 Kasım 1990 tarihinde Varşova'da, Polonya ve Almanya'nın dışişleri bakanları tarafından imzalanan bir anlaşmadır. Antlaşma, akit tarafların şartları altında;
- 1950 Zgorzelec Antlaşması ile bu anlaşmanın sonraki düzenleyici hükümleri ve 1970 Varşova Antlaşmasına göre sınır teyit edilmiştir,
- Şimdi ve bundan sonra, aralarındaki sınırın bozulamaması ilan edildi ve karşılıklı olarak egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı sözü verildi,
- Birbirlerine karşı toprak iddialarını ve gelecekte bu tür iddiaları beslemeyeceklerini açıkladı (Treaty between the Federal Republic of Germany and the Republic of Poland on the confirmation of the frontier between them, 1990).

4. ÜÇÜNCÜ POLONYA CUMHURİYETİ (1989 – GÜNÜMÜZ)

1980 yılında Polonya'da başlatılan "Dayanışma" devrimi, Mihail Gorbaçov ve daha sonra 1989 yılındaki "Milletlerin Sonbaharı" ile Sovyetler Birliği'ndeki dönüşümler, Soğuk Savaşın iki kutuplu uluslararası düzeninin çöküşü sonucu olmuştur.[88] Güvenlik durumunu belirlemede bu süreç, Polonya Cumhuriyeti'nin siyasî ve ekonomik sisteminin değişimini başlatmıştır (White Book, 2013: 33). 1978'de Polonyalı Kardinal Karol Wojtyla'nın II. John Paul adıyla Papa seçilmesi, Polonya Katolik Kilisesi'nin dış dünyada itibarını artırmasına ve ülke içinde komünist düzene alternatif toplumsal yapının oluşmasına zemin hazırlamıştır (Sowards, 1999). 1989 sonrası Polonya dış politikası, çok hızlı ve derin/şiddetli dönüşüm geçirdiği devlet politikasının bir alanı olarak kendisini göstermiş ve hedefler, prensipler ve jeopolitik eğilimler gibi iç ve dış tüm parametleri etkilemiştir (Kuzniar, 2001: 31).1990'lardaki Polonya politikasıyla ilgili olarak ve de 11 Eylül terörist saldırılarından sonra Ortadoğu ve Orta Asya'daki Amerikan liderliğindeki askerî operasyonlar için Polonya'nın daha sonraki desteğinde eşit derecede önemli bir rol oynayan Polonya güvenlik politikasındaki üç önemli faktör görülmektedir: birincisi Varşova tarafından kuvvetle hissedilen jeopolitik ve güvenlik kaygıları; ikincisi, insan hakları ihlalleri üzerine dürüst ve samimi endişe ve üçüncüsü, NATO katılım alanı dışında Amerika liderliğinde birlikte hareket etmek için isteklilik (Omolesky, 2006: 6).

Polonya tam bağımsızlığına kavuştuktan sonra, temel ulusal çıkarları; yeni koşullar altında (Doğu Bloku'nun çöküşünün ardından Polonya "gri güvenlik" bölgesinde kendini buldu) devletin güvenliğini garantilemek,

88 SSCB'nin parçalanmasının Rus jeopolitiği üzerindeki etkisi aşağıdaki şekilde kategorize etmek mümkündür (Mammadov, 2014: 28):
a) Beş milyon metre kare bölgesel kayıp,
b) Baltık ülkelerinin kaybedilmesi, Baltıklar (Anklav bölge Kaliningrad dışında) ve Karadeniz'deki stratejik üstünlüğün azalması
c) Karadeniz, Baltık ve Hazar'daki doğal kaynaklara erişimin kaybedilmesi
d) Kuzey ve Doğu bölgelere doğru teritoryal "sıkışma"
e) Orta ve Doğu Avrupa istikametindeki dolaysız kara geçişlerinin kaybı
f) Yeni istikrarsız, küçük ve zayıf komşuların ortaya çıkması ve Rusya'nın 2000'lere kadar bu ülkelerin donörü olması
g) Güney hattında Rusya'nın Batı Avrupa'yı İslami aşırıcılardan savunması ve böylece Merkezi Asya'daki mikro çatışmalara eklemlenmesi
h) Rusya Uzak Doğu'sunda demografik sorunlar
i) SSCB'nin parçalanmasının hemen ardından Rusya'nın konfederatif olarak bölünme tehlikesinin belirmesi.

sürdürülebilir kalkınma ve uluslararası konumunun kademeli büyümesi, dünyanın en güçlü örgütlerine (NATO ve Avrupa Birliği) üyelik yoluyla da dâhil olmak olmuştur (White Book, 2013: 33).[89] Polonya'nın NATO'ya katılma arzusu, Polonya'nın millî süreçleri, kuralları ve standartlarında birçok problemi artırmış ve 1980'lerin sonunda, Avrupa siyasî haritasında değişen olaylardan en önemlisi olan Varşova Paktı'nın dağılmasıyla, Polonya önceki askerî bağlantılarını yeniden tanımlama ihtiyacı hissetmiştir (Jeffrey, 1991: 332).

Güvenlik alanındaki ilk adımlar, en çok hassas olan dış politika ve uluslararası ilişkiler alanlarında dikkatli ve yavaş olmak zorunda idi. 1989 – 1991'de bu gibi tedbirler dış şartlar/durumlar tarafından gerekli kılınmıştı. Çünkü; birincisi, Doğu hâlâ varlığını devam ettiriyordu ve Sovyet birlikleri halen Polonya topraklarında idi; ikincisi, içine kapanan, caydırıcı olarak davranan Batının davranışlarıdır (Kuzniar, 2001: 32)[90]. Güvenlik alanında Polonya'nın stratejik hedefleri şunlardı: Batı'daki yeni stratejik ortakları (ABD ile ilişkilerin yanı sıra, NATO ve AB'ye üyelik için baş vurma) aynı anda ararken, stratejik özerklik koşullarında devletin kendi savunma potansiyelinin güçlendirilmesi; Sovyet Ordusu'nun Polonya topraklarını terk etmesi; istikrarlı ve barışçıl bir uluslararası ortamın inşasına katkı sağlayacak şekilde bir dış politika yürütmek; askerî olmayan alandaki, stratejik amaç ise serbest piyasa ilkelerine dayalı ekonomiyi geliştirmek olmuştur (White Book, 2013: 34).

Bu dönemde yaşanan en önemli gelişme, sivilleşme açısından, Orta ve Doğu Avrupa'da kaydedilen ilerlemedir. Silahlı Kuvvetlerin demokratik denetim altına girmesi sürecinde, ordunun 'istekli' oluşunda, vatanseverliklerinden dolayı özgürlük özlemleri onları siyasîlere müttefik kılmıştır (Öke, 2002: 176). Zaten, orduların kendilerini Sovyet rejimi ile hiç

[89] Brzezinski NATO ve AB'nin doğuya doğru genişlemesini üç aşamada ifade etmektedir : Birincisi, Varşova raundu, Soğuk Savaş döneminin jeostratejik mirasının acele olarak üstesinden gelmek için Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'ı NATO'ya kabul etmekti; İkincisi Vilniüs raundu, neredeyse aynı anda ve coğrafî olarak çoğunlukla üst üste çakışan, yedi yeni ülke ile NATO ve AB'nin büyütülmesi ile ilgiliydi; Üçüncüsü ve sonraki (Kyiv raundu?) daha doğuya, Ukrayna ve belki Kafkasya'ya bakıyor (Brzezinski, 2005: 270).

[90] Bundan dolayı, Polonya dış politikasında 'Radikalizm' imkânsızdı. General Jaruzelski Mecliste Başkanlık ofisini elde bulunduruyordu. 'Kuvvet kullanan' Bakanlıklar 'İçişleri ve MSB', sıkıyönetim döneminden beri karşı tarafa çalışanların elinde bulunuyordu (Kuzniar, 2001: 32).

olmazsa onun için savaşacak kadar özdeşleştirmedikleri çoktan beri biliniyordu (Barany, 1993: 610).[91]

1980'lerin sonu ve 1990'ların başında stratejik çalışmalarının bir sonucu olarak geliştirilen ve 21 Şubat 1990 tarihli Devlet Savunma Komitesi (Komitet Obrony Kraju, KOK) kararı ile kabul edilmiş olan Polonya Cumhuriyeti Savunma Doktrini, Polonya'nın savaş sonrası tarihinin ilk gizli olmayan ve ulusal savunma stratejisinin temel unsurlarının alanen kamuya ilan edilen belgesi olmuştur (White Book, 2013: 34).

Daha sonra, 02 Kasım 1992 tarihinde, diğer iki belge Devlet Savunma Komitesi'nin toplantısında kabul edildi - Güvenlik Politikasının yanısıra, Polonya Savunma Politikası Hedefi ve Polonya Cumhuriyeti Savunma Stratejisi. Güvenlik alanında devlet yapılarının belirli operasyonel görevlerini özetleyen, stratejik özerkliğin koşulları altında çeşitli olası senaryoları da kapsayan Polonya Cumhuriyeti Savunma Planı, yetkili belge olmuştur; Polonya, Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)'ne katılmasından sonra, Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Stratejisi (04 Ocak 2000) ve Polonya Cumhuriyeti Savunma Stratejisi (23 Mayıs 2000) belgelerini kapsayan güvenlik ve savunmanın stratejisini entegre eden diğer önemli devlet belgeleri kabul edildi (White Book, 2013: 34).

Yüzyıllar sonra ilk kez, Polonya, açık kolektif güvenlik garantileri ile sağlam bir güvenlik ittifakının içinde oldu (Omolesky, 2006: 5). 11 Eylül 2001 (New York ve Pentagon'a gerçekleştirilen terörist saldırılar.), anti - terörist koalisyon tarafından alınan müteakip tedbirler ve 2002-2003 yıllarında Irak krizinin bir sonucundaki olaylar sonrasında, söz konusu belgelerin modası geçmiş oldu ve sırasıyla;

- Polonya Cumhuriyeti'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi (08 Eylül 2003).

[91] Ancak, Orta ve Dğu Avrupa'da demokrasinin önünü açmak askerin 'siyasallığını' tersyüz etmekten geçiyordu ve bu yüzden Orta ve Doğu Avrupa'da derhal siyaset/ordu ayırımı veya deyim yerindeyse laikleşmesi yasalarla gerçekleştirildi (Öke, 2002: 177).

Polonya'da 1992 yılında Polonya Genelkurmay Başkanlığı, Savunma Bakanlığına bağlanıyor ve içinde yer alıyordu. Bakanlığın sivil kanadı mali ve eğitim konularından sorumluydu. 1992 ve 1993 yıllarında Polonya Savunma Bakanlığı yapan Onyskiewicz'e göre, orduya bakanlığın 'içinde' otonomi sağlanmış; nihai karar yetkisi ise (sivil) politikacıların uhdesinde kalmıştı (1996: 108).

- 2007 yılında, Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Stratejisi,

- 2009 yılında, bir yetkili bir belge kabul edildi – Polonya Cumhuriyeti Siyasî ve Stratejik Savunma Direktifi (White Book, 2013: 34).

Polonya Cumhuriyeti Anayasası'nın hükümlerine ve diğer yasal kanunlara dayalı yukarıda belirtilen belgeler, NATO ve AB üyesi olarak Polonya'nın güvenliği alanındaki temel stratejik ilkelerinin yorumlanması oldu ve buna ek olarak, onlar daha detaylı planlama, program ve barış, kriz ve savaşda devletin savunma potansiyelinin hazırlanması ve kullanımına ilişkin doktriner çalışmalar için kavramsal temel oluşturdu (White Book, 2013: 34).

Bu dönemden itibaren, Polonya Güvenlik Politikası Konsepti üç ana prensibe dayandırılmıştır; iyi komşuluk ilişkileri, AB ve BM barışı koruma faaliyetlerine katılmak, AB ve NATO içinde entenrasyon (Jeffrey, 1998: 20). Üçüncü Cumhuriyetin güçlendirilmesi süreci, özellikle şu şekilde ifade edilir: demokratikleşme ve serbest piyasa ekonomisinin güçlendirilmesi; Amerika Birleşik Devletleri ile yakın işbirliği yanı sıra, politik, ekonomik, sosyal ve askerî bağlamlarda Batı Avrupa ülkeleri ile tedrici entegrasyon için gayret edilmesi; bölgedeki diğer ülkelere karşı siyasî faaliyet; Ukrayna ve Belarus'ta demokrasinin teşviki; komşu ülkelerle siyasî ve askerî işbirliğinin geliştirilmesi; bölgesel girişimler (Weimar Üçgeni: Fransa, Almanya ve Polonya; Visegrad Grubu: Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Slovakya) ya da eşit şartlarda Rusya ile ortaklık ilişkilerini geliştirme çabaları (White Book, 2013: 34).

Polonya, Mart 1999 NATO'ya katıldıktan üç ay sonra, 'Avrupacı' ve 'Atlantik' güvenlik vizyonlarını birleştiren ince dengeli bir uzlaşma ortaya çıkarmıştır (Chappell, 2010: 5). Polonya ortaya koyduğu stratejik hedeflerini (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (1999) ve Avrupa Birliği'ne (2004) katılım; ABD ile stratejik ortaklığın kurulması; Weimar Üçgeni, Visegrad Grubu, Orta Avrupa Girişimi, Baltık Denizi Devletleri Konseyine katılım; Polonya Silahlı Kuvvetlerinin birlikte çalışabilirlik seviyesini artırarak, uluslararası istikrar operasyonlarına daha fazla katılım) elde etmiştir (White Book, 2013: 35).

Çift kutuplu çatışma sonunda, Polonya'nın, özerk bir jeopolitik kimliği ile bir bölgesel güç haline dönüşmesi çok uzaktı, sadece bloğun bir değişikliği ile sonuçlandı: Baltık Denizindeki eski Sovyet gözcüsü olan Polonya, hızla Sovyet sonrası Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (Collective Security Treaty Organization (CSTO))'nün kilit elemanları olan Rusya ve Belarus'a karşı bir NATO karakolu haline gelmiştir (Window on Heartland [Web], 2013).

Aslında, stratejik hedeflerin hepsi elde edilmiş olmadığının tüm gerçeği, Belarus (Beyaz Rusya) ile ilişkilerin bozulmasınınyanı sıra - Rusya ile ilişkilerin karışık bilançosu (Özellikle güvenliğin askerî olmayan yönleriyle ilgili olarak - enerji sektörü, tarihî politikası) ile kanıtlanır (White Book, 2013: 35).

Sovyet boyunduruğunun bitiminden sonraki yirmi yıldan fazla, Varşova'nın dış politikasının ana hedefi, şimdi, onun Avrupa'nın merkezi olarak görülen kıta kimliğiyle, onun Atlantik üyeliğini (Kaçınılmaz olarak Avrupa-Amerikan birlikteliğinin bir çevresi yapan) uzlaştırmak olmuştur (Window on Heartland [Web], 2013).

5. POLONYA STRATEJİK KÜLTÜRÜNÜN ANALİZİNDE ALMANYA'NIN ETKİSİ

Polonya ve Almanya'nın günümüz ve gelecekteki güvenlik ve savunma politikalarını anlamak için, stratejik kültürlerindeki evrimi ve gelişen olayların analizinin yapılması gerekli olmaktadır. Her iki ülke çok eski tarihî gerçeklerinin günümüze etkilerini yaşamış olsalar da, mevcut güvenlik ve savunma politikalarında daha çok soğuk savaş yıllarından başlayan değişimlerin etkisinde kaldığı gözlemlenmektedir. Ancak, tarihlerinde yaşamış oldukları 'seçilmiş zaferler'[92] ve 'seçilmiş travmalar'[93] nesilden nesile

[92] Çevik'e göre 'Seçilmiş zafer' terimi "bir grubun üyelerinde başarılı olma ve başka bir grup üzerinde zafer kazanma duygusu yaratan olaylar için kullanılmaktadır. 'Seçilmiş zaferler' grubun kendilik duygusunu beslemekte ve 'seçilmiş travmalar' gibi efsanileşmektedir'' (Çevik, 2009: 71).

[93] 'Seçilmiş Travma' kavramı, diğer gruplar tarafından yaratılmış ve bir grupta yoğun aşağılanma ve mağdur olma duygularının yaşandığı olaylar için kullanılmaktadır. Bu grup, bu travmanın mental tasarımını kendi kimlikleri içine, onun kırgınlık ve incinmişlik yaşatan, utanç veren paylaşılmış bilinçdışı savunmalarını nesilden nesile geçirecek şekilde almaktadır (Çevik, 2009: 53).

ilk günkü etkisi ile aktarıldığından (Çevik, 2009: 53) dolayı toplum ve politik karar vericilerin üzerinde de etkili olmaktadır. Polonya'nın tarihî süreç içindeki millî menfaatleri ve stratejik millî hedefleri Tablo – 7'de özetlenmiştir.

Tablo – 7: Polonya'nın Tarihî Süreç İçindeki Millî Menfaatleri ve Stratejik Millî Hedefleri

Dönem	Millî Menfaat	Stratejik Millî Hedef
Piast Dönemi (10'uncu Y.Y. – 1385)	Medeniyet ve batıdan gelen askerî baskılar bağlamında, Polonya devletinin hayatta kalma mücadelesi.	- Devletin korunması/devamlılığı ve aynı anda, Alman yayılmacı tehditini bertaraf edilmesi; - Devletin bireysel yetki sahaları üzerinde daha fazla etkili iç kontrolün kullanılması; - Dış tehditlere (Baltık kabileleri, Moğollar, Germen Buyruğu) karşısında devletin bütünlüğünü koruma; - Savunma altyapısının geliştirilmesi; - Genellikle ülkenin kendi veya koalisyon merkezli askerî operasyonlar ile desteklenen aktif dış politikası vasıtasıyla uluslararası pozisyonunun güçlendirilmesi, - Devletin hukuki, idari ve ekonomik kalkınma için uygun koşulların yaratılması
Jagiellonian Dönemi (1385 – 1572)	Polonya Milletler Topluluğunun bir toplumun içine farklı milletlerin entegrasyonu.	- Polonya ve Litvanya Birliği vasıtasıyla askerî ve demografik potansiyelinin güçlendirilmesi; - Tarafsızlaşma ve bölgesel bir güç olarak Polonya'nın uluslararası konumunun birleştirilmesinin yanı sıra devletin özerkliği ve bütünlüğü için Töton Mezhebi tehdidin ortadan kaldırılması.
Polonya – Litvanya Milletler Topluluğu (1569 – 1795)	Avrupa'da Bölgesel Güç ve Katolikliğin Muhafızı	- Baltık – Karadeniz bölgesinin kontrolü - Prusya ve Rusya'nın zayıflatılması, - Osmanlı Devletinin Avrupa'da ilerleyişini durdurulması.
Bölünmüş Polonya (1795 – 1918)	Ulusal kimliğini korumak, Polonya dilini yetiştirmek ve Almanlaştırma ve Ruslaştırma programlarına direnmek	- Bağımsızlığın tekrar kazanılması (ülke çapında bir amaç, sonradan ulusal ayaklanmalarda gizli toplumlar tarafından düzenlenmiştir.); - Özerkliği genişletme (Galiçya bölgesi); - Almanlaştırma ve Ruslaştırmaya karşı direnişi organize etme; - Bölünmüş alanlarında Polonya topluluklarının yaşam bilinci ve kalite düzeyini yükseltme (Köylü sorunu, organik iş fikri, pozitivizm), - Eşitlikçilik ve sosyal dayanışmayı yükseltme.
İkinci Polonya Cumhuriyeti (1918 - 1939)	Yeni devleti kurmak ve güçlendirmek.	- Baltık ve Karadeniz arasında bir zamanların Polonya-Litvanya Birliğinin bir parçası olan milletleri (Yani Polonya, Litvanya, Belarus ve Ukrayna ile güneye Balkanlar'a doğru bir başka genişleme imkânı) yeniden birleştirme. - Rusya'nın bölgedeki toprak varlığını azaltma.
İkinci Dünya Savaşı (1939 - 1945)	Ulusun fiziki olarak hayatta kalması	- Polonya yeraltı devletinin, ana yurttaki direniş hareketinin ve yurtdışındaki askerî teşkillerin yapılarını inşa etmek ve geliştirmek; -Tüm sosyal grupların vatansever ve tarihî

Dönem	Millî Menfaat	Stratejik Millî Hedef
		eğitimini sağlamak; - Polonya davasını uluslararasılaştırma ve Polonya iddiaları için müttefiklerin desteğini kazanma - İşgalcinin imha politikası ve propagandasına aktif ve pasif direniş gösterilmesi.
Polonya Halk Cumhuriyeti (1945 - 1989)	Bir ideoloji inşası, egemenliğin yokluğunda "sosyalist" devlet inşası; Polonya ve (Doğu) Almanya arasındaki Oder-Neisse sınırının kalıcılığı; diğerlerinin yanı sıra, sözde halkın gücünün güçlendirilmesi ve derin siyasî, anayasal, sosyal, ekonomik ve diğer tür değişiklikler için sağlanan temel ile ilişkilendirilen iç güvenlik	- Etrafındaki gücü muhafazaya ve devlet içindeki iç düzeni sağlamak (Gizli servislerin geliştirilmesi, polis kuvvetleri (Milicja), toplumun gözetimi, kuvvet kullanarak sosyal problemlerin çözümü.) - Dış faaliyetler: -- Diğerlerinin yanı sıra, batı ve kuzey bölgelerinde özellikle entegrasyonu kapsayan devletin savaş sonrası sınırları için antlaşma garantileri; - Doğu Bloku'nun birliğini sağlamak, diğerleri arasında, Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi bünyesinde de dahil olmak üzere Doğu bloku ülkeleri ile uyguladığı ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi, - Varşova Antlaşması Örgütü (Varşova Paktı)'ne katılım ve Sovyet ordusunun ve SSCB'nin stratejik planları dahilinde diğer Varşova Paktı kuvvetleri (Askerî boyutu) ile yakın işbirliği içinde silahlı kuvvetlerin inşası.
Üçüncü Polonya Cumhuriyeti (1989 – Günümüz)	Yeni koşullar altında devletin güvenliğini garantilemek, sürdürülebilir kalkınma ve uluslararası konumunun kademeli büyümesi, dünyanın en güçlü örgütlerine (NATO ve Avrupa Birliği) üyelik yoluyla da dahil olmak.	- Batı'daki yeni stratejik ortakları (ABD ile ilişkilerin yanı sıra, NATO ve AB'ye üyelik için baş vurma) aynı anda ararken, stratejik özerklik koşullarında devletin kendi savunma potansiyelinin güçlendirilmesi; - Sovyet Ordusu'nun Polonya topraklarını terk etmesi; - İstikrarlı ve barışçıl bir uluslararası ortamın inşasına katkı sağlayacak şekilde bir dış politika yürütmek; - Askerî olmayan alandaki, stratejik amaç ise serbest piyasa ilkelerine dayalı ekonomiyi geliştirmektir.

Soğuk Savaşın iki kutuplu uluslararası düzeninin çöküşü ile birlikte, Cumhurbaşkanı olarak Lech Walesa'nın seçimi ve 27 Ekim 1991 tarihindeki ilk tam serbest parlamento seçimleri sonrasında, Polonya Cumhuriyeti'nin uluslararası ilişkilerinde, siyasî ve ekonomik sisteminde köklü değişimler başlatılmıştır. Bu dönemde aslına dönen devlet (Bağımsız ve Özgür Polonya Devleti), stratejik kültüründe yer etmiş olan 'bölgesel işbirliği' kavramını dünyanın en güçlü örgütlerine (NATO ve Avrupa Birliği) üyelikle genişletmiş, askerî ve ekonomik açıdan güçlenmeyi hedeflemiştir.

Hâlihazırdaki Polonya karar vericeleri, geçiş döneminin nesillerinden oluşmaktadır. Günümüz Polonya'sının siyasî yelpazesinin kökleri 1980-90 arası dönemin analizinde ortaya çıkmaktadır. Polonya kökenli ABD siyaset adamı ve akademisyen Zbigniew Brzezinski'nin 1988'de yazmış olduğu 'Büyük Çöküş' kitabında bu analizi yaptığı görülmektedir. Brezinski'ye göre (1994: 148-150):

> "- Rejimin kendisinden türeyen sosyal demokratik filizler: Eski aktif komünistler (bir zamanların fanatik Stalin taraftarı olanlar bile) sosyal demokrasinin yapılmış yanlışlıkları ve haksızlıkları giderebileceğini umuyorlardı. Savaş öncesindeki Polonya Sosyalist Partisinin zengin geleneklerinin ve fiziki kalıntılarının statükoya sosyalist bir alternatif yaratabileceğine inanıyorlardı. Nispeten Marksist orjinli olmaları, onları nispeten daha az dogmatik komünist bürokratların gözünde bile meşruiyet kazandırıyordu.
>
> - Demokratik Sol: İşçi Savunma Komitesini kurmayı başarmış, bu olay aydınların işçilerle yaptığı ittifakın dönüm noktası olmuştu. Hatta tarihî önemi olan 'dayanışma' bile böyle doğmuştu.
>
> - İkinci Dünya Savaş öncesi Polonya lideri olan Jozef Pilsudski'nin görüşü doğrultusunda, millî bağımsızlık, Ukraynalılar, Litvanyalılar ve Byelorussianlar gibi baskı altında Rus olmayan azınlıklarla Moskova'ya karşı işbirliği yapmaya önem verenler.
>
> - Muhafazakâr ve koyu millîyetçi düşünür Romen Dmowski'nin savaş öncesi öğretilerinden yola çıkmış ve etnik homojenliğe sahip Katolik Polonya'nın Almanlara karşı Ruslarla ittifak içinde olması gerektiğini savunanlar,
>
> - Polonya köylü hareketini başlatan ve ülkenin siyasî hayatında bağımsız toprak sahibi köylülerin oynayacağı büyük role dikkati çeken Wincenty Witos'un mirası üzerine hareket edenler.
>
> ...
>
> Bu politik oluşumlar zamanla geliştiler ve programlarında günün şartlarına göre bazı yenilikler yaptılar. ... Mesela muhafazakârlar, Polonya'nın giderek büyüyen ekonomik krizi için serbest teşebbüsün en iyi

> çözüm olduğunu savunurken Reagan yönetiminin ve Thatcher hükümetinin ekonomik başarılarından söz etmekten kaçınmıyorlardı. Diğerleri İsveç'e dikkat çekiyor, başarılı bir sosyal demokrasi örneği olduğunu iddia ediyorlardı. Ve hepsi de Polonyalı papanın öğretilerini yaşatmaya çalışarak Katolik sosyal doktrinini benimsiyor, özellikle Papa'nın üzerinde durduğu 'fertleşme'nin önemini programlarına dâhil ediyordu."

1990'dan sonra Polonya Cumhuriyeti güvenlik ve savunma alanlarında ürettiği aşağıda ifade edilen stratejik belgeler, değişen güvenlik çevresine göre yeniden hazırlanmış ve NATO/AB üyesi olarak güvenlik alanındaki temel stratejik ilkeler yorumlanmıştır:

a. Polonya Cumhuriyeti Savunma Doktrini, 21 Şubat 1990.

b. Polonya Savunma Politikası Hedefi ve Polonya Cumhuriyeti Savunma Stratejisi, 02 Kasım 1992.

c. NATO'ya katılmasından sonra;

(1) Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Stratejisi, 04 Ocak 2000.

(2) Polonya Cumhuriyeti Savunma Stratejisi, 23 Mayıs 2000.

ç. 11 Eylül 2001'den sonra, Polonya Cumhuriyeti'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi, 08 Eylül 2003.

d. 2007 yılında, Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Stratejisi.

e. 2009 yılında, Polonya Cumhuriyeti Siyasî ve Stratejik Savunma Direktifi.

f. 2013 yılında, Polonya Cumhuriyetinin Millî Güvenliği Üzerine Beyaz Kitap.

Bu dönemde, Polonya stratejik kültürünün harcı olan ulusal kimliği; güçlü köklere sahip ortak tarih duygusu, Batı ile kültürel ve medeniyet bağları

‘Avrupa’ya Dönüş’ projesi ile Katoliklik ve Hıristiyan geleneklerle tekrardan canlanmaya başlamıştır.

Bu dönemin en önemli stratejik kültür unsuru, kendisini Avrupa'nın merkezi olarak gören kıta kimliğiyle, Atlantik üyeliği arasındaki bağı kurmak olmuştur. Bu kapsamda;

a. Demokratikleşme ve serbest piyasa ekonomisinin güçlendirilmesi,

b. Amerika Birleşik Devletleri ile yakın işbirliği yanı sıra, Batı Avrupa ülkeleri ile politik, ekonomik, sosyal ve askerî entegrasyon,

c. Ukrayna ve Belarus'ta demokrasinin teşviki,

ç. Komşu ülkelerle siyasî ve askerî işbirliğinin geliştirilmesi,

d. Fransa, Almanya ve Polonya’nın oluşturduğu siyasî, ekonomik ve askerî bölgesel işbirliği örgütü (Weimar Üçgeni) kurulması,

e. Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Slovakya’nın oluşturduğu siyasî, ekonomik ve askerî bölgesel işbirliği örgütü (Visegrad Grubu) kurulması,

f. Polonya Silahlı Kuvvetlerinin birlikte çalışabilirlik seviyesini artırarak, uluslararası istikrar operasyonlarına daha fazla katılım,

g. Doğu Ortaklığı İnisiyatifi’nin AB’ne kabul ettirilmesi.

1991 sonrası Polonya, Avrupa’ya dönüşün artan ivmesini kazanmış ve ABD’nin Avrupa’daki en güvenilir müttefiki olmuş, AB’nin ve ABD’nin çok uluslu hârekatlarında görev alan bir yapıya dönüşmüştü. Ancak, gerek AB ve gerekse de ABD, Polonya’daki Rus azınlığın ve Rusya’nın 123 + 46 = 169 yıllık işgal ve baskı dönemlerinde yapmış olduğu psikilojik ve ideolojik baskılar neticesinde Ruslaşmış veya Soğuk Savaş döneminde ülkenin idaresinde görev almış komünist Polonyalıların, devlet yönetiminin başında olan AB ve ABD karşıtı aşırı millîyetçilerle birleşip, ülkeyi kendi kontrollerinin (politikalarının) dışında Putin Rusya’sına veya Polonya millî çıkarlarına (Tam

Bağımsız Polonya) hizmet eden duruma düşmesini istememişlerdir. 10 Nisan 2010 tarihinde Smolensk yakınlarında meydana gelen uçak kazası sonucunda Polonya Cumhurbaşkanı Kazinski dâhil olmak üzere üst düzey 69 personel hayatını kaybetmiştir. Rus yetkililerin kaza raporuna göre kötü hava şartlarının etkisi sonucu pilot hatası nedeniyle düşmesi açıklanırken, Polonya tarafından net olarak bir açıklama hâlâ yapılmamıştır. Kazanın sebeplerinden daha çok sonuçları önem arz etmektedir;

a. Kazada ölenlerin, Polonya'nın tam bağımsızlığını tehlikede gören ve ABD/AB'ye olan bağımlılığa karşı olan aşırı millîyetçiler olması[94],

b. Kaza sonrasında üst düzey politik ve askerî görevlere ABD yanlısı (Bu kişilerin söylem ve eylemlerine göre) personelin gelmesi,

c. Kazanın, Polonyalıların benliklerinde Rus düşmanlığının kazınmasına sebep olan, Ruslar tarafından İkinci Dünya Savaşında Katin'de katledilen 20 bin Polonyalı için düzenlenen Katin Katliamının 70'inci yıl kutlamalarına katılmak üzere hareket etmeleri neticesinde olmuş olması ve kaza sonrası Polonya basınında bu kazanın Ruslar tarafından yapıldığı iddialarının, Polonyalıların içindeki Rus düşmanlığını çok iyi körüklemesi,

ç. Polonyalılar tarafından aziz kabul edilen ve Polonya'nın bağımsızlığında çok önemli bir rol alan Papa II. Jan Paul'un 02 Nisan 2005 tarihinde ölümünden sonra, Polonyalıların zihinlerindeki "Bundan sonra Polonya karanlık günlerine geri mi dönecek?"[95] karamsarlığı bu olay ile pekiştirilmiş; kurtarıcı olarak da başta ABD olmak üzere NATO, AB görülmüştür. Nitekim Polonya Cumhurbaşkanı Komorowski'nin, 04 Temmuz 2014 tarihinde Amerika'nın Bağımsızlık Günü resepsiyonunda verdiği demeç bunu doğrulamaktadır [Web], 2014)[96];

---

[94] Kazada ölen Polonya Cumhurbaşkanı Lech Kaczynski, Varşova Belediye Başkanlığı yaparken, Avrupa Komisyonunun, yeni Polonya hükümetinin bu davranışının 'AB'nin dayandığı temel değerler doğrultusunda' olmadığı uyarısına neden olan eşcinsel gurur yürüyüşünü yasaklamış ve Polonya'da ölüm cezasının iadesi için kampanya yürütmüştür (Castle, 2005).

[95] Varşova Askeri Ataşe sekreteri Karolina RUP ile yapılan bir söyleşide kendisi tarafından ifade edilmiştir.

[96] Erişim Tarihi: 13.07.2014. http://www.president.pl/en/news/news/art,661, president-poland-wants-to-be-good-us-ally.html

> “Polonya – Amerikan ilişkilerinin tarihi, kesinlikle bizim ülkelerimiz, halklarımız ve geçmişlerimizi bağlayan ve irtibatlayan birçok şeyi kaydetmiştir. Ama bir şey nettir ki - bu kalabalığın arasında, özgürlük ve bağımsızlık aşkımızın şüphe götürmez ortak bir temel ve bağ olmasıdır. Bugün, Amerikan bağımsızlığını ifade eden çok önemli yıldönümünde, biz iyi bir müttefik olmak istediğimizi söylemek istiyoruz. Amerika Birleşik Devletleri'nin yakınlığını hissetmek istiyoruz, biz işbirliği istiyoruz, özgürlük prensibi üzerine kurulmuş bir ortaklaşa inşa edilecek daha iyi bir dünya istiyoruz.’’

Komorowski, ayrıca ABD Başkanı Barack Obama'nın Polonya’nın 25’inci özgürlük yıldönümü kutlamalarına (04 Haziran 2014) katılmasından ve Polonya'nın güvenliği konusunda zamanında yaptığı demeçlerinden dolayı teşekkürlerini dile getirmiştir.

ABD başkanı Obama, ülkenin o zamanki komünist rejimden iktidarın alındığı 04 Haziran 1989 tarihli kısmen özgür seçimin 25’inci yıldönümü için Varşova geldiğinde, ABD’nin Polonya ile "kol kola durduğunu’’ ve Polonya’nın "asla yalnız olmayacağı" sözünü verdiğini açıkladı.

Aslında bu olayın seyri ve sonucu, Polonya stratejik kültürünün manüple edildiğini düşündürmektedir. Her ne kadar manüplasyondan bahsedilse de, Polonya karar alıcıların zihninde Amerika’nın Polonya politikası hep eleştirilmiştir. Polonya Dışişleri Eski Bakanı Radek Sikorski’nin eski Maliye Bakanı Jacek Rostowski ile konuşmasının gizli kaydını yayınlayan Wprost Dergisi’nin haberinde; Sikorski’nin ABD ile olan müttefikliğinin ‘‘beş para etmediğini‘‘, Polonyalıların “safça Washington’un desteğine inandığını” ve “Amerika’ya kölelik yaptıklarını” söylediği iddia etmiştir (Euro News, 2014). Gerçi bu durum, George Friedman’ın üç yıl önce yayımlanan ‘Gelecek On Yıl’ kitabında da ifade edilen Polonya’nın ikna edilmesi metotlarının sonucu olduğu değerlendirilmektedir. Friedman (2011: 213)’a göre “Birleşik Devletler Polonya’nın tarihinden kaynaklanan yaralarını iyileştirmek için iki kat ikna yöntemi bulmalı. İlk olarak, 1939’da Fransızlar ve İngilizlerin coğrafî bakımdan imkânsızlığına rağmen onları Almanlara karşı koruyabilecekleri konusunda kendilerini kandırdıklarını belirtmeli; ikinci olarak, ABD Polonyalılara Almanya’nın tamamlanması altı hafta süren

Avrupa işgalinin daha ilk haftasında yıkıldığını ve Polonya ve diğer AB ülkelerinin kendilerine yardım edemiyorlarsa kimse onlara yardım edemeyeceğinin hatırlatılması gerektiğini'' ifade edilmektedir.

ABD'nin Polonya politikasını özetleyen Friedman'a göre;

" İki taraftan da savunmasız olan Polonya'nın, Almanlar ve Ruslar neye karar verirse ona uymaktan başka çaresi pek olmayacaktır. Bu da ABD için bir felaket demektir. Bu yüzden de Polonya'nın bağımsızlığını Almanya ve Rusya'dan korumak, Amerikan çıkarlarına sadece resmi olarak değil, Doğu Avrupa'nın geri kalanı için Polonya'yı sürücü koltuğuna oturtacak canlı ve enerjik bir Polonya ekonomisi yaratarak da hizmet edecektir. Polonya, tarihî olarak hem Almanya'nın hem de Rusya'nın tekerine sokulan çomaktır. Orada sıkıca durmasını sağlamak Amerika'nın çıkarına olur. Almanya ile ittifak halindeki Polonya, Rusya için bir tehdit ve tersi de aynı şekilde doğrudur. Polonya ikisi için de tehdit olarak kalmalı; çünkü ABD ikisinin de kendini fazla güvende hissetmesini istemez.

Gelecek on yılda, Polonya ve Amerikan ilişkisi iki amaca hizmet edebilir: Rus-Alman Anlaşmasını önleyebilir veya sınırlayabilir ama bunu başaramazsa karşı denge oluşturabilir. ABD'nin acilen Polonya'ya ihtiyacı var, çünkü Almanya ve Rusya arasındaki ittifakı dengeleme stratejisi için başka seçenek yok. Polonya açısından, Amerikalarla arkadaşlık onları komşularından korur ama bir başka sorun da var. Polonya ulusal zihniyeti İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'ya karşı İnglizlerin ve Fransızların verdikleri güvencelere rağmen Polonya'yı savunmaya gelmemeleri yüzünden katılaştı. Polonya'nın ihanete karşı aşırı hassasiyeti güvenilmez bir ortakla ittifaktansa saldırgan güçlerle kaynaşmayı tercih etmesine sebep olacaktır.

....

Eğer Polonya bir pazarlık unsuru olduğuna inanırsa güvenilmez olur ama ABD gelecek on yılda Polonya'ya sadece bir kez ihanet etmekle kurtulabilir. Böyle bir hareket, fazlasıyla iyi avantajlar doğuracaksa düşünülebilir ve bu avantajların ne olduğunu görebilmek

zor, çünkü Almanya ve Rusya arasında güçlü bir takoz bulunması ABD için büyük önem taşıyor'' (Friedman, 2011:177-180).

Brzezinski'nin de ifade ettiği gibi, 'yayılmacı jeostratejilerin üç büyük ön koşulu; vasallar[97] arasında çatışmayı önlemek ve güvenlik açısından bağımlılığı sürekli kılmak, tâbileri uyumlu ve koruma altında tutmak ve barbarların bir araya gelmesini önlemektir.' (1998: 40).

6. POLONYA REEL GÜVENLİK POLİTİKASI

a. Polonya Cumhuriyeti Güvenlik Değerlendirmesi:

Polonya Millî Güvenlik Bürosunun 2013 yılında yayımladığı Beyaz Kitap'ta, Polonyalı karar vericiler tehdit algılamalarını, iç (Ulusal sorunlar) ve dış (Uluslararası) stratejik güvenlik çevresinde askerî ve askerî olmayan tehditler olarak algılamakta ve aşağıdaki başlıklar altında yorumlamaktadır (White Book, 2013: 109 – 143);

(1) Küresel Boyutta:

(a) Küreselleşmenin etkileri[98],

(b) Ulusal ana aktörlerin değişen rolü[99],

(c) Yeni güçlü aktörlerin ortaya çıkışı[100],

[97] Vasal: Ortaçağ'da bir senyöre sadakat ve görev borcuyla bağlı olan kimse. Günümüzde, egemen bir devlete ya bizzat hukuksal olarak ya da örtülü bir şekilde bağımlı devlet (Brzezinski, 1998: 9)

[98] Küreselleşmenin etkisi Polonya karar vericileri tarafından hem olumlu hem de olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Olumlu yanı olarak benzeri görülmemiş bir ölçekte düşüncelerin, insanların, sermayenin, teknolojinin küresel akışını sağlamış ve dünya genelinde kalkınma süreçlerinin hızlanması üzerinde olumlu bir etkisi olmuştur; öte yandan, olumuz yanı olarak, iç siyasî, ekonomik ve finansal krizler, uluslararası terörizm, siber tehditler, bir bölgeden diğerine dünya genelinde hızla yayılan insan ve uyuşturucu, kara para aklama, korsanlık ve benzeri olaylar ile organize suç, yolsuzluk, kaçakçılık görülmüştür (White Book, 2013: 109).

[99] Ekonomik krizin etkisi ile Amerika Birleşik Devletleri giderek "küresel polis" rolünü kaybediyor ve bunun sonucu olarak da AB üye devletleri kendisini doğrudan ilgilendiren stratejik ortamda, güvenliği için sorumluluğunu artırma ihtiyacı duymuştur (2013 yılında Mali ve 2011 yılında Libya'daki operasyonlar) (White Book, 2013: 110).

[100] Güçlerin küresel ilişkilerinin artan çoğulculuğu, bölgesel statüsünü aşan önemli yeni güçlü devletlerin hızlı büyümesinden kaynaklanmaktadır ve sonuç olarak, birkaç on yıl içinde güçlerin küresel dengesinin odağı Avrupa – Atlantik bölgesinden Pasifik ve Asya'ya kayması olmuş ve Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin (BRIC olarak adlandırılan grup) yeni aktörler olarak ortaya çıkmıştır (White Book, 2013: 110).

(ç) Bölgesel güçlerin artan önemi[101],

(d) Başarısız devletler (Failed States)[102],

(e) Uluslararası anlaşmalar ve örgütlerin erozyonu ve kitle imha silahlarının çoğalması[103],

(f) Küresel zorluklar, ulus ötesi ve asimetrik tehditler;

(l) Terörizm[104],

[101] Güçlerin uluslararası dengedeki değişiklikler ve bölgesel güçlerin rolüne talip ortaya çıkmış orta ölçekli devletlerin bir grubunu kapsamaktadır ve bu grubun Avrupalı olmayan önemli temsilcileri şunlardır: İran, Endonezya, Pakistan, Güney Afrika, Türkiye ve Nijerya. Gelişmekte olan orta ölçekli güçler bağlamında, Türkiye (Bir NATO üyesi ve AB'ne tam üyelik için aday ülke.) Polonya çıkarları için özellikle önem taşıyor, daha az bir ölçüde İran'ın olduğu gibi (White Book, 2013: 111).

[102] Kendi ülkesinin sınırlarının güvenliğini ve korumasını garanti edemeyen ve ülke toprakları üzerinde kontrol sağlayamayan devletler başarısız devlet olarak adlandırılmakta ve 2001 yılına kadar Afganistan bu devletlere örnek olarak gösterilirken günümüzde Mali gibi Sahel devletler örnek olarak gösterilmektedir (White Book, 2013; 112). (Sahel Devletler: Afrikanın orta bölümü teşkil eden (batıdan doğuya) Gambiya, Senegal, Güney Moritanya, Burkina Faso, Güney Cezayir ve Nijer, Kuzey Nijerya ve Kamerun, Merkezi Çad, Güney Sudan, Kuzey Sudan ve Kuzey Eritre.).

[103] "Güçlerin küresel işbirliğindeki değişikliklere en önemli uluslararası anlaşmaların erozyonu eşlik etmektedir. Bu süreç, özellikle Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Antlaşması (NPT)'nın yanı sıra Avrupa Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler (CFE) ve Orta-Menzilli ve giderilmesi ve daha kısa menzilli füzelerin (INF) yok edilmesi silahsızlanma anlaşmalarına dayalı silahsızlanma rejimlerini ilgilendiren bu anlaşmalarının durumunda daha belirgin hale gelmektedir; ayrıca, uluslararası toplum, Nükleer Denemelerin Kapsamlı Yasaklanması Antlaşması (NDYA) ve Parçalanabilir Malzeme Kesim Anlaşmasını (FMCT) henüz onaylamamıştır.

...

Polonya, Rusya Federasyonun füze sistemlerinin geliştirilmesine özel önem veriyor. Bu durum, Rusya'nın şeffaf olmayan politikası ve müttefik bir (NATO) füzesavar savunma sisteminin inşasına yanıt olarak, Polonya'nın sınırlarına yakınında (Kaliningrad Bölgesi) saldırgan füze sistemlerinin geliştirilmesi gibi tekrarlanan tehditler ile karmaşık hale gelmiştir. Eğer Rusya INF antlaşmasından çekilseydi bu durum hızla bozulacaktı. Avrupa'dan ABD taktik nükleer silahların çekilmesi ile ilgili bazı NATO üyelerinin önermeleri, durumu hiçbir şekilde basite indirgemez. Rusya tarafından alınan benzer bir karar (Rusya'nın Asya kısmına taktik nükleer silahların çekilmesi), sadece bir taktik adım olabilecek iken, böyle bir çekilme ABD'nin stratejik manevrası olacaktır. Ancak, ABD'nin stratejik çıkarları nedeniyle, öngörülebilir gelecekte, Amerikalılar kendi taktik nükleer silahlarını geri çekeceği pek muhtemeldir.

Güvenlik ile ilgili uluslararası örgütler ve bu anlaşmalar ile son zamanlarda izlenen uyum, artık kendi rollerini ve fonksiyonlarını değiştirmektedir. Onlar uluslararası bir ortamda dinamik değişikliklere yeterince adapte olmadığı daha belirgin hale gelmektedir. (White Book, 2013: 112-114).

[104] "Küresel cihad ağı (El Kaide) gibi bu tip mevcut ve gelecekteki terörün karakteristiki, evde yetiştirilen terör olgusunu (İkinci veya batılı devletler doğumlu göçmen nesil veya İslam'a dönen İslamın takipçileri tarafından saldırıların etkinliği ve radikalleşme) yoğunlaştırarak batı dünyasına onun faaliyetinin odağının kayması girişiminin yanı sıra ideologları ve organizasyon liderler tarafından vurgulanan sözde bireysel cihat çağrısı.

....

(II) Siber tehditlere karşı duyarlılık[105],

(III) Uluslararası organize suç ve yolsuzluklar[106],

(IV) Demografik değişiklikler,

(V) İklim değişiklikleri,

(VI) Nadir toprak malzemelerine erişim.

(g) Askerî çatışmalar ve krizler;

(I) Arap dünyasındaki siyasî ve toplumsal değişimler.

(II) İran problemi,

(III) Güney Asya'daki Çatışmalar (Afganistan, Pakistan-Hindistan)

Son zamanlarda uyanmakta olan aşırılık terörü, onun temelinde ve ideolojik motifler bakımından yukarıda belirtilen farklı bir terörizm türü, henüz benzer etkiler göstermektedir. Bir ayırım yapılabilir: aşırı solcu, aşırı sağcı, milliyetçi ve ayrılıkçı terör. Bu Avrupa ülkeleri için de bir tehdit oluşturmaktadır ve diğerlerinin yanı sıra, yabancı düşmanlığı, göçmenlere karşı nefret, ekonomik kriz ve hükümetler tarafından benimsenen çözümler ile toplumun tatminsizliğinden kaynaklanıyor. Bu tür grupların çoğu saldırıları, iş ve hükümet hedeflerine yöneliktir. Bir terör tür eylemlerin sayısı gelecekte artmaya devam edeceğini beklemek gerekir.

Daha önce marjinal aşırı sağcı ya da milliyetçi hareketler, muhtemelen demokratik devletlerin istikrarı için artan bir tehdit haline gelecektir. Çok kültürlülük ve açıklık liberal kavramlarını inkâr yaklaşımları daha popüler hale gelmektedir. Bu mücadelenin yürütülmesi ve radikal anti-göçmen ve muhafazakar görüşlerinin tezahürünün yöntemi olarak terörizmi kullanan tehlikeli yeni bir trendin oluşmasına yol açar. Bu olgu sadece kuruluşlar için değil, aynı zamanda bireyler ("yalnız kurt" teröristleri) için de geçerlidir'' (White Book, 2013: 116)

[105] Terörle ilgili siber riskler de dahil olmak üzere siber-tehditlere karşı devletlerin duyarlılıkları artmakta ve bu tehdit artış eğiliminde olup ve gelecekte de sistematik olarak artacaktır. Siber-saldırganlık, sivil toplum ya da uluslarüstü örgütler, suç örgütleri de dahil olmak üzere, aktivist grupların, internet kullanıcıları grupları ve hatta bireysel kullanıcıların yanı sıra, bir bilgi savaşında muharebeye girişmeye hazır olan düşman devletlerin yetkilileri veya servisleri tarafından istihdam olabilir ve son yılların tecrübesinin de gösterdiği gibi, siber-saldırıların ideolojik, siyasî, dinî ve iş geçmişine sahip olabilir (White Book, 2013: 117).

[106] Ana istikrarsızlaştırma faktörleri şunları içerir:
- Çin, Brezilya, Hindistan ve diğer bazı devletler dışında ekonomik büyüme hızının genel yavaşlaması;
- Güçleşen borçlanma süreci;
- ABD mali açığının kontrolden kayma ihtimaliyle ilgili korkular;
- Finansal sistemlerdeki (borçluluk) aksamalar ve gayrimenkul sektöründeki türbülans;
- Artan işsizlik, kredilere zor erişim;
- Enflasyon ve yatırımların kârının düşmesi;
- Ödenmemiş hammadde fiyatlarının yükselmesi, Ortadoğu'da çok boyutlu jeostratejik belirsizlik,
- Bazı devletlerin para sistemlerini istikrarsızlaştıran bazı büyük bankalar ve derecelendir-me kuruluşlarının faaliyetleri;
- Bazı euro bölgesi ülkelerinin (özellikle Yunan krizi) mali durumları hakkındaki endişeler.
Bu sorunlar, yatırımcılar arasında güven krizine ve durgunluğa neden olmasına kadar uzanmaktadır (White Book, 2013: 118-119).

(IV) Kore Yarımadası.

(2) Bölgesel Boyutta:

(a) Avrupa güvenlik çevresini etkileyen faktörler;

(I) NATO,

(II) AB (AGSP),

(III) Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Örgütü,

(IV) ABD'nın stratejik varlığı,

(V) Rusya.

(b) Avrupa'daki çatışmaların ve gerilimlerin kaynakları;

(I) Karadeniz ve Hazar Denizi bölgesinde donmuş dört çatışma alanı (Abhazya, Güney Osetya, Dağlık Karabağ ve Trans-Dinyester),

(II) Polonya'ya komşu olan Kaliningrad bölgesi - Avrupa'nın en ağır askerîleşmiş alanı - ve otoriter bir rejim tarafından yönetilen Belarus.

(III) Balkanlar.

(c) Polonya'ya doğrudan askerî tehditler[107],

---

[107] "Polonya'ya doğrudan askeri tehditler:

Stratejik güvenlik koşullarının tüm spektrumunu göz önüne alındığında, Polonya askeri tehditlere yılmama gerekliliğini hesaba katması gerekmektedir. Bu iki yanlı bir nitelik olabilir: Siyasî ve askeri krizlere yönelik tehditler ve savaş tehditleri. İlki, bir savaş eşiğine geçmeksizin günlük politikalarla stratejik baskı uygulamak için askeri faktörünü kullanan uluslararası kişileri içerir. İkincisi ise gerçek bir silahlı çatışmanın meydana gelmesi ile oluşur.

Stratejik askeri baskı aşağıda ifade edilen şekillerde olabilir;

- Mevcut güçler dengesini bozacak ani atılımlarda askeri kapasitesiteyi geliştirmek;
- Askeri tatbikatlar şeklinde gücü göstermek;
- Silahlı bir çatışma tehdidi yoluyla şantaj yapmak.

Gerçek bir silahlı çatışma, bir kriz durumunun kontrolsüz bir tırmanması sonucu olabilir. Öngörülebilir gelecekte, bu tür çatışmaların iki türü ayırt edilebilir:

- İlk olarak, çoğu genellikle bir bölge olarak (Düşmanın, tecavüz edilen toprakları işgal etme niyetinde olmadığı.) ifade edilebilen, yani ("sözde sorumluluk" ile gizli saldırılar dahil) kasıtlı orta ölçekli ve aralıklı hedeflenmiş saldırılar, daha geniş bir uluslararası güvenlik sisteminden tecrit koşullarında siyasî eylem üstlenmek için zorlamayı amaçlayan saldıran devlet, örneğin operasyon ortak kararı sağlanan zorlu durumlarda bir NATO operasyonunun düzenlemesi olmayan çatışmalar;
- İkincisi, şimdilerde az muhtemel olan bir durum ile bağlı çatışmalar, ama aynı zamanda en tehlikeli, yani büyük ölçekli bir savaş. Ancak, böyle bir savaş, uluslararası politikanın mevcut istikametinin bir önceki radikalleşmesi sonrası meydana gelebilir. Bu, bir

(3) Ulusal Boyutta:

(a) Savunma ve koruma alanlarında güvenlik koşulları;

(I) İç (Ulusal) silahlı güçler – meydan okumalarla ilişkilendirilmiş (Askerî darbeler, isyanlar, organize silahlı suç örgütleri.),

(II) Kamu güvenliği için suç ve diğer tehditler (Organize suçlar, uyuşturucu şebekeleri, mali suç örgütleri, cinayet, dayak, hırsızlık ve mülkiyete zararına neden olan olaylar, tecavüz, soygun).

(III) Doğal felaketler.

(b) Güvenliğin sosyal koşulları:

(I) Ulusal kimlik ve kültürel miras,

(II) Sosyal durum,

(III) Demografi,

(IV) Sosyal sermaye,

(V) Fikri ve teknolojik potansiyel,

(VI) Devletin işleyişi boyutu ve vatandaşlar,

(VII) 'Üçüncü sektör' ve millî güvenlik sistemi,

(c) Güvenliğin ekonomik koşulları:

(I) Uluslararası ekonomik ilişkiler,

(II) Mali alandaki riskler,

(III) Online iş faaliyetleri (e-ekonomi),

(IV) Enerji sektörü,

tırmanan akut kriz durumuna yol açacak dünya genelinde olumsuz siyasî ve stratejik değişiklikleri içeren oldukça uzun soluklu süreç tarafından önce getirilmiş olacaktır. Bunun bir sonucu olarak, Polonya'nın üyesi olduğu bütün Müttefiklerin kolektif bir tepkisinin yanı sıra, bir karşılık hazırlamak için yeterince zaman olacaktır'' (White Book, 2013: 173).

(V) Kritik altyapılar dâhil olmak üzere altyapı faaliyetleri.

Polonya'nın yukarıda ifade edilen tehdit algılaması, 1989 sonrası yeni tehditler ve onlarla başa çıkma yolları hakkında meydana gelen yeni uluslararası durum içerisinde, Polonya'nın güvenlik ve savunma politikasının temel yönlerini ve birbirleri ile çatışma içindeki anahtar rolleri meydana getirmiştir (Chappell, 2010: 5).

Polonya resmi güvenlik algılamaları ile Polonya halkının güvenlik algılamaları arasındaki fark incelendiğinde, halkın güvenlikten daha çok ekonomik şartların ön planda olduğu tespit edilmiştir (Tablo – 9). Bu durum farklı ekonomik sistem değişikliğinden etkilen eski nesil ile geçmişin baskıcı rejimlerini yaşamamış olan gençlerin ekonomik özgürlük beklentilerinden kaynaklanmaktadır.

Polonya Anayasası'nda, güvenlik ile vatandaşların özgürleri ve refahı arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi millî menfaatler kapsamında belirtilmiştir. Geçmiş dönemlerde bu iki olgu arasındaki ilişkilerin, maddi unsurlardan daha çok manevi unsurlar tarafından kuvvetlendirildiği görülmüştür. Polonya Katolik Kilisesi tarafından daha çok tesis edilen bu ilişki günümüzde ise çok zayıflamış ama, Polonya millîyetçiliği ise sadece dinî söylemleri kullanarak güçlenmeye başlamıştır.

Özellikle 2014 Ukrayna Krizi sonrasında, Polonya'da teritoryal (bölgesel) birliklerin kurulması kapsamında sivil halka askerî eğitimler verilmesi ile birlikte Polonya halkının güvenlik algılamaları ülke savunmasına doğru kayabileceği değerlendirilmektedir.

Tablo – 8 : Polonya Vatandaşlarının Güvenlik Algılamaları (White Book, 2013: 76)

Şu anda ve yakın gelecekte oluşacak Polonya Cumhuriyeti güvenliği üzerine gerçek bir sıradan tehdit ne ve ne ölçüde olabilir?	**'0' dan '10'a Kadar Ortalama Ölçek**
Avrupa ve dünyada ciddi ekonomik ve mali kriz	6.43
Büyüyen yoksulluk, kötü yaşam koşulları	6.41
Devlet harcamalarını kesme ihtiyacı ve hükümet tarafından tanıtılan reformlar ile ilişkili toplumsal huzursuzluk ve protestolar.	5.87
Polonya'da suç artışı	5.40
Hassas verilerin devlet kurumlarının bilgisayarlardan çalınması	5.05
Organize suç ve mafya faaliyetlerinin büyümesi	5.03
Aşırı görüşlere sahip siyasî örgütlerin büyümesi	4.92
Devletin enerji güvenliğine yönelik tehditler - Yakıt ve enerji arzı sıkıntısı	4.67
Polonya'da çeşitli sosyal gruplar arasındaki ciddi çatışmalar	4.52
Çevre felaketi, tehlikeli çevresel değişimler	3.76
Polonya'da terörist saldırı olması	3.50
Bulaşıcı bir hastalık ve salgının yayılması	3.49
Polonya'da hükümetin düşmesi, siyasî kaos	3.25
Avrupa'da savaş	2.49
Polonya topraklarına askerî saldırı	2.02
Polonya topraklarına nükleer saldırı	1.67
Polonya'nın egemenliğini veya bağımsızlığını kaybetmesi	1.47
Polonya toprağının bir kısmının ayırılması	1.27

b. 2013 Yılı Polonya'nın Millî Menfaatleri ve Stratejik Hedefleri:

Polonya Millî Güvenlik Bürosu tarafından 2013 yılında yayımlanan Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Beyaz Kitap'ında, güvenlik alanında, Polonya Cumhuriyeti Anayasası'nda belirtilen millî menfaatler ve bu menfaatleri gerçekleştirebilecek stratejik hedefler derlenerek katolog halinde Tablo – 9'da derlenmiştir.

Polonya Cumhuriyeti Anayasasına göre, güvenlik alanında ülkenin siyasî ve toprak bütünlüğü için caydırıcı bir askerî güce sahip olmayı ve güvenilir uluslararası sistemlere üye olmayı millî menfaat olarak tespit edilmiştir.

Tablo – 9 : Polonya Cumhuriyetinin Güvenlik Alanındaki Millî Menfaatleri ve Stratejik Hedefler Kataloğu (White Book, 2013: 104,105)

MİLLİ MENFAATLER		**GÜVENLİK ALANINDAKİ STRATEJİK HEDEFLER**	
ANAYASAL (Anayasanın 5'inci Maddesi)	**GÜVENLİK ALANINDA (Anayasal Çıkarların güvenliği için hazır olma ve yetenek)**	**OPERASYONEL AMAÇLAR (Faaliyetlerin ve Hazırlıkların Yönleri)**	**HAZIRLAYICI AMAÇLAR (Hazırlıkların ve yeteneklerin kapsamı)**
Bozulmaz sınırlar içerisinde Bağımsız Polonya Devletinin Varlığı (Devlet)	Etkili bir ulusal güvenlik potansiyeline sahip olmak (Caydırmak savunmak ve korumak için hazırlıklı ve yetenekli olma)	Fırsatları yakalamanın ve güvenlik alanında önleyici riskleri ortadan kaldırmanın aktif bir politika uygulanması	Kontrol alt sistemi ve yönetici alt sistemi (işletme ve destek) dahil, entegre ulusal güvenlik sisteminin gelişimi, sürekliliği ve dönüşümü.
		Polonya Cumhuriyetinin bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne yönelik tehditlere etkili bir yanıt için karar verme, planlama ve eğitim hazırlığı siyasetini sürdürülmek	
		Anayasal düzeni ve iç istikrarı korumak devamlılığını sağlamak,	
	Güvenilir uluslararası güvenlik sistemlerine üyelik	Siyasî, karar verme, planlama ve eğitim alanlarında harekâta hazırlığı kurmak ve muhafaza etmek amacı olan Polonya'nın üyesi olduğu güvenlik kuruluşları tarafından gerçekleştirilen etkinliklere katılma.	NATO savunma yeteneklerinin geliştirilmesine ve AB savunma yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunma.
		Uluslararası güvenlik operasyonları dahil tehditlerinin kaynaklarını azaltmaya yönelik uluslararası faaliyetlere katılmak	Müttefiklerinin savunmasına ve uluslararası güvenlik operasyonlarına katılmak için ulusal yetenekleri korumak devamlılığını sağlamak.
Vatandaşların Özgürlükleri ve Güvenliği (Vatandaşlar ve Toplum)	Diğer kişilerin güvenliğine ve devletin güvenliğine zarar vermeden, kendi haklarını ve insan özgürlüklerini uygulamak için vatandaş özgürlüğü	Polonya toplum ilkelerinin ve insan ve vatandaşlık hakları ve özgürlüklerin doğru tatbikinin bilinci arasında gayretlendirmenin yanı sıra uluslararası tanıtıma katılım.	Hak ve özgürlükler üzerine yasal düzenlemelerin ve genel eğitimin geliştirilmesi.
		Söz konusu özgürlüğe karşı suçluların sürekli yargılanması ve cezalandırılmasının yanı sıra hak ve özgürlüklerin kullanma özgürlüğüne yönelik tehditlerin kaynaklarının ortadan kaldırılması.	Hak ve sivil özgürlüklerin uygulanması sorumluluğu olan hizmetlerin ve kurumların egzersiz özgürlüğünü sağlamaktan sorumlu işletme ve kurumların teşkilatlanması, donatılması ve eğitimi.
	Onların ortadan kaldırılmasında (maddi ve maddi olmayan) varlıkların tecavüzünün, kaybının veya bozulmasının karşısında olmasının yanı sıra onların yaşam ve sağlıklarına yanlışlıkla veya kasıtlı olan tehditlere karşı vatandaşların bireysel korunması ve nüfusun toplu korunması	Kriz tehditlerine (bireyselden kişilere, toplu olarakdan nüfusa ve onun varlıklarına) hızla yanıt verilmesi için Planlama, eğitim ve operasyonel hazır oluşluğu yüksek seviyesini korumak.	Kriz yönetimi, sivil savunma ve kamu güvenliği alanında yasal düzenlemelerin iyileştirilmesi
			Sivil savunma, kamu güvenliği ve kriz yönetilmesi için sorumlu işletmeler ve kurumların örgütsel ve teknik gelişmesi (modernizasyon).

MİLLİ MENFAATLER		GÜVENLİK ALANINDAKİ STRATEJİK HEDEFLER	
ANAYASAL (Anayasanın 5'inci Maddesi)	**GÜVENLİK ALANINDA (Anayasal Çıkarların güvenliği için hazır olma ve yetenek)**	**OPERASYONEL AMAÇLAR (Faaliyetlerin ve Hazırlıkların Yönleri)**	**HAZIRLAYICI AMAÇLAR (Hazırlıkların ve yeteneklerin kapsamı)**
Ulusal miras üzerinde durularak devletin toplumsal potansiyelinin geliştirilmesi (Maddi olmayan kaynaklar)	Toplumsal potansiyelin geliştirilmesi için güvenli koşullar	Barış, kriz ve savaş zamanında dış ve iç tehditlerin yıkıcı etkisine karşı toplumsal potansiyelinin parçası olan varlıkları koruma	Barış, kriz ve savaş zamanlarında onların korunması ve savunma için sorumlu işletmeler ile toplumsal potansiyelin parçası olan varlıklar arasındaki işbirliğine ilişkin esasları, usulleri ve yeteneklerini geliştirmek.
	Güvenlik için toplumsal destek	Ulusal güvenlik sistemi içinde çeşitli operasyonel varlıklar tarafından üstlenilen faaliyetler için bilgilendirme, eğitim, bilim, teknik ve diğer destek	Ulusal güvenlik sistemi içinde operasyonel kuruluşlara destek sağlamayı amaçlayan görevleri yürütmek de dahil olmak üzere, acil durum (kriz) durumda ve savaştaki işlevini sağlamak için devletin toplumsal kuruluşlarının yeteneklerinin hazırlanması (bakım ve iyileştirme) için bağlayıcı stratejiler, planlar ve programlar geliştirilmesi.
Doğal çevrenin korunmasına üzerinde durularak devletin ekonomik potansiyelinin geliştirilmesi (maddi kaynaklar)	Ekonomik potansiyelin geliştirilmesi için güvenli koşullar	Barış, kriz ve savaş zamanında dış ve iç tehditlerin yıkıcı etkisine karşı toplumsal potansiyelinin parçası olan varlıkların korunması	Barış, kriz ve savaş zamanlarında onların korunması ve savunma için sorumlu işletmeler ile ekonomik potansiyelin bir parçası olan varlıklar arasındaki işbirliğine ilişkin esasları, usulleri ve yeteneklerini geliştirmek.
	Güvenlik için ekonomik destek	Ulusal güvenlik sistemi içinde çeşitli operasyonel varlıklar tarafından üstlenilen faaliyetler için gerekli olan mali, enerji, altyapı, malzeme ve diğer destekler.	Ulusal güvenlik sistemi içinde operasyonel kuruluşlara destek sağlamayı amaçlayan görevleri yürütmek de dahil olmak üzere, acil durum (kriz) durumda ve savaştaki işlevini sağlamak için devletin ekonomi kuruluşlarının yeteneklerinin hazırlanması (bakım ve iyileştirme) için bağlayıcı stratejiler, planlar ve programlar geliştirilmesi.

Mevcut çeşitli seçeneklerin sıralamasından daha ziyade, stratejik kültürün bir ülkenin güvenlik politikası tercihlerini şekillendirdiği unutulmamalıdır. Bu nedenle ülkenin rol set elemanları, uluslararası bir ortamda, çeşitli durumlarda faaliyete geçmek için politika yapıcılarına rehberlik sağlayan ve belli inançların ve tutumların bir ülkenin güvenlik ve savunma politikasında etkilerini açıklamaktadır. Stratejik kültür, ülkenin rol setini[108] şekillendiren kilittir ve Polonya stratejik kültürünün analizinden bir dizi rol seti net olarak görülebilir (Chappell, 2012: 43). Polonya stratejik kültürü, Chappell'e göre, güvenlik ve savunma konularındaki ülke yaklaşımı, sonradan şekillenmiş olan bir dizi güvenlik ve savunma rollerini içermektedir; birincisinin, Polonya'nın Amerikan 'muhafızı' ve 'toprak savunucusu' olarak görülebileceği; ikincisinin ise Polonya bağımsızlığı için, öncelikle bir tehdit olarak görülmeye devam eden Rusya tarafından işgal edilmesi durumunda Polonya'nın kendini savunması üzerine odaklanmış olduğu ifade edilmektedir (Chappell, 2010: 4).

Kurumsal olarak NATO tarafından temsil edilen Atlantik İttifakı, Amerika Birleşik Devletleri'ni Avrupa içi olaylarda dahi kilit rol oynayan bir katılımcı yaparak, Avrupa'nın en üretken ve etkili devletlerini Amerika'ya bağlamaktadır (Brzezinski, 1998: 29).

Tarihî tecrübelerinden aldığı dersle, farklı değerleri temsil eden çok taraflı bir organizasyon gibi olan müttefikleri tarafından hayal kırıklığına uğramış olan Polonya, güvenliğinde NATO ve ABD'yi merkezde bulundurmasına ve ülkenin 'Atlantik' rolü anlayışını vurgu yapmasına rağmen, Polonya hala 'şüpheci ve çok taraflı' bir ülke olmuştur (Chappell, 2010: 5). Şu da bir gerçektir ki, Amerika yurtdışında otokratik olmak için

108 Krotz ulusal rol kavramını tarihin, hatıraların ve sosyalleşmenin ürünleri olduğunu; ulusal rol kavramlarına itiraz olabileceği, ancak genellikle devam edilebileceklerini; beraber oluşturulan rolün yurtiçinde paylaşılan unsurlarının deneysel (ampirik) bir damıtılmasıyla kodlanması olarak ifade etmektedir (2002: 6).

Stephen Walker ve Sheldon Simon rol teorisi çerçevesinde başka bir yapısal kavram olan rol setini tanıtmıştır:' "önemli diğerleri" olarak konumlandırılmış aktörlerin bir dizisi ve sistemde karşılıklı rollerin bir dokuması olarak tanımlanabilir' (Walker ve Simon, 1987). Chappell ise rol setini şekillendiren anahtar unsurun o ülkenin stratejik kültürü olduğunu ve aynı zamanda ülkelerin rol setlerinin dizilişlerinde tehdit algılamaları, kuvvet kullanımı, liderlik gibi durumlarda ülkenin takınacağı rolleri etkilediği olduğunu iddia etmektedir (2012: 43).

yurtiçinde fazla demokratiktir ve bu Amerika'nın gücünün, özellikle de askerî caydırıcılık yeteneğinin kullanımını sınırlandırmaktadır (Brzezinski, 1998: 36). Bu açıdan Polonya, güvenliği için, Doğu Avrupa'nın öneminin tanınmasında, Polonyalılar bir tampon bölge veya güvenlik gri alanı haline gelmemesi için bölgesel işbirliği destekçisi rolünü oynamaya başladı (Chappell, 2010: 5).

Nitekim Polonya, Avrupa'nın güvenlik ve savunma politikasını şekillendirme potansiyeli ile doğuda bölgesel bir lider olarak tasvir edilmiştir (Longhurst, 2002: 56-57). Soğuk savaş esnasında, Polonyalılar, romantik bir şekilde mağrur ve vatansever olarak, ülkelerini – fiilen değilse bile hiç olmazsa hukuken – büyük devlet olarak görmeye kendilerini alıştırmışlardır (Halle, 1956: 59).[109]

Chappell'e göre Soğuk Savaş sonrasında Polonya'nın rol seti Tablo-10'da özetlenmiştir. Polonya'nın 2003 Irak harekâtına ABD'nin yanında katılmasıyla birlikte, derinleşen ABD-Polonya ilişkileri sonucunda Polonya 'ABD'nin Doğudaki himayesi' (Zaborowski ve Longhurst, 2003: 1009-1028) olarak bilinmesinin yanında, 'ABD'nin yeni model müttefiki' (Dunn, 2003: 63-86), 'AB içinde, ABD çıkarları için çalışan kukla devlet' (Reed, 2001) ve bütün bunlara ek olarak 'bölgesel güvenliğin temel taşı' (Michta, 1999: 40-73) olarak bilinmektedir (Omolesky, 2006: 1). Irak Savaşı ve Afganistan Savaşlarında en büyük askerî desteği veren ülkelerden biri olarak Polonya, ABD için güvenilir bir müttefik olma özelliğini taşımaktadır. Tarihî tecrübelerden alınan derslerle şüpheci bir ülke haline dönüşen Polonya, bölgedeki varlığının devamı için bölgesel ve küresel çok taraflı işbirliğini sürdürmek zorunda kalmıştır. Özellikle bu bölgesel işbirliğinde Orta ve Doğu Avrupa'da liderlik iddiasında da bulunmaktadır.

[109] Halle'ye göre (1956: 59) 'Polonya uluslararasında – Finli Şanso Panso'nun tam aksine – Donkişottu ve bundan sonra da böyle kalacaktı.'

Tablo – 10: Soğuk Savaş Sonrasında Polonya'nın Rol Seti (Chappell, 2012: 44)

Roller	
Tehdit Algıları	- Amerika'nın Himayesindeki Devlet - Bölgesel Savunucu
Kuvvet Kullanımı	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif
Hukukun Üstünlüğü dahil Çok Tarafçılık	- Şüpheci Çok Taraflılık - Atlantikçi - AB Yanlısı
Liderlik	- Doğu ve Batı Arasında Köprü - Self Determinasyonun Destekçisi - Polonya'nın Güvenlik Çıkarlarının Savunucusu.

Yukarıda tanımlanan rollerin birleştirilmesinden Polonya'nın bir rol seti oluşturulmaktadır. Bu rol seti, Polonya'nın güvenlik ve savunma konularındaki geniş bakış açısını şekillemiştir. Dış ortamda ya da bir ülkenin uluslararası duruşundaki bir değişiklik, ülkenin kendi güvenlik ve savunma politikasını değiştirmeyi zorunlu kılmamaktadır; aksine bu durumda önemli olan değişikliklerin nasıl yorumlandığı olmaktadır (Chappell, 2010: 5). Bu açıdan bakıldığında Chappell 2002 ve 2011 yıllarındaki Polonya Cumhuriyetinin rol setleri arasındaki değişimin daha çok güvenlik ve savunmaya doğru değiştiğini ifade etmektedir (Tablo – 11).

Tablo – 11: Polonya'nın 2002 ve 2011 Yıllarındaki Değişen Rol Setleri (Chappell, 2012: 185)

Roller	Polonya'nın Önceki Rol Seti (2002)	Polonya'nın 2011 Yılındaki Rol Seti
Tehdit Algıları	- Amerika'nın Himayesindeki Devlet - Bölgesel Savunucu	- Amerika'nın Himayesindeki Devlet - Bölgesel Savunucu 'artı'[110]
Kuvvet Kullanımı	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif
Hukukun Üstünlüğü dahil Çok Tarafçılık	- Şüpheci Çok Taraflılık - Atlantikçi	- Şüpheci Çok Taraflılık (Savunma) - Pragmatik Çok Taraflılık (Yumuşak Güvenlik) - Pragmatik Atlantikçi
Liderlik	- Bölgesel İşbirliğinin Kurucusu	- Aktif bir katılımcı ve gelişmekte olan askerî ve siyasî lider, - Bölgesel İşbirliğinin Kurucusu
Bağımsız güvenlik ve savunma aktörü olarak AB	- Şüpheci	- Sivil – asker dünyası içinde destekçi, - AB-NATO uyumunun girişimcisi.

110 NATO'nun koruması ve AB'nin güvenliğe doğru kapsamlı yaklaşımı, yeni güvenlik tehditlerini kapsamaktadır (Chappell, 2012: 184).

Chappell'den farklı olarak Polonya stratejik kültürünün tarihindeki her dönem için oluşturduğu rol setlerinin tarihî değişiminde (Tablo – 12):

(1) Tehdit algısına göre, tarihin her safhasında bölgesini savunan bir ülke olmuştur. İşgal dönemlerinde ise varolma mücadelesi veren Polonyalılar her cephede başka ülke orduları altında savaşmışlardır. Ayrıca, bölgesini savunma ve varolma mücadelesinde komşu devletler haricindeki başka ülke himayesinde olmayı tercih etmek zorunda kalmıştır. Bu tercih ise ülke içindeki hakim elitlerin hangi gücün etkisinde kaldığına göre şekillenmiştir.

(2) Kuvvet kullanımı konusunda ise Polonya her zaman güvenilir bir müttefik olmuştur. Özellikle bölgesel ittifaklara ve günümüzde ise NATO ve AB tarafından icra edilen küresel ölçekteki askerî ittifaklara katkısı önemli ölçüde olmaktadır.

(3) Hukukun üstünlüğü dahil çok taraflılık politikasını tehdinin yakınlığı ve özelliğine göre değişim göstermektedir. Barışın ve dengenin olduğu durumlarda çok taraflılık politikasını tercih ederken, tehdidin yakın olduğu durumlarda güçlü bir müttefikin savunucu olmaktadır. Ancak tarihinde yaşadığı olaylar Polonya'yı çok taraflı şüpheci ülke yapmıştır.

(4) Liderlik konusunda ise Polonya sadece Polonya – Litvanya Milletler Topluluğu (1569 – 1795) döneminde kıta Avrupasının liderliğine kısa bir süreliğine soyunmuştur. Polonya'nın geçmiş ve günümüzdeki en önemli rolü bölgesel (Orta ve Doğu Avrupa'da) askerî ve politik liderlik olduğu görülmektedir. Bu özellik, güçlü devletlerin Polonya ile işbirliği yapmaya teşvik etmektedir.

Tablo – 12: Polonya'nın Rol Setlerindeki Tarihî Değişimi

	Rol Setleri									
	Piast Dönemi (10'uncu Y.Y. – 1385)	**Jagiellonian Dönemi (1385 – 1572)**	**Polonya – Litvanya Milletler Topluluğu (1569 – 1795)**	**Bölünmüş Polonya (1795 – 1918)**	**İkinci Polonya Cumhuriyeti (1918 - 1939)**	**İkinci Dünya Savaşı (1939 - 1945)**	**Polonya Halk Cumhuriyeti (1945 - 1989)**	**Soğuk Savaş Sonrasında Polonya'nın Rol Seti (Chappell, 2012: 44)**	**Polonya'nın 2002 Yılındaki Rol Seti (Chappell, 2012: 185)**	**Polonya'nın 2011 Yılındaki Rol Seti (Chappell, 2012: 185)**
Tehdit Algıları	- Varolma mücadelesi - Bölgesel Savunucu	- Bölgesel savunucu, - Töton mezhebine karşı Litvanya ile işbirliği	- Osmanlı İmp. himayesindeki devlet, - Bölgesel Savunucu - Devletin etnik çeşitliliğine karşı ulusal kimlik güçlendirildi.	- Lehçenin korunması, - Varolma mücadelesi - Fransa'nın himayesindeki devlet.	- İngiltere ve Fransa'nın himayesindeki devlet - Bölgesel Savunucu	- Lehçenin korunması, - Varolma mücadelesi	- SSCB himayesindeki devlet, - Sovyetlere karşı kilise öncülüğünde bağımsızlık mücadelesi.	- Amerika'nın Himayesindeki Devlet - Bölgesel Savunucu	- Amerika'nın Himayesindeki Devlet - Bölgesel Savunucu	- Amerika'nın Himayesindeki Devlet - Bölgesel Savunucu 'artı'
Kuvvet Kullanımı	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif	- Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif	- Ayaklanmalarda kuvvet kullanımı	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif	- Ayaklanmalarda kuvvet kullanımı	- İdeoloji inşası ve "sosyalist" devlet inşası için Polonya halkına karşı Kuvvet Kullanma	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif	- Güvenilir Müttefik - Kuvvet Kullanımı ile İlgili Proaktif
Hukukun Üstünlüğü dahil Çok Tarafçılık	- Çok Taraflılık	- Çok Taraflılık	- Düşmanlarına karşı Türklerle ittifak, - Hıristiyanlığın korunması için kendi düşmanları dahil Kutsal İttifakın kurulması	- Sürgünde çok taraflı devlet	- Şüpheci Çok Taraflılık - İngiltere ve Fransa taraftarı - 'Çokuluslu luk' ve 'etnik kimliklerin çeşitliliği'	- Şüpheci Çok Taraflılık - Atlantikçi ve İngiltere taraftarı	- Varşova Paktı Taraftarı, - Halkın Komünist Yönetime karşı Batı ile işbirliği.	- Şüpheci Çok Taraflılık - Atlantikçi - AB Yanlısı	- Şüpheci Çok Taraflılık - Atlantikçi	- Şüpheci Çok Taraflılık - Pragmatik Çok Taraflılık (Yumuşak Güvenlik) - Pragmatik Atlantikçi
Liderlik	- Ülke içinde iç kontrolün sağlanması, - Bölgesel işbirliğini kurma.	- Macaristan ve Litvanya ile işbirliği. - Orta ve Doğu Avrupa'da bölgesel liderlik.	- Katolik Dünyasının Lideri, - Avrupa kıtasında politik ve askerî lider	- Sürgündeki devletlere örnek olma.	- Baltık Denizi ve Karadeniz ülkeleri arasında işbirliği ve ittifak kurma Promethecilik ve İki Deniz Arası konseptleri. - SSCB'nin Avrupa'ya yayılmasını durdurmak.	- Almanya ve Rusya'ya karşı askerî işbirliği.	- Orta ve Doğu Avrupa'daki Sovyet uydu devletleri ile işbirliğinin kurucusu.	- Doğu ve Batı Arasında Köprü - Self Determinasyonun Destekçisi - Polonya'nın Güvenlik Çıkarlarının Savunucusu.	- Bölgesel İşbirliğinin Kurucusu	- Aktif bir katılımcı ve gelişmekte olan askerî ve siyasî lider, - Bölgesel İşbirliğinin Kurucusu

c. Polonya Cumhuriyeti'nin Temel Uluslararası İlişkiler Politikası:

Polonya'nın ulusal güvenlik stratejisini şekillendiren ve 'çok taraflı ve şüpheci' ülke rolünün oluşmasına neden olan kuruluşlar ile ilgili somut dış politika kararları ve eylemlerini içeren ulusal rol performansı ile rol bekletilerine (Almanya da dâhil olarak) (uluslararası güvenlik politikası) kapsamlı değinmek faydalı olacaktır.

(1) Birleşmiş Milletler:

Polonya karar alıcıları, BM'nin etkisinin azalmış, reforma ihtiyaç duyan ve daha çok kalkınma ve sosyal konularda karar verebilen bir topluluk olarak görmektedir. Polonya'nın BM hakkındaki beklentileri Polonya Beyaz Kitabı'nda aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

> "Birleşmiş Milletlerin siyasî ve askerî fonksiyonları (Barış misyonları) azalmış durumdadır. BM Güvenlik Konseyi henüz reforme edilmemiş olup, önerilen değişiklikler güçlerin bugünün yapılandırmasını daha iyi yansıtacaktır. Bu önemlidir, çünkü Güvenlik Konseyi resmen, güç kullanımını (Kuvvetin daha fazla ve daha sık kendi yetkisi olmadan kullanılabilir olmasına rağmen) meşrulaştıran nihai karar verme platformu olarak kalmaktadır. BM'nin fonksiyonları, ancak, kalkınma ve sosyal konularda alanında artmıştır'' (White Book, 2013: 114).

Polonya'nın BM'den güvenlik açısından pek bir beklentisi olmamasına rağmen, yeniden yorumlanan Neorealizm'in temsilcilerinin de ileri sürdüğü gibi, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve birleşmeyle birlikte gücünü belli oranda artıran ve dış politikada tam bağımsız hareket etmesinin önündeki engellerden kurtulan Almanya'nın, özellikle uluslararası örgütlerdeki etkisini artırmak yoluyla dünya politikasında daha fazla rol oynamaya çalışacağı beklenmektedir. BM Güvenlik Konseyi'nde daimi üyelik konusundaki ısrarları ve AB'yi, uluslararası politikada etkinliğini artırmasını sağlayacak şekilde güvenlik ve savunma konularında da ortaklığı kapsayan bir birliğe dönüştürmek yolundaki çabalarda öne çıkan ülkelerden biri olması, bunun açık işaretleri olarak değerlendirilebilir (Hellmann, 2006: 12).

(2) Avrupa Birliği

Günümüzün küreselleşen ortamında meydana gelebilecek gelişmeleri tek bir paradigma çerçevesinde açıklamak ve öngörmek bizi eksik çıkarımlara götürebilir. Aslında şu an AB'nin içinde bulunduğu ekonomik krizin; dünyada meydana gelen sosyal, siyasî, ekonomik, teknolojik değişimler ile kültürel, dinsel, mezhepsel ayrışma ve yakınlaşmalar, yeni güç merkezlerinin belirmesi ve sosyal medyanın yadsınamaz rolü v.b. birçok değişkenin etkisiyle meydana gelen gelişmelerden biri olduğu düşünülmektedir. Ancak AB'nin, Avrupa Ekonomik Topluluğundan evrildiği de dikkate alındığında, ekonomik krizin daha da derinleşmesi AB'nin tarihî gerçekliğini ve marka değerini etkileyerek, cazibesinin ve birlik olmaktan kaynaklanan gücünün zayıflamasına neden olabileceği değerlendirilmektedir.

Günümüzde; 27 üyeli ve yaklasık 500 milyon nüfusu ile AB, ekonomik bir dev olmasına rağmen, siyasî açıdan bütünleşmiş bir konumda değildir. Tarihinin en ciddi ekonomik ve siyasî krizini yaşamakta olan AB, krizin ekonomik yönünü atlatabilmek için çözüm yolları aramakta, ekonomik ve parasal birliğin eksikliklerini tamamlamak için krizi bir fırsata dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Mali ve ekonomik birliğin sağlanması için, demokratik yöntemlerle seçilmiş olan üye ülke hükümetleri aleyhine AB kurumlarının yetkilerinin artırılması, çözümün bir parçası olarak görülmektedir. Bu durum, Birliğin demokrasi açığını derinleştirmekte ve siyasî birlik tartışmalarını alevlendirmektedir.

Haine ([Web], 2005)'ye göre, Avrupa'nın etkisi ve gücünü tartışmalı hale getiren bazı açık başarısızlıklar ve önemli kısıtlamalar şunlardır:

> "İlk olarak, … Irak konusundaki görüş ayrılığı, Tervuren'de özerk bir AB askerî karargahı kurma konusundaki projenin verdiği rahatsızlık, bazı AB üyelerinin birbirlerine karşı duyduğu güvensizlik, ve kurumları ulusal çıkarlar doğrultusunda kullanma oyunu Avrupa Birliği'nin tüm ortak dış politikası üzerine gölge düşürmektedir.
>
> İkinci olarak, dış politikanın koordinasyonu konusunda büyük Avrupa ülkeleri genellikle tek başlarına hareket ediyormuş gibi

> görünmeyi sürdürmekte, daha küçük ülkeler de işi Avrupa Birliği'ne atmakla birlikte AB'nin bu yeni sorumlulukları üstlenmesi için gereken kaynakları sağlamamaktadırlar. ...Dünyanın geri kalan kısmına karşı ortak bir yaklaşım sergilenmesi çok önemlidir. Ancak üyelerin çoğu Washington ve diğer önemli başkentlerle kendi özel ilişkilerini geliştirmeyi tercih etmektedirler. ...
>
> Üçüncü olarak, Avrupa Birliği'nin son genişleme turunun ardından Moldavya veya Kafkasya gibi uzak bölgeler de yakın komşu haline gelmiştir. Avrupa Birliği Ukrayna olayında Litvanya ve Polonya'nın önemli katkılarıyla kriz yönetimi yeteneğini ortaya koymuşsa da, diğer bölgeler Avrupa'nın etkisinin dışında kalmaktadır. Nitekim Avrupa Birliği'nin on yıldan uzun süredir angaje olduğu Balkanlar'da bile Kosova için uzun vadeli çözüm arayışı Avrupa'nın halen üstlenemediği veya üstlenmek istemediği türden özel bir gayret gerektirmektedir.
>
> Son olarak da, Avrupa Birliği ilkeler üzerinde uzun uzun demeçler vermekte çok iyiyse de, eylemleri yok denecek kadar azdır. Daha da kötüsü, üye ülkeler ortak bir yaklaşım üzerinde anlaşmaya vardıkları zaman bile çoğunlukla somut sonuçlar alamamaktadırlar. Kıbrıs'taki diplomatik başarısızlık, Kongo'da sürmekte olan karmaşa, Darfur'da hiçbir eyleme girişilememesi ve İsrail-Filistin çatışması konusundaki atalet de bunu göstermiştir.''

Avrupa'nın bir dönemeç noktasına geldiğini söyleyebiliriz. Süregiden Euro krizi, tek para birimini tartışmaya açmış görünmektedir. Bu da Avrupa'nın gelecekte alacağı şekil ve Avrupa projesinin sorgulanmasına yol açmaktadır. Friedman'a göre (2011: 196) AB'nin iki amaca hizmet etmesi planlanıyordu; ilki Almanya'yı Fransa ile biraraya getirip Almanya sorununu çözmek ve savaş tehdidini azaltmak için Batı Avrupa'nın sınırlı bir federasyona katılması; ikincisi ise, Doğu Avrupa'nın Avrupa topluluğuna tekrar girişini sağlamak için bir araç oluşturmaktı.

AB Komisyonu Başkanı Barroso'nun 2011 yılı "Birliğin Durumu" (State of the Union) konuşmasında, AB'nin geleceğine ilişkin bir iç tartışma başlatmıştır (Barroso, 2011). Barroso, genel olarak ekonomik kriz ve bu

krizden çıkmanın yollarını öne çıkartmıştır. Ancak bu ekonomik krizi, AB üye ülkelerinin ve hükümetlerinin birlikte hareket etme arzularını sınamak için bir test ve AB'nin yenilenmesini sağlamak için bir fırsat olarak takdim etmesi dikkat çekici olmuştur. Bu çerçevede, bazı üye ülkelerin diğerlerinin hızına yetişemediğini ifadeyle, karar alma sürecini bloke etmelerini eleştirmesi ve AB siyasî reformu bağlamında, Lizbon Antlaşması'nın "oybirliği" şartını koşan "karar alma" mekanizmasının değiştirilmesinin düşünülebileceğini belirtmesi AB içinde çok ses getrmiştir. Diğer taraftan, AB'ye yönelik eleştirileri Komisyon olarak üstlenmemiş, sorunların AB kurumları nedeniyle değil, ulusal hükümetler nedeniyle yaşanmakta olduğunu belirterek, hükümetleri eleştirmiştir. Neticede, üye ülke hükümetlerine "dar ulusal çıkarlarından" sıyrılarak birlik ruhu içinde hareket etmelerini salık vermiş, aksi takdirde "oybirliği" mekanizmasının devreden çıkarılacağı uyarısını yapmıştır (Barroso, 2011).

Aynı tartışmanın, dört Avrupa kurumunun başkanlarının (AB Konseyi Başkanı Van Rompuy, AB Komisyonu Başkanı Barroso, Avro Bölgesi Başkanı Juncker ve Avrupa Merkez Bankası Başkanı Draghi), Haziran 2012 Zirve'sinde sundukları, Euro Bölgesi ülkelerini daha ileri düzeyde mali, ekonomik ve nihayetinde siyasî entegrasyona taşıyacak raporları (Gerçek bir Ekonomik ve Parasal Birliğe Doğru) ile sürdüğü görülmektedir (European Council The President, 2013). Raporun temel unsurları arasında yer alan "bankacılık birliği" üzerinde kısa vadede uzlaşıya varılması halinde, Brüksel'e egemenlik devri tartışmalarında yeni bir aşamaya gelinmiş ve ekonomik ve parasal birliğin derinleştirilmesi yönünde önemli bir adım atılmış olacaktır (Council of The European Union, 2012). Bununla paralel olarak siyasî birliğin derinleştirilmesi gerekeceği de Avrupa'nın geleceğine ilişkin tartışmalarda sıkça vurgu yapılan bir çıkış yolu önerisi olmaya başlamıştır (European Council The President, 2012) .

Ancak, üye ülkeler, özellikle de Avrupa yapısının motoru kabul edilen Fransa – Almanya ekseni, Brüksel'in sözünü ne derece dinleyecekleri konusunda bölünmüş görünmektedir. Almanya, siyasî birliği desteklemekte, ancak ekonomik açıdan daha fazla dayanışma için öncelikle Brüksel'in ulusal

hükümetler üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmasını savunmaktadır. Fransa ise geleneksel olarak entegrasyonun dayanışma ile paralel ilerlemesini savunmaktadır. Yani, daha fazla entegrasyona giden yolda atılacak her adımda, bir yeni dayanışma mekanizması devreye girmelidir.

AB içinde, bütçe disiplinine yönelik sıkı önlemleri destekleyenler ile büyümeye yönelik önlemleri destekleyen taraflar arasında denge kurma çabaları yoğunluk kazanmıştır. AB kurumları içinde bu çalışmalar sürerken AB ülkeleri ve AB halkı da, AB kurumlarının krizi çözme yeteneğini ve demokratik meşruluğunu ve hesap verebilirliğini sorgulamaya başlamış gözükmektedir.

Mart 2012 ayında Berlin'de Almanya Dışişleri Bakanı Westerwelle'nin girişimiyle 11 AB ülkesinin (Avusturya, Belçika, Danimarka, Fransa, Italya, Lüksemburg, Hollanda, Polonya, Portekiz ve İspanya) Dışişleri Bakanları "reflection group" adı altında biraraya gelerek AB'nin geleceğine ilişkin bir tartışma başlatmışlardır.

Bugüne kadar üç kez biraraya gelen bu grup (20 Mart 2012 - Berlin, 19 Nisan 2012 - Brüksel, 15 Mayıs 2012 - Viyana), borç krizinin ötesinde birbiriyle kesişen değişik sorunları ele almak ve nerede "daha fazla Avrupa'ya ihtiyaç duyulduğu" konusunda stratejik bir tartışmaya girişmiştir.

AB'nin kurumsal dengesi, 'Topluluk Yöntemi'nin etkinliği, Komisyon'un rolü, AB Konseyi toplantılarının düzenlenme şekli, Genel İşler Konseyi'nin Antlaşma'ya uygun görev yapıp yapmadığı ve AB karar alma prosedürleri gibi pratik konular yanında Avrupa Parlamentosu'nun görünürlüğü ve AB karar alma sürecindeki rolü, ulusal parlamentoların AB işlerine dahli, Konsey'de şeffaflık ve karar alma prosedürleri, sivil toplum örgütlerinin AB karar alma prosedürlerine dahil edilmesi gibi AB'nin demokratik meşruluğuna ilişkin konular da AB ülkelerince tartışılmaktadır (Council of The European Union, 2013).

Tüm bu tartışmalar, "iki ya da çok vitesli Avrupa" fikrini yeniden ve daha güçlü şekilde gündeme getirmektedir. Euro bölgesi içinde olmak ve

bunun dikte ettiği sıkı mali yapılanmalara bağlanmak isteyenlerle, bunu arzu etmeyenler veya faydalı bulmayanlar arasında iki veya daha çok vitesli bir AB ortaya çıkabilecektir.

Yaklaşık 5 yıllık Euro Krizi gelişmelerine bakıldığında; AB kurumlarının krize karşı aldığı önlemlerin nitelik ve nicelik olarak yoğunluğunun giderek artmakla birlikte artırılan önlemlere rağmen, gerek AB ekonomisinde, gerek Avro bölgesinde istenen büyüme oranı bir türlü sağlanamamış, her ikisinde de işsizlik oranları 2008'den bu yana düzenli olarak artarak tarihî yüksek seviyelere gelmiştir. Avro bölgesinde ekonomik sıkıntı nedeniyle (Bankacılık sisteminde akut sorunlar, yüksek dış borç seviyeleri, aşırı bütçe açığı) mali yardım talep eden Avro bölgesi ülkelerinin sayısı beşe çıkmıştır (AB Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği, 2013: 54).

Alınan önlemlere rağmen, AB ekonomisi özelikle Avro bölgesi için büyümenin tekrar canlandırılması ve ülkeler arasındaki yapısal farklılıkların mümkün olan en kısa sürede azaltılması hayati önem arz etmektedir. Ancak AB ekonomisinin tekrar toparlanması ve homojen şekilde rekabetçi bir yapıya kavuşmasının orta vade (3 – 5 yıl) ve ötesine geçmesi çok olası gözükmektedir (AB Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği, 2013: 54).

Dünya Savaşlarının sebep olduğu kayıplar, benzer acıların bir daha yaşanmaması, savaşların sebeplerinin çözülerek, enerjinin ve kaynakların, refahın ve iyi bir geleceğin elde edilmesi için harcanması yönünde ülkelerin AB projesine sarılınmasını beraberinde getirmiş, Berlin Duvarının yıkılışı sonrasında da AB tekrar halkların gözünde umut olmuştur. Aslında AB'nin bu güne kadar artı değer olarak verdiklerini, bunların özlemini çeken halklar bir bedel ödeyerek ve gayret göstererek elde etmişlerdi. Şimdiki gibi gelişmiş haberleşme imkânları ve sosyal medyaya sahip olunmamasına rağmen, sosyo-ekonomik ve sosyo – politik şartlar zamanın ruhunun birlikte yakalanmasını doğurmuştu. Ancak içinde yaşanılan bu süreçte; AB'nin ortak değerler olarak tanımladığı; demokrası, insan hakları, özgürlük, eşitlik, adil yönetim v.b. kavramlar ülkeleri birbirine kenetlemede eskiye nazaran (2'nci Dünya Harbi sonrasına kıyasla) yeterli etkiyi sağlayamamaktadır. AB için yukarıda ifade edilen açıklamaya benzer ortak bir özlemden ve birlikte bedel

ödeyerek bir şeyler elde etmekten bahsetmek olası görülmemektedir. Daha da kötüsü ülkelerin AB'nin yaşadığı krize farklı yaklaşımları, "daha önce yaşanan birleşme-bütünleşme sürecinin tersinin yaşanmasına ayrışmaya sebep olur mu?" sorusunu da akla getirmektedir. Bununla birlikte Sovyetler Birliğinin çok kısa zamanda dağılmasına benzer bir gelişmenin mevcut demokratik ve bilimsel yapısı nedeniyle AB için yaşanmayabileceği, varlığını devam ettirse de cazibesinin ve etkisinin azalacağı değerlendirilmektedir.

Avrupa entegrasyon süreci, "ekonomik araçlarla siyasî yakınlaşma çerçevesinde başlangıçta bir barış projesi olarak halkların desteğini arkasına almış olsa da, sürecin nihai amacı ve varmak istediği nokta tanımlanmamıştır. Bu konu "Avrupa halkları arasında daha yakın bir birlik sloganıyla muğlâk bırakılmış, AB'nin gelecekte nasıl bir siyasî yapıya dönüşeceği karara bağlanmamıştır. Geçen zamanda, AB'nin yönü, federalist ve hükümetler arası yöntemi tercih eden siyasî güçler arasındaki uzlaşmalarla şekillenmiştir. Başlangıçta entegrasyona hizmet eden ekonomik anlamdaki başarılı bir hikâyenin son 5 yılda başarısızlığa doğru evrilmesi ve Avrupa'nın geleceğinin yapılandırılmasında etkili olacağı, AB'nin geleceğinin şekillenmesinde, kendine yeni pazar bulma, sürdürülebilir gelişmeyi sağlama ve yakın coğrafyasndan kaynaklanabilecek tehditleri (Göç, terörizm, küresel ısınma, istikrarsız yönetimler.) bertaraf etmek kapsamında, özellikle Afrika bağlamında bölgesel ve küresel aktörlerle girişeceği güç mücadelesinin de etkili olabileceği kıymetlendirilmektedir.

Son dönemde özellikle Almanya'nın ekonomik ve siyasî olarak domine ettiği AB'de, üye ülkelerde oluşan rahatsızlığın giderilmesi için Almanya ve Fransa dışındaki ülkelerden politikacıların birliğin kurumlarının başına seçildiği görülmektedir; nitekim Almanya ve Fransa gibi ülkelerin politikacıları AB kurumlarının tepesi için düşünülmezken, daha küçük ve orta ölçekli ülkelerden siyasetçilerin seçilmesi (Tusk-Polonya, Mogherini-İtalya), bu ülke halklarında AB'ye yönelik pozitif bir havanın oluşmasına neden olmaktadır (Örmeci, 2014).

NATO ve AB'ye girmesi ile birlikte Polonya, Transatlantik ilişkileri ile birlikte coğrafî yakınlığı ve ekonomik desteği ile AB ilişkilerini birlikte götürmeye çaba göstermiştir.

Polonya doğuda, AB'de ve transatlantik konularda uzmanlaşmış bölgesel bir lider olarak görülmek istemektedir. Ancak AB, doğu ülkelerdeki durumu etkileme konusunda daha etkili bir unsur olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuç Polonya'nın AB'ye katılımının ve özellikle iç reformları ile ilgili koşulluluk ilkesinin bir sonucudur. AB'nin dönüşümsel gücüne olan inanç, hala Rusya'nın etkisi altındaki eski Sovyet cumhuriyetlerine yönelik AB ortak politikası ihtiyacını yaymak için Varşova'ya meyilliydi. The German Marshall Fund of the United States tarafından 2014 yılında yapılan bir araştırmaya göre, 'AB'nin liderlik rolüne hali hazırda çoğunlukların destek verdiği ülkelerin dışında kalan, hemen her ülkede yanıt verenler 2013'e göre AB'nin liderlik rolü için daha isteklidir. Genel olarak Avrupalı yanıt verenlerin yüzde yetmiş üçü (2013'e göre yüzde iki puan artışıyla), uluslararası konularda AB'nin güçlü bir rolü olmasını istemektedir. Bazı ülkelerdeki sonuçlar özellikle dikkate değerdir:.. Polonyalı yanıt verenlerin %73'ü AB liderliğini istemektedir. Bu, 2007'den (%76) beri tespit edilen en yüksek destek oranıdır.' (2014: 14).

(3) Transatlantik İlişkiler:

Geçtiğimiz 10 yılda ABD'nin Avrupa'daki rolü önemli ölçüde değişmiş ve Polonya'nın bakış açısına göre, Avrupa öncelikle ABD'nin dış ve güvenlik politikasında kendi mevcut rolünü daha iyi anlamalıdır (Jankowski, 2014: 193). 2008 mali krizinden çok önce ABD'li siyasetçiler genel olarak Avrupa'yı, özellikle de Orta Avrupa'yı sorun olmayan bölge olarak görmeye başlamışlardı. Wess Mitchell'in işaret ettiği üzere, 'Obama Yönetimi döneminde ABD'nin Avrupa'dan fiili çekilmesi hızlanmıştır. Bu durum refah önlemlerinin, Asya'daki stratejik sınamaların ve askerî bir ittifak olarak NATO'nun etkinliğini giderek yitirmesinin bir sonucudur.' (2013: 49). Ancak, Jankowski, ABD'nin kaynaklarını Asya-Pasifik bölgesine yönlendirmesi Avrupa'ya sırtını dönmesi olarak değil, yeniden dengeleme süreci olarak algılamakta ve ABD Başkanı Barack Obama'nın Asya stratejisinin bazı

boyutları, daha önceki yönetimlerin politikaları üzerine inşa edilmiş olduğunu ileri sürmektedir (2014: 193).[111]

Amerika'nın müttefiklerinin birinci ligine tırmanma beklentisi 2008'lerde başarılamamıştır.[112] Aksine, beklenen kâr payı tamamen gerçekleşmemiş ve Polonya'nın hayal kırıklığı çeşitli kaynaklardan beslenilmiştir: Birincisi, Polonya vatandaşlarının Amerikan vizesi şartı için tahmin edilen azalma meydana gelmemişti (Gadzinski, 2004). Dahası, Amerikan F-16 savaş uçaklarının satın alınması ile ilgili vaat edilen ofset-yatırımlar yavaş yavaş ortaya çıkmıştır (Olaf, 2004). Üçüncü olarak, ruh hali değişikliği, Irak'ın yeniden yapılanma sırasında Polonyalı şirketlerin beklenenden daha çok az sözleşmelerinin var olması gerçeğine doğru geriye gider (Whitmore, 2003).

Smolenski uçak kazası sonrasında ise Polonya için Atlantik ilişkilerinde hem ortak değerlerin (demokrasinin güçlendirilmesi, karşılıklı savunma şartı), hem de ortak çıkarların (Silahlı Kuvvetlerin müşterek faaliyet gösterebilmesi, füze savunması, kaya gazı aramaları) birlikte gözetildiği bir siyaset yürütülmesi önem kazanmıştır. Esasen, 2010 yılından sonra, güvenlik boyutunda üç işbirliği alanı öne çıkmaktadır (Jankowski, 2014: 193-194):

> "İlk olarak askerî işbirliği alanı bulunmaktadır. Aralık 2010'da Barack Obama ve Bronisław Komorowski, iki ülkenin hava kuvvetleri için müşterek bir çalışma platformu oluşturarak ABD-Polonya ordular arası işbirliğini artırma kararı almışlardır. İki yıl sonra, Polonya'daki Lask Hava Üssünde ilk ABD hava kuvvetleri birliği operasyonel hale gelmiştir. Aslında bu havacı birliği, Orta Avrupa'daki güvenlik söylemini yenilemek için bir fırsat sunmaktadır.
>
> Rotasyonel anlamda büyük olan bu birliğin, sahadaki daimi temsili ise küçüktür (F-16 ve C-130'ları kullanan üniformalı personel ile sözleşmeli siviller). 2013'ten itibaren ABD'nin artan mevcudiyeti eğitim sürecini

[111] "Vaşington, bir denizaltıyı Avrupa'dan Guam'a naklettiği 1997'den beri Asya-Pasifik bölgesine daha fazla kaynak aktarmaktadır. William Clinton ve George W. Bush yönetimleri, her önemli deniz ve hava silah sistemini Guam ve Japonya'da konuşlandırmış, bir uçak gemisi yapımı için Singapur'la işbirliği yapmış ve Japonya ve Filipinlerle savunma işbirliğini güçlendirmiştir. Bush Yönetimi, Pasifik bölgesinde ilave bir uçak gemisi görevlendirmiş ve Pentagon 2005 yılında ABD denizaltılarının %60'ının Asya'da konuşlandırılacağını açıklamıştır'' (Jankowski, 2014: 193).

[112] ABD eski güvenlik danışmanı Zbigniew Brzezinski göre, Polonya Amerika'nın müttefiklerinin üçüncü ligindedir (Frank, 2008: 17).

hızlandırmış ve iki ülke hava kuvvetlerinin müşterek hareket etme kabiliyetini artırmıştır. Ayrıca, özel operasyon kuvvetleri işbirliği alanında tartışmasız bir potansiyel bulunmaktadır. Geçtiğimiz 10 yılda ABD Ordusu ve ulusal güvenlik stratejisinde özel operasyonlar daha önce hiç olmadığı kadar önemli hale gelmiştir. Bu seçenek ABD güvenlik politikası açısından tek gerçekçi yol olarak ortaya çıktığından, ABD özel operasyon kuvvetleri bu alanda ortaklıklar kurmaya devam etmektedir. ABD ve Polonya özel operasyon komutanlıkları arasında stratejik ortaklık tesis eden Şubat 2009 tarihli Mutabakat Muhtırası'nın imzalanmasının ardından ABD, özel kuvvetlerin tam anlamıyla müşterek hareket edebildiği ortak bir ülke haline gelmesi konusunda Polonya'ya yardım sağlamaktadır.

İkinci olarak, Polonya'nın Avrupa Kademeli Uyum Yaklaşımı (EPAA) füze savunma mimarisindeki rolü. Balistik füze savunması kabiliyetine sahip çok işlevli bir "kalkan (Aegis)" gemisinin Akdeniz'de ve AN/TPY-2 radarının Türkiye'de konuşlandırılmasıyla EPAA ilk operasyonel unsurlarına kavuşmuştur. Ayrıca İspanya, 2011 yılında Rota'daki deniz üssünde dört adet ABD "kalkan (Aegis)" gemisine ev sahipliği yapmayı kabul etmiştir. İkinci aşama için ABD ile Romanya arasında varılan ve Aralık 2011'de onaylanan anlaşma doğrultusunda Romanya, 2015 yılından itibaren ABD'nin karada konuşlu SM-3 önleme sahasına ev sahipliği yapacaktır.[113] Üçüncü aşama, ev sahipliği anlaşmasını ilk onaylayan ülke olan Polonya'yı kapsamaktadır[114]. SM-3 Block IIA önleyicilerini içeren söz konusu anlaşmaya göre, Redzikowo'da karada konuşlu bir önleme sahası kurulacaktır. Dışişleri Müsteşarı Frank A. Rose 18 Nisan 2013 tarihinde Varşova'daki Ulusal Savunma Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada "Söz konusu EPAA üçüncü aşama alanı 2018 yılında hayata geçirilmek üzere takvime ve bütçeye alınmıştır. Polonya'daki önleme sahası EPAA açısından kilit önemdedir. Bu alan sadece Polonya'yı korumakla kalmayacak, diğer EPAA unsurlarıyla birleştiğinde üçüncü aşama, Ortadoğu kaynaklı balistik füze tehditlerine karşı NATO Avrupa'sının tamamını koruyabilecektir" ifadelerini kullanmıştır (Rose, 2013). Polonya, Redzikowo'daki SM-3 sahasını hazırlayabilmek için Barack Obama'nın başkanlığının son üç yılını mümkün olduğunca iyi

113 Romanya'daki sahada inşaat çalışmaları 2013 yılında resmen başlamıştır (Jankowski, 2014: 194).

114 ABD ile Polonya arasındaki Balistik Füze Savunma Anlaşması Eylül 2011 yılında yürürlüğe girmiştir.

değerlendirmelidir. Müşterek çalışmalar ilerledikçe, radikal değişikliklerin olasılığı azalır. Ancak, bazı uzmanların ortaya koyduğu üzere "Mali sınırlamalardan veya SM-3 IIA'nın geliştirilmesinden kaynaklanabilecek problemlerden dolayı ABD'nin planlarında gecikmeler yaşanabilir. Ayrıca, Ortadoğu balistik füze tehdit değerlendirmesindeki değişiklikler EPAA'nın uygulanmasını yavaşlatabilir veya hızlandırabilir" (Durkalec, 2013).

Üçüncü unsur potansiyel kaya gazı devrimidir. En geniş rezervlere sahip ve konvansiyonel olmayan gazı ticarî hale getirmede en kararlı ülkelerden biri olarak Polonya Avrupa'da başı çekmektedir. Kaya gazının Avrupa'da ticarîleştirilmesinin öncüsü olarak Varşova, ABD'de kullanılan en etkili yöntemleri öğrenmeye ve uygulamaya çalışmaktadır. Esasen, işlerliği olan hukuk, vergi ve çevre rejimleri kapsamında yeterli miktarlarda üretilebilmesi halinde Polonya'daki kaya gazı, Orta Avrupa'nın Rusya'ya bağımlılığını sonlandırabilir ve bu süreçte Avrupa'da enerjinin üretimi, fiyatlandırılması ve dağıtımı bir devrim geçirebilir. Avrupa güvenlik denklemi ve enerji piyasalarını yeniden düzenleyecek böyle bir durum, Avrupa'nın Rusya'yla ilişkilerinin doğasını temelden değiştirebilir''.

ABD'nin dünya liderliği ile ilgili Polonya Kamuoyunun bakış açısı ise duygusal bir seyir takip etmektedir. Özellikle 2010 yılındaki Smolensk uçak kazasından sonra Polonya Kamuoyundaki Amerikan liderliği algısı %36'dan 2011 yılında % 38'e çıkmış, 2012 yılında ise Polonya'ya yerleştirilmesi düşünülen Füze Kalkanı projesinin 2018 yılına ötelenmesi ile bu oran %36'a düşmüş, Ukrayna ve dünya ekonomik krizi ile birlikte % 40'a kadar yükselmiştir (Tablo – 13).

Tablo – 13 : ABD'nin Liderliğini Onaylayan Polonyalıların Yüzdesi (Gallup, 2014: 19)

2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
%32	-	%34	%36	%38	%36	%40

The German Marshall Fund of the United States tarafından 2014 yılında yapılan bir araştırmada, Polonyalıların %61'i ABD'nin liderliğini

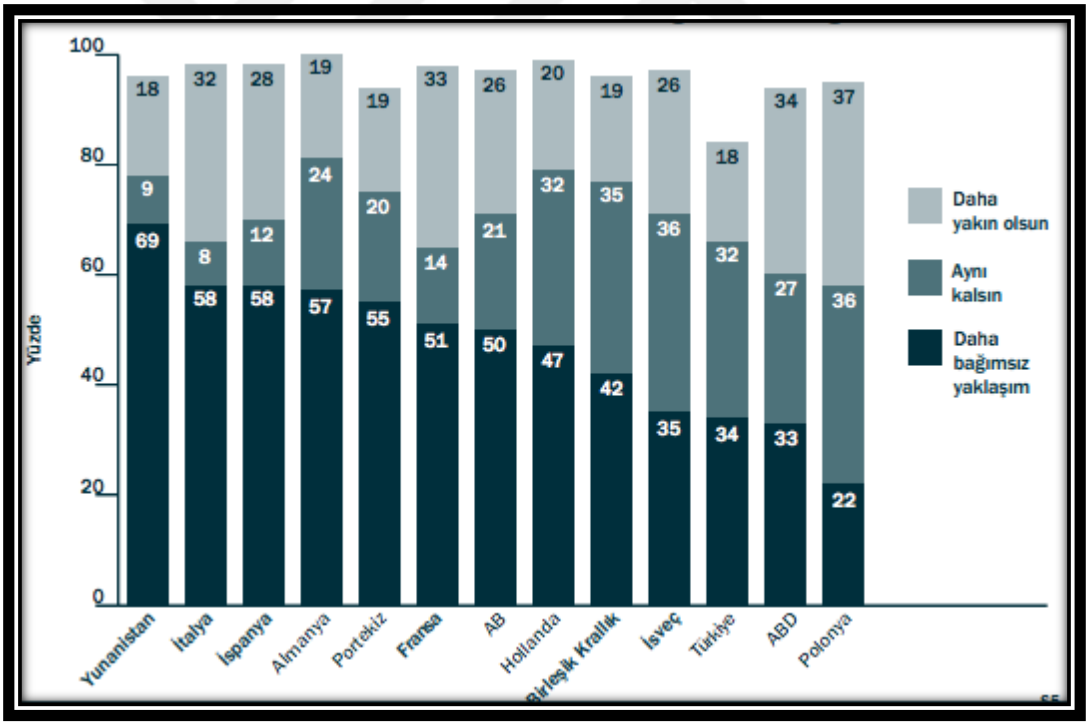
istemektedir (2014: 14). Bu, 2013'den beri yüzde 21 puan artışla neredeyse sabit bir yükselişe işaret etmektedir.

Polonya'nın güvenlik anlayışı, tarihî arka planda yatan endişelerden dolayı, transatlantik ilişki kurmayı gerekli kılmakta ve Polonya bunu sigorta olarak kabul etmektedir (Frank, 2008: 6). Nitekim The German Marshall Fund of the United States tarafından 2014 yılında yapılan bir araştırmada elde edilen bulgular bu tezi doğrulamaktadır (2014: 21):

> "Polonyalılar, komşularıyla ve ABD'yle çalışmak için daha istekli görünmektedirler. Daha yakın transatlantik ilişkiler isteyen Polonyalılar'ın sayısında geçen seneye göre hafif bir artış olmuştur (beş yüzde puanı artışla 37 ve bu değer Avrupa'nın en yükseği olmuştur) ama NATO desteğinde daha da güçlü bir artış yaşanmıştır. On beş yüzde puanı artışla yanıt verenlerin %62'si ittifakın ulusal güvenlik için hala gerekli olduğunu söylerken, bu rakam 2002'de kaydedilen %64'ten sonra en yüksek oran olmuştur. Polonyalılar ABD'nin liderlik rolüne daha fazla destek vermektedir (2013'e göre yüzde 11 puanı artışla, %61) ve kendi hükümetlerinin uluslararası politikalarına verdikleri onayı da tekrar dile getirmişlerdir (2013'e göre 14 yüzde puanı artışla, %52). Polonyalılar'ın ittifaklarının daha güçlü olmasıyla 2013'e kıyasla neden daha fazla ilgilendiklerini anlamak o kadar da zor değildir: Polonyalılar'ın Rusya hakkındaki olumlu görüşleri 11 yüzde puanı düşerek %19 (İsveç'ten (%14) sonra Avrupa'daki en düşük rakam) olmuştur ve %81'i Rusya'nın liderlik rolünü de istememektedir. Ayrıca Ukrayna'daki olaylar Polonyalılar'ı çok sarsmıştır. %56 (Avrupa'da en yüksek), Ukrayna ile ilgili olumlu görüşlere sahipken, %67 Avrupa Birliği'nin, Rusya ile çatışmanın sürmesi anlamına dahi gelse, Ukrayna'ya yönelik desteğini sürdürmesini istemektedir (%73 ile bu görüşü paylaşan İsveç'ten sonra Avrupa'da ikinci ülke). Polonyalı yanıt verenler özellikle de krizle mücadele taktikleri açısından katıdır. ABD hariç tüm diğer ülkelere oranla en büyük çoğunluk (%63) Ukrayna'ya NATO üyeliği verilmesini isterken, bu soru için araştırmada alınan en yüksek oranda kişi de (%69) AB üyeliği teklif edilmesini desteklemektedir. Polonyalılar aynı zamanda Ukrayna'ya ekonomik yardım teklif edilmesini (%78) ve Rusya'ya karşı daha güçlü yaptırımlar uygulanmasını (%77) en çok isteyenler olmuştur. Ukrayna'ya

askerî malzeme ve ekipman yollanmasını çoğunluğun desteklediği tek ülke de Polonya olmuştur (%52)''.

ABD'nin stratejik varlığı, kıta üzerindeki Avrupa güvenliği için, hem siyasî, askerî ve ekonomik açısından önemli olmakla birlikte, Polonya ve diğer Orta Avrupa ülkeleri için özellikle büyük önem arz etmektedir. Asya ve Pasifik bölgesine doğru ABD'nin stratejik çıkarlarının hareketini kapsayan yeni Amerikan politikası, Avrupa güvenliği alanında geniş bir seçeneklerin yolunu açar. Kamuoyundaki tartışmada, Polonya için özellikle önemli olan ABD'nin, askerî boyut dâhil olmak üzere Avrupa'daki varlığının sınırlı olup olmadığı sorusudur (White Book, 2013: 125). Nitekim 2014 yılında yapılan bir araştırmaya göre, ABD ve AB ortaklığının geleceği hakkında Almanya %57 ile daha bağımsız yaklaşımdan yana iken, Polonya'da bu oranın %22 olduğu görülmektedir (Grafik – 21).

Grafik - 21: ABD – AB Ortaklığının Geleceği (The German Marshall Fund of the United States, 2014: 20)

Tehdit algılamalarında Chappell'in ifade ettiği (2012: 44) 'Amerikan Muhafızı' ve 'Gönüllü Savunucu' rollerinin devamlılığının şartlarını Friedman (2011: 214) üç şeye bağlamaktadır: birincisi, yerel bir Polonya askerî gücü

oluşturmak için ABD'nin sağlayacağı ekonomik ve teknik destek; ikincisi hem ulusal savunma ve hem de sivil kullanım için yerel sanayi inşa etmek üzere askerî teknoloji transferi yapmak; üçüncüsü de Polonya'ya yeterince Amerikan askerî gücü konuşlandırıp Polonyalıları Amerika'nın ülkelerine verdiği desteğin tamamen güvenilir olduğunu göstermek. Nitekim 2014 Ukrayna Krizi ile Polonya, Amerikan birliklerinin üssü haline gelmiştir.

Polonya Cumhuriyetinin Ulusal güvenlik kaygıları ile ilgili gereksinimleri bağlamında, Polonya diplomasisinin en önemli görevleri aşağıda ifade edilmiştir:

"- Ayrıca kriz yönetimi ve güvenlik işbirliği alanında yeni görevler ekleyerek İttifak faaliyetleri genişletilirken, temel NATO görevinin, yani ortak savunmanın önemini korumak;

- Avrupa entegrasyonu sayesinde Polonya için artan faydalarının siyasî girişimler ve etkili iletişim yoluyla Avrupa projesinin yenilenmesine katılım;

- Kurumsal (daimi komuta) ve operasyonel (AB Muharebe Grupları) seviyelerinin yanı sıra bir politik-strateji (Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin değiştirilmesi) üzerine genişletilen AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının iyileştirilmesine yoğun destek;

- Weimar Üçgeni çerçevesinde Almanya ve Fransa dâhil olduğu AB'deki stratejik ortaklar ile işbirliğinin geliştirilmesinin yanı sıra Visegrád Grubu ve Baltık Denizi bölgesi ülkeleri ile muhtemelen dayanıklı koalisyonların inşası;

- Siyasî-askerî işbirliği yoğunlaşırken, Amerika Birleşik Devletleri ile ikili işbirliği (Enerji, bilim ve araştırma, yenilikler konularında) yelpazesini genişletme;

- Komşu ülkelerin egemenliği için karşılıklılık, şeffaflık ve saygı ilkelerine uygun olarak Rusya ile ortaklığın geliştirilmesi;

- Silahların kontrolü, silahsızlanmanın yanı sıra kitle imha silahlarının ve bunları fırlatma vasıtalarının yayılmasının önlenmesinin desteklenmesi;

- Aynı zamanda enerji-tedarik eden ülkelerden gelen varlıklara ilişkin, ulaştırma altyapısı kurma ve rekabet kurallarına saygı yoluyla Avrupa enerji politikasının güçlendirilmesi;

- Güvenlik ile ilgili diyalog dâhil olmak üzere yükselen güçler ile ilişkilerin geliştirilmesi'' (White Book, 2013: 166, 167).

Polonya Cumhuriyetinin güvenliği ile ilgilenildiği kadar, Silahlı Kuvvetlerin temel görevlerinden ayrı olarak, aşağıdaki ek harekât görevlerinin yaptırılmasına onay verilmiştir :

"- Bütünleyicilik kuralına dayalı NATO ve AB arasındaki askerî işbirliğinin genişletilmesini devam ettirme;

- Polonya topraklarında müttefik yedek kuvvetlerini kabul etmek ve ortak operasyonlara hazırlık tatbikatları icra etmek için yetenek geliştirilmesi;

- Kriz tepkisi ile ilgili AB askerî yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunmak;

- NATO üyeliğinden kaynaklanan mevcut olanaklar dâhilinde askerî işbirliğini genişleterek (karşılıklılık ilkesine) Rusya ile ilişkilerde güvenin tesis edilmesi;

- Özellikle bölgedeki askerî güçlerin dengesinde olumsuz değişikliklerden kaçınma dâhil olmak üzere, silahların kontrolü, silahsızlanma, güven ve güvenlik inşa eden önlemler üzerinde anlaşmalar ile uygunluğun doğrulanmasına katılmak;

- Ulusal ihtiyaçlar doğrultusunda, Polonya'nın sanayi savunma kapasitesinin modernizasyonu ve yeniden yapılanması alanında işbirliği yapılması ve

- Hayatları riskte olacağı bir durumda Polonya vatandaşlarının yurt dışından tahliyesine yardımcı olmak'' (White Book, 2013: 168).

Polonya Dışişleri eski Bakanı Sikorski'nin 2012 yılında Mecliste yapmış olduğu konuşmada 'Bizim önerilerimiz, dikkatli analizinin nesnesi

iken, Polonya'nın sesi dinlendi ve Avrupa çapında duyuldu. Eğer Polonya Avrupa ülkelerinin birinci liginde yerini sağlamlaştırmak istiyor ise, biz bizim potansiyelimizi ve etkimizi serinkanlılıkla analiz etmeliyiz. Biz ayaklanmalar ve kazanılan savaşlar ruhuyla – kayıplarla değil- hareket etmeliyiz. Polonya sadece cesur değil, aynı zamanda daha güçlü olmalıdır.' (Sikorski, 2012) Avrupa ve Transatlantik işbirliğinde Polonya'nın daha güçlü karar alıcı duruma geldiği ifade edilmektedir.

(4) Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası

1998 yılında Fransa Devlet Başkanı Jacques Chirac ile Birleşik Krallık Başbakanı Tony Blair'in St. Malo'da yaptıkları toplantının hemen ardından Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'nın başlatılmasından itibaren güvenlik ve savunma alanında büyük ilerlemeler kaydedilmiştir (Haine [Web], 2005).

Brzezinski'ye (2005: 136) göre "Avrupa'nın giderek bir siyasî bütünlüğe doğru ilerlemesi ve askerî imkân ve kabiliyetlerinin adım adım büyümesiyle (çok yavaş da olsa) küresel güvenlik konusundaki Amerikan ve Avrupa bakış açılarındaki fark, Avrupa'nın kendi güvenlik çapının tanımı, kaçınılmaz bir şekilde geliştikçe büyüyebilir''. Ancak o zaman bile, Avrupa'nın önemli bölge dışı çatışma görevlerinde kullanacağı kapasitesi oldukça sınırlı kalacaktır.

AGSP yönelik Polonya'nın değişen manzarası, 1997-2001 yılları arasında, Buzek önderliğindeki AWS (Akcja Wyborcza Solidarność –Seçim Dayanışması Kampanyası) hükümetinin iktidarda olduğu ve 2001-2005 yılları arasındaki parlamento dönemi içinde de devam eden değişim yavaş yavaş başlamış ve bu dönemde inşa edilen pragmatik yaklaşım, 2005 yılında Cumhurbaşkanı olarak Kwaśniewski yerine geçen Lech Kaczynski öncülüğünde iktidara gelen AB'nin en kritik sağcı Hukuk ve Adalet Partisi ve 2006 yılında nihayet Başbakan olan Jarosław Kaczynski hükümeti altında da devam etmiştir (Chappell, 2010: 4).[115]

[115] Aslında, Jarosław Kaczyński, onun ikiz kardeşinin Cumhurbaşkanlığı kampanyası üzerinde olumsuz etkisi olmaması için, 2005 yılında Başbakan olmamaya karar vermişti. Böylece Marcinkiewicz

27 Temmuz 2000 tarihinde Brüksel'de icra edilen, AB'ye üye 15 ülke ve aday 13 ülke ile Norveç ve İzlanda büyükelçilerini biraraya getiren Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası konulu toplantında Avrupa Birliği, Petersberg olarak bilinen arama-kurtarma barış ve insani operasyonları NATO imkânlarını kullanmadan yapabilmeyi hedeflemiştir; AB'ye üye olmayı hedefleyen Polonya'nın daimi temsilcisi de toplantıda söz alarak, NATO'ya üye olup, AB'ye üye olmayan Avrupalı müttefiklerin AGSP sürecine daha fazla dahil edilmesi için çağrıda bulunmuştu (Sonumut [Web], 2000) .[116]

2002 yılının sonunda AGSP ile ilgili AB-NATO Deklarasyonu üzerinde anlaşmaya varılmasının ardından, Irak konusundaki tüm görüş ayrılıklarına rağmen AGSP'nin en belirgin ilerlemeyi kaydettiği yıl 2003 olmuştur (Haine [Web], 2005);

- Avrupa Birliği'nin Balkanlar'daki ilk barışı koruma operasyonunu ve ilk polis operasyonunu başlatması da 2003 yılında olmuştur.

- Bu olaylar AB'nin geçen yılın sonunda Bosna ve Hersek'te barışı koruma sorumluluğunu NATO'dan devralmasının yolunu açmıştır.

- Ve Avrupa Birliği'nin ilk otonom askerî operasyonu da Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde, yine 2003 yılında gerçekleşmiştir.

2007 Lizbon Antlaşması'yla AGSP ile ilgili hükümler ilk defa Birlik antlaşmalarında yer almış ve 2008 yılına kadar AGSP'nin kurumsal yapısı, karar alma mekanizması, operasyon yürütme kapasitesi tamamlanmış ve Antlaşma'da AGSP görevleri olarak;

- "Barış oluşturma" (peace-making) ve çatışma sonrası istikrar sağlama dâhil, ortak silahsızlandırma operasyonları,

- İnsani görevler ve kurtarma görevleri,

Başbakan oldu ama Jarosław Kaczynski'nin yerine geçmesi için 2006 yılında istifa etti (Chappell, 2010: 18).

[116] Varşova hükümeti, Feira zirvesine kadar, Türkiye'ye bu konuda hiçbir destek göstermedi ve AB yönündeki kararları destekledi. Ancak Polonya'nın AB üyeliğinin ertelenmesi kesinlik kazanınca, Brüksel'e karşı sesini yükseltmeye başladı. İzlanda ve Norveç'te Türkiye ile birlikte hareket ederek, Ankara'nın dile getirdiği hususlara tam bir şekilde destek verdi (Sonumut, 2000 [Web].

- Askerî danışma ve destek görevleri,

- Çatışmayı önleme ve “barışı koruma” (peace-keeping) görevleri,

- Kriz yönetiminde muharip güç kullanılmasını içeren görevler, yer akmıştır’’ (Yılmaz, 2013: 2).

‘Yabancı kararların kurbanı yok- No victim of foreign decisions ’ ilkesi ile uygun olarak, Polonya, başlangıçta AGSP kapsamında yapılandırılmış işbirliği fikrini reddetti, bunun nedeni diğer üyelerin çekirdek yapısı nedeniyle arka sırada kalmaktan korktuğu içindir. Polonya'nın "komplo kompleksi" (Frank, 2008: 17), ortaya çıkan "AB-3 (Almanya, Fransa ve İngiltere)"'ü görünce büyümektedir. Bu arada Polonyalı politikacılar yapısal işbirliği fikrine karşı tutumlarını yeniden değerlendirmiştir: bu geri dönüşe yol açan üç faktör bulunmaktadır: Birincisi, Polonya'nın tutumu, kendisini Avrupa'nın 'birinci liginde' oynayabileceğini fark ettiği kısa süre içinde değişmeye başladı - Irak'taki önemli rolü sebebiyle; ikincisi ve aynı zamanda, diğer üye devletler genellikle Polonya'nın davranışlarından rahatsız olsa da, onu Avrupa’nın ileri karakolunun doğal üyesi olarak algılamaya başladı; son olarak, AGSP kapsamında yapılandırılmış işbirliğine yönelik Polonya’nın daha olumlu tutumu (Longhurst ve Zaborowski, 2007: 55).

Nihayet 2007 yılında iktidara gelen Donald Tusk liderliğindeki mevcut merkez sağ Halk Platformu hükümeti, Polonya'nın AGSP içindeki aktif katılımını devam ettirmiştir ve Tusk hükümeti selefinden daha fazla AB yanlısı iken, değişim esastan daha ziyade şekilde oluşmuştur (Krakiewicz, 2008: 4). Esasen Polonya politika yapıcıları, AGSP’nin bir Atlantik güzergâhında kalmasını sağlamak istemişlerdir ve bu nedenle onlar AB-NATO ilişkilerinin savunucusu rolünü oynamışlardır (Chappell, 2010: 15)

Polonya'nın AGSP içindeki eylemleri, Polonya Cumhuriyeti 2009 Savunma Stratejisi gibi resmi belgelerde garanti altına alınmış ifadelerle desteklenmiş ve devletin AGSP içindeki işbirliğinin altı çizilmiştir; ‘AGSP, geniş anlamda Avrupa bütünleşmesinin bir belirleyicisidir. Onun temelinde, Avrupa Birliği Üye Devletleri ve komşuları için barış, istikrar ve daha fazla

refah sağlamak için bir arzu yatmaktadır. Askerî operasyonlar yapan hızlı reaksiyon kuvvetleri ve Polonya'nın da aktif bir parçası olarak içinde bulunduğu AB Muharebe Gruplarının kavramsal gelişimi bu amaca hizmet etmektedir.' (The Ministry of National Defence, 2009: 6).

Polonya'nın faaliyetlerinin çok dikkat çekici olduğu yerler, AGSP'nin askerî boyutunda olmuştur. Bu hareketlilik, Polonya politika yapıcılarının sadece Polonya'nın yakın çevresinde değil, aynı zamanda dünyanın diğer bölgelerinde de daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerektiği anlayışı, yeni güvenlik ortamının neden olduğu değişim ve buna Polonya'nın müttefiklerinin tepkisi ile ortaya çıkmıştır (Chappell, 2010: 15).

Polonya, "biz olmadan bizim için hiçbir şey'' ve AGSP yönünü etkilemek için artan bir arzuyla aktif bir katılımcı ve potansiyel askerî liderliğin her ikisi olarak görülebilir iken, Polonyalıların askerî yetenek eksikliği daha büyük bir rol edinmedebir engel olarak görülebilmektedir (Chappell, 2010: 15). Polonya ciddi modernizasyon faaliyetlerine ve Irak tecrübesine rağmen etkili bir çokuluslu harekât kabiliyeti için büyük yatırımlara ihtiyaç duymaktadır (Yılmaz, 2013: 6). Polonyalılar 'Avrupa savunma pazarının ve yeteneklerinin gelişiminin teşvik ve koordinasyonunun temel bir merkezi olması ile ilgili Avrupa Savunma Ajansının daha da geliştirilmesine aktif olarak dâhil edilecek ve destek olacaktır.' (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2007: 12)

AGSP'nin en büyük eksiği gerçek bir genel stratejik çerçevesinin olmamasıdır ve bunun temelinde üye ülkeler arasında eski kolektif savunma anlayışı (pasif reaksiyon) yerine kolektif güvenliğin (pro-aktif) esasını teşkil edecek güvenlik hedefleri konusunda politik konsensüse varma zorluğu yatmaktadır (Yılmaz, 2013: 10).

Polonya Beyaz Kitabına göre AGSP; 'Polonya için yüksek değer ve potansiyele sahiptir. Ancak, Polonya için AB güvenlik politikasının faydası, AB'nin iç entegrasyonunda ilerlemesine ve NATO ile işbirliğinin yoğunlaştırılmasına ve hem de Rusya'ya yönelik AB'nin tutarlı politikasına bağlıdır. Ne yazık ki bu gibi birçok konu, AB'de çeşitli görüşleri ortaya

çıkarmakta ve bu farklılıklar güvenlik alanında Birliğin rolünü zayıflatmaktır.' (White Book, 2013: 124).

Polonya'nın bakış açısından, güvenlik bölgesinde derinleşen Avrupa entegrasyonu, acil durumlardaki eylem için Avrupa kapasitesini artırır bir unsur olarak arzu edilmektedir; Polonya, AGSP'nin daha da güçlendirilmesinin, hem AB üye devletlerinin siyasî iradesine ve kurumların gelişimine, hem de yeteneklerin ve onun çevresindeki AB'nin aktif operasyonel katılımının geliştirilmesi inşaasına bağlı olacağını ifade etmekte ve Avrupa askerî yeteneklerinin geliştirilmesi için aşağıdaki teklifleri öngörmektedir (White Book, 2013: 125);

- Havuz ve paylaşım inisiyatifine,

- Operasyonel düzeyde bir AB daimi planlama ve komuta yapısının oluşturulmasına,

- AB savaş gruplarının, kullanım imkânlarını artırarak gerçek operasyonel ihtiyaçlarına adaptasyonuna

- Güvenlik politikası alanında Doğu Ortaklığı ülkeleri ile ilişkilerini derinleştirilmesine ve

- AB ve NATO arasındaki işbirliğinin pratik boyutunun geliştirilmesine önem verilerek artırılabilir.

AGSP, askerî yeteneklerin eksikliği ile engellenmiş, üye devletlerin sabit ya da azalan savunma bütçeleri ve AGSP'nin yönü ile ilgili bu tutarsızlık dışında ortaya çıkan siyasî isteklilik ile engel olunmuştur (Chappell, 2010: 5). Polonya liderleri, AGSP'nin bir bütün olarak Kıta için çok önemli olan bir alanda AB üyesi olmayan Avrupalı NATO üyelerini dışlamak anlamına geleceğinden dolayı endişelenmişlerdi (Dunn, 2003: 7). Ayrıca, Polonyalılarda özellikle AGSP'nin NATO'ya meydan okuyabileceği, ABD'yi yabancılaştırılabileceği ve sırasıyla Rusya'nın daha etkili olabileceği endişesi vardı (Chappell, 2010: 5).[117] Kuzniar (2001: 87) vurguladığı gibi 'ağırlıklı

[117] Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak ABD Başkanına 1977'den 1981'e kadar hizmet eden ve aslen Polonya'lı olan Zbigniew Brzezinski ABD ve AB arasındaki rekabeti şu ifadelerle açıklamaktadır:

olarak genişleme lehine olan Washington'un baskısı sayesinde, Avrupa Birliği üyesi olmayan ve sadece NATO üyeliğini elde etmiş bir devlet için durum son derece rahatsız olmuştur'. Daha sonra Dışişleri Bakanı olarak Cimoszewicz, AGSP'nin terörle mücadele için gerekli araçları sağlama ve Avrupalı müttefiklerinin güvenliği için ABD'nin kararlılığını korumaya yardımcı olması gerektiğini vurgulamıştır (Cimoszewicz, 2002: 3). Polonya'nın politika yapıcıları, bu nedenle Avrupa güvenlik ve savunma konularını görüşen bir forumda, onbeş AB Üye Devlet ve altı AB üyesi olmayan Avrupalı NATO ülkelerini bir araya getiren 15 + 6 çerçevesini önerdi.[118]

Ancak, katılım öncesinde Polonya liderleri hala AGSP'nin arkasındaki mantığı konusunda ikna olması gerekiyordu. Özellikle Polonyalılar başlangıçta Anayasa sözleşmesine dâhil olan 'kalıcı yapısal işbirliği'ne şüphe ile baktılar (Chappell, 2010: 5). Eski Polonya Savunma Bakanı Bogdan Klich bir röportajda belirtildiği gibi 'biz sürekli güçlendirilmiş işbirliğine ilişkin anayasa tartışmalarının ilk turunda gerçekten biraz tereddütlü idik, çünkü kendimizi sadece bir kaç katılımcı devlet ile bir 'seçkin' kulübün konsepti ile karşı karşıya bulduk.' (Chappell, 2010: 5).

"...Amerika'nın Avrupa hakkında sık sık sesini yükselterek dile getirdiği şikayet, Avrupa'nın bölgedeki kollektif savunma için 'yeterli' bir şey yapmamasıdır. Avrupa'nın Amerika hakkındaki en sık şikâyeti ise Amerika'nın kendi çapında çok fazla müdahalede bulunmasıdır...

...ABD'nin hem Ortadoğu'da (petrolüne Amerika'dan daha fazla ihtiyaç duyan Avrupa'dır) hem de Uzakdoğu'da (Avrupa ile ticareti gittikçe artmaktadır.) oynadığı dengeleyici politik ve askeri rolden ekonomik olarak yararlanmaktadır. Avrupa gerçekte ortalama bir Amerikalının otlakçısıdır.

...AB'nin ekonomik potansiyelinin Amerika ile denkleşmesi ve bu iki varlığın finans ve ticaret konularında sık sık çarpışmasıyla, askeri açıdan ortaya çıkan Avrupa, Amerika'ya karşı zor bir rakip olabilmektedir. Bu açıkça, Amerika'nın egemenliğine karşı bir mücadele ortamı meydana getirebilecektir. Herhangi bir ayarlama, Amerika'nın üstünlüğünün çarpıcı bir şekilde azalmasına ve Avrupa'nınkinin de eşit derecede çarpıcı bir şekilde artmasına ihtiyaç duyacağından, bu iki süper güç arasında gerçekten eşit bir ortaklık sağlayabilmek kolay olmayacaktır.

...Askeri açıdan kendi kendine güvenen ve Amerika gibi kapsamlı bir küresel poltik-ekonomik gücü olan Avrupa, zor bir seçenekle ABD ile karşı karşıya gelecekti: Ya askerlerini tamamen Avrupa'dan çekmek ya da Dünya çapında kural koyma sorumluluğunu onunla paylaşmak. Amerika'nın gücünü Avrasya Kıtası'nın batı tarafından çekmesi Avrasya'nın belli başlı Avrasyalı rakipler arasında yeni ve öngörülemeyen anlaşmazlıklara terk etmesi demek olurdu.

...Ciddi bir Amerika-Avrupa rekabeti, açıkça Avrupa ve Amerika için bir yıkım olurdu. Ancak şu andan itibaren, Avrupalılar, kendilerini ciddi bir askeri güç haline getirmek için birlk ve motivasyondan yoksundurlar'' (Brzezinski, 2005: 114-137).

[118] Bu altı ülke içinde; Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, İzlanda, Norveç ve Türkiye bulunmaktadır.

Polonya için sorunlara neden olabilecek başka bir konu ise, AB'nin temel anlaşması olan Lizbon Antlaşmasının dayanışma maddesi olmuştur. Dönemin Polonya Dışişleri Bakanı Cimoszewicz'in 2003'te belirtildiği gibi 'Polonya, Antlaşma'da yer alan dayanışma maddesini, terörist bir saldırı durumunda, bir üye devletin toprakları üzerindeki etkileri ile ilgili sınırlı olarak kabul ediyor'[119]. Cimoszewicz o dönemdeki Polonya'nın güvenlik politikasını 'Polonya'nın dış politikasının temel hedefi ve bu güvenliğin teminatının doğrudan NATO üyeliği ile bağlantılı' görmektedir (Dauderstädt Michael ve Joerißen Britta, 2004: 7).[120] 2003'lerde Polonyalılar, Avrupa Güvenlik Stratejisine tepkisi siyasî olarak vurgulanırken, Polonyalı politika yapıcılarının AGSP'ye karşı duruşunda askerî pragmatizm gelişmiş ve AGSP misyonlarına Polonya'nın katılımı gerçekleşmiştir (Chappell, 2010: 6).

Polonya Ulusal Güvenlik Bürosunda görevli Jankowski'ye göre Polonya için AGSP;

> "AB'nin üye ülkelerin güvenliğini ve komşuların istikrarını sağlamak hedefiyle oluşturduğu iddialı ve aşamalı olarak genişleyen bir faaliyet alanıdır. Güçlü bir AGSP reçetesi 10 hedefe dayanmalıdır:
>
> 1) Yeni bir stratejik çerçeve oluşturulması (yeni bir Avrupa Güvenlik Stratejisi'ne doğru);

[119] Lizbon Antlaşmasının 188'inci Maddesi;

> "Bir Üye Devlet, bir terör saldırısının nesnesi veya doğal ya da insan yapımı felaketin kurbanı ise Birlik ve Üye Devletler dayanışma ruhu içinde ortak hareket ederler. Birlik, Üye Devletler tarafından sunulan askeri kaynaklar dahil olmak üzere, elindeki tüm enstrümanları aşağıdakiler için seferber eder:
>
> (a) Üye Devletlerin topraklarında terör tehdidini önlemek; demokratik kurumları ve sivil halkı herhangi bir terörist saldırısından korumak; olmak; siyasî otoritelerinin talebi üzerine, bir terörist saldırı durumunda, kendi topraklarında bir Üye Devlete yardımcı olmak,
>
> (b) Üye devletlere, siyasî otoritelerinin talebi üzerine, doğal veya insan yapımı felaket durumunda, kendi topraklarında bir yardımcı olmak'' (Treaty of Lizbon, 2007: 131)

[120] Cimoszewicz, Polonya'nın ABD ve AB ilişkilerini şu şekilde ifade etmektedir:

> "Avrupa kendi iyiliği veya ABD'ye karşı denge unsuru olmak için daha güçlü olmamalıdır, fakat daha çok ABD'nin güçlü bir ortağı olmalıdır, çünkü Avrupa'nın güvenliği ABD ve Transatlantik işbirliğine bağlıdır''(Cimoszewicz, 2002).
>
> "ABD ile işbirliği ve diyalog yoluyla, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine doğru NATO politikasını ilgilendiren kararlarda, özellikle ittifakın daha da genişlemesi ve Rusya ile ortaklığa ilişkin konularda yeterli etki için çaba göstereceğiz. Bu şekilde biz bölgede ABD'nin ana ortağı ve Avrupa'da ABD'nin en önemli ortaklarından biri olarak Polonya imajını pekiştirmek istiyoruz'' (Cimoszewicz, 2002).

2) AB yapılarının ve kriz yönetimi mekanizmalarının planlama kabiliyetlerinin ve işlevselliğinin artırılması (örneğin AB Operasyonlar Merkezi'nin güçlendirilmesi);

3) AGSP çerçevesinde sivil-asker işbirliğinin güçlendirilmesi (kapsamlı yaklaşım);

4) AB-NATO operasyonel işbirliğinin güçlendirilmesi;

5) Özellikle Doğu Ortaklığı ülkeleri olmak üzere, AGSP çerçevesinde AB ortaklarıyla işbirliğinin artırılması;

6) Muharebe gruplarının esnekliğinin ve kullanılabilirliğinin artırılması (örneğin konuşlandırma ve yeniden konuşlandırmada yük paylaşımının artırılması; üç yıllık rotasyonla görev alacak daimi çerçeve ülkeleri kavramının güçlendirilmesi; sivil unsurların dâhil edilmesi);

7) Avrupa Savunma Ajansı tarafından belirlenen müşterek projelerin geliştirilmesi (uzaktan komuta edilen uçak sistemleri, havadan yakıt ikmali, siber savunma);

8) AB ve NATO eylemlerinin uyumlaştırılması ("ortaklama ve paylaşım" ile "akıllı savunma" inisiyatifleri)

9) Savunma araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde rekabetçiliği destekleyecek ve çifte kullanımı teşvik edecek mali araçların eşit ve bölgesel dağılımına bel bağlayan Avrupa savunma endüstrisinin dengeli ve sürdürülebilir kalkınması;

10) Küçük ve orta ölçekli işletmelerin Avrupa savunma pazarına erişiminin desteklenmesi ve savunma mükemmeliyet merkezleri oluşturulması yoluyla bölgesel uzmanlaşmanın artırılması'' (2014: 200).

Aradan geçen 11 yıl içerisinde, Polonya'nın AB'ne ve AGSP'ye bakışında yaşanan değişimi Polonya Cumhurbaşkanı Komorowski'nin 25 Eylül 2014 tarihinde icra edilen BM Genel Kurulunun 69 dönem toplantısında verdiği demeçte görmek mümkün olmaktadır: "Avrupa Birliği, bölgemizde barışın eş anlamlısı haline gelmiştir. O, Kıtamızı tahrip eden savaşları önlemek için kuruldu. Nitekim Avrupa Birliği, Avrupa ve ötesinde barışın

önemli bir garantörü olmuştur." (The official Website of the President of the Republic of Poland [Web], 2014).

Her ne kadar AB'nin Avrupa ve ötesinde barışın önemli bir garantörü olduğu ifade edilse bile, Almanya ve Rusya'nın müttefikliğe doğru yakınlaşması durumunda, yeniden bir veya iki tarihî düşmanının etki alanına düşmekten çok korkan Baltık Denizi ile Karadeniz arasında kalan ülkeler (Eskiden onlara denizler arası ülkeler denirdi.) - Bu ülkeler arasında, Polonya en genişi ve en stratejik konumda olanı- ABD politikası için olmazsa olmaz hale geliyor (Friedman, 2011: 176).

Vurgulanacağı gibi, bu Polonya'nın müttefikleri tarafından artan rol beklentileri ile birleşmiştir ve AB üyeliğinin neden olduğu koşullar içindeki ülkenin sahip olduğu değişim ve AGSP içinde oynamak istediği rol üzerine etkilediği ülkenin güvenlik ve savunma politikasında artımlı adaptasyona yol açmıştır (Chappell, 2010: 5). Bu durum, 01 Ocak 2013 itibariyle Polonya'nın uluslararası kurum ve kuruluşlarla üyelik durumunu gösteren Grafik – 1'de net olarak görülmektedir.

AGSP ve NATO arasındaki ilişkiye karşılık, her iki ülkenin çıkarları büyük uyum gösterir. Almanya, 'Bir Daha Asla Yalnız Olmamak - Never alone again' prensibine dayandırılan Paris ve Washington arasındaki eşit mesafe politikasını, bir yandan Avrupa entegrasyon sürecini, diğer bir yandan da NATO içinde ABD ile güvenlik politikası işbirliği arasında bir köprü olarak AGSP'nin geliştirilmesini desteklemiştir (Frank, 2008: 15). Almanya'nın AGSP ve NATO'nun uyumluluğu konusundaki sözde bağlılığının aksine, gerçek öncelikler Avrupa'ya, yani Fransa'ya yönelik olmuştur (Frank, 2008: 15).

Polonya en yakın tehdit olarak Rusya'yı görmektedir. Yeni güvenlik tehditlerini de dikkate alan Polonya, ABD'nin garantörlüğünün yanı sıra AGSP güvenlik şemsiyesini de kullanmak istemektedir. Bu ise Polonya'nın bölgesel savunmacı rolüne ilave olarak, NATO ve AGSP kapsamında yeni tehditlere karşı '+' savunmacı rol üstlenmesi anlamına gelmektedir.

AGSP içinde askerî ve sivil araçların önceliklendirilmesi ile ilgili Almanya ve Polonya arasındaki çıkar farklılıklarını tespit edebiliriz. Alman politika yapıcıları, özellikle AGSP kapsamında sivil kriz yönetimi kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik talepte bulunurlarken, Polonyalı politikacılar tarafından AB, askerî eylem yapabilme ve savunma politikası katkısı için değerlendirilmiştir (Frank, 2008: 15). Bu fark, rol konseptlerine başvurma ile anlaşılabilir: Sivil bir güç olarak, Almanya, yalnızca ultima ratio (son söz) olarak askerî güç kullanılmasını kabul eder; Almanya'nın 'Hiçbir Zaman Tekrar Auschwitz Olmayacak' 'Never ever Auschwitz again' ilkesine göre, bir sivil güç olmak ta isteyen Almanya, AB içinde medeniyeti savunmasının aksine, Polonya'nın tekrarlanan devlet kaybı nedeniyle, Polonya rol kavramı dış tehdit ve askerî güç kullanımına yönelik olumlu bir tutum içeren kendi savunmasına odaklanır (Frank, 2008: 16).

Almanya ve Polonya arasındaki en büyük çıkar uyuşmazlıkları, AGSP içindeki yapısal işbirliği ve AB'nin son durumudur. Berlin, Varşova'nın reddettiği, AGSP içindeki bir üst devletleştirme lehinde ve Federal bir devlet olarak AB modelini takip eden Berlin'in aksine, Varşova, devletlerin bir konfederasyon olduğu Avrupa'yı istiyor (Frank, 2008: 16). Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra Alman hükümetleri entegrasyon sayesinde güvenlik ana temasını takip ederken, Polonya hükümetleri egemenlik aracılığıyla güvenlik temasını kullanmışlardır (Miszczak, 2005: 105). Üstelik Polonya askerî olarak güçlü AB talep etmektedir, oysa tali olarak AB'nin daha ileri bir entegrasyonu algılanıyor.[121]

Kuramsal rol yaklaşımlarına göre, eğer ulusal rol kavramları ayarlanabilirse, Alman ve Polonyalı rol sahiplerinin davranışlarının giderek artan uyumu bekleniyor (Frank, 2008: 16).

Dunn'un (2003 :63) göre, 'Polonya'nın NATO'ya girdiği dönemin başlarındaki ''içgüdüsel Atlantikçi" rolünün, "realist Atlantikçi" rolüne dönüşerek, ABD refleksi ile omuz omuza durarak karakterize edilmeyen

[121] Polonya Cumhuriyeti Dişişleri Eski Bakanı Anna Fotyga'nın 11 Mayıs 2007 tarihinde Polonya Meclisi Sejm'de '2007 yılı Polonya Dış Politikası Hakkında Hükümet Bilgilendirmesi' konulu konuşmasına bakınız. Erişim Tarihi: 28.10.2014. https://www.pism.pl/files/?id_plik=7084

"Amerika'nın yeni model müttefiki" olmak için uğraşılan dış politika rol dönüşümü gözlemlenmekte ve Polonya'nın ABD politikasında yeni bir gerçekçilik ve AGSP'ye yönelik daha yapıcı bir tutum izleyebileceği' iddia edilmiştir. Ancak, 2011 Smolensk uçak kazası ve 2014 Ukrayna krizi sonrasında bu iddia çürümüş ve nihayetinde NATO'nun 4-5 Eylül 2014'teki son Galler Zirvesi'nde, Rusya'ya karşı kurulmasına karar verilen Öncü Güç ile bağlantılı çalışacak komuta merkezlerinin Baltık ülkeleriyle Polonya, Romanya ve Bulgaristan'da 2016 yılı başında açılması planlanmıştır.[122]

Frank'a göre (2008: 16), Polonya'nın dış politika hedeflerinin hiç değişmediği; özellikle Avrupa ve uluslararası politikadaki ülkenin güvenlik ve nüfuzu ile ilgili Polonya'nın kendi amaçlarını genişletmesi, hâlâ dış politikasında öncelikli önem taşıdığı; Varşova'nın, Beyaz Saray aracılığıyla Avrupa alanında yer kazanmak ve bu arada Polonya ulusal çıkarları için "güç çarpanı"nın bir türü olarak AB'yi kullanarak, Brüksel üzerinden Washington'da nüfuzunu arttırmayı arayarak tersi stratejisi izlediği iddia edilmektedir.

Son yıllardaki Weimar Üçgeninin canlandırılması, gelecekte AGSP'ye yönelik her iki ülkenin konumunun ileride birleştirebileceği umudunu artırmıştır. Nitekim, önceki yıllardan daha çok Almanya ve Polonya arasında güvenlik konularında daha yapıcı işbirliği gözlemleyebilir ve bekleyebilirsiniz.

(5) NATO:

Soğuk Savaş'ın bitmesini müteakip ABD, NATO'nun savunma ittifakından genişleyen güvenlik ittifakına – yeni, neşeli bir müttefik olan Polonya'yı kazanarak – dönüşümünü sağladı ve böylece Avrupa Birliği'nin genişlemesini destekledi (Brzezinski, 2005: 84). Özellikle Rus dış politikası bağlamında jeopolitik eksenler olan Polonya'nın ve Baltık ülkelerinin önce NATO'ya daha sonra AB'ye girmeleri Avrupa'daki güç dengesini Batı lehine değiştirmiş ve 2004 yılından sonra NATO Baltıklarda elde ettiği askerî üsler vasıtasıyla Rusya karşısında stratejik üstünlük elde etmiştir (Mammadov, 2014: 37).

122 Erişim Tarihi:05.04.2015 http://www.haberturk.com/dunya/haber/1037184-nato-6-ulkeye-komuta-merkezleri-kuracak.

Polonya'nın siyasî elitin çoğunluğu, NATO istisna olmak üzere çok taraflı güvenlik kurumlarına karşı şüpheci bir konuma sahiptir (Longhurst ve Zaborowski, 2003: 1014). Üstün devletlerin, birkaç kez uluslararası anlaşmalarda Polonya çıkarlarına ihanet etmesinden elde edilen tecrübe, 'dışişleri kararlarının kurbanı yok' prensibiyle neticelenmiş (Frank, 2008: 6)[123]; Polonya'nın algıladığı kendi askerî zayıflık nedeniyle, "güvenlik, birşeyleri almak için vermek değildir" inanışı sayesinde Polonya karar vericilerinin içinde belirli bir emniyet anlayışı hakim olmuştur (Olaf, 2002: 83). Buna karşılık, Polonya'nın güçlü devletlerin veya ittifakların koruması altında olmaya muhtaç olması, Polonya bakış açısına göre, Amerikan liderliğinde bir güçlü ittifak, güvenilir geleneksel güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için tek olasılık olarak görülmüştür (Frank, 2008: 6).

Esasen, Polonya'nın tehdit algılamaları komşuları (özellikle Rusya) üzerine yoğunlaşmıştır. Cichocki belirttiği gibi, 'Rusya Doğu, Orta ve Doğu Avrupa'daki nüfuzunu genişletmeye çalışacaktır. (...) Soru, bizim gibi ortak ülkeler bu riski görmek ve kendi güvenliğimizi sağlamak için yükümlülüklerini yerine getirmekde hazır olup olmadığıdır' (Körber, 2007: 37). Bununla birlikte, Rusya etkisi üzerindeki kaygılar acil herhangi bir askerî tehditten daha ziyade enerji güvenliğine kayacaktı. Polonya 2007 Millî Güvenlik Stratejisinin bahsettiği gibi 'enerji kaynaklarının arzlarına Polonya ekonomisinin bağımlılığı - Ham petrol ve doğal gaz - bir kaynağa bağımlılık bizim güvenliğimiz için en büyük dış tehdittir.' (The National Security Strategy of the Republic of Poland, 2007: 8). Ukrayna'da demokrasi konusunda Rus davranışlarının yanısıra, Rusya'daki istikrarsızlık ve kalkınma belirsizliği aynı zamanda kaygılar oluşturmuştur (Chappell, 2010: 8). Nitekim 2014 Ukrayna Krizi bu kaygıların haklı olduğunu göstermiştir.

Polonya'nın çok taraflı şüpheciliği, tarihinde yaşanan güvenilir bir müttefik olarak yaşadığı ihanetlerde kök bulmaktadır. Polonya'nın, NATO ve AB'ye girmesinden sonra, coğrafî yakınlığı ve ekonomik desteği ile AB ilişkilerini Transatlantik ilişkileri ile birlikte götürmeye çaba göstermiştir. Ancak güvenlik açısından kendisini garanti altında gördüğü NATO şemsiyesine

[123] Sihirli bir söz olan '*Nic o nas bez nas*''ın tercümesi 'Biz olmadan hakkımızda hiçbir şey' dir (Frank, 2008: 6).

karşı AB'nin oluşturmaya çalıştığı AGSP'ye, Polonya'nın liderleri başlangıçta son derece şüpheyle yaklaşmıştır.

NATO, Polonya'da çok ciddi bir artışla, Atlantik'in iki yakasında da (Yunanistan'da hariç) gerekli olarak görülmeye devam etmektedir; ABD ve Avrupa'da çoğunluk, NATO'nun kendi sınırlarının savunması ile ilgilenmesi gerektiğine katılırken, bölge dışı operasyonları ve başka ülkelere eğitim ve silah teminini onaylamamaktadır (The German Marshall Fund of the United States, 2014: 4). Polonya'nın bakış açısına göre 'güvenlik politikası alanında küresel eğilimlerdeki evrim, Vaşington Anlaşması'nı imzalayan ülkelerin temel hedefini, yani kollektif güvenliği, gölgelememelidir. 5'inci madde mekanizmasının etkinliği hâlihazırda birkaç ilkeye dayanmaktadır. İlk ilke, saldırı tehdidine maruz kalan veya saldırıya uğrayan devlete verilen desteğin kaçınılmaz ve otomatik karakteridir; ikincisi, bir saldırı durumunda NATO kaynaklarına erişim önceliğidir; ve üçüncü olarak, kaynakların yeterliliği gelmektedir ki bu; saldırıya mukabele edilmesini, ortadan kaldırılmasını ve sonuçlarının nötralize edilmesini etkin olarak sağlayacaktır.' (Jankowski, 2014: 199). Nitekim, 2013 yılında Polonya'da icra edilen 'Steadfast Jazz' tatbikatı NATO'nun 5'inci maddesi kapsamında NATO'nun kollektif savunma kapasitesi denenmiştir.

The German Marshall Fund of the United States tarafından yapılan bir araştırmaya göre AB ülkeleri içinde NATO'yu ülke güvenliği için gerekli gören ve bunu desteklemede en yüksek artış %62 ile Polonya'dadır (2013'e göre 15 yüzde puanı artış söz konusudur.) (The German Marshall Fund of the United States, 2014: 45).

Polonya'da 1989 yılında Sovyet Bloğu'nun çöküşünden sonra, NATO'nun 'Açık Kapı Politikası'nın gerçek anlamda gelişme göstermiş, ancak yeni ülkelerin kendilerine mahsus tehdit algılamalarını ve siyasî duyarlılıklarını NATO'nun gündemine dâhil etmesi ve 2003 yılında Irak Savaşı'nın hemen öncesinde İttifak içinde patlak veren şiddetli anlaşmazlıklar ve Putin döneminde Rusya'nın artan gücü ve kararlılığı karşısında NATO'nun Açık Kapı Politikası hızını kaybetmiştir. NATO'nun genişlemesi gündeme geldiğinde, Polonya temelde iki kuralı dikkate getirmektedir: Birincisi, Avrupa-

Atlantik alanındaki her devletin NATO'ya başvurma hakkının bulunmasıdır; İkincisi ise, İttifaka üye olmayan üçüncü taraflardan hiçbirinin NATO'nun genişlemesini veto etme hakkına sahip olmamasıdır (Pacula, 2014: 221).

NATO içerisinde etkili konuma gelen Polonya, gerek AB'nin (AGSP ve Doğu Ortaklığı Girişimi de dahil olmak üzere) ve gerekse de NATO'nun doğuya doğru genişlemesini destekleyerek Rus tehdine karşı korunmayı ve eskiden güçlü bir şekilde var olduğu topraklarda güvenlik ve istikrar ortamı oluşturarak siyasî ve ekonomik açıdan güçlenmeyi hedeflemektedir. Bu açıdan NATO'nun açık kapı politikası kapsamında genişlemesinin arzu edilen şekilde gerçekleşmesi gündeme geldiğinde Polonya'nın, İskandinavya ve Doğu Avrupa bölgelerine yönelik politikalarını Pacula şu şekilde açıklamaktadır (2014: 221-229);

> " İskandinavya
>
> ....
>
> Her iki ülkenin (İsveç ve Finlandiya) NATO'ya eş zamanlı katılımı (hükümetlerin bunu gerçekleştirmeyi istediklerini açıkça ifade etmeleri halinde) İttifak'ın kuzey kanadını önemli derecede güçlendirebilecektir. Polonya'nın konuya bakış açısı, bu katılımların, Baltık Denizi çevresindeki işbirliğini ve güvenliğini güçlendirebileceği yönündedir. Varşova aynı zamanda, İttifak'ın temel hedefi olarak kolektif savunmanın önemine vurgu yapan bu ülkelerin NATO'ya üyeliğini de memnuniyetle karşılayacaktır.
>
> Doğu Avrupa
>
> Merkezi Doğu Avrupa, NATO'nun genişlemesinde temel hedeftir. Ukrayna ve Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik bölgesine dâhil olma isteği ise Polonya'nın İttifak içindeki politikasının başlıca hedefi olmuştur. Bükreş Zirvesi Deklarasyonu'nda MAP'in kabul edilmediği hususu yer alsa da, ABD ve Merkezi Doğu Avrupa'daki müttefikler tarafından desteklenen Polonyalıların çabalarıyla, Ukrayna ve Gürcistan gelecekte eninde sonunda NATO üyesi olmak için hazırlıklara başlamıştır.[124]
>
> ....

[124] Paragraph 23 of Bucharest Summit Declaration: NATO welcomes Ukraine's and Georgia's Euro-Atlantic aspirations for membership in NATO. We agreed today that these countries will become members of NATO. Erişim Tarihi: 11.04.2015 http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm.

Her ne kadar Polonya bu iki ülkeyi de NATO içerisinde görmek istese de, Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliğinin uzak bir ihtimal teşkil ettiğini kabul etmek gerekmektedir. Her iki ülkenin de güvenlik sistemlerini dönüştürme sürecini devam ettirerek, adaylığı tartışılmayacak hale gelmesi gerekmektedir. Gürcistan'daki demokratik standartların güçlendirilmesi ve halkın İttifak'a üyelik için verdiği destek Gürcistan'ın lehine gelişmelerdir. Polonya, Gürcistan'ın İttifak'a katılma hedefini desteklerken bu etmenlere de dikkat çekmektedir. Öte yandan halkın çoğunluğu İttifak'a üyeliği desteklememektedir. Tarafsız kalma beyanı geçerliliğini koruduğu sürece, Ukrayna'nın üyeliği gündemde yer almamaktadır. Kiev'deki yetkililerin iradesi yok sayılamayacak bir önkoşul oluşturmaktadır.

....

Polonya'nın Perspektifi ve Hedefleri

Polonya, NATO'nun ortaklık politikasını desteklerken coğrafi dengenin muhafaza edilmesini arzu etmektedir. NATO'nun köklerinin Avrupa-Atlantik alanında olduğunun ve bu bölgedeki ülkelerin tüm alanlarda İttifak ile işbirliği konusunda önemli bir yere sahip olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Polonya, ara sıra küresel ortaklarla işbirliğine giden yerel bir NATO'yu, ara sıra yerel ortaklarla işbirliğine giden küresel bir NATO'ya yeğlemektedir. Polonya, ortaklık politikasının gelişimini de, bu politikanın NATO'nun görevlerini ve bakış açısını desteklemesi gerektiğini göz önünde bulundurarak büyük bir ilgiyle gözlemlemektedir. Diğer bir deyişle, ortaklık politikası, müşterek savunma ile alan dışı görevler arasında olması gereken dengeyi bozmamalıdır. Polonya, ortakların karar alma sürecindeki haklarının genişletilmesi konusundaki fikirleri de dikkatle incelemektedir. Kriz yönetimi misyonlarının planlanması ve tatbikatında ortakların daha etkin rol almaları olumlu bir unsur olarak gözükse de, müşterek savunma alanındaki görevler konusunda asli sorumluluk ve görevler sadece NATO üyeleriyle sınırlandırılmalıdır.

Ayrıca, Polonya 1990'larda Balkanları kanlı bir kaosun içinde sokan çılgınlığın geri getirilmesi gayretlerini engelleyebilmek için bölge ülkelerinin üyeliğini desteklemektedir.

Polonya açısından, açık kapı politikasının canlandırılabilmesinin başlıca koşullarından biri, NATO'nun cazibesini artırmaktır. Müşterek savunmanın ve taahhütlerin güçlendirilmesi komşu ülkelerin çıkarlarını

> NATO'ya yaklaştıracaktır. NATO, komşu olduğu bölgeleri demokratik bir dönüşüm içerisinde yeniden şekillendirmenin cazip bir yolunu bulmalıdır. Açık kapı politikası bunun için uygun bir araç olarak görünmektedir.''

Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Beyaz Kitap'ına göre Polonya'nın perspektifinden, NATO için somut eylemler "GSYİH'nin yaklaşık %2'sine tekabül eden miktarlarla uygun yatırımların yapılmasına, üye devletlerdeki NATO altyapısının dengeli biçimde gelişmesinin sağlanmasına, NATO füze savunma sisteminin istikrarlı biçimde inşasına, kolektif savunma senaryolarını da içerecek biçimde müşterek askerî eğitimlerin gerçekleştirilmesine ve NATO ihtimalat planlarının düzenli olarak hazırlanmasına ve güncellenmesine" bağlıdır (2013: 124).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GÜNÜMÜZ POLONYA VE ALMANYA İLİŞKİLERİ

1. GENEL:

a. Soğuk Savaş Sonrası Almanya

Almanya açısından bakıldığında, Berlin Duvarının Kasım 1989'da yıkılışı, Avrupa kıtası ve özellikle Almanya için temel etkileri olmuştur. Becker'e göre aniden tüm Almanya artık bir düşman Doğu bloku karşısında değildi, ancak düşmanlar yerine dostlarla çevrili huzurlu bir Avrupa kıtasının kalbinde kendisini bulmuştu (2013: 23). Wichard Woyke (2000: 24-30), Soğuk Savaş'ın sona ermesinden en fazla kazanç elde eden devletin Almanya olduğu tespitini yapmaktadır. Woyke bu kazançları şu şekilde sıralamaktadır (2000: 24-30)

> "1. Soğuk Savaş"ın sona ermesi sürecinde iki Almanya ile eski işgal güçleri arasında imzalanan 2+4 Anlaşması ile Müttefiklerin Almanya üzerindeki tüm hakları sona erdi ve bu Almanya'ya tam egemenlik getirdi.
>
> 2. Almanya birleşmeyle birlikte hem nüfus hem de yüzölçümü olarak büyüyerek daha güçlü bir devlet haline geldi. Birleşmenin ekonomik açıdan getireceği yüklerin yıllar içerisinde azalması ve avantaja dönüşmesi bekleniyordu.
>
> 3. SSCB'nin dağılması sonucunda Almanya'nın çok önem verdiği Doğu Avrupa'da kendisiyle ekonomik ve siyasî açıdan yarışabilecek bir güç kalmadı.
>
> 4. Doğu – Batı bölünmüşlüğünün sona ermesi sonucu, Almanya artık güvenlik açısından riskleri büyük olan bir sınır ülkesi olmaktan çıkarak etrafı dostlarla çevrili bir merkezi Avrupa ülkesi oldu.
>
> 5. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile dünya politikasında ekonomik gücün öneminin artması ve askerî gücün öneminin azalması sayesinde

Dünya’nın üçüncü büyük ekonomik gücü olan Almanya’nın önemi artmıştır.’’

Yıllardır bölünmüş olan kıta demir perdesi kayboldu ve Almanya'nın nüfusu 63 milyondan 80 milyona çıktı ve toprakları 248.000 kilometrekareden 375.000 kilometrekareye büyüdü, aynı zamanda tam egemenliğini tekrardan elde etti ve 1990 yılında Almanya'nın birleşmesinin önünü açılmış oldu. 1989 sonrasında Almanya için, şimdi önemli ölçüde değişmiş tam egemen bir ülkenin uluslararası beklentileri; Polonya için ise, yeni bağımsız ülke için şekillenen dış politikası hakkında yabancı ve güvenlik elitleri tarafından yapılan düzenlemeler ön plana çıkmıştır (Chappell, 2012: 39).

Almanya 2. Dünya Savaşı'nın sonundan beri Müttefiklerin siyasî çizgisini takibe bağlanmış yarı egemen bir devlet olmuştu; Almanya'ya göre Nihai İskân Antlaşması -daha iyi olarak bilinen "İki artı Dört Antlaşması"- 1990 yılında imzalandığı zaman, Almanya savaş sonrası dönemin en önemli dış politika hedefine ulaşmıştı (Becker, 2013: 23). Adenauer’dan beri Alman dış politikasının çabaları doruk noktasına ulaştı (Hyde-Price, 2000: 105). Ekonomik açıdan dünyada önemli bir konuma sahip olmasına karşın askerî ve siyasî açıdan ciddi kısıtlamalara sahip olduğu Soğuk Savaş döneminde Zivilmacht konsepti en uygun strateji gibi görünüyordu; ancak Soğuk Savaş sonrasında iki Almanya’nın birleşmesinin ardından bu yaklaşımın devam edip etmeyeceği, birleşerek daha da güçlenmiş Almanya’nın yeni dış politikasının hedeflerinin ne olacağı sorgulanmaya başlamıştı (İnat, 2009: 3). Bu nedenle, diğer Avrupalı liderler başlangıçta, Almanya'nın birleşmesi ihtimaline şiddetle karşı çıktı. İspanya ve İrlanda projeyi desteklerken, Margaret Thatcher, hararetle yeniden birleşme sürecini engellemeye çalıştı (Webber, 2001: 1-18). Christian Hacke de Soğuk Savaş’ın sona ermesinin Almanya’nın birleşmesini mümkün kıldığını ve bunun da ülkenin dış politik hareket yeteneğini büyük ölçüde artırdığını vurgulamaktadır (Hacke, 1997).

Zamanında, Almanya konusunda çok dikkatli olan Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterrand, Helmut Kohl ile iyi bir ilişkisi var olsa da, o uzun vadede Almanya'nın ne olacağı ile ilgili korkusunu şu sözlerle ifade ediyordu; "Şansölye ciddi. (...) O, çok yüksek standartlarda bir adam. Ama

ondan sonra ne gelir? Biz Almanya'yı tasmayla bağlamalıyız, Kohl değiştirilmeden önce, Avrupa Birliği'nde bu sorunu çözmeliyiz. Aksi halde Alman kibri, bu kez bir Bavyeralı ve Prusyalı biri değil, Avrupa'da tekrar barışı tehdit edecek." (Becker, 2013: 23). John S. Mearsheimer[125] Avrupa'nın yeniden ulusallaşmasını ve eski güç siyasetine dönüşü ile ilgili olarak 'Almanya, bu yeni güvensiz ortamda, saldırgan bir dış politikaya geri dönecekti.' (1990: 5-56) öngörüsünde bulunmuştur. Hacke, Schöllgen ve Schwarz gibi yazarlar da Almanya artık dış kısıtlamaların kalkmış olduğu büyük güç durumuna döneceğini savundu (Hyde-Price, 2000: 112). Becker'e göre, bu tahminler çok karanlık ve karamsar çıkmış olsa bile, şimdi Almanya'nın birincil dış politika hedefine ulaşılmıştır - birleşme ve tam egemenliğin elde edilmesi; bundan sonra aşağıda merak edilen ve korkulan sorulara cevap aranmaktaydı:

> "Almanlar kendilerinin Westintegration (Batı Entegrasyonu) politikalarını mı terk edecek, yoksa Doğu ve Batı arasındaki eski Schaukelstuhlpolitik (tahterevalli politikası)'na mı dönecekler? Eğer yaparlarsa, Avrupa projesi ve Transatlantik İttifak'ı ne olacak? Onlar daha iddialı, bağımsız dış politikaya dönecek mi? Onlar, kendilerinin sahip olduğu bir 'sivil güç' rol kavramını değiştirecekler mi? Bu durum ülkenin yeniden ulusallaştırılmasına ve yeniden askerîleştirilmesine neden olacak mı? Bir nükleer güç olmaya talip midirler?'' (2013: 23).

1994 tarihli "Federal Almanya'nın Güvenliğine Dair Beyaz Kitap (Weissbuch)" yeni dönemde Alman dış politikasının hedefleri arasında, AB çerçevesinde Avrupa demokrasileriyle entegrasyonun sağlanmasını, bir dünya gücü olan ABD ile ortak değerler ve eşit çıkarlar temeli üzerine kurulmuş sürekli bir ittifakın korunmasını ve doğulu komşuların Batı'ya entegrasyonu ile Avrupa'nın bütün devletlerini içeren yeni bir işbirlikçi

[125] John J. Mearsheimer Siyaset Bilimi R. Wendell Harrison Üstün Hizmet Profesörü ve Daha sonra 1970 yılında West Point mezunu 1982'den beri o öğretti Chicago Üniversitesi Uluslararası Güvenlik Politikası Programı eş-direktörü ABD Hava Kuvvetleri'nde subay olarak beş yıl görev yaptı. Daha sonra O doktora aldı 1975 yılında Cornell Üniversitesi'nde siyaset bilimi mezunu okula başladı 1980 yılında O, Brookings Enstitüsü'nde araştırma görevlisi olarak 1979-1980 akademik yıl geçirdi ve 1998-1999 öğretim yılı boyunca 1980'den 1982 yılına kadar Uluslararası İlişkiler Harvard Üniversitesi Merkezi'nde doktora sonrası adam, o oldu New York'taki Dış İlişkiler Konseyi Whitney H. Shepardson üyesidir (Erişim Tarihi: 22.10.2014 http://mearsheimer.uchicago.edu/biography.html).

güvenlik yapılanmasının inşasını sayarken, aslında Zivilmacht konseptinden bir sapma olmayacağını da söylemek istiyordu (Woyke, 2000: 24).

Mearsheimer'in beklentilerinin aksine Almanya temelde dış politikasını değiştirmedi; bunun yerine, Alman Hükümeti süreklilik konusunda ısrar etti ve Avrupa projesine devam eden Alman özverisine ve Transatlantik İttifak'ın önemini vurguladılar (Becker, 2013: 23). Bu nedenle, Adrian Hyde-Price, Almanya'nın yeni jeostratejik durumunu "Çok Taraflı Merkezi Konum - Multilaterale Mittellage." olarak tanımlar (2000: 107). Dolayısıyla, Alman hükümetinin ana hedeflerinden biri Müttefikleri ikna etmek ve onların komşuları tarafından çıkarılan kaygıları dağıtmak oldu (Becker, 2013: 24). Gunther Hellman'ın belirtildiği gibi "1990 sonrası Alman dış politikasının en belirgin özelliği süreklilik söyleminde süreklilik olmuştur." (Hyde-Price, 2000: 122).

Woyke'ye göre, Soğuk Savaş sonrası dönemde yeni Almanya'nın rolünün 1990 öncesi Federal Almanya'sının rolünden çok daha farklı olduğunu ve Alman dış politikasının temel ilkeleri açısından bir dönüşümün söz konusu olmadığını belirtmekte; 1990 öncesinde Almanya'nın dış politikasında belirleyici olan multilateralizm (dış politikanın yürütülmesi sırasında sürekli olarak ortaklarıyla birlikte hareket etmek), AB içerisindeki bütünleşme düzeyinin geliştirilmesi, transatlantik ilişkinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi ve dış ticaret konusunda öne çıkan bir ülke olan Almanya'nın uluslararası ticaret sistemine entegrasyonunun devamı konularında, iki Almanya'nın birleşmesi sonrasında da bir süreklilik söz konusu olduğunu ifade etmektedir (İnat, 2009: 6).

Almanya'nın AGSP politikasının "sivil güç" konseptinden uzaklaşma olarak yorumlanmaması gerektiğini vurgulayan Risse, Almanya'nın askerî harcamalarının hala ABD, İngiltere ve Fransa'nın çok gerisinde olmasının

Berlin'in sivil bir güç olarak kalmaya verdiği önemin göstergesi olduğunu belirtmektedir (2004: 27).[126]

Ayrıca, uluslararası politikadaki zorunlulukların Almanya'yı yurtdışı operasyonlara zorladığını vurgulayan Risse, yurtdışı operasyonların, Almanya'nın sivil güç konseptine uygun olarak dünya politikasının demokratikleştirilmesi misyonu çerçevesinde atılmış adımlar olduğunu ve bu yüzden gerekli olduğunu, bu adımların ABD ve diğer müttefikleriyle dayanışmanın da bir göstergesi olarak yorumlanması gerektiğini; yurtdışı operasyonları konusunda yaşanan hızlı gelişmeler Alman dış politikasında askerî araçların kullanılması açısından bir yeniliği ifade etmekle birlikte dış politikanın temel çizgisi olan sivil güç anlayışında bir dönüşümü göstermediğini ifade etmektedir (İnat, 2009: 8).

Nitekim Almanya Savunma Bakanı Thomas de Maizière tarafından, 26 Ekim 2011'de Berlin'deki basın toplantısında;

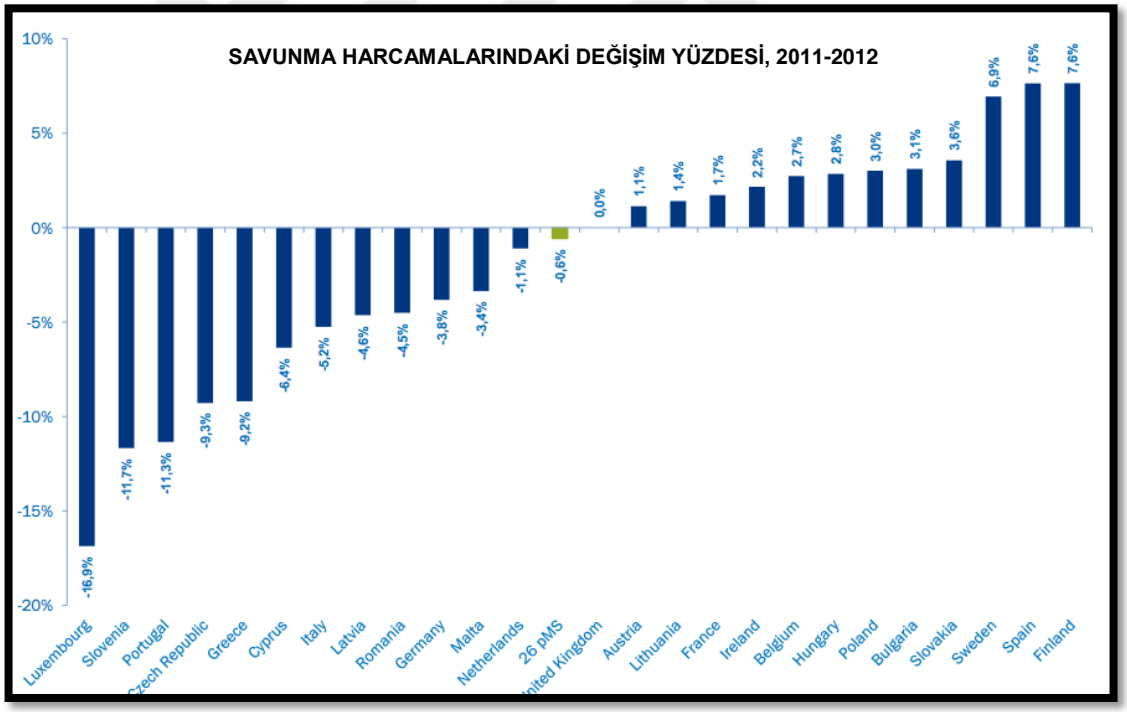
- Alman Silahlı Kuvvetlerinin, 31 askerî üssünü kapatma, 33 tanesinde personel sayısını 15'in altına düşürme kararı aldı. Personel sayısı 15'in altında olanlar artık askerî üs sayılamayacağından toplam 328 olan üs sayısı 264'e düşmüş olacaktır (Müller (a), 2011).

- "Silahlı Kuvvetlerin tank, uçak, gemi ve diğer ana teçhizatından indirime gitmeyi öngören ve 2017'e kadar tamamlanması planlanan yeni teşkilata göre Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanlıkları ile Müşterek Destek Hizmetleri ve Merkezi Sağlık Hizmeti bakanlığa bağlı daireler olmak yerine, bağımsız komutanlıklara dönüştürülecektir. Kesinti düşünülen 20 büyük savunma programı; Typhoon savaş uçağı, Tiger taarruz helikopterleri, NH90 ulaştırma uçakları, Puma zırhlı araçları ve Euro Hawk insansız gözetleme uçağını kapsamaktadır. Alman Silahlı Kuvvetleri 2017'e

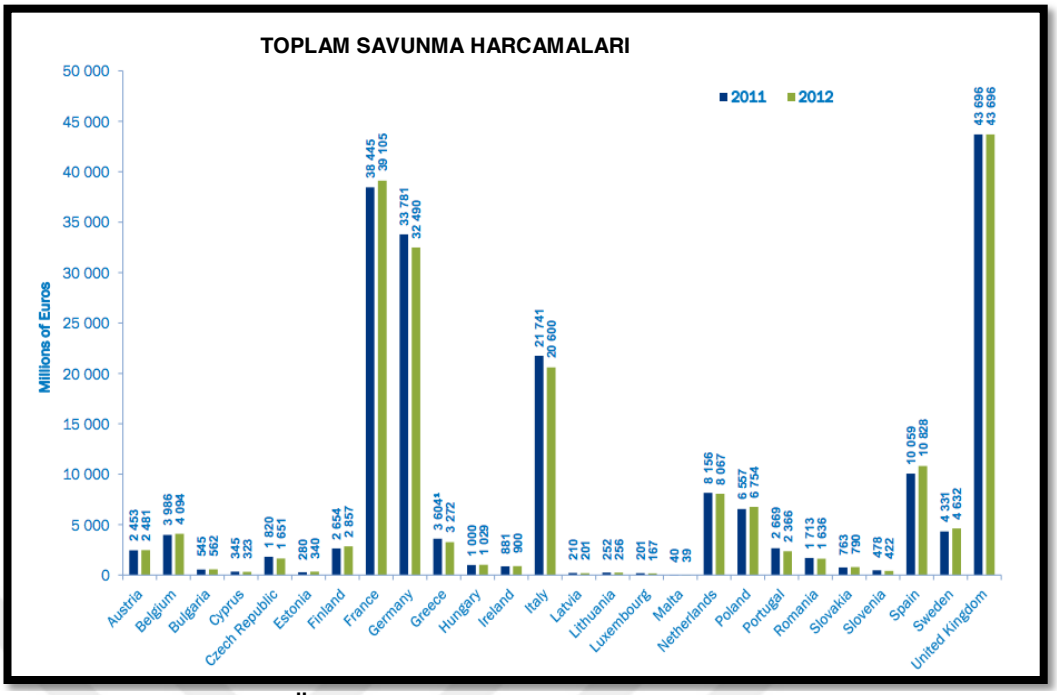
[126] Soğuk Savaş"ın sona ermesi ve birleşmenin ardından Almanya"nın askeri harcamalarının büyük bir düşüş göstermesi bunu doğrular niteliktedir. 1990 yılında Almanya GSYİH"sının %2,8"ini askeri harcamalara ayırırken 2005 yılında bu oran %1,4"e düşmüştür. Soğuk Savaş"ın sona ermesinin bu azalışta etkisi olsa da, söz konusu bu dönemde Almanya"nın askeri harcamalarındaki azalışın %50 olmasına karşın İngiltere için bu azalışın % 30, Fransa için % 26 ve ABD için yalnızca % 22"de kalması Almanya"nın güç politikasına yönelmediğinin bir göstergesi olarak okunmalıdır (http://first.sipri.org/non_first/milex.php).

kadar 170.000 kişiye (Hâlihazırda 206.000 kişi); sivil personel miktarı ise 55.000'e (68.000'den) azaltılacaktır'' (Müller (b), 2011).

Almanya'nın, AB içinde, 2011 ve 2012 yılları arasındaki savunma harcamalarında % -3,8 negatif yöndeki değişim yukarıdaki ifadeleri doğrulamaktadır (Grafik – 22). Ancak 28 AB ülkesi içinde, savunma harcaması yönünden de üçüncü büyük ülkesidir (Grafik – 23). Ayrıca 2008 - 2013 yılları arası savunma bütçesi açısından AB ülkeleri arasında savunmaya en istikrarlı mali kaynak ayıran ülkesi konumundadır (Tablo – 14). Bu veriler ışığında, Almanya kapasite olarak büyük bir orduyu bir yıl içinde donatabilecek kapasiteye sahip gözükmektedir. Özellikle savunma sanayisini ihraç eden ilk on tedarikçi arasında yer alan Almanya, temel konvansiyonel silah satışının %40'nı AB içindeki ülkelere, %60'ını ise AB dışı ülkelere yapmaktadır (Tablo – 15).

Grafik – 22: 28 AB Ülkesinin 2011 ve 2012 Yılları Savunma Harcamalarındaki Değişim Oranı (European Defence Agency, 2014)

Grafik – 23: 28 AB Ülkesinin 2011 ve 2012 Yılları Savunma Harcamaları (European Defence Agency, 2014)

Tablo – 14: 28 AB Ülkesinin Savunma Bütçelerinin Yıllara Göre Değişimi (Milyar Euro) (European Defence Monitoring, 2014: 37)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013		% Değişim 2008/2013	% Değişim 2011/2012	% Değişim 2012/2013
Avusturya	2.56	2.11	2.12	2.47	2.50	2.50		-2.27	1.21	0.00
Belçika	2.85	2.85	2.74	2.82	2.77	2.82		-1.05	-1.77	1.81
Bulgaristan	0.79	0.75	0.47	0.52	0.51	0.51		-35.48	-1.05	0.01
Hırvatistan	0.74	0.70	0.65	0.56	0.63	0.58		-21.20	13.93	-7.80
G.Kıbrıs	0.30	0.65	0.64	0.38	0.35	0.35		15.80	-7.69	0.00
Çek Cum.	2.17	2.12	1.93	1.80	1.72	1.64		-24.67	-4.64	-4.97
Danimarka	3.04	2.95	3.40	3.26	3.45	3.43		12.76	5.86	-0.57
Estonya	0.29	0.26	0.25	0.28	0.34	0.35		20.68	21.79	3.81
Finlandiya	2.46	2.82	2.71	2.86	2.84	2.78		12.87	-0.70	-2.11
Fransa	30.38	33.00	39.30	37.40	38.00	38.20		25.74	1.60	0.53
Almanya	29.50	31.20	32.00	32.00	31.90	33.30		12.88	-0.31	4.39
Yunanistan	4.16	7.82	6.09	6.12	6.02	6.02		44.71	-1.63	0.00
Macaristan	1.41	1.16	1.01	0.96	0.81	0.80		-42.76	-15.54	-0.35
Irlanda	1.08	1.03	0.95	0.73	0.68	0.69		-36.12	-6.34	1.33
İtalya	16.40	15.50	16.50	20.20	18.70	19.10		16.46	-7.43	2.14
Letonya	0.37	0.24	0.21	0.21	0.20	0.20		-44.52	-2.86	-0.44
Litvanya	0.37	0.35	0.29	0.25	0.25	0.32		-12.07	-0.52	28.77
Luksemburg	0.12	0.18	0.20	0.20	0.20	0.20		70.00	1.49	0.00
Malta	0.04	0.08	0.10	0.09	0.10	0.10		151.33	2.50	0.00
Hollanda	8.09	8.70	8.51	8.38	8.24	7.78		-3.83	-1.67	-5.58
Polonya	6.41	5.27	6.37	6.63	6.97	7.45		16.20	5.15	6.77
Portekiz	1.79	1.82	2.27	2.07	2.05	2.09		16.76	-0.97	1.95
Romanya	2.26	1.64	1.95	1.66	1.72	1.88		-16.65	3.33	9.40
Slovakya	1.00	1.10	0.86	0.76	0.80	0.74		-26.21	4.59	-7.77
Slovenya	0.55	0.55	0.57	0.52	0.45	0.45		-18.60	-13.01	-0.45
İspanya	8.14	7.84	10.60	10.90	9.30	9.30		14.25	-14.68	0.00
İsveç	4.03	3.43	4.25	4.43	4.64	4.75		17.94	4.80	2.32
İngiltere	48.47	43.43	43.93	44.94	47.71	42.62		-12.06	6.17	-10.66
TOPLAM	179.75	179.54	190.87	193.39	193.86	190.96				

Tablo – 15: İlk On Tedarikçinin Dağıtım Bölgeleri (Temel Konvansiyonel Silahların 2007-2012 Yılları Arası Ulusal İhracatlarının %) (European Defence Monitoring, 2014: 21)

	ABD	Rusya	Almanya	Fransa	İngiltere	Çin	İspanya	Hollanda	İtalya	İsrail
Afrika	2	17	9	10	4	9	2	5	6	4
Amerika	7	8	12	6	28	6	30	24	19	22
Asya Okyanus	45	63	27	51	25	73	9	25	28	31
Avrupa	18	3	41	21	13	0	60	37	33	19
Ortadoğu	27	10	11	12	30	12	1	10	13	23
AB	17	0	40	19	10	0	10	37	31	18
AB olmayan	82	100	60	81	90	100	90	64	69	81

Polonya ise savunma sanayi konusunda teknoloji ve gelişim açısından dışa bağımlı, idari ve mâli açıdan yaşanan yolsuzluklar nedeniyle sürekli manüple edilen konumdadır. Almanya savunma harcamalarında kısıtlamaya girerken, savunma sanayisi gelişmemiş Polonya tam tersine savunma harcamalarını artırmaktadır. Savunma harcamalarında dışa bağımlı olan Polonya, savunma ihalelerinde ilk şartı alımı yapılacak silah sisteminin Polonya'da üretimi veya lisansının verilmesini sağlayarak savunma teknoloji transferini sağlamayı hedeflemektedir.

Soğuk Savaş sonrasında Almanya'nın yönü ile ilgili literatürde yer alan tartışmalar Tablo – 17'de özetlenmiştir. Genel olarak Almanya'nın eski gücüne kavuşma arzusu konusunda şüphe olmamakla birlikte, bu güce hangi vizyon ile (sivil güç, askerî güç, ekonomik güç veya hepsi) ulaşacağı konusunda ciddi endişeler bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Alman karar vericilerin söylemlerinden daha çok, icraatları analize tabi tutulmaktadır. Bu açıdan Almanya'nın dış politikası konusunda yapılacak değerlendirmeler zamanın getirdiği şartlara göre değişiklik göstermektedir. Tablo – 16'de Almanya konusunda yapılan değerlendirmeler en son 2005 tarihli olması nedeniyle, en son ekonomik kriz ve Ukrayna krizinde Almanya'nın uluslararası büyük aktörlerden biri olduğunu açıklığa kavuşturmuştur.

Tablo – 16: Soğuk Savaş Sonrasında Almanya'nın Yönü ile İlgili Tartışmalar

Uluslararası İlişkiler Teorisi	Almanya'nın Dış Politika Yönü	Belirtiler	Görüşü Savunan Yazar	Açıklama
Geliştirilmiş Neorealizm	Almanya'nın uluslararası kurumlar çerçevesinde işbirliği eksenli birleşme öncesi temel politikasının devam etmediği	AB üzerinden Avrupa'daki nüfuzunu artırma çabası		Bağımsızlık ve nüfuz artırımı arasında bir çatışma söz konusu olduğunda bağımsızlığın değil, nüfuz artırımının tercih edileceği.
Neorealizm	Birleşmenin Almanya'nın ekonomik ve askerî gücünde kayda değer bir artışa yol açmadığını, nüfus ve coğrafî alan açısından ise önemli artışların söz konusu olduğunu, ancak güç artışının çok mütevazı olduğunu	Birleşmeyle birlikte gerçekleşen Almanya'nın gücünün artışında kendi güç unsurlarından çok uluslararası sistemde meydana gelen dönüşüm rol oynamıştır.	(Baumann, 1998: 18-19), Rittberger ve Wagner	İki kutuplu sistemde daha çok Washington'un askerî desteğine muhtaç olan Bonn'un Sovyet tehdidinin ortadan kalkması sonucu, ABD karşısında daha bağımsız hareket edebilme imkânına sahip olması Almanya'nın gücünü dolaylı olarak artırmıştır.
Klasik Neorealizm	Gücünü sınırlı da olsa artıran Almanya, doğal olarak daha fazla güç politikası izleyecek, bu çerçevede hem bağımsızlığını hem de nüfuzunu artırmak isteyecek, ancak bu ikisi arasında bir çatışma söz konusu olduğunda bağımsızlığı nüfuz artırımına tercih edecektir.	Almanya'nın, Slovenya ve Hırvatistan"ın bağımsızlığının tanınması yönündeki diğer müttefiklerinden farklı tavrını, BM Güvenlik Konseyi'ne daimi üyelik ve AB içerisinde Almancanın resmi çalışma dillerinden biri olması konusundaki ısrarı.	Kaiser (2003) ve Schöllgen (2005: 3-8)	Birleşik Almanya, Soğuk Savaş sonrasında ayakta kalan tek süper güç olarak diğer bütün devletler için bir tehdit teşkil eden ve kendi bağımsızlığını sınırlandırma konusunda en büyük potansiyele sahip olan ABD karşısında bir dengeleme stratejisi izleyecek, bu çerçevede transatlantik işbirliğini önce gevşetecek ve uzun vadede sonlandıracaktır.
				Soğuk Savaş sonrasında artan gücünü Avrupa'ya hâkim olmakta kullanacak olan Almanya, bunu AB'yi terk ederek değil, onun üzerinden Avrupa ülkeleri üzerindeki nüfuzunu artırarak yapmaya çalışacaktır.

Uluslararası İlişkiler Teorisi	Almanya'nın Dış Politika Yönü	Belirtiler	Görüşü Savunan Yazar
Liberal/ Kurumsalcı	Almanya'nın dış politikasında temel olarak bir sürekliliğin var olduğunu ve olacağını, birleşmeden kaynaklanan değişikliklerin söz konusu olmadığı.	Birleşme öncesinde Alman dış politikasının temel karakteristiğini oluşturan multilateralizmin devam ettiği.	(Rittberger ve Schimmelfennig, 1997: 3).
	Alman dış politikasında farklılıkların olmadığı	Yurtdışı operasyonlar ve transatlantik ilişki alanlarında belirtilen kriterlere uygun bir değişimin yaşanmaması.[127]	(Risse, 2004: 30-31).
		Birleşme sonrasında Avrupa'ya egemen olmak gibi bir isteğe sahip olmayan Almanya, özellikle Avrupa'daki entegrasyon çabalarını önceden olduğu gibi devam ettiriyor, Doğu Avrupa ülkelerindeki, Batı'ya entegrasyonlarını ve AB'nin parçası olmalarını sağlayacak reform süreçlerini desteklemiştir.	(Woyke, 2000: 29).
Realist Görüş Karşıtları	Soğuk Savaş döneminde güvenlik alanında kendine özgü bir dış politika geliştirmeyip müttefiklerini takip etmekle yetinen Almanya'nın birleşme sonrasında gücü önceleyen bir politikaya yöneldiğini; Gelişmelerin Almanya'yı normalleştir-diğini, ancak realist dış politika anlayışının belirginleşmesi şeklinde kendini gösteren bu normalleşmenin iyi bir gelişme olmadığını ileri sürmektedir.	Güvenlik Konseyi'nde daimi üyelik talebinin, kuvvet kullanma konusunda klasik ülke savunması anlayışının yerini "out of area" anlayışının almasının ve silah satışında yaşanan hızlı artışın güç politikasına yönelişin açık göstergeleridir.	(Krippendorff, 2000: 158, 165-167).

[127] Alman dış politikasında birleşme sonrasında güç politikasına dönüşün söz konusu olmadığı konusunda Veit ile aynı kanaati paylaşan Risse de, bu düşüncesini açıklamak için önce güç politikasına dönüşün göstergelerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır (2004: 30):
1. İşbirliğini temel alan multilateralist bir dış politika anlayışını terk ederek, uluslararası kurumlarda kendi kısa vadeli güç çıkarlarını ve nüfuzunu artırmaya amaçlayan tek taraflı bir politikaya yönelmek,
2. Ulusal egemenlik vurgusunun açık bir şekilde artması,
3. Dış politik amaçların gerçekleştirilmesinde artan bir şekilde güç ve şiddet kullanımı.

b. Almanya'nın Uluslararası İlişkiler Politikası:

Bu bölümde özellikle bahsedilmesi gereken AB'nin lokomatifi olan Almanya'nın rol beklentileridir. Soğuk Savaş sonrasında yeni Almanya'nın dış politikasının yönünün ne olacağı konusudaki tartışma esas olarak 1990'lı yılların başında başlamakla birlikte, Schröder hükümeti döneminde iyice belirginleştiğini belirten Risse'ye göre tartışmanın iki ana tarafı vardır: Birinci grupta, birleşmiş ve egemen Almanya'nın kendi ulusal çıkarlarına odaklanan ve kendine güvenen bir güç politikası izlemesini savunan normalleşme protagonistleri yer almaktadır (Almanya'nın diğer bütün normal ulus devletler gibi kendi çıkarını önceleyen bir dış politika izlemesi gerektiğini ileri süren bu grup mensupları Berlin'in dünya sahnesine geri dönmesi çağrısında bulunmaktadırlar.); İkinci grubu ise, Soğuk Savaş süresi boyunca izlenen sivil güç konseptinin devamını isteyenler oluşturmaktadır (İnat, 2009: 19-20).

Almanya'nın dış politikasında, ekonomik gücünün yanında, 1949 yılında yeniden kurulmasının ardından, "Realpolitik" kavramın içeriğinin tam tersi yönde bir dış politika çizgisini ifade eden "*Zivilmacht*" (sivil güç) kavramıyla birlikte anılmasıdır (İnat, 2009: 2). Kirste ve Maull'e göre bu, medenileşen uluslararası ilişkilerde hedeflenen değerleri, amaçları, ilkeleri, etkili yöntemleri ve güç uygulaması sınırlandırılmış bir dış politika rol konsepti ve rol davranışını ifade etmektedir (Frank, 2008: 5). Realpolitik'in askerî gücü önceleyen yaklaşımına karşı *Zivilmacht* olma iddiasındaki Almanya, bir daha asla bir saldırı savaşında güç kullanmama iddiasındaydı (*never again*) (İnat, 2009: 2). Realpolitikin, devletlerarasında gerçek anlamda işbirliğini mümkün görmeyen yaklaşımına karşı Zivilmacht iddiasındaki Almanya, demokratik devletlerle işbirliğini ve uluslararası alanda yalnız değil, uluslararası örgütlerle birlikte hareket etmeyi dış politikasının temeli haline getirmişti (*never alone*) (Maull, 2004: 20).

Hoffmann ve Longhurst (1999: 162)'a göre "Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra, güvenlik alanı içinde, Almanya için 'kabul edilebilir davranış parametreleri önemli ölçüde esnetilmiş' olmasına rağmen, 'sivil güç' rol konseptinde değişiklik yapılmış, ancak temelde sorgulanmamıştır'' (Maull,

2000).[128] Alman dış politikası 2000'li yıllarda hâlâ aşağıda ifade edildiği şekilde karakterize edilmiştir:

a. Çok taraflılık,

b. Askerî güçün kullanımına karşı şüpheci bir tutum,

c. AB içinde devletleştirme desteği,

ç. Kısa vadede ulusal çıkarlarına uygun olmasa bile medeniyet ve uluslararası siyasetin kurumsallaşması için yükümlülükler (Frank 2008: 6).

Chappell'e göre Almanya'nın rolleri ve stratejik kültürü, 1990'ların değişen uluslararası toplumun ve müttefiklerin artan beklentileri ile ilişkili baskılar sonucu ortaya konmuştur (2012: 58). Soğuk Savaş sonrasında Almanya'nın rol seti Tablo-17'de özetlenmiştir.

Tablo – 17: Soğuk Savaş Sonrasında Almanya'nın Rol Seti (Chappell, 2012: 58)

Roller	
Tehdit Algıları	- Bölgesel Savunucu
Kuvvet Kullanımı	- Zivilmacht (Kuvvet kullanılmasının sınırlandırılması dâhil, insancılık)
Hukukun Üstünlüğü dâhil Çok Tarafçılık	- Öze Dönüşlü Çok Taraflılık (Reflexive Multilateralist = Sowohl als auch policy)
Liderlik	- Politik Lider ve AB Entegrasyonunun 'motoru' - Self Determinasyonun Destekçisi

Zivilmacht konsepti; ikili ilişkilerde ve dünya sorunlarına yaklaşımda ekonomik araçları ve diplomasiyi öne çıkarmayı, uluslararası kurumların ve uluslararası hukukun güçlendirilmesini, uluslararası ilişkilerin demokratikleştirilmesini ve askerî gücün kullanılmasından mümkün olduğunca kaçınmayı öngörüyordu (Harnisch, 2000: 4). Ancak bu yaklaşımın askerî güç kullanmayı tamamıyla reddeden pasifist anlayıştan farklı olduğunu, kriz bölgelerine müdahale gibi zorunlu durumlarda uluslararası

[128] Bu değişiklikler, özellikle Güvenlik politikası ("normalleşme")'nın askeri boyutu, "yeni" Alman dış politikası ("Yeniden millileştirme")'nın bazı yönlerinin, dış politika söylem ve dış politika tarzı değişikliği ile ilgiliydi (Frank, 2008; 5).

hukukun meşru saydığı usuller çerçevesinde güç kullanılabileceğini kabul ettiğini de belirtmek gerekir (İnat, 2009: 3).

Bu dış politika uygulamaları, "Tekrar Asla Yalnızlık Yok (*Never alone again) (Çok taraflılık),* Tekrar Asla Auschwitz (*Never ever again Auschwitz)* (medeniyet iddiası) ve Baskı Kültürü Yok'' kurallarına geri dönülerek izlenebilmektedir. "Baskı Kültürü" dış politikası, Alman karar vericilerin davranış biçimlerini ima etmektedir, ulusal çıkarlar için gayret gösterme ve liderlik iddiası sayesinde, kurumsal bağlamlar içerisinde onların ortakları ile yakın işbirliğine taraf olmaktan kaçınılır.

Almanya'nın güç politikasından uzak durması gerektiğini ileri süren Krippendorff (2000: 167-168), Berlin'in artık bütün devletler tarafından 'normal' kabul edilen realist dış politika anlayışını değil, insan haklarını her türlü ekonomik, siyasî ve kültürel ilişkinin ön şartı olarak gören uzlaşı eksenli bir dış politika anlayışını benimsemesi gerektiğini; geçmişteki militarist politikaları çağrıştırdığı gerekçesiyle karşı çıktığı 'Almanya'nın kendine özgü yolu'nun (deutscher Sonderweg) gerekli olduğunu; Almanya'nın onların ileri sürdüğü gibi, Batılı müttefiklerinin uyguladığı (realist) politikaların bir parçası olmak yerine, barış ve insan haklarına saygıyı temel alan, kendine özgü bir yol çizmesi gerektiğini; bu yolun "Almanya'ya saygınlık kazandıracağını ve dış politikaya, realpolitik karşısında neredeyse bütün alanlarda kaybettiği onurunu bir parça olsun geri kazanma şansı verebileceğini" ifade etmektedir (İnat, 2009: 33).

Brzezinski Büyük Satranç Tahtası kitabında (1998: 41), Avrasya'nın batı ucunda kilit ve dinamik oyuncuların Fransa ve Almanya olduğunu ve bunların her ikisinin de birleşik bir Avrupa vizyonuyla motive olduklarını ve nihayetinde her ikisin de hırslı bir biçimde Avrupa'da yeni bir şeye şekil vermek, böylece statükoyu değiştirmek istediklerini ifade etmektedir.[129]

[129] Özellikle Fransa'nın, bazı önemli açılardan Amerika Birleşik Devletleri'nden ayrılan kendi jeostratejik Avrupa kavramı mevcuttur ki, bu da bir yandan Rusya'yı Amerika'ya ve İngiltere'yi de Almanya'ya karşı oynatmaya yönelik taktik manevralara girme eğilimleri içerirken bir yandan da kendi zayıflığını ortadan kaldırmak için Fransa – Almanya ittifakına güvenmektedir (Brzezinski, 2008; 41)

Bu görüşlere katılmayan Veit (2006: 46-64), birleşme sonrasında Alman dış politikasında yaşanan değişikliklerin Almanya'nın güç politikasına doğru yöneldiği şeklinde değil, Soğuk Savaş döneminin sınırlı egemenlik atmosferinden kurtulup normalleşmesi yönünde atılmış adımlar olarak algılanması gerektiğini ifade etmektedir.

Friedman'a göre gelecek on yıl açısından Avrupa'nın ikilemini iki sorun oluşturmaktadır: birincisi yeniden doğan Rusya ile Avrupa'nın ne tür bir ilişki içinde olacağının belirgin hale getirilmesi; ikincisi ise Avrupa'nın en dinamik ekonomisi olan Almanya'nın hangi rolü oynayacağının belirlenmesidir (Friedman, 2011: 187). Brzezinski (2005: 120) ise, Avrupa – Amerika rekabetinin neticesinde Avrupa'da Almanya'nın yaratabileceği tehlikeye şu sözlerle ifade etmektedir:

> " ... Avrupalılar, Atlantik ilişkilerindeki gerçekten ciddi bir kopukluğun, Avrupa'nın yükselmesi için vahim sonuçlar ortaya çıkarabileceğini, Amerikalılardan daha iyi bilmektedir. Bu sırf Avrupa'yı iç rekabete ve dış tehditlere maruz bırakmayacak, aynı zamanda bütün Avrupa mimarisini de tehlikeye atacaktır. Geleneksel Alman gücünden duyulan korku ve tarihî kökleri olan ulusal düşmanlıklar tekrar çabucak alevlenecektir. Amerika'nın varlığı olmadan, Avrupa gerçekten Avrupa olacaktır, ama Avrupalı öngörücülerin ümit ettiği gibi olmayacaktır.''

Almanya yeni özgürlüğüne kavuşmuş Doğu Avrupa için eski, Almanya yönetimindeki bir Mitteleuropa (Orta Avrupa) kavramını belli belirsiz andıran bir biçimde, özel bir sorumluluğu olduğunu hissetmektedir; daha ötesi, hem Fransa[130] hem de Almanya Rusya'yla ilişkilerde Avrupa'nın çıkarlarını temsil etme hakkının kendilerinde olduğunu kabul etmektedirler ve hatta Almanya coğrafî konumu dolayısıyla, en azından teorik olarak, Rusya'yla iki taraflı bir düzenleme yapma gibi büyük bir tercih hakkını elinde bulundurmaktadır (Brzezinski, 1998: 41).

[130] Hem Fransa hem de Almanya daha geniş bir bölgesel çapta etki yapmak için yeterince güçlü ve iddialıdırlar. Fransa yalnızca Avrupa'yı birleştirmekte merkezi bir rol aramakla kalmayıp aynı zamanda da kendisini, ortak endişeleri paylaşan bir grup Akdenizli-Kuzey Afrikalı devletin çekirdeği olarak görmektedir. Almanya, Avrupa'nın en önemli devleti, bölgenin ekonomik lokomatifi ve Avrupa Birliği'nin yükselen lideri olduğunu giderek daha fazla bilincine varmaktadır (Brzezinski, 1998: 41).

Almanya AB'nin itici gücü ve ABD'yle mesafesini korumak istiyor ve AB'den başka seçeneklere ihtiyacı var; Almanya'nın bakış açısından Rusya'yla yakın ilişki kötü bir fikir değil ve Rus bakış açısındansa bu muhteşem bir şey; Putin Almanya'yı, Rusya'ya karşı duydukları korkuyu ve güvensizliklerini bilecek kadar iyi tanıyor; aynı zamanda savaş sonrası dünyada hızla geliştiklerini, ciddi ekonomik sorunlar yaşadıklarını ve Rus kaynaklarına ihtiyaçları olduğunu da biliyor (Friedman, 2011: 173).

Schwarz (2005: 50-51) ise, Almanya'nın;

- ABD ile ilişkiler konusunda sıkı bir ittifakı savunması gerektiği,

- AB çerçevesinde Avrupa ülkeleri arasında geliştirilen işbirliğine de önem vermekte; Almanya, Fransa ve İngiltere arasındaki rekabeti önleme açısından yararlı bir girişim olarak değerlendirdiği AB çerçevesinde Avrupa'nın ortak sorunlarına çözüm aranabileceği,

- AB'nin federal bir devlete dönüştürülmesi düşüncesinin bir ütopyadan ibaret olduğu ifade etmektedir (İnat, 2009: 23).

Chappell ise Almanya'nın 2002 ve 2011 yıllarındaki rol setleri arasındaki farkı Tablo – 18'de ortaya koymaktadır.

Tablo – 18: Almanya'nın 2002 ve 2011 Yıllarındaki Değişen Rol Setleri (Chappell, 2012: 185,186)

Roller	Almanya'nın Önceki Rol Seti (2002)	Almanya'nın 2011 Yılındaki Rol Seti
Tehdit Algıları	- Bölgesel Savunucu	- Yeni güvenlik görevlerinin bölgesel savunucusu.
Kuvvet Kullanımı	- Sivil Güç (Zivilmacht)	- Son çare olarak kuvvet kullanımını içerecek şekilde, güvenlik için kapsamlı bir yaklaşımın savunucusu.
Hukukun Üstünlüğü dahil Çok Tarafçılık	- Dönüşlü çok taraflılık (Avrupacı ve Moskovacı rollerine odaklanır)	- Dönüşlü çok taraflılık, - Hukukun üstünlüğü dahil olan çok taraflılığın girişimcisi
Liderlik	- Politik Lider ve 'motor'	- Arabulucu - Politik ve askerî lider
Bağımsız güvenlik ve savunma aktörü olarak AB	- Sivil – asker dünyası içinde destekçi.	- Sivil – asker dünyası içinde destekçi, son çare olarak kuvvet kullanımını içerecek şekilde. - AB-NATO uyumunun girişimcisi.

İnat'a göre ise uzun dönemde Almanya'nın dünya politikasındaki rolünün ne olacağı konusu, uluslararası siyasal sitemin nasıl bir şekil alacağı sorusu ile yakından ilgilidir:

> "Eğer beklenildiği gibi, uluslararası politikada Çin'in ağırlığının artacağı Asya merkezli bir uluslararası sisteme doğru gidilmesi söz konusu olacaksa, Avrupa'nın etkinliğinin azalmasına paralel olarak Almanya'nın dünya politikasındaki rolünün de azalacağı öngörüsünde bulunulabilir. Ancak Almanya'nın Avrupa'nın siyasal, ekonomik ve kültürel yaşamında oynadığı etkin rolün süreceğini ve Avrupa'nın dünya siyasal sisteminin önemli bir parçası olmaya devam etmesi durumunda, Berlin'in izleyeceği dış politikanın da dünyanın diğer ülkeleri tarafından dikkatle takip edilmeye devam edileceğini ileri sürmek yanlış olmayacaktır. Almanya'nın dünya politikasında oynayacağı bu rolün, II. Wilhelm ve Hitler dönemi politikalara benzer değil de Zivilmacht konseptine uygun şekilde, uluslararası sistemin demokratikleştirilmesini ve uluslararası hukuku güçlendirmeyi temel alan ve sorunların kuvvet kullanmak yoluyla değil barışçı yöntemleri öne çıkararak çözümüne odaklanmış bir rol olmasını temenni etmek de yanlış olmayacaktır'' (İnat, 2009: 35).

Gerçek şu ki, Polonya ve Almanya NATO ve AB üyeleridir; Weimar Üçgeni ve pratik askerî işbirliğini (Çokuluslu Kuzeydoğu Kolordusu içinde Polonya, Danimarka ve Almanya) kapsayan yakın ikili işbirliğinin tamamı, karşılıklı ilişkileri tamamen normalleştirmeyi mümkün kılmaktadır, böylece yeni bir iyi komşuluk sayfası açılmıştır. (White Book, 2013: 102).

c. Polonya – Almanya İlişkileri:

Polonya – Almanya arasındaki tarihî ilişkiler incelendiğinde, Tablo - 1'de de belirtildiği gibi 544 olayın %21'i Almanlarla, %25'i ise Ruslarla yaşanmıştır. Günümüz iki ülke ilişkilerini daha çok İkinci Dünya Savaşı sonrası olaylar şekillendirmiştir.

Soğuk Savaş Döneminde Sovyet güdümünde olan Polonya Halk Cumhuriyeti (Halkın Polonyası, PRL)'nin ilk yıllarında, ulusal ve devlet çıkarları arasında aşağıdaki hususların birincil öneme sahip olduğu kabul edilmiştir: egemenlik yokluğunda bir ideoloji, "sosyalist" devlet inşası;

Polonya ve (Doğu) Almanya arasındaki Oder-Neisse sınırının kalıcılığı; diğerlerinin yanı sözde insan gücünün güçlendirilmesi ile ilişkili ve derin politik, anayasal, sosyal, ekonomik ve diğer türlü değişiklikler için temel sağlayan iç güvenlik (White Book, 2013: 32).

Soğuk Savaş Dönemi iki ülke ilişkilerinde en önemli sorunlardan biri olan sınır sorunu; ülkenin toprak bütünlüğü, karşılıklı ilişkileri normalleştiren Federal Almanya Cumhuriyeti ile uygun bir antlaşma (1970) sonucunda güçlenmişti.

1990'larda Almanya'nın, Polonya'nın en önemli Avrupa stratejik müttefiki olabileceği ortaya çıktı ve hatta Polonya-Alman ortaklığı, Fransız-Alman ortaklığının bir Doğu varyantı olabileceğine yönelik iddialar da söz konusu olmuştur (Szczerbiak, 2012: 48). Polonya'da ise, "Avrupa'ya dönüş" felsefesi ve AB üyeliği perspektifi Almanya'ya karşı politika değişiminde etkili olmuştur (Rumelili, 2008: 57).

Polonya – Almanya ilişkilerinde iki ülke arasında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çizilen sınırın tanınmaması ve zorunlu göçe tabi tutulanların hakları etrafında şekillenen ihtilaf, Soğuk Savaş'ın bitimi ve Almanya'nın birleşmesi akabinde AB'nin Polonya'ya kapsayıcı yaklaşımı sayesinde krize dönüşmeden çözülmüştür (Rumelili, 2008: 54). İki ülke arasındaki uzlaşma, on yıllar boyunca en sıcak ilişkilere yol açtı ve ilk aşamasından itibaren Almanya, AB'nin doğuya genişlemesinin ve özellikle Polonya'nın adaylığının güçlü savunucularından biri olarak ortaya çıktı; bu Almanya'nın, Polonya'nın en tutarlı ve etkili müttefiki kaldığı genişleme müzakereleri boyunca muhafaza ettiği bir pozisyon oldu (Szczerbiak, 2012: 48).

Polonya'nın Almanya ile güçlü ilişkileri sonucunda büyük ölçüde AB'nin doğuya genişleyebilmesi Polonya'nın başarısıyla olmuştur. Ancak, her iki ülkenin karar vericileri arasında yaşanan olumsuz gelişmeler ve ulusal çıkar çatışmaları neticesinde, karşılıklı 'sadakasızlık' suçlamalarıyla ikili ilişkiler sekteye uğramıştır. Szczerbiak'a göre 'Sosyal Demokrat Gerhard Schröder başkanlığındaki Kırmızı-Yeşil koalisyonu iktidara geldiği 1998'deki

Almanya'nın siyasî yönelimindeki değişikliğinin ardından, Almanya'nın Avrupa politikası, daha açıkça ifade edilen Alman ulusal çıkarları ile daha ulusal odaklı olmaya başladı.' (2012: 48). Polonya'nın taslak AB Anayasal Antlaşmasına son eleştirileri ile birlikte, Irak'ta ABD için, Polonya'nın güçlü desteği üzerinde takip eden anlaşmazlıklar ile soğumuş Varşova ve Berlin arasındaki ilişkiler, hem kendilerini hem de Avrupa entegrasyon projesinin daha geneli için bir 'sadakatsizlik' olduğu, Almanya (ve Fransa) tarafından düşünülmüştür (Szczerbiak, 2012: 48).

İki ülke arasında başka çok sayıda çıkar çatışmaları da ortaya çıkmaya başladı: Birincisi Varşova'nın, Polonya'dan kovulan Almanları temsil eden kuruluşlar tarafından, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Berlin'de, hükümet destekli bir anma merkezi kurma önerilerine itirazı[131]; İkincisi, büyük bir çatışma, enerji kaynaklarının meselesi yüzünden ortaya çıktı. Almanya enerji kaynaklarını çeşitlendirmenin yolunu daha fazla artırma girişiminde bulunurken, Polonya ise Rus gazına olan bağımlılığını azaltmak için çalışıyordu. Özellikle, Polonya Almanya'nın ona danışmama hatasıyla onun açıkça sadakatsizliği için güçlü bir şekilde Almanya'yı eleştirmiştir ve Eylül 2005 tarihinde imzalanmış sözleşme ile Baltık Denizi altından planlanan Rus-Alman gaz boru hattı ile ilgili Polonya'nın kaygılarını dikkate alınmamıştı.

2005 sonbaharında Hıristiyan Demokrat Angela Merkel'in iktidara gelmesi, Polonya-Alman ilişkilerini geliştirmek için bir fırsat olabileceği göründü. Ancak, Merkel'in iktidara gelmesi, Polonya – Alman ilişkilerinin belirgin bir şekilde kötüleşmesine neden olan 2005 sonbaharında Hukuk ve Adalet liderliğindeki hükümet ve Polonya Cumhurbaşkanı olarak Lech Kaczynski'nin seçilmesi ile çakıştı (Wileński ve Pawlicki, 2006). Nitekim Hukuk ve Adalet Hükümetleri döneminde AB ile Polonya'nın gergin ilişkileri, Polonya dış politikasına 'Alman sorunu'nun geri dönüşüne büyük ölçüde bağlanmıştı. Polonya – Alman ilişkilerine yeni hükümetin yaklaşımının ideolojik altyapısı, dikkatle artan bir şekilde çıkar farklılıkları tarafından

[131] Bazı Alman sürgünleri (the Federation of Expellees'e rağmen, onları temsil eden ana kuruluştur.) Polonya'dan zararı karşılaması için de dilekçe vermişlerdir. Alman hükümeti bu iddialara karşı olmasına rağmen, bu bireylerin Polonya hükümeti aleyhine dava dosyalamasını önlemenin en iyi yolu olarak Almanya'nın tüm mal ve tazminat taleplerini reddeden bir uluslararası anlaşmayı imzalaması için Polonya'nın çağrılarını reddetmiştir (Szczerbiak, 2012: 48).

desteklenmiş bir dizi problemleri üstüne alan iki ülkenin farklı konumlarını tartışan 'tarihî siyasetin' okulu olarak bilinen Cumhurbaşkanı Kaczynski'ye yakın bir grup aydın tarafından uzun bir süre boyunca dikkatlice hazırlanmıştır. Almanya ile ilişkilerin yeniden değerlendirilmesi, Hukuk ve Adalet Partisinin bir 'Dördüncü Cumhuriyeti' inşaa programının önemli bir unsuru oldu - yozlaşmış olarak ve ahlaki ve siyasî yenilenme gerektiren 1989 sonrası Polonya'nın radikal bir eleştirisine dayalı - ve parti 2005 seçim kampanyası sırasında geniş kapsamlı Almanya'nın son derece eleştirisini yapmıştır (Kuźniar 2008: 289-290). 2005 yılı seçim kampanyası sırasında, Hukuk ve Adalet Partisi, Baltık Denizi boru hattı projesinde Alman katılımını eleştirmesinde son derece lafını sakınmaz oldu ki o, 'enerji güvenliği konularında' Polonya'nın 'AB'den dayanışma yapmayı güvenmenin' olamayacağını kanıtladı' (PiS 2005: 47-48). Başbakan olarak, Jaroslaw Kaczynski projeye katılması konusunda bir Alman davetini reddetti ve o projenin uygulanmasını engellemek için de elinden gelen her şeyi yapacağını açıkladı.

Daha geniş, Hukuk ve Adalet Partisi, Polonya ulusal çıkarlarının giderek kendine güvenen ve geçmişini giderek daha az hatırlayan ve millî çıkarlarının peşinde daha istikrarlı olan Almanya tarafından tehdit edildiğini savundu. Tüm bu durum, Schröder hükümeti döneminde geliştirilen ve Merkel liderliğindeki 'büyük koalisyonu' ile devam etmiş ve de bütünüyle başarılı olmuş; Berlin'in AB'yi Alman hegemonyasının bir aracı haline dönüştürmek için çalışan yeni Avrupa stratejisi (Bobiński, 2007: 2-3), Almanya'nın yeni tanıtımı, nüfus temelli oylama ve AB anayasa ve reform antlaşmalarında karar verme sistemi ile örneklenmiştir. Yeni Hukuk ve Adalet Hükümeti yönetiminde, Polonya, bu tehdide habersiz kalmış diğer üye devletlerin aksine, faal bir şekilde karşı koydu ve Berlin'in kuvvet aracılığıyla zorlamaya çalıştığı 'yeni Avrupa siyasî mantığı'nı durdurmak için girişimde bulundu (Kuźniar, 2008: 290). Hukuk ve Adalet Hükümeti, Almanya'nın, Polonya için kesinlikle bir müttefik olamayacağını ve güvenilir bir ortak olarak kabul edilemeyeceği iddia edilen tehlikeli bir yanılsama olarak Polonya – Almanya ortak çıkarlar fikrini sorguladı. Baltık Denizi boru hattı projesinin gösterdiği gibi, Almanya eşit olarak davranmak yerine Polonya'yı alçak ve

küçük düşürmeye çalışıyordu (Rusya örneğinde olduğı gibi yapmıştır.). 1989 sonrası önceki Polonya hükümeti, Hukuk ve Adalet Partisine göre, Polonya'ya karşı Almanya'nın tarihî 'suçluluk hissi'nden tam olarak yararlanmak için başarısızlığın 'büyük günah'ını işlemişti.

2006 yılının yazında, Cumhurbaşkanı Kaczyński, Fransa, Almanya ve Polonya'dan oluşan üç-yollu meclis ve iki büyük AB gücü tarafından, Polonya'ya eşit bir ortak olarak davranıldığı birkaç zirveden biri olan sözde 'Weimar Üçgeni' grubunun bir zirve toplantısından çıktığında, iki ülke arasındaki ilişkiler, belli bir düşüklük göstermiştir (Śmiłowicz, 2006). Bu görünüşte hastalık gerekçesiyleydi, ama yorumcuların bir kaçı, düşük tirajlı Alman hiciv dergisi Die Tageszeitung'da Kaczyński kardeşler hakkında aşağılayıcı bir yazının yayınlanmasıyla bağlantılı olabileceğini öne sürdü. Cumhurbaşkanlığı Kançılaryası bunu inkar etti, ancak Polonya Hükümeti rahatsızlığını resmi bir şikayetle bildirmek istemiştir. Alman Hükümeti ise iç işlerine müdahale olarak gördüğü için şikayeti reddettiği zaman Polonya Cumhurbaşkanın öfkesi artmıştı. Hükümetin birçok eleştirmeni gibi, sekiz eski dışişleri bakanları tarafından kaleme alınan ve bir benzeri görülmemiş açık mektup ile Weimar Üçgeni zirvesinin iptali ve bir zamanlar Polonya'nın AB'nin kilit müttefiklerinden biri olarak görülen bir ülke ile ilişkilerin genel olarak kötüleşmesi eleştirilmiştir. Onlar, Polonya'nın uzun vadeli ittifaklar kurmak ve böylece daha geniş stratejik hedeflerine ulaşmak amacıyla, kısa vadeli tavizler vermesinin mümkün olmadığı anlamına gelen Kanun ve Adalet Partisi ve Cumhurbaşkan'ın dış politika yaklaşımı ile ilgili endişelerinin belirtileri olduğunu savundu; ve bu nedenle Polonya'nın Avrupa ilişkilerinde marjinal olma tehlikesi vardı (Ostrowski, 2006). Bir Haziran-Temmuz 2007 (CBOS, 2007: 4-5) anket Almanya'nın ülkenin ana AB müttefiklerinden biri olarak kabul eden Polonyalıların sayısında Ocak 2006 yılında yüzde 35'den Haziran / Temmuz ayında yüzde 14'e bir düşüş bulundu ve Almanya'nın Polonya'ya en düşmanca ülkeler arasında sayanların sayısında yüzde 25'den yüzde 48'e bir artış bulundu. Ancak, 2007 seçimlerinden sonra, yeni Vatandaş Platformu liderliğindeki hükümetin daha AB yanlısı yönünde Polonya dış politikasına yeniden odaklanabilmek için daha geniş bir

çabasının bir parçası olarak Almanya ile ilişkilerini geliştirmek için gayret gösterdi.

Yine de ikili ilişkilerin tonu, Hukuk ve Adalet liderliğindeki yönetimini karakterize eden acı çatışmalar ile keskin şekilde tezat oluşturmuş olmasına rağmen, iki ülke bir dizi önemli konular üzerinde ikiye bölünmüştür, özellikle Rus-Alman gaz boru hattı ve Polanya'dan sınırdışı edilen Almanlar için anıt. Almanya, Polonya'nın en önemli uluslararası stratejik müttefiklerinden biri kalmasına rağmen, Polonya-Almanya yakınlaşması, bu nedenle, kendi potansiyelini yerine getirmedi ve birçok yorumcunun öngörüsünden daha az kalıcı olduğunu kanıtladı (Szczerbiak, 2012: 48-51).

Kuşkusuz Almanya-Polonya ilişkileri AB'nin, kendi sınırları etrafındaki anlaşmazlıkların çözümünü kolaylaştırması bağlamında bir başarı örneği (Rumelili, 2008: 56) olarak görülse de, iki ülkenin geniş kapsamlı egemenliklerini koruyarak güvenliğini maksimize etme, Polonya'nın dış politikasının olmazsa olmaz bir durumu, AGSP kapsamında Komünleştirme için Almanya'nın çabalarına aykırı bir inanç olmaktadır.

2. ALMANYA VE POLONYA ARASINDAKİ TEMEL SORUNLAR

Almanya ve Polonya arasındaki sorunların temelinde tarihlerinin köklerinde yatan travmaların sürekli tekrarı ile pekişen kötü anılar yatmaktadır. Yakın döneme kadar (1950), işgaller ve yıkımlarla anılan ikili ilişkiler Almanya tarafından diplomasi yoluyla düzeltilmeye çalışılsa bile ki 1990'lardan sonra Polonya Hükümeti de bu diplomasiyi desteklemiştir, her iki ülkenin halkları arasında travmanın etkileri, üfleme ile tekrardan canlanabilecek şekilde yatıştırılmaya çalışılmaktadır. Polonyalı akademisyen Karolewski'ye (2010: 61) göre:

> "Almanya'da savaş sonrası eğilim, utanç ya da suçluluk kaynağı olarak ulusal kimliğini yaşamak iken; diğer birçok milletler kendi kahramanca geçmişini vurgulamaya daha eğilimli idi. Başka bir deyişle, diğer ülkeler kendi ulusal geçmişlerine karşı ayrımcılık niyetinde olmayabilir. Oysa Almanya, onun 'karanlık eski geçmiş'i ile başa çıkarken, Avrupa ortak hafızasını anlatmak eğilimindedir ve onlar dolayısıyla bunun

> için bir taşıyıcı olarak AB'yi kabul etmezler.... Sonuç olarak, geçmişin korkusu ve faillerin travmatik belleğinin Avrupa'da bir birleştirici güç olacağı umudu, aşırı iyimser olabilir. Paylaşılan trajik ve travmatik anılar, onların yorumlanması sorununu çözmez. Çünkü ortak hafıza, hatırlama ve unutmanın bir diyalektik süreciyle tanımlanır.
>
> Sonuç olarak, Avrupa, hatta (veya özellikle) tarihi açısından, bir tartışmalı bir kavram ve bu nedenle paylaşılan ortak bellek için tartışmalı bir temeli olmaya devam eden hangi fikre bizi götürür, ne hatırlanır ve ne unutulmaması gerektiğine kimin için karar vermenin hiçbir kuralı yoktur. Yorumlamanın çoğulculuğu, uzlaşmanın hegemonik yorumlarına karşı demokratik bir araç olarak kabul edilen bir 'kavgacı çoğulculuk'a yol açabilir. Ancak, ortak kökler ve deneyimlerin anılması yerine, aynı zamanda tanıma için çok yönlü mücadeleler anlamına gelebilir.''

Almanya ve Polonya arasındaki temel sorunlara değinmemizin asıl nedenini Potyemkin şu şekilde ifade etmektedir 'Tarihte, Almanya ile Polonya arasındaki ilişkilerde meydana gelen değişiklikleri ve çalkantıları, daima Rus – Alman ilişkilerindeki değişiklikler izlemiştir' (2009: 191).

a. Almanya – Rusya Yakınlaşması (Rapallo Kompleksi ve Ribbentrop – Molotov Sendromu)

Tomasz Zarycki (2004: 595–627)'ye göre Modern Polonya Ulusal Kimliğinde Rusya'nın Rolü 'Polonya millî kimliği, tarih boyunca Rusya'nın bir kurbanı olarak Polonya'nın imajına esas olarak atıfta bulunmaktadır.'. Polonya halkı, genellikle Rus birine, kendi kimliklerinin üstünlüğünü vurgulamakta; Rusya'nın askerî ve ekonomik açıdan Polonya'dan daha güçlü olduğunu, ancak Polonya halkına göre, Rusya'nın, Avrupa değerlerini paylaşmayan bir medeniyetsiz ve acımasız bir ülke olduğuna inanmaktadır (Maczka, 2010: 12). Zarycki Rusya'nın Avrupa kültür toplumdan dışlanması Polonya'nın Avrupa kimliğinin bir unsuru olduğuna işaret etmektedir (2005: 595–627). Rusya'nın dışlanması Polonya güvenlik politikasının temel yapıtaşı olması ve Polonya'nın AB içerisinde etkinlik kazanmak istemesinde Almanya'nın desteğine muhtaç olması ile Rusya – Almanya arasında

meydana gelen ekonomik ve sanayii işbirliğinin artarak gelişme göstermesi Polonya'nın tarihten gelen korkularını yeniden canlandırmıştır.

Polonya üzerinde Alman-Rus yakınlaşması, sadece 2'nci Dünya Savaşı öncesinde ortaya çıkmamıştır. Rusya'da IV. İvan döneminde, İvan, Polonya tahtına adaylığını koyacak ve bu konuda Mukaddes Germen İmparatorluğu ile pazarlığına girişerek "Polonya, iki devlet arasında bölüşülecek; "taç'' imparatorun oğluna, Lituanya ve Livya (Letonya) da İvan'a düşecekti'' (Potyemkin (a), 2009: 194).

Polonya İkinci Cumhuriyeti dönemindeki güvenlik politikasındaki stratejik hedeflerin etkili başarısına engel olan faktörlerden birisi de, Üçüncü Reich ve Sovyetler Birliği arasında Polonya'nın harcanması ile ilgili gizli anlaşma (Ağustos 1939 Molotov-Ribbentrop paktı ve onun gizli protokolu) olmuştur.

Mevcut çıkarları ve stratejik hedefleri bağlamında o dönemden gelen sonuçlar, Polonya'nın iki güçlü komşuları, Rusya ve Almanya, arasındaki işbirliğinin kapsamı ve şekline özel önem verilmesi gerektiğini göstermektedir. Bu devletin kendi savunma yeteneklerini yenilikçi tutmak ve Polonya'nın taraf olduğu ittifakların etkinliğini gerçekçi değerlendirmek için de gerekli görülmüştür (White Book, 2013: 31).

Almanya, Rusya için Avrupa'da yeni dönemde her zaman olduğundan çok daha önemli bir ülkedir. Enerji konusu başta olmak üzere iki ülkenin işbirliği yapacağı pek çok alan bulunmaktadır. Gelecekte bu iki ülkenin ortak ya da paralel politikalarının Avrupa'da ve hatta dünyada belirleyici nitelikte olacağı değerlendirilmektedir. Günümüzde ise Batı'yla onun ayrılmaz bir parçası olarak bütünleşmiş olan Almanya, ekonominin de çok daha fazla ön plana çıkmasıyla birlikte, Rusya'daki yatırımlarını da göz önüne alarak, bu ülkeye karşı yürüttüğü politikalarda esaslı değişikliklere gitmiştir (Spanger, 2003: 89-108). Dugin'e göre, ABD'nin 2003'de Irak'ı işgali ile tek kutupluluk son bulmuş ve "Rusya, Fransa ve Almanya stratejik ekseni oluşmuştur" (Mammadov, 2014: 35).

Almanya 2000'li yıllarda enerji bağlamında Moskova ile iyi ilişkiler içerisine girmiş ve merkezi Avrupa ülkelerinin NATO üyeliklerinden sonra Baltık ve Balkan ülkelerinin üyeliklerine Moskova'yı kızdırmamak gerekçesi ile desteklememiştir (Larrabee, 2010: 46,47).

Tartışmalı Rus-Alman gaz boru hattı, Polonya ve Baltık Devletleri gibi geleneksel transit ülkeleri baypas etti ve böylece onların çıkarlarını ve arz güvenliğini tehdit etti (Szczerbiak, 2012: 48). Nisan 2006 ayında, Polonya Hukuk ve Adalet Partisinin eski savunma bakanı Radosław Sikorski (İlginçtir, bir sonraki hükümet olan Vatandaş Platformu Partisinin 2014 yılına kadarki dışişleri bakanıdır.) Rus-Alman boru hattını, Nazi Almanyası ve Sovyetler Birliğinin Polonya'yı parçalamak için anlaştıkları 1939 Molotov – Ribbentrop Paktı ile kıyaslamıştı (Słojewska, 2006).

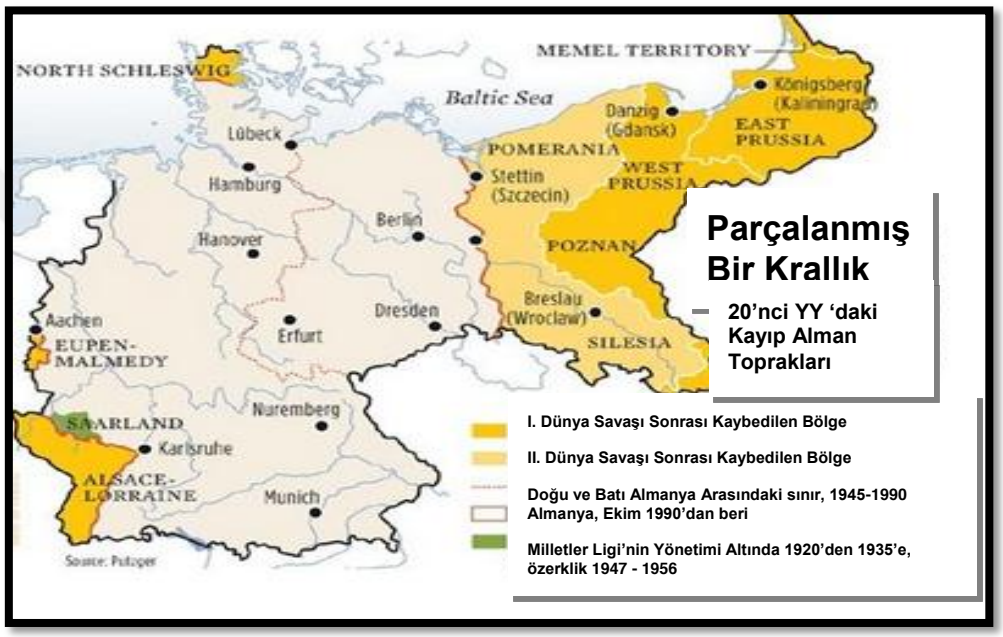
b. Almanya –Polonya Sınırı (Oder Neisse Hattı – Danzig Koridoru)

Birçok Polonyalı uzman, milletlerin çatışmalarını ve değişik bölge taleplerini Sovyetlerin ardılları arasında olabileceğine inandı ve bu durumu 'dengesizliklerin ve krizlerin devam eden kaynakları' olarak tanımlamıştır (Michta, 1992: 81).

1934'e kadar Polonya'nın Almanya ile münasebetleri iyi gitmemesinde rol oynayan birinci sebep, Polonya sınırları içindeki Almanlardı (Bu azınlıklar yüzünden iki devlet arasında sınır olayları eksik olmamıştır.); İkinci olarak, Müttefiklerin, Polonya'yı denize çıkarmak için Alman toprağından Koridor bölgesini Polonya'ya vermeleri ve bu suretle Doğu Prusya'nın Almanya ile direkt bağlantısını kesmeleri Almanlar üzerinde kötü bir etki yapmıştır (Armaoğlu, 1997).

Polonya – Almanya sınırı, İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa siyasetinin en büyük ihtilaflarından birini oluşturmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, söz konusu sınır batıya, Oder-Neisse hattına taşınarak, Polonya'ya Almanya'nın savaş öncesi topraklarının dörtte biri bırakılmıştı (Rumelili, 2008: 54) (Harita – 23).

Soğuk Savaş sürecinde Batı Almanya, Polonya-Doğu Almanya sınırını tanımama politikasını güttü. Polonya'daki komünist rejim ise iç meşruiyetini güçlendirmek için Polonya toplumunun çoğunluğunda mevcut bulunan Alman karşıtı duyguları kullandı ve "kurtarılmış topraklar" olarak addettiği bölgede Almanya'nın yayılmacı emelleri olduğunu vurguladı (Lebioda, 2000: 165-181).

Harita – 23 : İkinci Dünya Savaşından Sonra Almanya'nın Topraklarındaki Değişim (Conradt ve Langenbacher, 2013: 34).

Almanya Demokratik Cumhuriyeti yani Doğu Almanya, 6 Temmuz 1950'de Polonya ile anlaşma imzalayarak (Görlitz Anlaşması) Oder – Neisse Hattı'nı kalıcı sınır olarak kabul etmiştir; Batı Almanya ise sınırın geçici olduğunu ve yeni bir anlaşma ile düzenlenmesi gerektiğini söylemiş ve 1970'e kadar sınırı tanımamıştır (Bayır, 2011: 13). Batı Almanya'da Brandt-Scheel hükümetinin Doğuya açılma politikası, kısa zamanda neticesini verdi ve 12 Ağustos 1970 de Federal Almanya ile Sovyet Rusya arasında Moskova Antlaşması imzalandı. Federal Alman Başbakanı Willy Brand ile Sovyet Başbakanı Aleksey Kosigin arasında imzalanan bu antlaşma ile, Batı Almanya, Müttefiklerin, yani Amerika, İngiltere ve Fransa'nın Berlin üzerindeki

hakları saklı kalmak üzere, Avrupa'daki sınırların "dokunulmazlığı"nı kabul ediyordu; bu hüküm iki bakımdan ehemmiyetli idi: Birincisi, Batı Almanya, Almanya'nın bölünmüşlüğünü kabul ediyordu; İkincisi de, dolaylı mana olarak, "dokunulmazlığı" kabul edilen sınırlar, ancak barışçı yollarla değiştirilebilirdi (Armaoğlu, 2007). Bu anlaşmanın arkasından, 7 Aralık 1970'de, Federal Almanya ile Polonya arasında imzalanan Varşova Antlaşması ile de Federal Almanya, Doğu Almanya ile Polonya arasındaki sınırı Oder-Neisse nehirlerinin teşkil ettiği sınır olarak kabul ediyordu. (Armaoğlu, 2007). Willy Brandt, uygulamaya koyduğu Ospolitik kapsamında imzalanan 1970 Varşova Antlaşması ile Oder-Neisse sınırını tanıdıysa da, onay sürecinde muhalefet tarafından Batı Almanya'nın kendi adına konuştuğu ve iki Almanya birleştiği zaman Polonya – Almanya sınır probleminin tekrar gündeme geleceği hükmü Antlaşma'ya dâhil edildi (Elliott, 1993: 500-535).

Bu şartlı tanıma Polonya – Batı Almanya ilişkilerinde temel bir sürtüşme kaynağı olmaya devam etti ve "Oder-Neisse hattı yasal statüsü geçici olan tek İkinci Dünya Savaşı sonrası sınır" olarak kaldı (Hyde-Price, 2000: 14). Fakat Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve iki Almanya'nın birleşmesiyle birlikte, Polonya ve Almanya arasındaki bu sınır anlaşmazlığı tekrar alevlenmedi.[132] Tam aksine, Hyde-Price'a göre, Almanya – Polonya ilişkileri Orta Avrupa'da sürdürülebilir bir barış alanının temel direğini oluşturdu (2000: 2).

Aynı zamanda, Polonya'nın 1989 sonrası yönelimlerinin ilki, özellikle sınır komşularıyla bölgesel işbirliği ve ikili ilişkilerin geliştirilmesi olmuştur. Bu kapsamda bütün komşularıyla iyi komşuluk ve dostça ilişkiler üzerine anlaşmalar imzalandı. İmzalardan önce Doğu sınırı Polonya güvenliği için potansiyel problem olarak görülmüştü. Kasım 1990'da, iki Almanya'nın birleşme yönünde oy kullanmasından sadece bir ay kadar sonra, Almanya ve

132 Her ne kadar Helmut Kohl, iç siyaset kaygılarıyla Oder-Neisse sınırına bir süre itiraz ettiyse de, 1991 Antlaşması ve akabinde derinleşen Polonya Almanya ilişkileri, Almanya'nın sınırı tanıma kararını yalnızca 2 artı 4 Antlaşmasının baskısıyla aldığı açıklamasını geçersiz kılmaktadır; 1990-91'deki gelişmeler daha çok, iki tarafın da başarılı Fransız-Alman yakınlaşması modelini örnek alarak ilişkilerini ortak çıkarlar ve kaygılar etrafında kurumsallaştırma isteklerini göstermektedir (Rumelili, 2008: 56).

Polonya, aralarındaki Oder-Neisse sınırının kalıcı niteliğini tanıyan bir anlaşma imzaladılar (Rumelili, 2008: 54).

Alman – Polonya Sınır Antlaşması, 14 Kasım 1990 tarihinde Varşova'da, Polonya ve Almanya'nın dışişleri bakanları tarafından imzalanan bir anlaşmadır. Antlaşma, akit tarafların şartları altında;

> "1950 Zgorzelec Antlaşması ile bu anlaşmanın sonraki düzenleyici hükümleri ve 1970 Varşova Antlaşmasına göre sınır teyit edilmiştir,
>
> - Şimdi ve bundan sonra, aralarındaki sınırın bozulamaması ilan edildi ve karşılıklı olarak egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı sözü verildi,
>
> - Birbirlerine karşı toprak iddialarını ve gelecekte bu tür iddiaları beslemeyeceklerini açıkladı'' (Treaty between the Federal Republic of Germany and the Republic of Poland on the confirmation of the frontier between them, 1990).

1991'in başında imzalanan, sınırların açılmasına yönelik diğer bir anlaşma, Polonya'dan sürülmüş Almanların geri göçü sorununu çözüme kavuşturdu (Elliott, 1993: 500-535). Haziran 1991'de imzalanan Dostluk ve İyi Komşuluk İlişkileri Antlaşması'yla her iki taraf anlaşmazlıklarını barışçıl yollarla çözmeyi ve güvenlik alanında işbirliği yapmayı taahhüt etti (Rumelili, 2008: 54).[133] Antlaşma ayrıca Almanya'nın Polonya'nın AB'ne katılımını destekleme taahhüdünü de içermekteydi (Hyde-Price, 2000: 2).

Sınır sorununun çözümü sonrasında, Almanya ile ilişkilerde çok önemli değişimler meydana gelmiştir. Örneğin, 1993 yılında, bir Polonya gazetesi tarafından yapılan kamuoyu yoklamasında belli olmuştur ki Polonyalıların %68'i Alman korkusuna sahiptir ve hatta Rus korkusundan %5 daha fazladır (Taras, 1995: 247). Polonyalıların Almanlara karşı tarihî ön yargıları olmasına rağmen, 1997 yılında yapılmış diğer bir kamuoyu yoklamasında, Polonyalıların %73'ü Polonya ve Almanya arasında uzun ömürlü barıştan yana olduklarını göstermiştir (Zybkiewicz, 1998: 66).

AB'nin, sınırlarında istikrarsızlaştırıcı etkileri olabilecek Oder – Neisse sınır anlaşmazlığının barışçıl çözümünde dönüştürücü ve inşa edici

133 Gerek Alman gerekse Polonya siyasî seçkinleri, dış politika stratejilerini, Polonya'nın komünist olmayan ilk Dışişleri Bakanı Krzystof Skubiszewski'nin 1991 Antlaşması'nın akdedilmesi üzerine dile getirdiği "menfaatler topluluğu" kavramı üzerine temellendirdiler (Rumelili, 2008: 56).

etkisi olmuştur (Hyde-Price, 2000: 2). Polonya ve diğer Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine karşı AB, kendi kimliğinin kapsayıcı yönlerine vurgu yapmış ve onların farklılıklarını değiştirilebilecek özellikler etrafında tanımlamıştır; bu tarz bir kimlik inşası, Almanya'da Polonya'ya karşı kullanılabilecek ve Oder-Neisse sınır anlaşmazlığını tahrik edecek farklılık ve tehdit söylemlerini gayrı-meşru kılmıştır (Rumelili, 2008: 57). 1989'dan bu yana Almanya, Polonya'nın Avrupa kurumlarıyla bütünleşmesinde gayrı-resmi sözcülüğünü yapmıştır. 2 artı 4 anlaşması görüşmeleri sırasında sınırın değişmesi ve taşınmazlarının tazminini talep ederek Almanya'da güçlü bir baskı grubu oluşturan Sürgün Mağdurları Birliği bile daha sonra duruşunu Polonya'nın AB üyeliği lehine çevirmiştir (Lebioda, 2000: 165-181).

Haziran 1997'deki bir konuşmasında Alman Şansölyesi Helmut Kohl şunları ifade etmiştir:

> "Biz doğu komşumuz olan Polonya ile... Fransa ile mümkün olanı yaratmak istiyoruz. Almanya-Polonya tarihi ve Almanya-Polonya sınırı acı tecrübelerle bağlantılı olduğu için bu çok mühim bir konudur. …Kararlı bir ders çıkarmalı[yız]...ki bir daha Avrupa'da sınır problemleri olmasın... Sınırları Almanya ile Fransa arasında olduğu gibi geçirgenleştirmeliyiz... Bu nedenle Polonya'nın... AB'nin bir parçası olmasını istiyoruz'' (Rumelili, 2007: 51-58).

Hyde-Price'a göre, bu vizyon komünizm sonrası iç politika sahnesinin tüm kesimlerini birleştirmiştir (2000: 2). Polonya'nın AB üyeliğine yönelik Alman desteği büyük ölçüde takdir edilmiş ve algılamaları köklü bir şekilde değiştirmiştir. Almanya, yüksek oranda AB üyeliği yolunda Polonya'ya en çok yardımcı olan devlet olarak algılanmaktadır. Zaborowski'ye göre, Orta ve Doğu Avrupa'nın büyük bölümünde, "Avrupalılaşma, çatışma ve şiddete dayanan Balkanlaşmaya bir alternatif olarak sunulmuştur." (Freudenstein, 1998: 41-54). Buna ilaveten AB, birleştirici etki olarak, Polonya ve Almanya arasında bulunan Viadrin'deki Avrupa Üniversitesi'ni ve Almanya, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ni bağlayan Euregio Neisse bölgesindeki sınır ötesi işbirliğini desteklemiştir (Rumelili, 2008: 58).

c. Azınlıklar:

Polonya – Almanya sınırı, İkinci Dünya Savaşı sonrası batıya, Oder – Neisse hattına taşınmıştır. Batı Almanların yüzde 20'den fazlası, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği ve Polonya'ya kaybettikleri Almanya'nın doğu topraklarından, Doğu Avrupa'nın diğer kısımlarından veya 1949 ve 1989 arası eski Doğu Almanya'dan mülteci veya sürgün olarak yaklaşık 14 milyon[134] evsiz (ve birçok durumda yoksullaşan) Federal Almanya Cumhuriyeti'ne geldi (Conradt ve Langenbacher, 2013: 142).[135]

1989 yazında Batı Almanya'nın mali yardımına karşılık, Polonya'nın ülkedeki Alman azınlığın haklarını korumayı taahhüt ettiğini belirten bir anlaşma imzalandı (Rumelili, 2008: 56). Polonya, Alman Hükümetinin veya Polonya içindeki Alman azınlığın batı sınırı üzerinde kavga/tartışma çıkarmasından korkmuştu.

Kasım 1990'da, iki Almanya'nın birleşme yönünde oy kullanmasından sadece bir ay kadar sonra, Almanya ve Polonya, aralarındaki Oder-Neisse sınırının kalıcı niteliğini tanıyan bir anlaşma imzaladılar (Rumelili, 2008: 56). Anlaşmanın giriş kısmında İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sürülen Almanlarla ilgili olarak Polonya'da o zamana dek vatana ihanet sayılan "sürgün" tabiri kullanılmıştır (Lebioda, 2000: 165-181). 1991'in başında imzalanan, sınırların açılmasına yönelik diğer bir anlaşma Polonya'dan sürülmüş Almanların geri göçü sorununu çözüme kavuşturmuştu (Elliott, 1993: 500-535).

1988 yılından bu yana Doğu Avrupa ve eski Sovyetler Birliği'nden gelen yaklaşık üç milyon etnik Alman 'yeniden yerleşenler' Federal Cumhuriyeti'ne göç etmiştir. Onlarca yıldır Federal Almanya Cumhuriyeti dil ve soy bağlantısı olan kendi vatandaşlarına eğitim imkânı sağlama ya da Alman vatandaşı olmaları için Federal Almanya Cumhuriyeti'ne yerleşmelerine izin verilmesini Polonya, Sovyetler Birliği ve diğer Doğu

134 Bu sınır değişikliği ertesinde, Sovyet ve Polonya makamları bu topraklarda yaşayan 9 milyon civarında Alman'ı müttefiklerin işgal bölgesine sürdü (Elliott, 1993: 500-535).

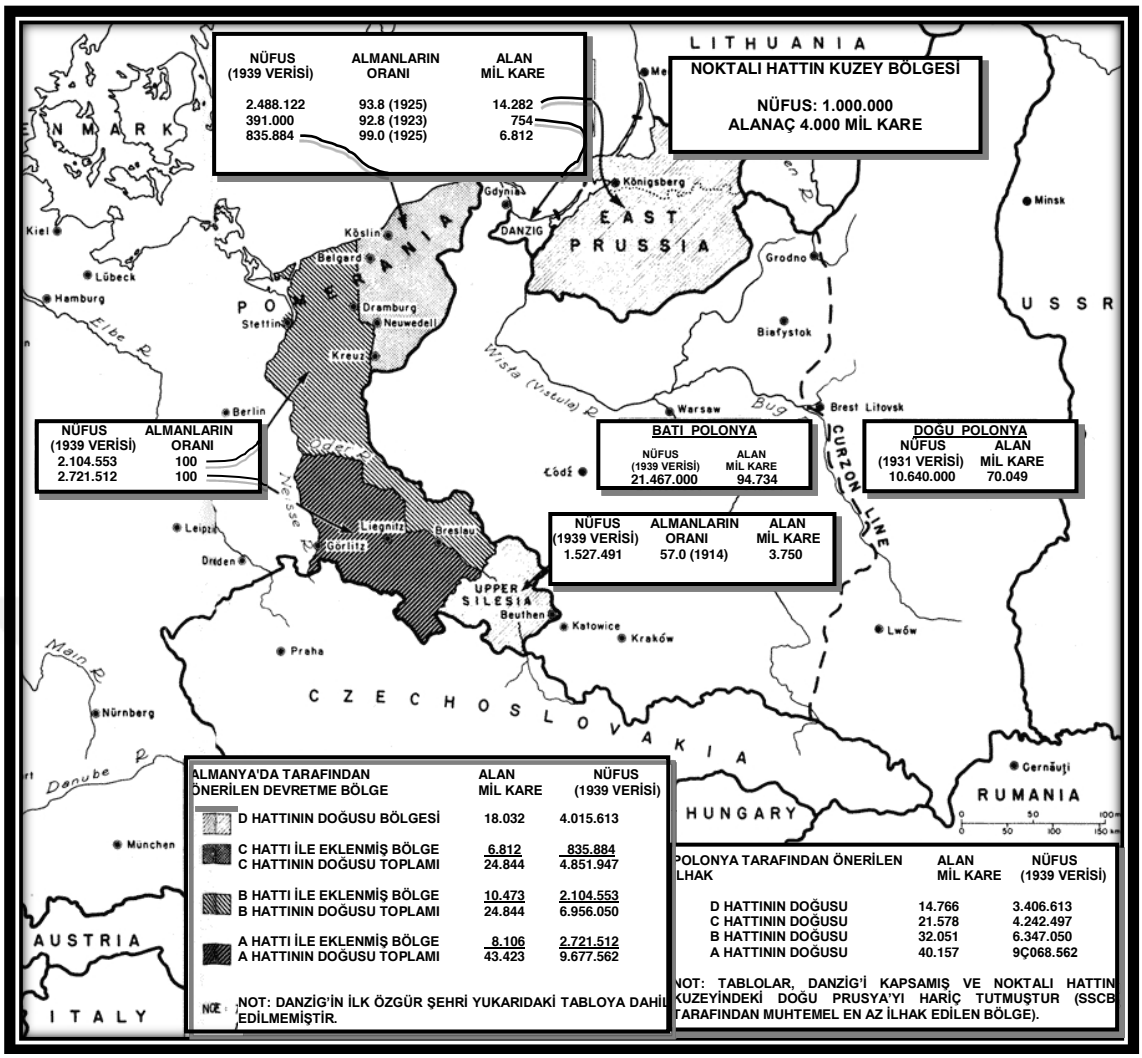
135 Bu halk kitlesinin asimilasyonu, zaten aşırı kalabalık ve 1945 öncesi nüfusunun yeterli iaşe ve ibatesini sağlayamayacak olan genç Alman devleti için büyük bir sorun olmuş olmakla birlikte, yirmi yıl içinde bu grup, savaş sonrası sistemin büyük başarısı olarak toplumuna entegre olmuştu (Conradt ve Langenbacher, 2013: 142).

Avrupa ülkelerinden ısrar etmiştir. Federal Almanya Temel Kanunun 116'ncı Maddesi bu yerleşimcileri, Almanca bilmeyenlerin çoğunu, doğrudan ve tam vatandaşlık için seçilebilir yapmaktadır. Böylece onsekizinci ve ondokuzuncu yüzyıl Alman yerleşimcilerin torunları Almanya'da vatandaş olabilmiştir. Işsizlik ve konut sıkıntısı sorunları göz önüne alındığında, bu uzak kuzenlerin gelişi yerli Almanlar arasında bazı kızgınlıkları harekete geçirmiş olmasına rağmen, diğerleri ise, Almanya'nın düşük doğum oranı ve yaşlanan nüfusuna işaret ederek, onları olumlu demografik gelişme olarak kabul etmiştir. Wangler'e göre (2012: 1) "1945-1948 yılları arasında 89,660 Macar, Slovakya'dan Macaristan'a taşınmak zorunda kalmış; aynı dönemde 73,273 Slovak ise, Slovakya için Macaristan'ı terk etmiş; 40,000 Macar da 1946 yılında Yugoslavya'yı terketmiş; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Polonyalılar Vilnius ve L'viv'den göç etmek zorunda oldukları zaman Polonya'nın eski doğu bölgeleri de yeniden yapılandırılmış; 650,000 Ukraynalı, Güneydoğu Polonya'daki diğer bölgelerden, Almanların kovulduları bölgelere yerleştirilmişti. Sonuç olarak, 1948 yılında neredeyse Doğu Avrupa ulus-devletlerinin tamamı tarihte ilk kez neredeyse tamamen etnik olarak homojen olmuştu.'' (Harita-24).

Madencilik ve metalürji endüstrisinde yetenekli Alman işçiler (genellikle Reichsdeutsche[136]) ülkenin ekonomik toparlanması için gerekli kabul edildiler ve bu nedenle Polonyalılar bu alanlardaki sorumluluğu devralmaya hazır olduğu zamana kadar, yani en az 1950'lerin sonlarına kadar Almanların kalmalarına izin verildi (Cordell ve Stefan, 2005: 118).[137]

136 Yerleşim yerine göre Almanlar adlandırılmıştır. Reichsdeutsche, Almanya topraklarında yaşayan Almanları; Volksdeutsche ise Doğu Avrupa'da yaşayan Almanları tanımlamak için adlandırılmıştır.

137 Ayrıca, 1945 yılının sonbaharından itibaren zorunlu çalışma kamplarında 'rehabilitasyon''dan geçmiş ve Lehçe konuşan savaş öncesi Polonyalı Alman vatandaşları (Volksdeutsche) Polonya vatandaşlıklarına artan bir şekilde geri dönmeleri teklif edilmişti; Nihayet, çıkarılma işlemi 1950 yılında tamamlandıktan sonra, Polonyalı yetkililer (eski) Almanların ezici çoğunluğu, Reichs ve Volksdeutsche'ın her ikisi de sınırdışı olmasaydı, gerçek yani, Polonyalı kimliğini yeniden keşfetmek için bir fırsat sunulan sırf 'Almanlaşmış Polonyalılar' olurdu iddiasında bulundular (Cordell ve Stefan, 2005: 118).

Harita – 24 : 2'nci Dünya Savaşı Sonrasında Polonya'ya Bırakılan Alman Topraklarındaki Alman Nüfusu (1939 Yılı Verilerine Göre) (GlobalSecurity.org [Web], 2014)[138]

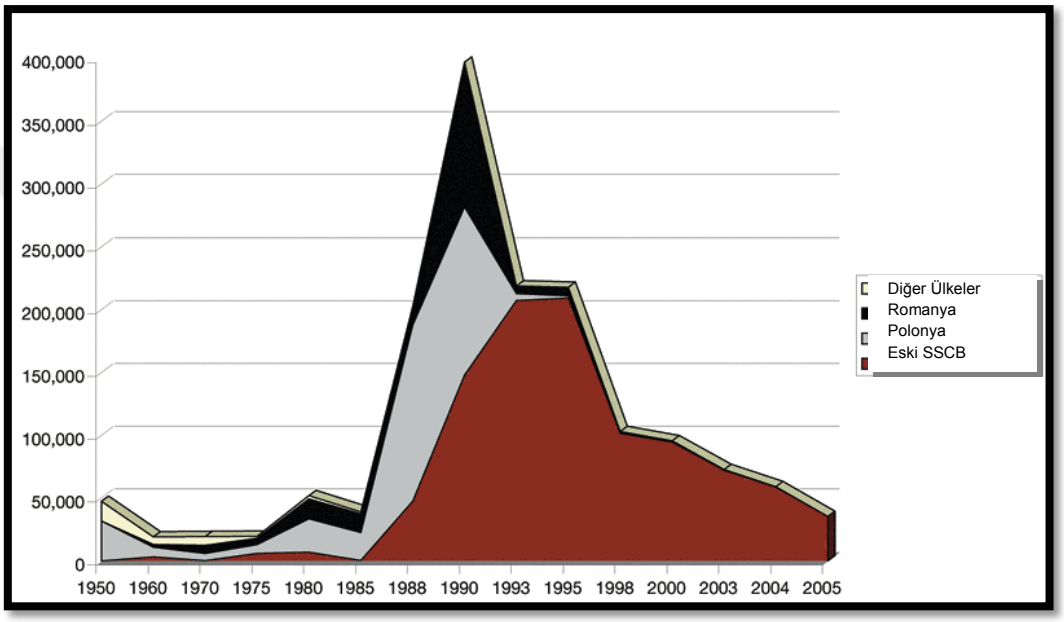
1950 Polonya nüfus sayımı, 1,1 milyon civarındaki yerleşimcilerin 1945 yılı öncesinde Alman vatandaşlığına sahip olduğunu göstermektedir (Franzen, 2001: 305). Bu sayının yaklaşık 900.000 kadarı, ya Yukarı Silezya'da veya Güney Masuria'da ikamet etmekteydi (Cordell ve Stefan, 2005: 119). Polonyalı yetkililer, asıl yerli veya 'Almanlaşmış Polonyalılar' arasında bir ayrım yapmaya devam ettiler (Cordell ve Stefan, 2005: 119).[139] Bu ayırım, mümkün olduğunca (eski) Alman varlığının fiziksel izlerini yok

138 Erişim Tarihi: 17.12.2014 http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/oder-neisse-line.htm

139 Cordell ve Stefan'a göre 'Almanlaşmış Polonyalılar'ın gerçek Polonyalılığı, Alman gösterişi altında gizlenmiş olduğu ve bu nedenle Polonyalı yetkililer tarafından 'Almanlaşmış Polonyalılar' üzerine özel önem verildiği ve 'Yeniden Polonyalılaşma' politikasının ülke genelinde takip edildi ifade edilmektedir (2005: 118).

eden, kamu ve dinî hizmetlerde herhangi bir Almanın kullanımını yasaklayan ve genellikle insanları Polonya'ya doğru yeniden yönlendiren yasaklamaları da kapsamaktadır (Cordell ve Stefan, 2005: 120).[140]

Yeniden Polonyalılaştırma politikası, özellikle Masurians arasında, sadece sınırlı bir başarı elde etmişti; bu durum 1950'lerin başında ve 1990'lar arasında Almanya'ya göç oranlarında ölçülebilir (Cordell ve Stefan, 2005: 120) (Grafik - 24).

Grafik – 24 : 1950 – 2005 Yılları Arasında Almanya'ya Göç Eden (Spat-) Aussiedler (Doğu ve Güney Avrupa'dan gelen etnik Almanlar)'in Geldikleri Ülkelere Göre Akışı (Hamburg Institute of International Economics [Web], 2007: 3)

Polonyalılaştırma politikasının 1970'lerdeki sonucunda, Leh dili, Yukarı Silezya'nın her yerinde ve eğitim sisteminde genç nesil arasında ortak konuşulan dil olmuştur (Cordell ve Stefan, 2005: 122).

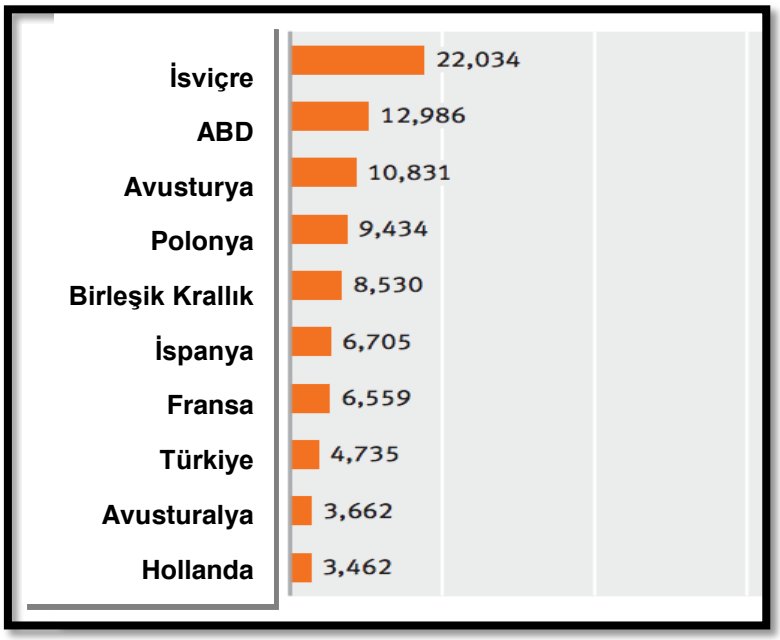
Willy Brandt, 1970 yılında Varşova'yı ziyaret ettiği zaman, Alman azınlığın sorunlarını, Polonya ile diplomatik ilişkilerin kurulmasıyla müdahale edebilme olasılığın olduğunu görmüştür. Sorun ihtiyatlı tartışılmış ve diplomatik ilişkilerin kurulmasından sonra, Polonya hükümeti 'ailelerin

140 Kilise ve devlet çoğu konularda kavgalı olmasına rağmen, 1940'ların sonunda, belli halk gruplarının 'Yeniden Polonyalılaştırılması'nın doğru bir strateji olduğu inancında birleştiler (Cordell ve Stefan, 2005: 120).

yeniden birleşmesi' temelinde Alman Federal Cumhuriyet'e göçün artışına izin verilmiştir.[141]

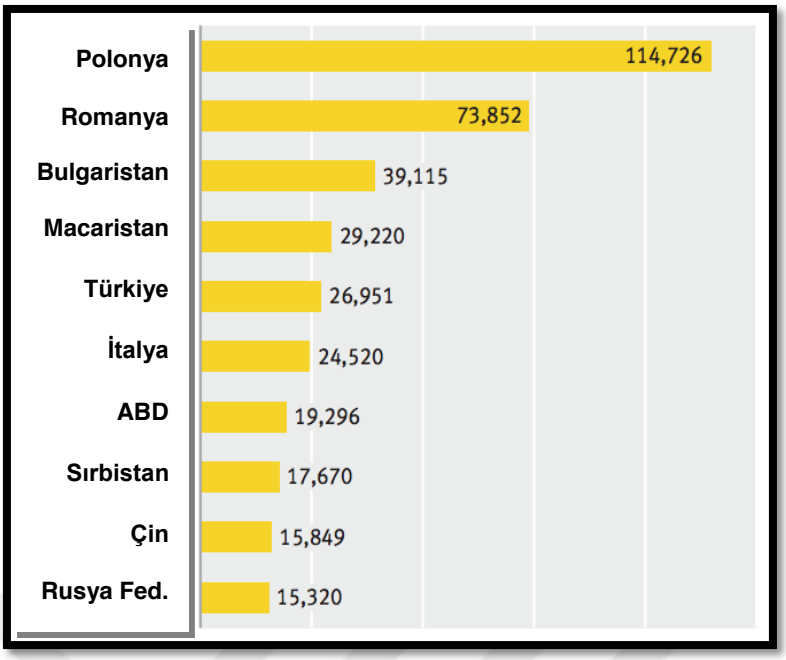
Göç ve sürgünler için Alman Federal Ofisi verilerine göre 1993 ve 1995 yılları arasında her yıl 200.000'nin üzerinde eski Sovyet topraklarından, Federal Almanya'ya etnik Almanların göç ettikleri ve bu sayının her yıl azaldığı, 2011 yılında toplam 2,148 kişinin (aile üyeleri dâhil) göç ettiği ifade edilmiştir (Schneider, 2012: 30).

Federal Almanya İstatistik Ofisinin 2010 yılı verilerine göre, Almanya'dan Polonya'ya göçmen olarak 9.434 Alman vatandaşının gittiği (Grafik – 25); Almanya'ya ise en fazla Polonya'dan göçmen geldiği (114,726 kişi) tespit edilmiştir (Grafik – 26). Polonya ve Almanya'nın AB ve NATO ülkeleri ve komşu ülkeler olmasının yanında, Polonya'nın ucuz ve nitelikli iş gücü kapasitesi Almanya'ya göçü hızlandırmıştır. Tersi durumun ise (Polonya'ya göç eden Alman vatandaşları) 2'nci Dünya Savaşı sonrasında Polonya'ya bırakılan Alman topraklarına tekrardan dönüş yapan Almanların olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik – 25: 2010 Yılı İtibariyle Göç Eden Almanların Gittikleri İlk On Ülke (Federal Statistical Office, Statistical Yearbook, 2012: 29)

141 Nitekim, 1970'lerde Polonyalı (Alman) göçmenlerin Almanya'ya göçünde istikrarlı bir artış görüldü. Bu artışın sebebi olarak Almanya'nın 1975/76'larda verdiği 'jumbo krediler' etkili olmuştur (Cordell ve Stefan, 2005: 122).

Grafik – 26: 2010 Yılı İtibariyle Almanya'ya Göç Eden Yabancıların Geldiği İlk On Ülke (Federal Statistical Office, Statistical Yearbook, 2012: 29)

Her iki vatandaşların göç etme sayıları arasında fark görülmektedir; Alman istatistik kurumu verileri Polonya'ya göç eden Almanların sayısını yüksek tutarken Polonya İstatistik Kurumu verileri ise bu sayıyı düşük göstermektedir. Veriler arasındaki tutarsızlığın temel sebebi, ülkelerin vatandaşları üzerindeki hak iddia etmede kullanılacak temel argüman olmasıdır. Polonya İstatistik Kurumu verilerine göre 1990 – 2012 yılları arasında Polonya'ya daimi ikamet için gelen Almanların sayısı toplam 22.071 iken, Almanya'ya daimi ikamet için giden Polonyalıların sayısı toplam 105.191 olmuştur (Tablo – 19). Özellikle Polonya'dan göç eden/ettirilen Almanlar kırsal kesimden daha çok modern eski Alman şehirlerine geri göç ettikleri görülmektedir (Tablo – 20 ve 21). 2012 yılı için ise geriye göç eden Almanların %85'inin erkek olduğu tespit edilmiştir (Tablo – 22).

Tablo – 19 :1990 – 2012 yılları arasında Polonya'ya daimi ikamet için gelen Almanlar ve Almanya'ya daimi ikamet için giden Polonyalıların sayıları (Central Statistical Office of Poland, 2013: 471)

	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2012	Toplam
Polonya'ya Göç Eden Almanlar	624	1965	2493	2823	3174	3175	2677	2655	2485	22071
Almanya'ya Göç Eden Polonyalılar	11587	18161	20472	12317	11884	7769	6818	7784	8399	105191

Tablo – 20 :2012 Yılında Polonya'ya Daimi İkamet İçin Gelen Almanlar ve Almanya'ya Daimi İkamet İçin Giden Polonyalıların Şehir ve Kırsal Göre Dağılımı(Central Statistical Office of Poland, 2013: 472)

	Toplam			Şehir			Kırsal		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Polonya'ya Göç Eden Almanlar	2485	1404	1081	1652	890	762	833	514	319
Almanya'ya Göç Eden Polonyalılar	8399	3689	4710	5635	2456	3179	2764	1233	1531

Tablo – 21 : 2012 yılında Almanya'ya Daimi Olarak Göç Eden ve Almanya'dan Polonya'ya Daimi Olarak Göç Edenlerin Polonya'daki Eyaletlere Dağılımı (Central Statistical Office of Poland, 2013: 477-478). (* 1945 öncesi Eski Alman Toprakları)

Eyaletler	Almanya'dan Gelen Göçmenler	Almanya'ya Göç Edenler
dolnośląskie *	361	929
kujawskopomorskie	89	312
lubelskie	27	85
lubuskie *	134	326
łódzkie	79	117
małopolskie	116	167
mazowieckie	88	161
opolskie *	285	1787
podkarpackie	42	104
Podlaskie	32	55
pomorskie *	268	717
śląskie *	479	2485
świętokrzyskie	28	65
warmińsko-mazurskie *	130	351
wielkopolskie *	146	510
Zachodnio-pomorskie*	181	228
Toplam	2485	8399

Tablo – 22: Polonya'da Avrupa Vatandaşlığı Oturum Kayıt Belgesi Alanların Cinsiyet ve Vatandaşlıklarına göre Avrupa Birliği Vatandaşlarının Dağılımı (Central Statistical Office of Poland, 2013: 483).

Vatandaşların Ülkeleri	2009	2010	2011	2012	
				Toplam	Toplamdaki Erkek Sayısı
Avusturya	178	196	175	139	95
Almanya	1682	1823	1912	2278	1935
Belçika	99	138	100	132	98
Bulgaristan	395	444	319	394	248
Çek Cumhuriyeti	174	201	205	184	89
Danimarka	130	92	108	90	69
Finlandiya	53	61	89	81	43
Fransa	559	541	586	591	408
Hollanda	273	275	240	227	186
İngiltere	526	589	535	511	366
İspanya	312	379	423	625	412
İsveç	199	250	297	298	177
İtalya	625	612	636	670	579
Letonya	68	86	79	83	30
Litvanya	191	233	188	213	74
Macaristan	95	115	119	169	104
Norveç	70	92	141	201	105
Portekiz	163	115	142	182	144
Romanya	176	187	281	368	236
Slovakya	161	188	210	198	104
Yunanistan	64	68	69	106	77
TOPLAM	6364	6863	7058	7941	5720

Lebioda'ya göre, geçmişte Polonya toplumunun çoğunluğunun Almanya'ya böyle bir rol biçmesi tasavvur bile edilemezdi (Lebioda, 2000: 165-181). AB üyelik perspektifi ayrıca bir "Avrupa" kimliğinin gerekliliği olarak Avrupa standartlarının ve ilkelerinin – insan hakları ve etnik azınlık hakları, demokrasi, liberalizm ve hoşgörü – içselleştirilmesini kolaylaştırmış ve Polonya'nın Alman azınlığına yönelik politikalarında değişikliği mümkün kılmıştır (Freudenstein, 1998: 41-54).

Bugün, Çek Cumhuriyeti gibi Polonya'nın azınlık politikası, Ulusal Azınlıkların Korunmasına ilişkin Çerçeve Sözleşmesi tarafından yönetilmektedir. Cordell ve Wolff'un araştırmalarına göre (2005: 127 - 128):

> “Polonya'da, 600’ün üzerinde Deutsche Freundschaftskreise (Alman Dostluk Daireleri) bulunmaktadır. Sınırsız adımlar çeşitli alanlarda son yıllarda yapılmıştır. Alman (ve Polonya) hükümetleri, altyapı projelerine, Alman dil eğitiminin canlanmasına ve Alman kültürel anıtlarının yenilenmesine yönelik katkıda bulunmuştur. Almanların ikamet alanlarında iki dilli tabela sık görülmektedir. Sınırın Almanya tarafında zaman zaman şikâyetleri duyulmasına rağmen Polonyalılar konuyla ilgili bazen gereksiz duyarlı olabilmektedirler (Rossmanith: 2004). Okulların büyük bir kısmı, özellikle Opolskie Eyaletinde (Voyvodalığında), Lehçe, tarih ve matematik temel konular hariç bir Alman-dil müfredatı sağlamaktadır. Hepsi iki dilli bir haftalık gazete, iki aylık ve bir aylık dergiler yayınlanmaktadır. Buna ek olarak, bazen Almanca yayım yapan bir televizyon istasyonu ve Opole ve Yukarı Silezya’da beş radyo istasyonu bulunmaktadır.
>
> Yerel düzeyde ilişkilerin gelişmesine paralel olarak, azınlık ve Polonya devlet arasındaki ilişki de daha yapıcı oldu. Alman azınlıkta belirli şeylerin amaçlandığı 1991 İyi Komşuluk ve Dostluk İşbirliği Antlaşması ile Polonyalı yetkililer tarafından bu yönlerini uygulamak için samimi çaba olmuştur. Diğer önlemler içinde, ortak Alman-Polonya eğitim ders kitabı komisyonu kurulması yer almaktadır. Bu komisyonun amacı; iki ülkenin geçmişinin tartışmalı parçaların yorumlanması, olası azınlık yazılı medyasının yayın yapmasının yanı sıra azınlık radyo ve TV yayınlarının yapılması ile ilgili düzenlemelerin yasalaştırılması ve bilimsel Eichendorff dergisinin eş-sponsorluğu üzerinde uzlaşma sağlamaktır. Azınlığın genel durumundaki gelişmeler, 1992 yılından bu yana, göç oranlarının önemli ölçüde düşmesine etki etmiştir.’’

Avrupalılaşma süreci (Avrupa normlarının ve ilkelerinin içselleştirilmesi) ayrıca genel dış siyaset yapma tarzını değiştirerek, uzlaşma arayışını ve devletlerarası anlaşmazlıkların diplomatik yollarla çözümünü ön plana çıkarmıştır (Rumelili, 2008: 58).

Zaman zaman, bu grup ve onların kurduğu Sürgün Edilenlerin Derneği (League of Expellees) gibi çeşitli temsilci kuruluşlar, Federal Almanya’nın özellikle Doğu Avrupa ülkeleri ile ilgili politikasını etkilemeyi başarmıştır; Federal Cumhuriyetin resmen 1990 ve 1991 yıllarına kadar,

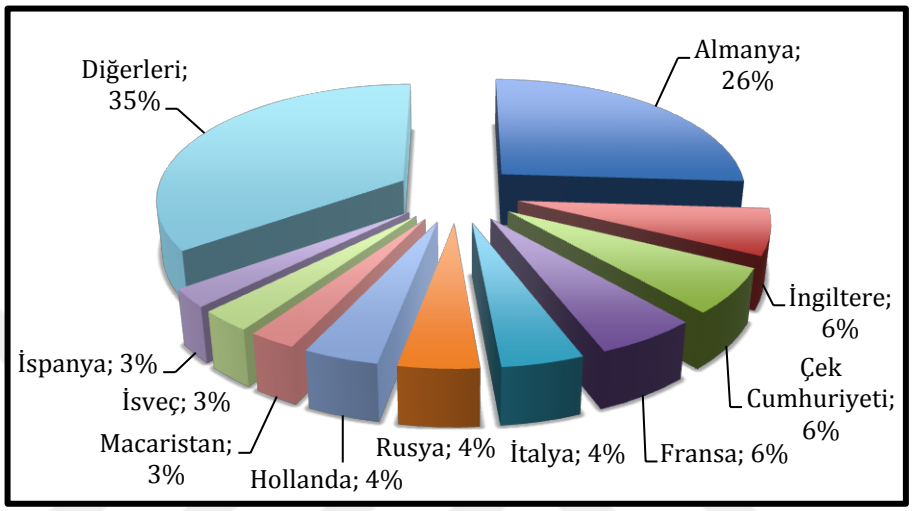
1945 sonrası Polonya ile doğu sınırını tanımadığının bir nedeni de bu grubun baskısı olmuştur (Conradt ve Langenbacher, 2013: 142). Nitekim Sürgün Edilenlerin Derneği (League of Expellees)'nin 14 Ağustos 2006 tarihinde, Berlin'de düzenlemiş oldukları 'Seçilmemiş Yollar' resim sergisi (DW (a) [Web], 2014), bu grubun İkinci Dünya Savaşı sonrasında Polonya'ya bırakılan ve 1991 anlaşmasıyla Federal Almanya Cumhuriyeti tarafından bu toprakların Polonya'ya ait olduğunu kabul eden anlaşmalara aykırı olarak bu topraklarda hak iddia etmeleri Polonya kamuoyunda olumsuz algılanmıştır (DW (b) [Web], 2014). Bugün, onlar ne bir sosyal ne ekonomik bir sorunu temsil etmektedir; dolayısıyla, mülteci olarak, çok az siyasî öneme sahip olduğu iddia edilmektedir.

ç. Ekonomik ve Kültürel Bağımlılık:

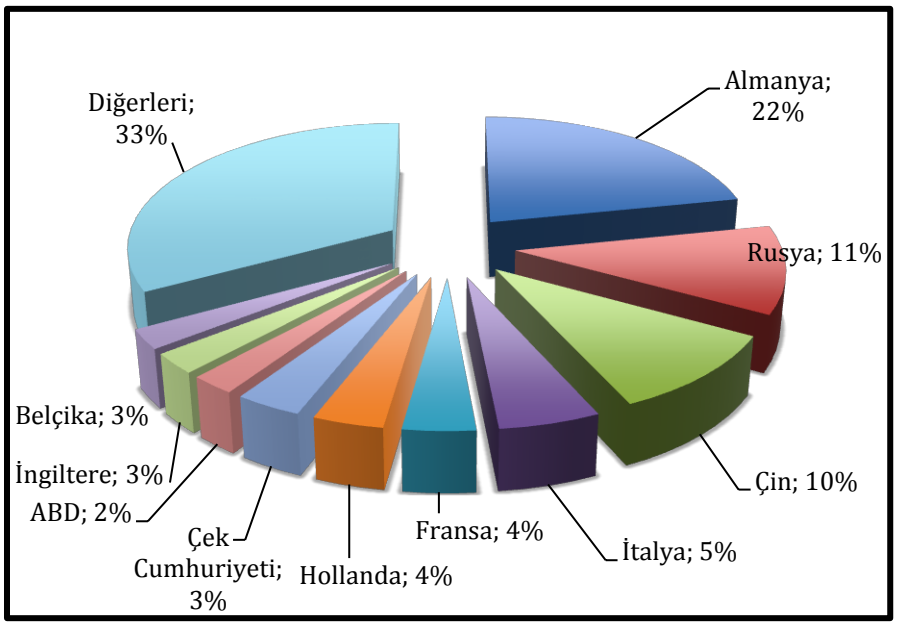
Almanya; Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Slovakya ile yürütülen ekonomik ilişkileri, küresel rekabetçi ihracatçı olarak cesaretinin bir temel kaynağı olarak görülmüş ve Birinci Dünya Savaşı öncesinde olduğu gibi, Almanya yine Orta Avrupa ekonomisinin atan kalbi haline gelmiştir (Gross, 2013). Almanya'nın Doğu-Orta Avrupa ile doğrudan yatırım ve ticarî bağları, 1990'ların özelleştirme dalgası ve 2000'lerin başında AB'nin genişleme yoluyla hızlandırılmış ve bugün de devam eden 1970'li yıllardaki Ostpolitik'in kasıtlı bir politikası ile başlamıştı; Almanlar için, "Polonya Ekonomisi" ifadesi ekonomik dağınıklık için bir atasözü olarak kullanıldı; şimdi bu bir iltifat haline geliyor (Gross, 2013). Endüstri içi ticaretin olağanüstü yoğun ağı sayesinde, Alman firmaları doğu komşularının ucuz ve nispeten nitelikli işgücünün avantajlarından yararlanmak için kendi üretim zincirini yaydı. Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya bir grup olarak şimdi Almanya'nın dış ticaretinin yüzde 22'sını oluşturmaktadır; bağımsız olarak ele alındığında Amerika, Çin, Fransa, ya da İngiltere ile ticarî ilişkilerinden daha fazladır (Statistisches Bundesamt, 2012).

Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya için, Almanya ile mevcut ekonomik ilişkilerinin doğasında bazı tehlikeler vardır. Birisi için, onlar şimdi Alman firmalarından kendi yatırımlarını sağlama ve Almanya'ya mal ihraç etme konusunda son derece bağımlı hale gelmişlerdir (Gross, 2013).

Polonya'dan ihraç edilen malların %26'sı Almanya'ya (Grafik – 27), ithal edilen malların %22'si de Almanya'dan gelmektedir (Grafik – 28). Her ne kadar Almanya'nın bu alış-verişten %4 zarar elde ettiği görülse de, Polonya'da kurulu Alman şirketlerin yapmış olduğu ihracatlardan dolayı yüksek kâr elde ettiği; Polonya'nın ise sadece vergi ve işgücü sağlaması açısından Almanya'ya son derece bağlı olduğu görülmektedir.

Grafik – 27 : Polonya'nın 213 Yılı İhracat Yaptığı Ülkelerin Dağılımı (Ministry of Treasury Republic of Poland [Web], 2014)

,

Grafik – 28 : Polonya'nın 213 Yılı İthalat Yaptığı Ülkelerin Dağılımı (Ministry of Treasury Republic of Poland [Web], 2014)

Nitekim bu ekonomik bağımlılık, Radoslaw Sikorski'nin Polonya'nın Dışişleri Bakanı olarak, 2011 yılında söylediği: "Herhalde bunu söyleyen tarihte ilk Polonya Dışişleri Bakanı olacağım, ama işte: Ben Almanya'nın gücünden ziyade pasif olmasından korkarım'' (Ash, 2012) ifadesiyle resmi olarak beyan edilmiş olmasına rağmen, bu söz hem kamuoyunda hem de PIS (Ana muhalefet partisi) tarafından şiddetli bir şekilde eleştirilmiştir.

Almanya'nın Polonya üzerinde uyguladığı ekonomik ve kültürel bağımlılığı anlatma açısından aşağıda ifade edilen yaşanmış anekdot faydalı olacaktır: 2012 yılında Almanya Kurmay Kolejinin Polonya ziyaretinde, Almanya'nın Varşova Büyükelçiliğinde verilen resepsiyona, kolejde okuyan Türk subayımızla yaptığım görüşmede, Almanya Büyükelçiliği tarafıdan yapılan takdimlerde iki ülke ilişkilerinin tüm boyutları ile anlatıldığını ve en dikkat çeken hususun ise Almanya Kültür Ataşesi tarafından yapılan takdimde "On yıl önce Varşova'ya geldiğinizde Alman üniformalarınızla uçaktan inmenizin mümkün olmadığını, ancak şimdi durumun çok değiştiğini, Caddy Programı (Alman Volskwagen firmasının ürettiği binek – ticarî araba) ile Almanya sınırına yakın Polonya şehir/kasabalarından Polonyalı çocukları hafta sonu Berlin gibi Alman şehirlerine kültür gezileri icra ettiklerini'' ifade etmişlerdir.

Ayrıca, Oder nehri üzerindeki Frankfurt şehrinde 1506'da kurulan European University Viadrina (Viadrina Avrupa Üniversitesi), Hukuk, Sosyal ve Kültürel Bilimler ile İşletme ve Ekonomi Fakültelerinden oluşmaktadır[142]. 3451 öğrencili üniversite Polonya'yı hedef alan bir eğitim yapıyor. Avrupa Üniversitesi'nin öğrencilerinin üçte biri Polonyalı. 'Rektör yardımcısı Prof. Ribhegge, "Öğrencilerimizi Polonya'nın kalkınmasının yürütücüleri olacak biçimde yetiştiriyoruz" dedi... Hukuk fakültesinde Polonya yasaları okutuluyor...Bir yetkili, "Bu sınırdaki Polonya-Almanya yakınlaşması o kadar hızlı gidiyor ki, biraz frene bassak fena olmayacak" görüşünde. Bu yakınlaşmayı sağlayan da bir yıl gibi kısa sürede devreye sokulan üniversite.' (Kıvanç, 2000).

142 European University Viadrina. Erişim Tarihi: 08.03.2015, http://www.europa-uni.de/en/struktur/index.html

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Gelişen teknoloji ve modern harp silah sistemleri coğrafyadan bağımsız harekât yapmayı kolaylaştırmış olsa da insanoğlunun coğrafya üzerinde yaşama zorunluluğu, ülkelerin uluslararası ilişkilerinde hâlâ coğrafyayı belirleyici aktörlerden biri yapmaktadır. Bu itibarla Polonya, batı – doğu istikametinde Pirene Dağlarından – Ural Dağlarına; kuzeyde Baltık Denizi ve güneyde ise Suden ve Karpatlar sıra dağları arasındaki Kuzey Avrupa Düzlüğü koridorunun tam ortasında bir tıkaç olma özelliğini taşımaktadır. Ayrıca Katolik olan Polonya, Protestan Almanya ve Ortodoks Rusya arasında kültürel bir engel olma özelliği de göstermektedir. Orta Avrupa ülkeleri içinde denize kıyısı olması nedeniyle Transatlantik – Baltık – Karadeniz ticaret hattı üzerinde bulunmaktadır.

Sahip olduğu jeopolitik konumu gereği bu topraklar, büyük devletlerin çıkar çatışmasına sahne olmaktadır. Polonya, bu noktada ‘hangi jeopolitik bakış açısıyla ulusal güvenliğini şekillendirecektir?’ sorusunun cevabı, mevcut jeopolitik teoriler içerisinde Polonya ile ilgili düşünceler incelendiğinde ortaya çıkmaktadır.

Atlantik – Avrupa (Almanya hariç) eksenli teoriler Polonya’yı, kalpgâhı kontrol eden, kalpgâha yönelik bir askerî harekâtta üs olarak kullanılabilecek ve her yönden güçlendirilmesi gereken bir ülke olarak görmektedir.

Almanya eksenli teorilerde ise: geçmiş teoriler, Alman yaşam alanı için Polonya’nın işgal edilmesi ve Slav halkının sürülmesini hedeflerken; yeni teoriler ise Almanya millî çıkarları doğrultusunda Baltık ve Karadeniz bölgesini ekonomik ve siyasî açıdan kontrol edebilmesi ve bu bölgeye kolaylıkla açılım sağlaması açısından Polonya ile iyi ilişkilerin geliştirilmesini hedeflemektedir.

Rus eksenli jeopolitik teorilerde, Baltık ve Karadeniz bölgeleri, Rus jeopolitikasının olmazsa olmazları arasında yer almakta ve Rusya'nın Batı'daki çıkarları Almanya ile işbirliğinde görülmekte ve Polonya gibi NATO'nun sınır ülkelerinde Rus lobileri vasıtasıyla bu ülkelerin kontrol altında tutulması hedeflenmektedir.

Polonya eksenli jeopolitik teorilerde ise, kalpgâhın içinde yer alan Rusya'yı çevreleyecek tüm ülkelerle işbirliğini geliştirmeyi, özellikle Baltık Denizi ve Karadeniz arasında kalan tarihteki Litvanya – Polonya birlikteliğine benzer (Ukrayna, Belarus, Litvanya ve Letonya) bir oluşum kurulmasını hedeflemektedir. Bu hedefin güçlendirilmesinde Adriyatik Denizi ile bütünleşmek te yer almaktadır. Bu döneme duyulan arzu, Polonya'nın jeopolitik merkeziyetinin önemini vurgulayan ve İkinci Polonya Cumhuriyeti'nin babası Jozef Piłsudski tarafından iki dünya savaşları arası dönemde ortaya atılan "Baltık ve Karadeniz arasında bir zamanların Polonya-Litvanya Birliğinin bir parçası olan milletleri yeniden birleştirmek'' ideali ile ifade edilmiştir.

Bu teori, günümüzde de Atlantik eksenli teorilere de hizmet etmekte ve Polonya karar vericileri tarafından da ulusal politika olarak uygulanmaya çalışılmaktadır. Ancak bu teori Jozef Piłsudski zamanında, Doğu Avrupa topraklarında geniş alana yayılan Polonyalılar vasıtasıyla hayata geçirilmesi mümkün iken, bu bölgelerde dağınık halde yaşayan Polonyalıların büyük çoğunluğunun, Stalin'in İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki göç ettirme politikası neticesinde Polonya sınırları içerisine toplanması ile günümüzde uygulanması zorlaşmıştır. Polonya'nın, Litvanya ve Ukrayna'nın batı bölgelerinde bulunan Polonya kökenli vatandaşlara yönelik mevcut politikalarının bu devletler tarafından endişe ile karşılanması bu iddiayı haklı çıkarmaktadır.

Ayrıca, Litvanya – Belarus – Ukrayna'da yaşayan Polonya kökenli vatandaşların bulunduğu İkinci Dünya Savaşı öncesi Polonya topraklarının yeniden Polonya Cumhuriyeti'ne iade edilmesi durumunda, aynı şekilde şimdiki Polonya'nın ¼ oranındaki toprağına denk gelen eski Alman topraklarını, ki Polonya'nın en modern ve kalkınmış şehirleridir, Polonya

Almanya'ya terk etmek zorunda kalacak veya bu konuda Almanya'nın baskısına maruz kalabilecektir. Bu ise Almanya'ya karşı iyi bir savunma hattı olan Oder – Neisse hattının yanında yoğun nüfus ve sanayi bölgelerinin kaybedilmesi ve makûs Polonya tarihinin tekerrür etmesi anlamına gelmektedir.

Polonya'nın mevcut askerî gücü, savunma sanayisi ve ekonomisi, bu ideallerini gerçekleştirmede çok yetersiz kalmaktadır. En önemlisi ise yetersiz kamuoyu desteğidir. Polonya kamuoyu, geçmiş işgal dönemlerinde ve komünist yönetim altındaki ideolojik dayatmaların ve günümüz kapitalist ve serbest piyasa ekonomisinin sağladığı refah ve AB içerisindeki serbest dolaşım imkânları neticesinde şekillenen farklı kamuoyu görüşlerine sahip bulunmaktadır. 1989 sonrası Polonya siyasî tarihinde, ilk defa bir siyasî parti, Yurttaş Platformu - PO partisi, 2011 yılındaki seçimlerde üst üste ikinci defa seçilmesi bu duruma örnek olarak gösterilmektedir. Polonya millîyetçiliği Avrupa'da ileri seviyede olsa da, Polonyalılar ilk defa yakalanan ekonomik, sosyal refah ve güvenlik ortamının terk edilmesine rıza göstermeyebilecektir. Aynı zamanda AB ve NATO içerisindeki ülkeler, Avrupa'nın güvenliğini ve dengesini sarsacak bu politikaya da izin vermeyebilecektir.

Jozef Piłsudski zamanında ve sonrasında da gerçekleştirilmesi mümkün olmayan bu jeopolitik hedef, Polonya Cumhuriyeti'ne, kendi içerisinde sahip olduğu dinamikler sebebiyle çok cazip gelmektedir. Çünkü, Baltık Denizi – Karadeniz arasında kalan bu bölgenin sahip olduğu transit taşımacılık ve ticaret kapasitesi ile Polonya, Kuzey ve Batı Avrupa'nın ticarî ulaşımını elinde bulundurma imkânını elde edebilecektir. Karadeniz'deki Rus donanmasının üslenebileceği doğal limanların (Kırım ve Odesia) kontrol altına alınması durumunda, Rusya'nın Karadeniz'deki etkinliği de zayıflatılmış olabilecek ve aynı zamanda Kaliningrad bölgesindeki Rus askerî gücünü de etkin olarak kontrol altına alabilecek ve Baltık – Karadeniz hattındaki ticarî ve enerji ulaşım yollarını kontrol altında tutabilecektir. Kafkas doğalgazının emniyetli bir şekilde Avrupa'ya transfer edilmesine imkân sağlayabilecektir. Rusya'nın gerek nüfus, gerekse de ekonomik yönden zayıflatması ile bu

bölgenin çoğunluğunun Slav kökenli halklardan oluşması, Polonya'nın kendi baskın kültürünü yerleştirmesine imkân sağlayabilecektir.

Polonya'nın sahip olduğu jeopolitik konumunu bir metaforla izah edecek olursak; Polonya, bir tahterevallinin tam ortasında bulunan zayıf bir insanı temsil etmektedir. Zayıflığına bakılmaksızın tahterevallinin hangi tarafına meylederse o tarafın kazançlı çıkacağı veya her iki tarafı dengeleyebileceği bir konumda bulunmaktadır. Hayatta kalması, her iki tarafta bulunan rakiplerinin tahterevalliyi büyük salınımlara maruz bırakmadan dengede tutması ile mümkün olmaktadır. Bunun dışında ağırlık merkezinde, sistemin dışında bulunan başka bir güçlü aktör tarafından emniyet içinde güçlenmesine imkân verilmesi durumunda, tahterevallinin herhangi bir ucunda yerini alması sağlanabilecektir.

Bu metafor ışığında, süper güçlerin çıkarlarının kesiştiği bölgede yer alan Polonya, jeopolitiğini taraf olduğu güçlü devlete göre şekillendirmiştir. Fakat her iki komşu güçten birine dayanarak yapılan politikalar, Polonya stratejik kültüründe olduğu gibi daima işgallere maruz kalmasına neden olmuştur.

Hâlihazırdaki Polonya diplomasisinin, tarihinden ve coğrafyasından aldığı derslerin stratejik kültürüne yansıması sonucu, kendisinden beklenen rolü Atlantik eksenli olduğu görülmektedir. ABD'ye nazaran küçük ve zayıf ülke olan Polonya, ABD'nin, SSCB'yi parçalamak ve Varşova Paktı'nı dağıtmak için siyasî, dinî (Papa Jan Paule'nin seçilmesi), ekonomik, askerî çaba gösterdiği hedef ülke olmuştur. ABD'nin bu büyük projesi başarıya ulaşmış ve şimdi Polonya, ABD'nin en önemli bir müttefiki olmuştur.

1989 yılından itibaren Atlantik eksenli gelişen Polonya, jeopolitik konumunu güçlendirmek maksadıyla, ABD destekli kültürel ve ekonomik stratejileri benimsemiştir. ABD, tek başına, Polonya'yı ekonomik ve siyasî açıdan ayağa kaldırmayı mümkün görmediği için Polonya'nın geleceğini Batı'yla bütünleşmesinde öngörmüştür. Polonya'nın sancılı geçen Batılılaşma aşamaları önemli ölçüde başarılmış ve günümüz Polonya'sı gerek NATO gerekse de AB içinde etkin konuma gelmiştir. NATO ve AB üyeliğini 'güvenlik

şemsiyesi' olarak gören Polonya, her yıl ortalama GSMH'nın yüzde 1.95'ini savunma bütçesine harcamaktadır. Yabancı yatırımlar sayesinde Polonya, AB'nin altıncı büyük ekonomisi olmuştur. Aslında Polonya 1795 yılında yaşadığı bölünme döneminden başlamak üzere, İkinci Cumhuriyet Dönemi (1918-1939) hariç, uluslararası arenada kendini tam anlamıyla bir aktör olarak görmeye henüz başlamıştır. Ülkenin kendine güveni artmış ve AB/NATO operasyonlarında en büyük askerî katkıyı sağlamıştır. Paralel olarak birçok Polonyalı askerî personel, NATO'nun en önemli kadrolarında görevlendirilmiştir.

Ancak Polonya, jeopolitik konumunun önemi ve güvenliğini sağlayabilecek coğrafî engellerin olmaması ve tarihî hasmı olan iki güçlü ülkenin doğu ve batıda kendisine komşu olması, Polonya'yı 'Sandviç Ülke' haline getirmiştir. Genç ve eğitimli nüfusu olmasına rağmen, mevcut askerî kapasitesi ülkeyi tek başına savunmada yetersiz kalmaktadır. Polonya'nın yeraltı ve yerüstü kaynakları ile ekonomik gücü uzun süreli bir askerî harekâtı sürdürme konusunda ülkeyi dışa bağımlı kılmaktadır. Bu bağımlılık, bölgesel ve küresel işbirliğini zorunlu hale getirmesine rağmen, Polonya'nın tarihî tecrübeleri de bu işbirliğinin şekli ve kapsamını belirlemektedir.

Yukarıda ifade edilen nedenlerden dolayı Polonya ulusal güvenlik politikasını, kendi iç dinamiklerinden daha çok stratejik oyuncuların millî çıkarlarına göre belirlemesi gerekmektedir. Bu durum Polonya halkının, ülkü birliği konusunda homojen olmasını olumsuz etkilemiştir [143].

Fakat bu sebepler, Polonya'nın ulusal güvenliğini tamamen dış güçlere göre belirlemesi de yanlış olacaktır. Çünkü jeopolitik konumu

143 ABD'nin en önemli müttefiki olan Polonya, Obama'nın 2009 yılında Polonya'ya kurulması planlanan anti-Baslistik füze sistemini ötelediğinde, Polonya'da yapılan ABD karşılığında propaganda olarak 'İhanet! ABD bizi Ruslara sattı, bizi arkadan bıçakladı' ifadeleri kullanılmıştır. Aslında bu Polonya'lıların Rusya'ya taraftar olmaya istekli olduğunu göstermektedir (Taylor, 2014).

BBC Dünya Servisi'nin 2013 yılında Polonya'da yapmış olduğu ankete göre, Polonyalıların %19'ü Rusya'nın Dünya'ya etkisinin olumlu olduğunu, %49'unun ise olumsuz olduğu tespit edilmiştir (2013: 37). Aynı ankette ABD'nin Dünya'ya etkisinin olumlu olduğunu düşünen Polonyalıların oranı % 55, olumsuz olduğunu düşünenlerin ise %15 olduğu görülmüştür (2013: 17). Yine aynı ankete göre Almanya'nın dünyaki olumlu etkisine Polonyalıları üçte ikisi (%68) olumlu, %8'i ise olumsuz yanıtını vermiştir (2013: 19). Bu ankette Fransızlar Almanlardan daha geride yer alarak, Polonyalıların %60 Fransa'nın Dünya'daki etkisinin olumlu, %8 ise olumsuz olduğu cevabını vermişlerdir (2013: 23).

itibariyle tarihî düşmanlığı bulunan iki komşu ülkenin saldırısı olması durumunda, Polonya'ya yardım edebilecek yakınlıkta Polonya'ya dost ve güçlü bir ülke bulunmamaktadır. Gerek 1795'deki ilk bölünme döneminde, gerekse de İkinci Dünya Savaşı sırasında ve Yalta Konferansı sonrasındaki Sovyet kontrolünde Polonya'ya ne İngiltere ne Fransa ne de ABD yardım edebilmiştir. Polonya'nın tarihî tecrübesi şunu göstermektedir ki, doğu ve batı komşuları ile (Kuzey Avrupa Düzlüğü içinde yer alan ülkeler) iyi ilişkiler geliştirmek hayatta kalmasını garanti etmemektedir. Bu garanti, komşusu olmayan ancak komşularıyla rekabet halinde ve güçlü başka bir stratejik oyuncuyla yapılan ortaklıklar vasıtasıyla sağlanmaktadır. Fakat bu ortaklık, bazen bu stratejik oyuncunun menfaatlerine ters düşmesi durumunda Polonya hep pazarlık unsuru yapılmıştır. Bu da Polonya'yı 'çok taraflı, şüpheci' bir ülke haline getirmiştir. Aslında Polonya Rusya'dan hiç şüphe duymamaktadır. Çünkü Polonya, tarihinde hep müttefik olarak gördüğü devletler tarafından ihanete uğradığını kabul etmektedir.

ABD, Polonya'yı SSCB'yi parçalanmada manivela olarak kullanmıştır. Şimdi ise ABD için Polonya'nın önemi, özellikle Ukrayna'nın Rusya kontrolünden kurtulması ve Rusya'nın Karadeniz'deki etkinliğini zayıflattığı için artmaktadır.

Diğer taraftan, hem AB hem de NATO müttefiki olan ve Orta Avrupa'nın en önemli devleti olan Almanya için kritik açılım, 14 Kasım 1990 tarihinde gerçekleşen Almanya – Polonya sınır anlaşması oldu; başlangıçtaki isteksizliğe karşın yeniden birleşmiş Almanya, Oder – Neisse hattını Polonya ile sürekli sınır olarak tanıdı ve bu adım Almanya'yla Polonya arasındaki ilişkilerin gelişmesine sebep olmuştur. Polonya aracılığıyla Alman etkisi kuzeye doğru Baltık devletlerine ve doğuya doğru Ukrayna ve Beyaz Rusya'ya yayıldı. Almanya'nın 'ostpolitikası' ve Fransa'nın AB'nin genişlemesi kapsamında yürüttüğü politikalar, Polonya'nın AB'ye ve NATO'ya kabul edilmesinde etkili olmuştur. Bu süreçte Polonya'nın AB'ye entegrasyonunda Almanya ve Fransa tarafından kurulan Weimar teşkilatına Polonya da dahil edilmiştir. Polonya, NATO'ya girişi ile güvenlik garantisi elde etmiş ve özel çıkar yörüngesini Baltık Denizi – Karadeniz – Adriyatik Denizini

kapsayacak şekilde genişletmiştir. Almanya ve Fransa ile kıyaslandığında, Polonya'nın özel çıkarlarının jeopolitik yörüngesi daha çok ulusal güvenliğini garantileme odaklı olduğu kıymetlendirilmektedir.

Günümüzde de bu alan, özellikle Orta Avrupa'da, Polonya'yı bölgesel ittifakların lideri olma konumunu da güçlendirmekte (Visegrad Dörtlüsü, Baltık Denizi Devletleri Konseyi gibi) ve uluslararası kurum ve kuruluşlarda kilit ülke konumuna getirmektedir. Aslında Polonya'nın bu politikası, ABD olmaksızın jeopolitik konumu gereği Almanya ve Rusya'ya karşı denge oluşturma çabasından öteye gitmemektedir. Polonya kendisini hâlâ Rusya'nın askerî tehdidi ile Almanya'nın kültürel ve ekonomik bağımlılığı arasında sıkışmış hissetmektedir. Bu itibarla Polonya, mevcut millî güvenlik stratejisini realist bakış açısıyla hem jeopolitik konumuna göre hem de tarihinden elde ettiği stratejik kültürüne göre belirlemektedir.

Almanya ve Polonya özel çıkar alanlarının doğuda kesişmesi nedeniyle, iki ülke arasındaki ilişkilerin şekli ve kapsamı ne olursa olsun, nihayetinde bir çatışma ortamına dönüştüğü görülmektedir. Dikkati çeken önemli husus ise çatışma öncesinde Alman ve Rus yakınlaşmasının meydana gelmesidir. Polonya, Almanya'nın hayat sahasının önünde geçmişte olduğu gibi bir engel olarak durmaktadır. AB'nin geleceği ve Almanya'nın 'Artık Asla Yalnızlık Yok' ilkesinin devamlılığı açısından Almanya, Polonya ile bir çatışma ortamına girmekten kaçınmaktadır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinin sembolü olan Berlin Duvarı'nın 1989 yılında yıkılışı ile birlikte, önemli ölçüde değişmiş tam egemen Almanya'nın uluslararası beklentileri, diğer devletler tarafından Almanya kâbusunun yeniden dönüşü olarak algılandı. Özellikle Almanya'nın Irak operasyonuna karşı duruşu bu algıyı güçlendirdi. Gerek Polonya'nın gerekse de AB ülkelerinin Almanya'nın büyümesi ve tekrardan eski askerî gücüne kavuşmasından korkması karşısında, Almanya askerî harcamalarını ve gücünü küçültme fakat etkinliğini artırma yolunu tercih etmiştir.

2000 yılında Alman dış politikasının hedefleri arasında, AB çerçevesinde Avrupa demokrasileriyle entegrasyonun sağlanmasını, bir

dünya gücü olan ABD ile ortak değerler ve eşit çıkarlar temeli üzerine kurulmuş sürekli bir ittifakın korunmasını ve doğulu komşuların Batı'ya entegrasyonu ile Avrupa'nın bütün devletlerini içeren yeni bir işbirlikçi güvenlik yapılanmasının inşasını sayarken, 2015 yılında ise AB'nin lokomotifi, Ukrayna krizinin çözüm bulucu ülkesi ve ABD ile yaşanan istihbarat savaşlarıyla aslında Zivilmacht konseptinin dönüşümüne şahit olabileceğimizin işaretini verdiği değerlendirilmektedir.

Polonya en yakın tehdit olarak Rusya'yı görmektedir. Yeni güvenlik tehditlerini de dikkate alan Polonya, ABD'nin garantörlüğünün yanı sıra AGSP güvenlik şemsiyesini de kullanmak istemektedir. Bu ise Polonya'nın bölgesel savunmacı rolüne ilave olarak, NATO ve AGSP kapsamında yeni tehditlere karşı '+' savunmacı rol üstlenmesi anlamına gelmektedir.

Polonya, AGSP'yi NATO'yu etkisizleştirmediği müddetçe desteklemektedir. Bu desteğin seviyesi NATO'nun 5'inci maddesinde yer alan kollektif desteğin yanında göstermelik olarak kalmaktadır. Ancak AB içinde Polonya'nın etkili konuma getirilmesi ile birlikte bu desteğin artabileceği değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, AB içinde sağlanabilecek siyasî, ekonomik istikrar ve karşılıklı güven duygusunun, Almanya – Fransa – Polonya birlikteliğine imkân tanıyabileceği ve bu birlikteliğin ise AB'nin içinde veya dışında stratejik büyük oyuncu olabileceği kıymetlendirilmektedir.

Aksi taktirde Almanya'nın Rusya ile askerî, siyasî ve ekonomik ilişkiler geliştirerek Avrupa'da güçlenmesi ve doğuya doğru etkinliğini artırması durumunda, Amerikan muhafızı olan Polonya'nın ulusal güvenliği tehlikede olabilecektir. Küresel güç olmaya aday Almanya ile bölgesel güç olma yolundaki Polonya arasındaki gerginlik durumunda, NATO destekli ABD ile Rusya arasında bir çatışmanın yaşanması beklenebilir.

Polonya'nın yakın tarihi, Norman Davies'in (2005) de ifade ettiği gibi "Tanrıların Oyun Alanı" (God's Playground) olarak, büyük güçlerin bu ülkedeki mücadelelerinin emarelerini sergilemektedir. Geçmiş dönemlerde Polonya üzerinde ABD ve Rusya arasında yaşanan rekabet, günümüzde

ABD ve Almanya arasında yaşanmaktadır. ABD Polonya'yı üst düzeyden bağlarken, Almanya ekonomi, ticarî, kültürel ve savunma sanayisi alanlarında teknik konularda ve daha alt seviyelerden uzun vadede bağlamayı hedeflemektedir. Üst düzey bürokratlardan birileri, ABD aleyhine demeçler vermesi veya Almanya yanlısı tutumlar sergilemesi durumunda, kamuyouna bu kişilerle ilgili olumsuz haberler yapılarak görevlerinden uzaklaştırılmaları sağlanmaktadır[144]. Polonya Silahlı Kuvvetleri üst ve orta düzey personelinin ise büyük çoğunluğunun ABD'de kurs gördüğü ve terfilerinde bu durumun çok etkili olduğu görülmektedir. CIA'nin Polonya'daki gizli hapishaneleri[145] ve Polonya Özel Kuvvetlerinin yetiştirilmesinde ABD Özel Kuvvetlerinin katkıları dikkate alındığında Polonya, ABD'nin tam müttefiki olmuş durumundadır. Ancak gelecek yıllarda, Polonya içerisinde, Alman-Rus ve ABD arasında yaşanan rekabetin ülke içindeki çatışmalara neden olabileceği düşünülmektedir. Nitekim 2015 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, liberalleri temsil eden ve Smolenks uçak kazasından sonra Cumhurbaşkanlığına seçilen ve söylemlerinde sürekli ABD ile iyi ilişkilere değinen Bronislaw Komorowski koltuğunu, Ana Muhalefet Partisinin adayı ve millîyetçi söylemleriyle tanınan Andrej Duda'ya bırakmıştır. Bu durum Polonya'nın AB ve Transatlantik politikalarını nasıl etkileyebileceği konusunda ülkede tartışmalara yol açmıştır.

Maczka'nın da ifade ettiği gibi, 'kendi inançları veya önyargılarıyla Polonya tarihî belleği Polonya'da politika yapıcılar için bir referans noktası olan bir güvenlik kültürünü şekillendirmekte ve Polonya'nın güvenlik kültürü, bağımsızlığı ve millî kimliğini kaybetme tehditleriyle ilgili jeopolitik korkular ile karakterize edilmektedir (2010: 2). Polonya stratejik kültürünü X. yüzyıl Piast Dönemi'nden itibaren incelendiğinde, ulusal stratejisini şekillendiren olaylar, algılar ve öğeler değişik dönemlerde farklılaşmasına rağmen genel itibariyle:

144 Polonya Dışişleri Eski Bakanı Radoslav Sikorsky'ın Almanya'yı öven yaklaşımları ve ABD aleyhtarı sözlerinin basında yer alması sonucunda görevinden alınmıştır. Ayrıca, 2006-2009 yılları arasında Polonya Kara Kuvvetleri Komutanlığı görevini yapan ve 2012-2013 yılları arasında da Polonya MSB Silahlanma ve Modernizasyon Müsteşarlığı görevini yürüttüğü esnada İsrail ve ABD karşıtlığı tavırları yüzünden basında kendisi hakkında çıkan gayri ahlaki ve yolsuzluk suçlamaları sonucu görevinden alınan E.Korg. Waldemar Skrzypaczak örnek olarak verilebilir.

145 CIA insan hakları gruplarınca, 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra terörist şüphesiyle kaçırdığı kişilere, Afganistan, Tayland, Polonya, Litvanya ve Romanya'daki gizli hapishanelerde işkence yapmakla suçlanıyor (Sabah Gazetesi, 2013).

devletin korunması/devamlılığı, savunma altyapısının geliştirilmesi, 'Polonyalılar Katoliktir' (Milletler ailesinin İsa'sı/Ortodoks ve Müslüman dünyasına karşı Katolikliğin savunucusu) vurgusu ile birlikte ulusal kimliğini koruması, Polonya dilinin yetiştirilmesi, Almanlaştırma ve Ruslaştırma programlarına karşı direnilmesi ile birlikte Alman ve Rus yayılmacı tehdidinin bertaraf edilmesi, etkili iç kontrolün (Ülke içi istikrar) sağlanması, müttefikleri tarafından İkinci Dünya Savaşı'nda ihanete uğramanın yarattığı sendromunun etkisi ile çok taraflı şüphecilik, sürdürülebilir kalkınma ile ekonominin geliştirilmesi, dünyanın en güçlü örgütlerine (NATO ve Avrupa Birliği) üyelik yoluyla da dahil olmak, ülkenin kendi veya koalisyon merkezli askerî operasyonlar ile desteklenen aktif dış politikası vasıtasıyla uluslararası pozisyonunu güçlendirilmek ve jeopolitik çıkar alanlarına hizmet eden Doğu Ortaklığı İnisiyatifi'ni etkin bir şekilde sürdürmektir.

Polonya tarihinde (964 yılı ile günümüz arası) meydana gelen zaferler, yenilgiler, isyanlar ve ittifak kurma gibi uluslararası ilişkiler olgularının ülkelere göre dağılımı incelendiğinde, toplam 544 olayın 116'sı yani %21'i Almanlar ile yaşandığı ve bu orana 123 + 5 yıllık işgal dönemi de eklendiğinde, Polonya ulusal güvenlik politikasının oluşumunda Almanya önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Günümüzde iki ülke arasında yaşanan ikili ilişkiler, Almanya'nın AB içinde güçlenmesi ve ABD'nin zayıflaması durumunda nasıl bir şekil alacaktır. Birçok parametreye bağlı olarak değişebilecek bu durum karşısında tahminler, iki ülke arasındaki temel sorunlara bağımlı olabileceği kıymetlendirilmektedir.

Temel sorunlar; reel politik, geçmişte çözülmemiş veya çözülmüş görünen problemler ile ekonomik ve kültürel bağımlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Reel politik alanda en önemli problem; Almanya'nın enerji ihtiyacını Rusya'dan karşılamayı amaçladığı Rus – Alman boru hattını, Polonyalıların, Nazi Almanyası ve Sovyetler Birliği'nin Polonya'yı parçalamak için anlaştıkları 1939 Molotov-Ribbentrop Paktı ile kıyaslamasıdır.

Geçmişte çözülmemiş veya çözülmüş görünen problemler olarak: Polonya – Almanya sınırı ve Polonya'dan sürülmüş Almanların geri göçü sorununu olmuştur. Polonya – Almanya sınırı İkinci Dünya Savaşı sonrası

Avrupa siyasetinin en büyük ihtilaflarından birini oluşturmuştur. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, söz konusu sınır Ruslar tarafından batıya, Oder-Neisse hattına taşınarak, Batılılardan Rusya'ya karşı yapılacak bir saldırı durumunda doğal engellere dayandırılan bir sınır elde edilmiş oldu. Günümüz Polonya'sının savunma derinliğinin ve savunulacak hatların yetersiz olması, bu sınırı Polonya Millî güvenliğinin kırmızı çizgisi yapmaktadır. Ayrıca, Polonya'nın sanayisi ve elit nüfusunun çoğunluğu da bu bölge içinde yer almaktadır. Almanya'nın ekonomik ve kültürel yatırımlarının büyük bölümü de dikkati çekecek şekilde bu bölgeye yapılmaktadır. Polonya'nın siyasî yelpazesinde liberal kesimin ağırlıklı nüfusu da bu bölgede yer almaktadır. Bu gerekçelerden dolayı Almanya – Polonya sınırının değişmesi veya bu sınır ile ilgili ihtilafların, tartışmaların kamuoyuna yansıması iki ülke ilişkilerinin kötüye doğru gittiğinin emaresi olmaktadır.

Almanya 1990'lardan itibaren sınır sorununu millî mesele olmaktan çıkarmış ve Polonya'nın AB üyeliği ile birlikte sınırı geçirgenleştirmiştir. Polonya'nın AB üyeliği sayesinde sınır sorunu barışçıl yollardan çözülmüş gözükmesine rağmen, Almanya bu sayede uluslararası kamuoyuna, yayılmacı bir güç olmadığını da kanıtlamış oldu. Aynı zamanda bu sayede Polonya'dan Almanya'ya zorunlu olarak göç ettirilen Almanların, hükümete yaptıkları baskı, Polonya'ya geri dönmeleri ve haklarının korunmaları sağlanarak ortadan kalmış gözükmektedir. Almanya'daki mağdurların Polonya aleyhine yaptıkları faaliyetler, Polonya Hükümetinin tepkisini çekmesi karşısında Alman Hükümeti bu faaliyetleri desteklemediğini ifade etmiş, fakat engel de olmamıştır.

Polonya – Almanya arasında yaşanabilecek en büyük problem azınlık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü her iki ülke ilişkileri olumlu seyretmesi durumunda bile, Polonya'da Almanya'nın ağırlığının artması durumunda, başta ABD ve İngiltere olmak üzere ve gerektiğinde Rusya, Polonya üzerinde azınlık konusunda çok rahat yapabilecekleri psikolojik harp sayesinde ikili ilişkileri bozabilecektir. Bu alandaki ilk problem, Doğu Polonya topraklarında Almancanın yaygınlaşması ve gündelik

konuşma dili haline gelmesi, iş imkânlarında Almanlara ve Almanca bilen Polonyalılara öncelik verilmesi gibi ayrımcılıklar söz konusu olabilecektir.

Almanya ve Polonya arasında artarak devam eden ticarî ve kültürel ilişkiler, Polonya'yı liberal ve modern bir ülke haline dönüştürmesine karşın ülkeyi Almanya'ya bağımlı haline getirmektedir. Harp silah, araç ve gereçleri ile askerî işbirliği açısından da Almanya'ya bağımlı hale getirilmeye çalışılan Polonya, Almanya'nın yeni ostpolitikası gereği AB'den en fazla ekonomik destek görmekte ve bu desteğin kesilmesini istememektedir. Serbest piyasa ekonomisi ve serbest dolaşımın tadına varan Polonyalılar (Özellikle Vistula Irmağının batısında eski Alman topraklarında ikamet edenler) ile millîyetçilik söylemlere sahip muhafazakârlar ve komünistler arasındaki mücadele ülkenin iç siyasetinde kendini hissettirmektedir.

Hıristiyan nüfusa sahip ülkeler içinde tarihte en fazla mağdur edilmiş ve eziyet çekmiş ülke olarak kabul eden Polonyalılar, kendilerini 'Milletler ailesinin İsa'sı' olarak görmektedirler. Her ne kadar Polonya'da kiliseye gitme oranı gençlerde çok düşük seviyelerde olmasına rağmen, yaşanabilecek olumsuz bir durumda en organize yapı da kiliseler olmaktadır. Nitekim Almanya ve Rusya'nın Katolik kiliseleri hakkında Polonya kamuoyunda yapmış oldukları olumsuz propagandalar gençlerde etkili olmaktadır. Buna rağmen, Alman Protestanlığı karşıtlığı özelinde oluşturulabilecek dinî destekli millîyetçi duygular, ikili ilişkileri olumsuz etkileyebilecektir. 2015 Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonuçlarına göre seçilen ve millîyetçi söylemleri olan Andrej Duda'nın ve gelecek senelerde yapılacak genel seçimler sonucunda millîyetçi Ana Muhalefet Partisi PİS'in iktidara gelmesi durumunda iki ülke ilişkilerinin zedelenmesini isteyen uluslararası aktörler için uygun ortamın oluşabileceği değerlendirilmektedir. Bu durum daha çok Rusya'nın menfaatlerine hizmet edeceği düşünüldüğünde, gerek Almanya ve gerekse de ABD ve diğer NATO ülkeleri buna müsaade etmesi zor gözükmektedir.

Polonya sahip olduğu jeopolitik konumu ve tarihî tecrübesi ile büyük güçlerin menfaatlerinin çatışma bölgesinde bulunmaktadır. Polonya ulusal güvenliği, bu açıdan sürekli tehdit altında gözükmektedir. Güvenliğini sağlama noktasında jeopolitik konumu, Polonya'nın siyasî, askerî ve

ekonomik konularda uluslararası işbirliğini gerçekleştirmesine büyük fırsat vermektedir. Başta savunma sanayisi olmak üzere diğer alanlarda da gelişme gösterme kapasitesine sahiptir. Artan enerji ihtiyacı, ülkedeki kaya gazı potansiyeli ile karşılanmasıyla birlikte ekonomik açıdan kendisine yeterli olabilecektir. Bu gelişmeyi destekleyebilecek eğitimli ve genç nüfusun da artmasının teşvik edilmesi ve ülke menfaatlerine yönelik ortak ideallerde homojenliğin sağlanması durumda, Polonya geleceğin bölgesel bir gücü olmaya aday ülke olabilecektir. Bu potansiyel, tek başına bile hayatta kalmasını garanti edemeyeceği için, AB ve Transatlantik ilişkilerini kendi çıkar yörüngesi olan doğuya doğru geliştirmesinde itici güç olarak kullanması ve kuvvetlendirmesi gerekecektir.

Polonya, ulusal güvenlik politikasını, sahip olduğu jeopolitik konumu ile bölgesel bir güç olmadan daha çok, ‘kilit taşı’ ülke olma ile sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

AB Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliği, **AB ve Üyelik Sürecimiz Temel Bilgiler Kitapçığı**, Brüksel, Temmuz 2013.

American Community Survey, 2010. Erişim Tarihi: 11.08.2014. http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml ?pid=ACS_10_1YR_B04003&prodType=table

Arato, Andrew. **TEPAV Anayasa Uzmanları Seminer Dizisi– 5**, 17 Mayıs 2011, Erişim Tarihi: 11.03.2014. <http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/1306420865-1.Prof._Arato_ Konusma_Metni.pdf >

Arık, Sabire. **Polonya Kralı III. Jan Sobieski Hükümdarlık Dönemi (1674-1696)**. Ankara, Ankara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2000.

Armaoğlu Fahir, **19. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1789-1914,** Ankara 1997.

Ash T.G., 'The Crisis of Europe: How the Union Came Together and Why It's Falling Apart,' **Foreign Affairs,** Sept/Oct (2012).

Barany, Zoltan D.."Democratic Consolidation and The Military: The East European Experience''**. Comparative Politics,** 30/1, Ekim 1997.

Bardach, Juliusz: Lesnodorski, Boguslaw ve Pietrzak, Michal. **Historia panstwa i prawa polskiego,** Warsaw: Paristwowe Wydawnictwo Naukowe, 1987.

Barroso, J.Manuel. **"State of the Union Address 2011''**, Erişim Tarihi: 11.02.2014. <http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/president/state-union-2011/index_en.htm>

Baumann, Rainer vd., "Neorealistische Aussenpolitiktheorie und Prognosen für die deutsche Aussenpolitik nach der Vereinigung", **Tübinger Arbeitspapiere zur internationalen Politik und Friedensforschung**, Nr. 30, Tübingen 1998.

Bayır, Özgün Erler. **Soğuk Savaş Sonrası Atlantikçilik – Avrupacılık İkileminde Polonya Dış Politikası**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler EnstitüsüUluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, 2011.

BBC Dünya Servisi, 'Poll', 22 May 2013. Erişim Tarihi: 15.03.2015: http://www.globescan.com/images/images/pressreleases/bbc2013_country_ratings/2013_country_rating_poll_bbc_globescan.pdf

Beck, Ulrich. “Risk Society’’, Sage Press, 1996.

Becker, Sophia. “Germany and War : Understanding Strategic Culture under the Merkel Government’’**, Paris Paper**, 2013, no:9, IRSEM Institut de Recherche Strategique de l’Ecole Militaire. Erişim Tarihi: 02.07.2014.http://www.defense.gouv.fr/content/download/250309/2970933/file/2013%20-%209%20-%20Paris%20Paper%20-%20Becker%20-%20Germany.pdf

Beneš Vít, **Role theory: A conceptual framework for the constructivist foreign policy analysis?** The Third Global International Studies Conference “World Crisis. Revolution or Evolution in the International Community?”, 17-20 August 2011, University of Porto, Portugal. Erişim Tarihi: 11.02.2014http://www.wiscnetwork.org/porto2011/papers/WISC_2011-768.pdf

Biskupski, M.B., “Paderewski, Polish parties, and the Battle of Warsaw, 1920’’, **Slavic Review**, Vol.46, No:3/4, Fall/Winter 1987.

Bobiński, K.. **‘The Polish confusion’**, 28 June 2007. Erişim Tarihi: 11.11.2014.<http://www.opendemocracy.net/democracy_power/future_europe/poland_confusion>

Borowik, Irena. “**Religion and Politics in Poland’’**, 2014, Erişim Tarihi: 27.07.2014.http://www.eurotopics.net/en/home/presseschau/archiv/magazin/gesellschaft-verteilerseite/religion/religion_polen/.

Brzezinski Zbigniew. **Büyük Çöküş,** (Çev.: Gül Keskil, Gülsev Pakkan), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1998.

Brzezinski Zbigniew. **Tercih, Küresel Hakimiyet mi Küresel Liderlik mi?,** Çev.: Cem Küçük, İnkılap Kitapevi, 2005.

Catholic Encyclopedia. **’’Stanislaus Konarski’’**, New York, Robert Appleton Company, 1913.

CBOS, “**Sprzymierzen´cy Polski w Unii Europejskiej’’,** Warsaw: CBOS, 2007.

Center for The Study of Global Christianity, Christianity in its Global Context, 1970–2020, Society, Religion, and Mission. Gordon Conwell Theological Seminary. Hune 2013. Erişim Tarihi: 11.08.2014. http://wwwgordonconwell.com/netcommunity/CSGCResources/ChristianityinitsGlobalContext.pdf

Central Statistical Office of Poland. **The Demographic Yearbook of Poland 2013**, Warsaw. Erişim Tarihi: 27.07.2014. http://stat.gov.pl/en/topics/statistical-yearbooks/

Chapman, Bert**. Geopolitics, A Guide to the Issues,** Denver Colorado, Praeger Publisher, 2011.

Chappell, Laura. "**Poland's Shifting Security and Defence Roles: Implications for the European Security and Defence Policy (ESDP)'',** University of Surrey, 2010, Erişim Tarihi: 11.04.2014,http://epubs.surrey.ac.uk/235560/3/L%20Chappell%20%20Poland%20ESDP%20%20Contemporary%20Security%20Policy%20final.pdf

Chappell, Laura. **Germany, Poland and The Common Security and Defence Policy Converging Security and Defence Perspectives in an Enlarged EU,** England, Macmillîan Distribution Ltd., 2012.

Cimoszewicz Włodzimierz, "**Transatlantic relations today and in the future''** – A speech by Włodzimierz Cimoszewicz, the Minister of Foreign Affairs of the Republic of Poland, 2002. Erişim Tarihi: 30.09.2014,www.msz.gov.pl/publications/2002/cd3/2_Selected%20statements/02.09.10%20Washington/02.09.10%20Washingt on-Georgetown%20University.htm

Conradt David P. ve Langenbacher Eric, **Germany Polity**, Published by Rowman & Littlefield Publishers, Inc., Plymouth, 2013.

Cordell K. ve Stefan Wolff.. **"Germany's Foreign Policy Towards Poland and the Czech Republic''**. Oxon: Routledge, 2005.

Council of The European Union, Communication From The Commission,"**A blueprint for a deep and genuine economic and monetary union Launching a European Debate'',** Brussels, 5 December 2012,16988/1/12 REV 1.

Council of The European Union,"**The Social Dimension of the EMU, *Presidency steering note''***, Brussels, 9 October 2013, 14103/13.

Czerny, Miroslawa. **Poland in the Geographical Centre of Europe: Political, Social and Economic Consequences**, New York, Nova Science Publisher, 2006.

Çelik, Nihat. "Dünya Adası: Avrasya Jeopolitiği ve Batı'nın Kaderi', **Hazar Raporu,** Yaz 2013, Kadir Has Üniversitesi. Erişim Tarihi: 20.02.2015. http://www.hazar.org/UserFiles/yayinlar/MakaleAnalizler/MAKALE_8.pdf

Çevik, Abdülkadir. **Politik Psikoloji,** Ankara, Dost Kitapevi, 2009.

Dauderstädt Michael ve Joerißen Britta, "The European Policy of Left-wing Parties in Post-communist Accession Countries'', Friedrich Ebert Stiftung, **Europäische Politik** (03/2004), Erişim Tarihi: 08.10.2014. http://library.fes.de/pdf-files/id/02603.pdf

Davies, Norman. **God's Playground A History of Poland – Volume II 1795 to Present**, Oxfort: Oxford University Press, 2005.

Davies, Norman. **Heart of Europe: the Past in Poland's Present**, New York, Oxford University Press, 2001.

Delanty Gerard. **Avrupa'nın İcadı**, (Çev.: Hüsamettin İNAÇ, Adres Yayınları, Ankara, 2005.

Derleth, S.William, **The Transition in Central and Eastern European Politics,** Pretence-Hall, 2000, p.267.

Doughty, Steve. "**UK lets in more Poles than there are in Warsaw''**. 2006. Erişim Tarihi: 29.07.2014. http://www.dailymail.co.uk/news/article-384121/UK-lets-Poles-Warsaw.html#ixzz38wKTp4mi

Duffield, John S.. **World Power Forsaken Political Culture, International Institutions, and German Security Policy After Unification**, Stanford, Stanford University Press, 1998.

Dugin, Aleksandr. **Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım**, Küre Yayınları, 4.Baskı, İstanbul, 2005.

Dunn H. David. "Poland: America‟s New Model Ally" in M. Zaborowski and D. Dunn (eds.), **Poland: A New Power in Transatlantic Security**, London: Frank Cass, 2003.

Durkalec, J..**Modifications of the U.S. Missile Defence Plans in Europe**, "Bulletin" 27, Polish Institute of International Affairs, Warsaw, 2013. Erişim Tarihi: 07.03.2015. http://www.pism.pl/files/?id_plik=13164

Dutch Defence Press, Erişim Tarihi: 14.01.2014, http://www.dutchdefencepress.com/?p=9360

DW (a), Erişim Tarihi: 17.12.2014. www.dw.de/league-of-german-expellees-unwilling-to-investigate-own-past/a-2135984

DW (b), Erişim Tarihi: 17.12.2014.www.dw.de/polish-press-review-exhibit-hurtful-to-polish-german-relations/a-2129971

Elliott, T. Lynn. "Poland, Germany, and the End of the Cold War", **East European Quarterly**, Cilt 27, No 4, 1993, s. 535-550.

Encyclopædia Britannica. Confederation of Bar, Its activities precipitated a civil war, foreign intervention, and the First Partition of Poland, Retrieved 29.04.2010.

Encyklopedia Polski (Polonya Ansiklopedisi), "**Wydawnictwo Ryszard Kluszczyński**'', Krakov, 1996.

Erbaş Göknil. **"Klasikten Eleştirel Jeopolitiğe Karadeniz Jeopolitiğinin Dönüşümü''**, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, 2011.

Erdağ Ramazan, Kardaş Tuncay. "Türk Dış Politikası ve Stratejik Kültür'', **Türk Dış Politikası Yıllığı 2012.** Edt.: Burhanettin Turan, Kemal İnat,Ufuk Ulutaş. SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları. Ankara. 2012. Erişim Tarihi: 25.08.2014

Euro News. 2014, Erişim Tarihi: 20.07.2014: http://tr.euronews.com/2014/06/23/ polonya-da-ikinci-telekulak-skandali/

European Council The President, **Remarks by President Herman Van Rompuy following the first session of the European Council,** Brussels, 19 December 2013, EUCO 274/13

European Council The President, "**Speech by Herman Van Rompuy, President of the European Council, on the occasion of his being awarded an honorary doctorate University of Louvain''**, Louvain, 1 June 2012, EUCO 110/12 PRESSE 242, PR PCE 94.

European Defence Agency, National Defence Data 2012 of the EDA participating Member States. Erişim Tarihi: 11.11.2014. http://www.eda.europa.eu/docs/default-source/finance-documents/national-defence-data-2012.pdf

European Defence Monitoring, Christian Mölling, Marie-Louise Chagnaud, Torben Schütz, Alicia von Voss. FG3-WP No 01, January 2014, Berlin.

European University Viadrina. Erişim Tarihi: 08.03.2015, http://www.europa-uni.de/en/struktur/index.html

Eurostat yearbook 2009, Population, 2009. Erişim Tarihi:11.07.2014 http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-CD-09-001-03/EN/KS-CD-09-001-03-EN.PDF

Federal Statistical Office, **Statistical Yearbook, 2012**. Erişim Tarihi: https://www.destatis.de/EN/Publications/Specialized/Population/StatYearbook_Chapter2_5011001129004.pdf?__blob=publicationFile

FM 3-25.26, Map Reading And Land Navigation, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 20 July 2001. Erişim Tarihi: 11.01.2014.http://www.uvm.edu/~goldbar/ FM3_25.26.pdf

Frank Cornelia. "**Civilian power meets 'instinctive' atlanticist: comparing German and Polish European Security and Defence Policies'',** Paper prepared for the Conference "Role Theory Research in International Relations: Conceptual Challenges and Political Promises", European Academy Otzenhausen, September 28-October 1, 2008.

Frankland, Mark. **The Patriots' Revulation**, Chicago: Ivan R.Dee, 1992.

Franzen, K. **Die Vertriebenen**, München, Ullstein Verlag, 2001.

Freudenstein, Roland, “Poland, Germany, and the EU”, **International Affairs,** Cilt 74, No 1, 1998.

Friedman, George. **“Gelecek On Yıl, Neredeydik, Nereye Gidiyoruz.’’**, Pegasus Yayınları, 2011.

Friedman, George. “Poland's Strategy’’, Stratfor Global Intelligent WebSite, **Geopolitical Weekly,** 28 Ağustos 2012, <http://www.stratfor.com/weekly/polands-strategy>

Fry M. G., Goldstein E., Langhorne R. **Guide to International Relations and Diplomacy**. London, England, UK; New York, New York, USA: Continuum International Publishing, 2002.

Gallup, 2014. **‘The U.S.-Global Leadership Project A partnership between the Meridian International Center and Gallup’**, 2014. Erişim Tarihi: 01.03.2015 http://www.meridian.org/images/stories/programs/pdf/Spring_2013_USGLP.pdf

General Command of The Polish Armed Forces, **Task and Structure of The General Command of The Polish Armed Forces,** 12 Kasım 2014 tarihinde Polonya Silahlı Kuvvetleri Genel Komutanlığından Albay Kazimierz DYŃSKI tarafından Askerî Ataşelere verilen brifing. Erişim Tarihi: 11.05.2015 http://www.defatt.wp.mil.pl/plik/File/2014/11/GeneralCommand.pdf

Gierowski, J. Andrzej. **Historia Polski 1505-1764**, Warszawa, Panstwowe Wydawnictwo Naukowe, 1986.

GlobalSecurity.org, Erişim Tarihi: 17.12.2014 http://www.globalsecurity.org/military/world/europe/oder-neisse-line.htm

Grahami Melanie. **“Defining Strategic Culture,”** thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of arts in interdisciplinary studies, University of Northern British Columbia, 2011.

Gray, Colin S.. ‘Strategic Culture as Context: The First Generation of Theory Strikes Back’**, International Affairs**, Vol. 7, No. 1, 1999.

Gross Stephen G. **The German Economy Today: Exports, Foreign Investment, and East-Central Europe**, 2013. Erişim Tarihi: 09.03.2015: http://cems.as.nyu.edu/docs/CP/4751/DFinalGross_revised08-11_Gross.pdf

Guest Editorial. “The State of Critical Geopolitics”, **Political Geography**, Vol.29, 2010.

Hacke, Christian. **Die Aussenpolitik der Bundesrepublik,** Deutschland, Berlin: Propylän. 1997.

Haine, Jean-Yves. **“AGSP Değişiyor mu?’’**, NATO Dergisi, Yaz 2005, Erişim Tarihi: 11.04.2015, http://www.nato.int/docu/review/2005/issue2/turkish/military.html

Halle Lois J., **Soğuk Harp, Nedenleri – Cereyanı –Sonucu,** (Çev.Fahri Çeliker), Gnkur.Basımevi, 1976.

Hamburg Institute of International Economics, **Focus Migration Country Profile 'Germany'**, Hamburg, May 2007, 1. Erişim Tarihi: 24.12.2014. http://focus-migration.hwwi.de/typo3_upload/groups/3/focus_Migration_ Publikationen/Laenderprofile/CP01_Germany_v2.pdf

Harnisch, Sebastian. **"Deutsche Außenpolitik nach der Wende: Zivilmacht am Ende?"**, Beitrag für den 21. DVPW-Kongress in Halle, 1.-5. Oktober 2000, s. 4. http://www.deutsche-aussenpolitik.de

Hoffmann, Arthur ve Kerry Longhurst. "**German Strategic Culture and the Changing Role of the Bundeswehr''**, in: WeltTrends No. 22/1999, 145-162.

Holmes, Colleen. **"What the Chinese Learned from Sun Tzu,"** U.S. Army War College Strategy Research Project (April 10, 2000). Erişim Tarihi: 03.02.2015 www.iwar. org.uk/military/resources/sun-tzu/Holmes_S_L_01.pdf

Howard, Russell D**.. Stratic Culture**, Joint Special Operations University, 2013. Erişim Tarihi: 01.02.2015 http://jsou.socom.mil/ JSOU%20Publications /13-8_Howard_Strategic_Culture _FINAL.pdf

Hyde-Price, Adrian. "**Germany & European order. Enlarging NATO and the EU''**, Manchester University Press, 2000.

İnat, Kemal. "Birleşme Sonrasında Almanya'nın Dış Politikası: "Normalleşme"nin Son Adımları.'' **Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 11, Sayı: 1, 2009. Erişim Tarihi: 26.10.2014http://www.bilgidergi.com/ uploads/ 2009inat.pdf

Jankowski, P.Dominik, W stronę skutecznego minilateralizmu w dziedzinie polityki bezpieczeństwa: na przykładzie aktywności Polski w Grupie Wyszehradzkiej, **"Bezpieczeństwo Narodowe"** 27, National Security Bureau, Warsaw 2013. http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5049,Kwartalnik-quotBezpieczenstwo-Narodowequot-Minilateralizm-na-przykladzie-aktywno.html

Jankowski, P.Dominik, 'Yeni Sınamalar ve Polonya ile Türkiye'nin Avrupa Güvenliğine Katma Değeri', **Millî Güvenlik Perspektifinden Polonya-Türkiye İlişkileri** (Ed. Meftun Dallı), Ankara, 2014.

Jeffrey, Simon. "**Changing National Security Concept and Defence and Military Doctrines in Central and Eastern Europe.''**In: Seminar The Role of Defence Policy Planning. Warsaw: Departament Bez pieczenstwa Narodowego MON, 1998.

Jeffrey, Simon. **Europen Security Policy After The Revolutions of 1989.** Washington D.C., NDU Press, 1991.

Johnson, Jeannie ve Larson, Jeffrey. **"Comparative Strategic Cultures Syllabus,"** report prepared for the Defense Threat Reduction Agency (November 20, 2006). Erişim Tarihi: 01.02.2015 www.fas.org/irp/agency/dod/dtra/syllabus.pdf

Johnston, Keith. "**Routes of Barbarian Invasions'',** Ginn & Company's Classical Atlas, Boston, 1894, 13.01.2014 <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Routes_of_ Barbarian_ Invasions.jpg>.

Kaiser, Karl. **"Wir müssen es mit den Amerikanern gemeinsam versuchen",** Die Zeit, 30/2003.

Kandemir, Eyyub. **Uluslararası Sistemin Yeni Düzen Arayışında Karadeniz'in Değişen Jeopolitiği**, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2008.

Karabulut, Bilal. **Küreselleşme Sürecinden Güvenliği Yeniden Düşünmek,** Ankara, Barış Kitabevi, 2011.

Karabulut, Bilal. **Strateji-Jeostrateji-Jeopolitik,** Ankara, Platin Yayınları, 2005.

Kardaş, Tuncay. "Güvenlik: Kimin Güvenliği ve Nasıl?'', **Uluslararası Politikayı Anlamak 'Ulus Devletten Küreselleşmeye'**, Zeynep Dağı (Der.), İstanbul, Alfa Yayınevi, 2007.

Karolewski Ireneusz Pawel, **Citizenship and collective identity in Europe**, New York, Routledge Publisher 2010. Erişim Tarihi: 21.12.2014 http://www.researchgate.net/profile/Ireneusz_Karolewski/publication/258220591_Citizenship_and_collective_identity_in_Europe/links/00b7d527b48de63c3f000000

Karski, Jan. **The Great Powers of Poland: 1919-1945,** University Press of America, 1985.

Khanna, Parag. **'Yeni Dünya Düzeni'**, Çeviren: Elif Nihan Akbaş, Pegasus Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, 2011.

Kılıç, Ensar. 'Litvanya Kültüründe Bağımsızlık Düşüncesinin Edebî ve Toplumsal Yansımaları'**, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi,** 2012. Erişim Tarihi: 03.03.2015, http://www.nobel.gen.tr/Makaleler/IJSES-Issue%201-33-2011.pdf

Kıvanç T.. **'Suyun öte yakası',** 2000. Erişim Tarihi: 04.03.2015. http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2000/mart/27/tkivanc.html

Kirkpatrick, John. "The United Nations stands accused of betrayal", **International Herald Tribune**, 22 August 1995.

Kissinger, Henry. **The White House Years,** Boston, Little Brown, 1979.

Körber-Stiftung. "**Can the EU Ensure Europe's Security?''** 38th Bergedorf Round Table, Hamburg, , 2007.

Krakiewicz, Aleksandra. "**Polish Defence Policy under the New Government: The First 100 Days''**, SWP Comments 3 (March 2008).

Krawczyk, Jarosław. **On Poland and Polse**, Warsaw, Bellona Publisher, 2004.

Krippendorff, Ekkehart. **Kritik der Aussenpolitik,** Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2000.

Krotz, Ulrich. "**National Role Conceptions and Foreign Policies: France and Germany Compared''**. Program for the Study of Germany and Europe - Working Paper, 2002 Vol. 2, No. 1, Erişim Tarihi: 01.07.2014,<http://www.ces.fas.harvard.edu/publications/docs/pdfs/Krotz.pdf >.

KKT 30-5: Kara Kuvvetleri Muharebe Sahası İstihbarat Faaliyetleri, K.K.Basımevi, 2005.

Kuzniar, Roman. **Poland's Security Policy 1988 – 2000**. Ed. Roman Kuzniar, Scholar Publishing House, Warsaw, 2001.

Larrabbe Stephen F.. "Russia, Ukraine, And Central Europe: The Return Of Geopolitics", **Journal of International Affairs**, VXIII/2, Spring/Summer 2010.

Lebioda, Tadeusz**.** "Poland, die Vertriebenen, and the Road to Integration with the European Union", Karl Cordell (der.), **Poland and the European Union,** Londra, Routledge, 2000.

Longhurst, Kerry. "**Germany and the Use of Force''**, Manchester University Press, 2004. Erişim Tarihi: 03.07.2014. www.oapen.org/download?type=document&docid=341339

Longhurst, Kerry. "From Security Consumer to Security Provider – Poland and Transatlantic Security in the Twenty-First Century'', **Defence Studies**, Vol. 2, No. 2, 2002, ss.56-57.

Longhurst, K., Zaborowski M.. "America's protégé in the east? The emergence of Poland as a regional leader'', in: **International Affairs** 79: 5, 1009-1028, 2003.

MacKinder, Halford John. **Democratic Ideals and Reality: A Study in the Politics of Reconstruction (1919),** New York, W.W. Norton, 1962.

Maczka, Beata Kamila. **"(De-) Securitizing East Polish Discourse On Eastern Partnership''**. 2010, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tampere Üniversitesi. Erişim Tarihi: 30.01.2015 https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81942/gradu04566.pdf?sequence=1

Mammadov, Halit. **Rus Dış Politikasında Stratejik- Zihinsel Süreklilik ve Putin'in Dış Politika Doktrini**, Ankara : Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası

Türk-Kazak Üniversitesi, 2014. Erişim Tarihi: 11.02.2015. http://www.ayu.edu.tr/static/kitaplar/rus_dis_politika_rapor.pdf

Maull, Hanns W.. "Normalisiserung" oder Auszehrung? Deutsche Aussen-politik im Wandel", **Aus Politik und Zeitgeschichte**, B11/2004, s. 17-23.

Mearsheimer, John J**.,** "Back to the Future: Instability in Europe after the Cold War''**, International Security**, Vol. 15, No. 1 (Summer, 1990).

Michalski, Ryszard. **Poland Your Busines Partner,** Warsaw, Institute for Market, Consumption and Business Cycles Research Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, 2008.

Michnik Adam. **The Clean Conscience Trap.** East European Constituonal Review, 7/2 (Bahar 1998).

Michta, A. Andrew. **East and Central Europe After The Warsaw Pact. Security Dilemmas in the 1990's.** Westport: Greenwood Press, 1992.

Michta, A. Andrew. "Poland: A Linchpin of Regional Security" (Ed.: A. Michta), **America"s New Allies: Poland, Hungary, and the Czech Republic in NATO** (Seattle: University of Washington Press, 1999), ss. 40-73.

Mickūnaitė, Giedrė. **Making a great ruler: Grand Duke Vytautas of Lithuania**, Budapeşte: CEU Basım, 2006.

Ministerstwo Obrony Narodowej Plan modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2013- 2022, 2013. Erişim Tarihi: 11.05.2015 http://www.wojsko-polskie.pl/download/tmp/2012-12-27/316f567d8c333f23247c5cb3cd550ed4konferencja_prasowa1.pdf

Ministry of National Defence Budgetary Department, **Basic Information on the Mond Budget for 2015,** 10 Şubat 2015 tarihinde Polonya Millî Savunma Bakanlığı Bütçeleme Departmanı Direktörü Tuğgeneral Grzegorz SODOLSKI tarafından Askerî Ataşelere verilen brifing. Erişim Tarihi: 11.05.2015 http://www.defatt.wp.mil.pl/artykul.php?idartykul=105

Ministry of Treasury Republic of Poland, '**Macroeconomic Analysis of Polish Economy'**, 2014. Erişim Tarihi: 10.03.2015. http://www.msp.gov.pl/en/polish-economy/macroeconomic-analysis/5975,Macroeconomic-Analysis-of-Polish-Economy.html

Miszczak, Krzysztof**. Germany, Poland and European Security**, in: The Polish Quarterly of International Affairs, 2005, 14:1, 81-108.

Mitchell, W.,**The Future of U.S. Policy in Central Europe. Regaining American Purpose in the "Lands Between",** "Aspen Review", Aspen Institute, Prague, October 2013, p. 49.

Müller Albrecht (a). **Bundeswehr To Close 31 Major Bases,** Defense News, (27 Oct 2011). Erişim Tarihi: 15.11.2014.

http://www.defensenews.com/article/20111027/DEFSECT02/110270306/Bundeswehr-Close-31-Major-Bases

Müller Albrecht (b). **Letter Leaks Potential German Defense Cuts,** Defense News, (19 Oct 2011). Erişim Tarihi: 15.11.2014. http://www.defensenews.com/article/20111019/DEFSECT04/110190308/Letter-Leaks-Potential-German-Defense-Cuts

Newsweek Polska, 30.07.2012.

Newsweek Polska, 30.09.2012.

Newsweek Polska, 30.03.2013.

Olaf, Osica. **'Poland: A New European Atlanticist at a Crossroads?'**, European Security, Vol. 13, No. 4, 2004.

Olaf, Osica. **Polska wobec wspólniej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa UE**, in: Marek A. Cichocki (ed.): Polska – Unia Europejska: W pół drogi. Wybrane problemy, Warschau: Fundacja Centrum Stosunków Międzynarodowych, 2002.

Omolesky Matthew, **Polish – American Security Cooperation: Idealism, Geopolitics and Quid Pro Quo.** Düsseldorfer Institut für Außen- und Sicherheitspolitik e.V. c/o Juristische Fakultät der Heinrich-Heine-Universität Universitätsstr. 1 D-40225 Düsseldorf, 2006.

Onyskiewicz Janusz. **Poland's Road to Civilian Control**. Edi.: Larry Diamond/Marc F.Plattner, Civil-Military Relations and Democracy, Baltimore/London, John Hopkins University Press, 1996.

Osser B. ve Paul de Saint-Exupery, "**The UN"s failure: and interview with Tadeusz Mazowiecki**" New York Review of Books, 1995.

Ostrowski, M.. **'Po co nam zagranica'**, Polityka, 15 July 2006.

Öke, Mim Kemal. **'Din – Ordu Gerilimi Küresel Toplumda Dışlanan Demokrasi'**, Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti., İstanbul, 2002.

Örmeci, Ozan. Avrupa Birliğinde Kan Değişimi. Uluslararası Politik Akademisi Web Sitesi. Erişim Tarihi: 11.11.2014. http://politikaakademisi.org/avrupa-birliginde-kan-degisimi/

Özkural, Nergiz. Poland's Post-Cold War Eastern Foreign and Security Policy in The Framework of It's Democratization and European Integration Processes, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, 2004.

Pacula, Przemystaw, **'Polonya'nın Perspektifinden NATO'nun Açık Kapı Politikası'**, Millî Güvenlik Perspektifinden Polonya-Türkiye İlişkileri (Ed. Meftun Dallı), Ankara, 2014.

Pagden, Anthony, **"Avrupa Fikri''**, Çeviren: Rahmi Öğdül & MesutVarlık, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2010.

Paltrow, Scott. 'Poland and The Pope: The Vatican's Relations With Poland, 1978 to The Present'', Millennium: Journal of International Studies, 15/3, 1986.

Parker, Geoffrey.**"Geopolitics: Past, Present and Future''**, Pinter Press, 1998.

Peterson, Aleksandros. **'The World Island Eurasian Geopolitics and The Fate of The West'**, California, 2011.

Pew Research Center, 2010. Erişim Tarihi: 11.08.2014 http://www.pewforum.org/2013/02/13/the-global-catholic-population/

Polish Cartographer Center, '**Poland'**. Warsawa, 2001

Polonya Kara Kuvvetleri Komutanlığı İnternet Sitesi, 11.01.2014, <http://www.army. mil.pl/index.php/uklad-tresci?start=2>

Polonya Merkezi İstatistik Kurumu (a).**Statistical Yearbok Of The Regions-Poland**, Central Statistical Office, Warsaw, 2013.

Polonya Merkezi İstatistik Kurumu (b).**Environment 2013,**Central Statistical Office, Warsaw, 2013, Erişim Tarihi: 11.04.2014. <http://www.stat.gov.pl/gus/5840_1523_ENG_HTML.htm>.

Polonya MSB Resmi İnternet Sitesi, 11.01.2014 <http://archiwalny.mon.gov.pl/en/ strona/134/LG_260_265>.

Potyemkin (a), Vladimir (Ed.). **Uluslararası İlişkiler Tarihi (Diplomasi Tarihi) Cilt-1**, (Çev. Tokatlı Ahmet), İstanbul, Ezgi Matbaası, 2009.

Potyemkin (b), Vladimir (Ed.). **Uluslararası İlişkiler Tarihi (Diplomasi Tarihi) Cilt-3**, (Çev. Tokatlı Ahmet), İstanbul, Ezgi Matbaası, 2009.

Potyemkin (c), Vladimir (Ed.). **Uluslararası İlişkiler Tarihi (Diplomasi Tarihi) Cilt-4**, (Çev. Tokatlı Ahmet), İstanbul, Ezgi Matbaası, 2009.

Risse, Thomas. **"Kontinuitaet durch Wandel: Eine "neue" deutsche Aussenpolitik?"**, Aus Politik und Zeitgeschichte, B11/2004, s. 24-31.

Rittberger, Volker ve Frank Schimmelfennig, "Deutsche Aussenpolitik nach der Vereinigung", **Tübinger Arbeitspapiere zur internationalen Politik und Friedensforschung**, Nr. 28, Tübingen, 1997.

Rose Frank A., **'Implementation of the European Phased Adaptive Approach''**. Erişim Tarihi: 07.03.2015. http://www.state.gov/t/avc/rls/2013/207679.htm

Rossmanith, K.. Interview with K. Cordell, MdB, 12 February 2004.

Rumelili, Bahar. "Avrupa Birliği ve Bölgesel İhtilafların Çözümü", **Uluslararası İlişkiler**, Cilt 4, Sayı 16 (Kış 2007-2008), s. 51-78. Erişim Tarihi: 13.12.2014, http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/07/Avrupa_Birligi_ve_Bolgesel_Ihtilaflarin_Cozumu.pdf

Sabah Gazetesi, **'CIA Sanık Sandalyesinde'**, 05.12.2013. Erişim Tarihi: 15.03.2015. http://www.sabah.com.tr/dunya/2013/12/05/cia-sanik-sandalyesinde

Sandıklı, Atilla. **"Jeopolitik ve Türkiye Riskler ve Fırsatlar''**, BİLGESAM, Rapor No: 27, İstanbul, 2011.

Schneider Jan. **The Organisation of Asylum and Migration Policies in Germany Study of the German National Contact Point for the European Migration Network (EMN)** (2. revised and updated edition 2012). Erişim Tarihi: 26.12.2014: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/emn-studies/migration-policies/10a._germany_national_report_organisation_of_asylum_and_migration_policies_en.pdf

Schwarz, Hans-Peter. **Republik ohne Kompass: Anmerkungen zur deutschen Aussenpolitik**, Berlin: Propyläen, 2005.

Sikorski Radosław. **The Minister of Foreign Affairs on Polish Foreign Policy for 2012,** 29 Mart 2012, Web Site of The Minister of Foreign Affairs of of the Republic of Poland, Erişim Tarihi: 28.10.2014. http://www.mfa.gov.pl/en/news/the_minister_of_foreign_affairs_on_polish_foreign_policy_for_2012?printMode=true

Slowe, Peter.**''Geography and Political Power''**, Routledge, London, 1990,

Słojewska, A., **'Naciski Moskwy na unijną energetkykę'**, Rzeczpospolita, 2–3 Mayıs 2006.

Śmiłowicz, P.. **'Miał spotkać Merkel, ale zachorował'**, Rzeczpospolita, 4 July 2006.

Smith J., Long J.M. ve Johnson T.H., "Strategic Culture and Violent Non-state Actors: Weapons of Mass Destruction and Asymmetrical Operations and Cases," **INSS Occasional Paper** No. 64, 2008. Erişim Tarihi: 03.02.2015 www.usafa.edu/df/inss/docs/StrategicCulture.pdf

Smolar, A., **"World and Poland according to the Kaczynski brothers''**, Gazeta Wyborcha, 1-2 April.

Snyder, Jack L. **The Soviet Strategic Culture: Implications for Limited Nuclear Operations**, The Rand Cooperation, September 1977, Erişim Tarihi: 03.07.2014.http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/reports/2005/R2154.pdf.

Sonumut Güldener. **AGSP Toplantısı Başladı.** 27 Temmuz 2000. Erişim Tarihi: 15.11.2014. http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/20292.asp

Sowards, W. S**., "The Failure of Balkan Communism and the Causes of the Revolutions of 1989"**, 1999, Erişim Tarihi: 23.03.2015 < http://www.lib.msu.edu/sowards/ballcan/lect24.htm >.

Spanger, Hans-Joachim. "What Drives, What Stalls RussiaPolicy in the West?" in MEDVEDEV Sergei, KONOVALOV, Alexander, OZNOBISHCHEV, Sergei, **"Russia and the West at the Millennium"**, George C.Marshall European Center for Security Studies, GarmischPartenkirchen, Germany, 2003.

Statistisches Bundesamt, **'Foreign Trade: Ranking of Germany's Trading Partners in Foreign Trade (With Turnover and Foreign Trade Balance) 2012"**, Wiesbaden (February 2013).

STRATFOR, **"The Afghan Stalemate"** Geopolitical Diary, September 14, 2006, http://www.stratfor.com/products/premium/read_article.php?id=275232&selected=Analyses .

Sümer Gültekin, **''Dış Politikada Süreklilik – Değişim Çekişmesi'',** Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi, Cilt 6, Sayı 23, 2010. Erişim Tarihi: 11.01.2014.http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/XDhDozUKeOgIB953xUnufHvTXbt1Mj.pdf

Szczerbiak, Aleks. "**Poland within the European Union: new awkward partner or new heart of Europe?''**, New York, Routledge Publisher, 2012.

Taras, Raymond. **Consolidating Democracy in Poland.** Boulder: Westview Press, 1995.

Tezkan Yılmaz, Taşar M.Murat, Dünden Bugüne Jeopolitik, İstanbul, Ülke Yayınları, 2002.

The Fourty Politic Theory Website, **'Aleksandr Dugin's Foundations of Geopolitics'.** Erişim Tarihi 30.01.2015: http://www.4pt.su/en/content/aleksandr-dugin%E2%80%99s-foundations-geopolitics

The German Marshall Fund of the United States, "**Transatlantik Eğilimler Temel Bulgular 2014''**, Erişim Tarihi: 02.03.2015. http://trends.gmfus.org/files/2012/09/Key-Findings-Report-2014-Turkish.pdf

The Ministry of National Defence**. Defense Strategy of the Republic of Poland**, (Warsaw, The Ministry of National Defence, 2009).

The National Security Strategy of the Republic of Poland. The Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland. Warsaw, 2007, p. 8.

The National Security Strategy of the Republic of Poland 2007. Erişim Tarihi: 15.11.2014. file:///Users/aa/Downloads/Poland-2007-eng.pdf

The official Website of the President of the Republic of Poland, Erişim Tarihi: 01.10.2014,http://www.president.pl/en/news/news/art,701,president-poland-for-reform-of-un-security-council.html

The Rand McNally Student Atlas Erişim Tarihi: 13.01.2014, http://images.classwell.com/mcd_xhtml_ebooks/2005_world_history/images/mcd_wcg_0618168419_pgA14_f01.jpg

The Wheather Channel, Monthly Weather for Poland, Erişim Tarihi: 15.01.2014,http://www.weather.com/weather/wxclimatology/monthly/graph/04274

Topakbaş, Hacer. **Avrupa'nın Ortak Derdi Polonya Tahtı: Stanisław August Poniatowski'nin Seçimi (1763-1764),** Ankara, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Dergisi, 2011, Erişim Tarihi:11.02.2014 <http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/2011281HacerTopaktas. Pdf>

Treaty between the Federal Republic of Germany and the Republic of Poland on the confirmation of the frontier between them, 14 November 1990. Erişim Tarihi: 07.07.2014. http://www.ecolex.org/server2.php/libcat/docs/TRE/Full/Other/TRE-151857.pdf

Treaty of Lizbon, Article 188 R, 01 December 2007; p. 131, Erişim Tarihi 07.10.2014:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/cg00014.en07.pdf

Veit, Winfried. Zwischen Realpolitik und historischer Verantwortung. Zur Aussenpolitik der rot-grünen Koalition in Deutschland", **Internationale Politik und Gesellschaft**, I/2006.

Walker, Stephen G. – Simon, Sheldon W**., Role Sets and Foreign Policy Analysis in Southeast Asia.** In: Walker, Stephen G. (ed.): Role Theory and Foreign Policy Analysis. 1987, Durham: Duke University Press.

Wandycz, Piotr S.. **Poland's Place in Europe in the Concepts of Piłsudski and Dmowski.** East European Politics and Societies, 4 (3).

Wangler, Alexandra. **Rethinking History, Reframing Identity. Memory, Generations, and the Dynamics of National Identity in Poland**, Bremen, Springer Science+Business Media, 2012.

Webber Douglas, Introduction: German European and Foreign Policy Before and After Unification in WEBBER, Douglas (ed.) **New Europe, New Germany, Old Foreign Policy? German Foreign Policy SInce Unification,** Frank Cass & Co. Ltd, 2001, s.1-18.

West Point Military Academy Dean, **Campaign in Poland, 1939 (after 14th September)**,2004. Erişim Tarihi: 11.01.2014. <http://www.dean.usma.edu/history/Web03/atlases/ww2%20europe/ww2%20europe%20pages/ww2%20europe%20map%2004.htm>

White Book on National Security of The Republic of Poland, Warsaw, The National Security Bureau, 2013.

Whitmore, Brian. **Poland Looks to Rebuilding of Iraq for Financial Boost,** in: Boston Globe, 2003.

Window on Heartland. **'The Geopolitical Centrality of Poland',** 11 Mayıs 2013. Erişim Tarihi: 11.11.2014 http://windowonheartland.blogspot.com.tr/search?q=poland

Winid Boguslaw, **"Security Issues in Polish- American Relations"**, Ed.: Roman Kuzniar, Poland's Security Policy 1989 – 2000, Scholar Publishing House, Warsaw, 2001.

Woyke, Wichard."Aussenpolitik", Handwörterbuch des politischen Systems der Bundesrepublik Deutschland, **Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung,** 2000.

Wrobel Piotry, **Historical Dictionary of Poland 1945-1996.** Fitzroy Dearborn Publishers, New York, 1998.

Yıldırım Sami, **"1990 Sonrası Rus Dış Politikasında Batı Karşısında Kimlik ve Statü Arayışları"**,KHO Bilim Dergisi, Cilt:23 Sayı:2, 2013.

Yılmaz Sait. **(Avrupa) Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası-2013**, Erişim Tarihi: 15.11.2014. http://usam.aydin.edu.tr/analiz/AGSP_21YY_14 Kasim2013.pdf

Yiğit Ali, **"Avrupa'nın Sınırları ve Türkiye'nin Avrupa'ya Göre Konumu"**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2000, Cilt:10, Sayı:2, sf. 35-50.

Zaborowski, Marcin ve Longhurst, Kerry. **"America"s protégé in the east? The Emergence of Poland as a regional leader"** International Affairs Vol. 79, No. 5 . 2003.

Zarycki, T., **"Uses of Russia: The Role of Russia in the Modern Polish National Identity East European Politics and Societies"**, Vol. 18, No. 4, 2004.

Zybkiewicz, Lubomir W. **Ewolucja Polityki Zagranicznej Polski po Prozyjeciu do Paktu Polnocnoatlanyckiego.** In: Cziomer, Erhard, ed. Polityczne Aspekty Czlonkostwa Polski w NATO. Krakow, Fundacja MCRD,

1998. Erişim Tarihi: 05.08.2014. http://www.bloomberg.com/news/2013-09-16/germans-export-grandma-to-poland-as-costs-care-converge.html.